

**«ӨРЛЕУ» БАҰО» АҚ филиалы
«СҚО бойынша ПҚ БАИ»**

**ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ІЗДЕНІС
ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ ПОИСК**

**Ақпараттық ғылыми-әдістемелік журналы/
Информационный научно-методический журнал**

№ 1 (27) наурыз 2018ж

Бас редактор: Алма Мурзалинова

Жауапты

редактор: Татьяна Пшенова

Редакция алқасы: Аблина Қ.М.
Альмишева А.Ж.
Әлжанова Г.К.
Дервянкин А.В.
Жамантаева Қ.Қ.
Жунусова А.Е.
Ибраева А.М.
Ильясова А.Ш.
Кабдирова А.А.
Калиева Т.К.
Касенова А.Б.
Куантаева М.Е.
Медведева О.М.
Мейрамова А.Т.
Мунжасарова Г.Ж.
Мусетаева Г.Н.
Нұртаева К.Б.
Семешко В.В.
Тайланова А.С.

**Дизайн және
беттеу:** Сухраб Бекжанов

Мекенжайы: ҚР., Петропавл қ.,
Парковая көшесі, 57 Б

E-mail: lpk_ppk@bk.ru

Сайт: www.ipksko.kz

Телефон: 8 (7152) 50-07- 23

Мерзімді баспасөз басылымдарын және (немесе)
ақпарат агенттіктерін есепке алу туралы куәлік
№13259-Ж ҚР
Мәдениет және ақпарат министрлігінде 27.12.2012
жылы есепке қойылған
«Өрлеу» БА ҰО» АҚ филиалы «СҚО бойынша ПҚ
БАИ» басып шығарылды.

**Шығу жиілігі: тоқсанына 1 рет
Таралымы
100 дана**

Редакциялық кеңес:

Кожухмет М.Д. –

Солтүстік Қазақстан облысы әкімінің орынбасары

Балакирева Э.В. –

А.И. Герцен атындағы РМПУ педагогика кафедрасының
профессоры (Санкт-Петербург қ.), педагогика
ғылымдарының докторы

Иманбекова Б.И. –

«Өрлеу» БАҰО» АҚ оқу ісі және әдістемелік қамтамасыз
ету департаментінің басшысы, педагогика ғылымдарының
кандидаты, доцент

Крылова Л.А. –

М.Қозыбаев атындағы СҚМУ-дың «Орыс тілі мен әдебиеті»
кафедрасының профессоры, педагогика ғылымдарының
докторы

Литвиненко В.В. –

СҚО аймақтық кәсіпкерлер палатасының адам капитал
дамуының бөлімінің бастығы, педагогика ғылымдарының
кандидаты

Пашков В. В. –

Запорож облыстық дипломнан кейінгі педагогикалық білім
беру институтының ректоры, философия және қоғамдық-
гуманитарлық пәндер кафедрасының профессоры (Украина),
философия ғылымдарының докторы

Рабочих Т.Б. –

ОмГПУ білім беруді дамыту басқармасы кафедрасының
доценті, педагогика ғылымдарының кандидаты, БА және
БҰҚД факультеті деканының орынбасары

Сабиева К.Ү. –

«Өрлеу» БАҰО» СҚО ПҚ БАИ «Инновациялық
технологиялар және жаратылыстану-ғылыми, гуманитарлық
пәндерді оқыту әдістемесі» кафедрасының меңгерушісі,
химия ғылымдарының кандидаты

Толкачева О.В. –

МБМ «Минск қаласы білім беруді дамыту институты»
ғылыми-әдістемелік жұмыс бойынша проректоры (Минск
қ.), педагогика ғылымдарының кандидаты, доцент

Шатных А.В. –

ӘТБДИ ұйымдастыру-әдістемелік жұмыс бойынша
проректоры (Қорған қ.), педагогика ғылымдарының
кандидаты, доцент

Мазмұны

СОДЕРЖАНИЕ Бүгінгі нөмірден оқитыныңыз:

ЖУРНАЛДЫҢ АВТОРЛАРЫ МЕН ОҚЫРМАНДАРЫНА / АВТОРАМ И ЧИТАТЕЛЯМ ЖУРНАЛА

1. **М.Е. Қуантаева**..... 4

«NB» АЙДАРЫ / РУБРИКА «NB»

2. **Т.Н. Пшенова**. Опыт эффективного
наставничества..... 5

«БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫН ЖАҢАРТУ: ПАЙЫМЫ МЕН СТРАТЕГИЯСЫ»/ ОБНОВЛЕНИЕ СОДЕРЖАНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ: ВИДЕНИЕ И СТРАТЕГИИ

3. **Г.К. Әлжанова**. Жаңартылған
бағдарлама – білім берудің жаңа
мазмұны..... 8

4. **А.А. Абишева**. «Асан қайғының жерге
айтқан сыны» аңызы. Асан атаға хат..... 9

5. **Б.С. Абильдина**. Мен кімін?..... 15

6. **Д.Н. Абишева**. Растения..... 21

7. **А.К. Мустафина**. Санды өрнектерді
салыстыру..... 25

8. **Б.К. Искакова**. Жануарлардың жүйке
жүйесінің типтерін салыстыру..... 29

9. **Р.К. Қажрахимова**. Түбірлес сөздер.... 34

10. **Г.Қ. Таласбаева**. Менің отбасым.
Қ - дыбысы мен әріпі 38

11. **З.К. Темешева**. Дүниежүзі елдерінің
географиялық жағдайы..... 40

«МӘҢГІЛІК ЕЛ», «БОЛАШАҚҚА БАҒДАР: РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ» АСПЕКТІСІНДЕ ОҚИТУ МЕН ТӘРБИЕЛЕУ/ ОБУЧЕНИЕ И ВОСПИТАНИЕ В АСПЕКТЕ «МӘҢГІЛІК ЕЛ», «БОЛАШАҚҚА БАҒДАР: РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ»

12. **А.Ж. Адильбаев**. Присоединение
Казахстана к России 45

13. **М.Қ. Арықов**. Халқымыздың салт-
дәстүрінің жастарды тәрбиелеудегі
маңыздылығы..... 48

14. **Ж.С. Қажымұратов**.
Жасын ғұмыр..... 56

TRILINGUAL EDUCATION/ ТРЕХЪЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ

17. **Г. Т. Султанғалиева**.
Ағылшын тілі сабағында интербелсенді
тәсілдерді тиімді пайдалану арқылы

оқушылардың танымдық, шығарма-
шылық қабілеттерін дамыту..... 61

18. **Г.Е. Досмағамбетова**. Темір
және оның маңызды қосылыстары
(9-сынып, химия пәні)..... 66

БІЛІМ БЕРУДЕГІ МЕНЕДЖМЕНТ/ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ МЕНЕДЖМЕНТ

19. **А.А. Кабдирова**.
Профессиональное развитие
педагогов: взгляд изнутри..... 71

АЙМАҚ КАРТАСЫНДАҒЫ ШАҒЫН ЖИНАҚТАЛҒАН МЕКТЕПТЕР/ МАЛОКОМПЛЕКТНЫЕ ШКОЛЫ НА КАРТЕ РЕГИОНА

20. **А.Р. Аубакирова**. Жаңартылған
білім беру жағдайында шағын
жинақталған мектептерде оқытуды
жоспарлаудың ерекшеліктері..... 79

21. **Н.В. Удод**. Закрепление
изученного. Решение задач разных
видов..... 81

22. **Е.В. Хоменко**. Обучение на
курсах – надежный фундамент для
работы на современном этапе в
условиях МКШ..... 85

АКТ КЕҢІСТІГІ / ПРОСТРАНСТВО ИКТ

23. **А.В. Деревянкин**.
Интерактивная приемная зона
Өрлеу..... 88

24. **Т.В. Бобровская, Ю.А. Руди**.
Командная игра «Информатический
турнир» 90

**ПЕДАГОГ ЖӘНЕ ОТБАСЫ:
БІР БАҒЫТТАҒЫ КӨЗҚАРАС/
ПЕДАГОГ И СЕМЬЯ: ВЗГЛЯД
В ОДНОМ НАПРАВЛЕНИИ**

25. М.Т. Омарова. Шынайы көшбасшының адамгершілік қасиеттері..... 95

26. Т.Н. Синягина. Семейные ценности..... 100

27. Б.Ж. Шабарова. Проблемы и пути решения школьной дезадаптации детей с особыми образовательными потребностями..... 105

**ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕ/
МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ**

28. Е.В. Чухина, Т.А. Шумилюк. Особенности образования в информационном обществе..... 109

29. О.Г. Марчукова, А.Р. Файзуллина. Профессиональный стандарт педагога дополнительного образования как инструмент формирования новой педагогической культуры..... 112

**МАМАН ПОРТФОЛИОСЫ/
ПОРТФОЛИО ПРОФЕССИОНАЛА**

30. З.Қ. Абуова. Зиянды заттардан аулақ бол!..... 118

31. А.С. Айдарханова, А.Ж. Иргизбаева. Особенности закаливания детей..... 120

32. О.Я. Беркле. Сценарий выпускного праздника на тему «До свидания, детский сад!»..... 125

33. Г.М. Жумагулова. Формирование функциональной грамотности младшего школьника на уроках русского языка..... 131

34. Д.Ю. Зернов, С.П. Семененко, Д.В. Гарагуль. Особенности подготовки к соревнованиям по кёрлингу в г.Петропавловске..... 138

35. С.И. Ибраева. Квадрат тенсіздікті квадраттық функцияның графигі арқылы шешу..... 143

36. Н.Р. Кондратова. Интегративная музыковедческая подготовка обучающихся колледжа искусств по музыкальным специальностям..... 145

37. Л.В. Кузурман. Использование методов педагогической системы Монтессори в хореографии..... 150

38. А.А. Камыспаева. Рационал сандарға амалдар қолдану..... 153

39. В.А. Лёвина. Письменные приемы умножения с числами, оканчивающимися нулями..... 155

40. Д.М. Төлебаева. Менің болашақ мамандығым..... 161

41. И.В. Хвиневиц, Г.Ж. Мунжасарова. Рабочая тетрадь как средство формирования и развития самостоятельности и творческой активности студентов на уроках теории музыки..... 165

42. А.Е. Якушева. Учимся говорить комплименты..... 170

**АУҚЫМДЫ ЖАҢАЛЫҚ/
КРУПНЫМ ПЛАНOM**

43. А.С. Тайланова. Қалыптасқан мемлекеттің «Бірегей құжаты» туралы Ted Talk..... 175

44. А.М. Ибраева. BILIMLAND – качественно и доступно! 176

**ПЕДАГОГТИҢ КІТАП СӨРЕСІ/
КНИЖНАЯ ПОЛКА ПЕДАГОГА**

45. К.М. Аблина. Поэтический марафон «Мағжанды жырлаймын». 178

46. К.М. Аблина. Наурыз – жаңару мерекесі..... 179

БАЙҚАУЛАР / КОНКУРСЫ

47. Л.С. Альмагамбетова, Н.Д. Козарезова. Итоги Международного дистанционного конкурса «Воспитание с изюминкой»: поиск, идеи, воплощение..... 180

ЖЫРЛАЙДЫ ЖҮРЕК

48. М.Қ. Арықов. Тілім менің тірегім. Мен қазақпын 181

**ЖУРНАЛ БАСЫЛЫМЫНА
ҚОЙЫЛАТЫН ТАЛАПТАР/
ТРЕБОВАНИЯ К ИЗДАНИЮ В
ЖУРНАЛЕ**

М.Е. Қуантаева,
филология ғылымдарының кандидаты,
«Өрлеу» БАҰО» АҚ «СҚО бойынша ПҚ БАИ»
филиалы директорының орынбасары

Қадірлі оқырман!

2018 жылғы күнтізбелік жыл санауды «Педагогикалық ізденіс» журналының бірінші наурыздық нөмірінің жарық көру сәті де келіп қалды. Ежелгі заманнан қалыптасқан жыл бастауы - Наурыз.

Наурыз - жаңарудың, өсудің, түлеудің басы. Білім мазмұнына жаңашылдықтың енуі, білімді жаңарту үдерісі - тау басынан құлап ағып, толқын екпінінің қарқындылығын күшейте түскендей, биыл да жалғастырылып келеді. Жылдамдығы да күшеймесе, азайған емес. Жаңа жылымыз мұғалімдік еңбектің жемісіне толы болсын!

Жер-жаһанды сері самалға өткізіп, жұрттың аузын аққа жеткізіп, нұр тамшыларын аямай төккізіп, қиындықтың бәрін келер жылға өткізіп, Самарқанның көк тасын ерітіп, алтынкүрекпен жер жүзін жсібітіп, тас жүректерді мейіріммен үгітіп, жеті қат жер астына дейін балқытып, жыл құстарының әнін шалқытып, Жетісуға жасылдан көйлек кигізіп, Сарыарқаны самал желге сүйгізіп, Алатаудың төбесінен көкке тигізіп, Қаратауға құт-берекені үйгізіп, ақ бұлақтарды ақтартып, шың-құздарды шаттанып, тізбектеп тырналарды, сүйгізіп сырғаларды, шоршытып балықтарды, шапшытып арықтарды, тербелтіп наз қайыңдарды, төгілтіп жаз жайында әнді, қаздарды қаңқылдатып, найзағай жарқылдатып, айтып ертегіңді, жайып желкеніңді, жетіп келген әз-Наурыз мейрамы құтты болсын!!!

ОПЫТ ЭФФЕКТИВНОГО НАСТАВНИЧЕСТВА

Т.Н. Пшенова,

начальник отдела

*методического обеспечения инновационного развития
ФАО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по СКО»*

Қазақстандағы заманауи білім беру бағдардың түбегейлі өзгерісі мұғалімдердің кәсіби өсу тәсілдерін қайта қарауды және жаңартуды талап етеді. Сапалы білім беру біліктілікті арттыру жүйесінде әдістемелік қызметті ұйымдастыру мен педагогикалық тәлімгерлікті жандандыруға тікелей байланысты.

A cardinal change in the orientations of modern education in Kazakhstan requires revision and updating of approaches to the professional growth of teachers. Quality education directly depends on the organization of the methodological service in the system of professional development and the revival of pedagogical mentoring.

Одним из особенностей современного образования в стране является кардинальное изменение его ориентиров. Внедрение программ обновлённого содержания, использование инновационных методов обучения, информационных технологий, изменение подходов к планированию учебного процесса и системы оценивания являются наиболее обсуждаемыми темами в педагогическом сообществе. Профессиональные компетенции педагога должны соответствовать самым высоким требованиям. Работа над повышением качества образовательных услуг должна начинаться с серьёзной методической поддержки педагогов. Существует ряд факторов, которые не могут выровнять профессиональные потребности педагогов. К ним относятся: тип школы, территориальное расположение, количество в коллективе молодых педагогов, количество педагогов с высшей категорией. Раскрывая вопрос о качественном образовании, необходимо во главу угла ставить методическую службу, систему повышения квалификации и возрождение педагогического наставничества.

Приоритетным направлением деятельности в 2018 году филиал АО «Национальный центр повышения квалификации «Өрлеу» Институт повышения квалификации по Северо-Казахстанской области» обозначил возрождение педагогического наставничества в регионе. Свой первый методический Десант «Лидеры в образовании СКО – сельской школе» сотрудники филиала совместно с членами Клуба «Лидер в образовании» провели на базе Беловской средней школы в Мамлютском районе. Более 80 педагогов района съехались для того, чтобы получить адресную помощь не только от тренеров и специалистов филиала, но и от эффективных практиков,

которые достигли высоких показателей в профессиональной педагогической деятельности. В Программе Десанта были затронуты вопросы, касающиеся профессионального подхода к менеджменту и управлению в образовании, организации эффективной среды обучения в школе, активного менторинга и коучинга в педагогическом коллективе, демонстрации практики инновационной педагогической деятельности и управленческого опыта.

Коучинг «Все возможно!» для представителей администрации сельских школ района провели директор филиала, доктор педагогических наук, профессор Алма Жакимовна Мурзалинова, директор гимназии «БЭСТ» Надежда Васильевна Заиченко, директор СШ № 43 им. Г. Мусрепова Роза Сакеновна Сәркен, заведующая детским садом «Батыр» Кульшара Аскарровна Касенова, заместитель директора по воспитательной работе АОО «НИШ» города Петропавловска Саулет Сериковна Муканова. Богатейший опыт, инновационные технологии, ресурсы, реализованные проекты и свежие идеи – все отдано в копилку завучам сельских школ.

Тренинг «Лидерство – ориентация на результат» и диалоговая площадка «Из первых уст» были организованы для учителей-предметников, внедряющих программы обновлённого содержания. Ведущие тренеры филиала: Кульзагира Бекеновна Нуртаева и Карашаш Калшеневна Жамантаева – помогли педагогам определить стратегии своего профессионального развития, оказали методическую поддержку в реализации учебных программ и создании эффективного образовательного процесса в классе.

Не остались без внимания и учащиеся школы. С учащимися старших классов начальником отдела методического отдела филиала Татьяной Николаевной Пшеновой был проведен Диалоговый перекресток «Профессия педагог». Целью этой встречи было мотивирование выпускников на выбор профессии учителя. Ребята размышляли над статусом профессии, оценивали значение педагога в обществе, рассуждали о трудностях и высокой миссии учителя.

Завершилась встреча проведением BookCrossing «Методический подарок». От филиала «Өрлеу» коллектив Беловской средней школы получил в подарок подшивку республиканской образовательной общественно-политической газеты «Білімді ел – образованная страна», сборники международных научно-практических конференций. Педагоги школы-лицея при Петропавловском гуманитарном колледже им. М.Жумабаева передали для учителей Мамлютского района подарок в виде научной и методической литературы казахстанских и зарубежных авторов. Учителя-предметники, учителя начальных классов, психологи, социальные педагоги и специалисты инклюзивного образования – все смогли что-то найти для себя в стопках литературы.

В своих отзывах начальник районного отдела образования Мамлютского района Сара Мироновна Рамазанова, директор Беловской школы Елена Владимировна Хоменко, педагоги школ района выразили благодарность за инициативу и высокий профессионализм филиалу «Өрлеу» и членам клуба «Лидер в образовании». Десант показал, что такие встречи актуальны и результативны, он стал образцом организации эффективного сотрудничества между институтом повышения квалификации и организациями образования области, связующим звеном между педагогической наукой и практикой, это открытый диалог и эффективное наставничество.

ЕРКІН МИКРОФОН/ СВОБОДНЫЙ МИКРОФОН

Я прошел курсы повышения квалификации воспитателей интернатных организаций образования по теме «Развитие профессиональных компетенций воспитателей интернатных организаций в контексте обновления содержания образования» в филиале АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по СКО. Переступив порог института, мы оказались в атмосфере доброжелательности, внимания. Компетентность и высокий уровень подготовки профессорско-преподавательского состава достойны уважения! Занимательный и полезный материал для слушателей! Лекции, прочитанные преподавателями, имеют для воспитателей, которые работают с одаренными детьми, с детьми, попавшими в трудные жизненные обстоятельства, большое значение.

В процессе деятельности у слушателей сложились доброжелательные отношения и позитивный настрой. Уверен, что полученный нами материал станет серьезным подспорьем в работе с нашими воспитанниками. Надеюсь, что институт продолжит работу в этом направлении, и нам еще будет предоставлена счастливая возможность посетить подобные курсы! Спасибо большое за организацию курсов!

*Успехов Вам и процветания!
С уважением, С.Н. Мухаменбеталин*

ЖАҢАРТЫЛҒАН БАҒДАРЛАМА – БІЛІМ БЕРУДІҢ ЖАҢА МАЗМҰНЫ

*Өмір бойы білім алу» әрбір
Қазақстандықтың жеке кредосына айналуы тиіс
Н.Ә.Назарбаев*

Білім-тоқтаусыз, толассыз үрдіс. Қазіргі әлемде болып жатқан қарқынды өзгерістер әлемдік білім беру жүйесін қайта қарау қажеттігін паш етті. «Ел болам десең - бесігіңді түзе» демей ме дана халқым. Міне, сондықтан Қазақстанның әлемдік қоғамдастыққа ықпалдасуы үшін білім беру саласының алдында шетелдік тәжірибелерді зерделеп енгізу талабы туындап отыр. Әр уақытта білімді алға қоюшы ұстаз үлкен көрсеткішке қол жеткізу жолында талмай талаптанып, шаршамай еңбектенеді.

Қазіргі таңда мұғалімдерге қойылатын талаптардың бірі – «Назарбаев Зияткерлік мектебінің тәжірибесін тарату және оқытудың жаңа әдіс-тәсілдерін іс-тәжірибеде ескеру болып табылады. Курстың мақсаты - оқу бағдарламасын жаңарту және критериалды бағалау жүйесін енгізуде мұғалімдердің педагогикалық шеберліктерін жетілдіру.

«Өрлеу» БАҰО» АҚФ «СҚО ПҚ БАИ» қабырғасында ұйымдастырылған «Қазақ тілді мектептердегі «Қазақ тілі және «қазақ әдебиеті» пәндері бойынша өткізілген біліктілікті арттыру курстары өте маңызды кезеңнің бірі болды. Педагогтер өз біліктіліктерін тренингтер арқылы жетілдіріп күнделікті сабақтарда түрлі жұмыстарды әдіс-тәсілдер арқылы ой елегінен өткізу және оқу бағдарламасының құрылымы мен оқу мақсаттарының жүйесі, қалыптастырушы бағалауды жүргізудің тиімді жолдарын меңгерді.

Тренингтер арқылы «Мәңгілік Ел» идеясын ықпалдастыру мен тілдік дағдыларын дамыту, оқушылардың қажеттіліктерін қанағаттандыру аясындағы тәжірибелік жұмыстар, Б.Блум таксономиясының ойлау деңгейлеріне шолу жасай отырып, жаттығулар мен тапсырмаларды белсенді түрде орындауға бейімделді.

Тыңдаушылар ұйымдастыруымен Елбасының «Төртінші өнеркәсіптік революция жағдайындағы дамудың жаңа мүмкіндіктері» Жолдауын талқылауы және «Латын әліпбиі – болашақтың негізі» тақырыбындағы интерактивті үзілісте **Kahoot** қосымшасы арқылы өз аты-жөндерін латын әліпбиі арқылы дұрыс жазуды жарыс ретінде ұйымдастырғаны қызығушылықтарын арттыра түсті. Осы интерактивті үзіліске бастауыш, математика пәні мұғалімдері қатысты.

Курс барысында ұйымдастырылған жерлестеріміздің бай ақындық мұрасын тарату мен зерделеуге байланысты М.Жұмабаевтың 125 жылдығына арналған «Рухани жаңғыру» мемлекеттік бағдарламасы және «Ұстаздың 100 өзекті кітабы» жобасы «Мағжанды жырлаймын» атты поэзиялық марафонына

белсене қатысты. Марафонда тыңдаушылар Б.Байдүйсен, Ғ.Оспанова, А.Мұратбектер Мағжанның өлеңдерінен үзінділер оқуда өздерінің интеллектуалды шеберліктерін көрсетіп, оқу құзыреттіліктерін жетілдірді. Педагогтер осындай тиімді курстар арқылы өз біліктіліктерін арттырумен қатар шеберліктерін жетілдіруге бағытталған іс-шараларға қатысып, тағылымдамадан өтіп анықтама және біліктілігін арттырғаны үшін сертификаттармен марапатталды.

Осындай курстар білім мазмұнын жаңартудың нақты қадамдары мен тиімді оқытуда педагогикалық білімдерін шыңдауға және курстан тыс іс-шараларға қатысудың оңтайлы және үлкен мүмкіндік екендігі анықталды.

*«Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалы «СКО бойынша ПҚ БАИ»,
ИТжЖҒПОӘ аға оқытушысы Г.Әлжанова,
Курс тыңдаушылары: А.Есқалиева, С.Сәлімова, Ғ.Искакова*

«АСАН ҚАЙҒЫНЫҢ ЖЕРГЕ АЙТҚАН СЫНЫ» АҢЫЗЫ. АСАН АТАҒА ХАТ

*А.А. Абишева,
Жамбыл ауданының
Преснов жалпы орта білім беру мектебінің
қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі*

Ұзақ мерзімді жоспардың тарауы: 1- бөлім «Таза, мінсіз асыл сөз»		Мектеп: Преснов жалпы орта білім беру мектебі	
Күні:		Мұғалімнің аты-жөні: Абишева Айнагуль Ахметжановна	
Сынып:5		Қатысқандар:	Қатыспағандар:
Сабақтың тақырыбы	17- тақырып «Асан қайғының жерге айтқан сыны» аңызы. Асан атаға хат		
Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары (оқу бағдарламасына сілтеме)	А/И4. Көркем шығармадан алған әсерін сипаттап авторға хат, өлең жазу		
Сабақ мақсаттары	Барлық оқушылар орындай алады: -аңыз мазмұнын қайталайды. - кейіпкерге хат жазады.		
	Оқушылардың көпшілігі орындай алады: Аңыздағы кейіпкер сипаттамасын талдайды.		
	Кейбір оқушылар орындай алады: Дереккөздерді тауып, өмірмен байланыстырады.		

Тілдік мақсаттар	Оқушылар орындай алады: - тапсырмаларды орындайды - сипаттайды - хат жазады - өлең құрастырады -өмірмен байланыстырады	
	Пәнге қатысты сөздік қор мен терминдер: Желмая, жерге айтқан сындары, өзен, Сарыарқа	
	<i>Талқылауға арналған сұрақтар:</i> - Аңыз дегеніміз не? - Асан қайғының Сарыарқаны аралап айтқан қай сыны есіңізде? - Асан қайғының шығармаларын жинап, зерттеумен айналысқан қандай ғалымдарды білесіңдер?	
	<i>Не себепті деп ойлайсыз?</i> - Не себепті Асан қайғы алты алаштың (қазақтың) жағдайын ойлап өмірін далада өткізді деп ойлайсың? - Не себепті Асан қайғы жақсы, жаман қоныстың бәріне өз бағасын берді деп ойлайсыз?	
Құндылықтарға баулу	«Туған жердей жер болмас» дегендей, өз Отанын сүйіп, құрметтеуге, қадірлеуге тәрбиелеу	
Пәнаралық байланыс	География,өзін өзі тану, өмірмен байланыс	
Алдыңғы оқу	Асан қайғы туралы мәлімет, аңыз мазмұнын, қобыз, өзен, жер атауларын біледі.	
Жоспар		
Жоспарланған уақыт	Жоспарланған жаттығу түрлері	Ресурстар
Сабақтың басы 5 минут	1. «Біз біргеміз» тренингі /шеңбер болып әр оқушы қимыл жасайды бір-бірінің әрекетін қайталайды/ 2. Балмұздақ таяқшалары арқылы топқа бөлеміз. /үш оқушы шығады таяқшаларды тандап өздеріне топ жинайды. Таяқшада оқушының аттары жазылған. I топ. «Есіл» тобы II топ. «Ертіс» тобы III топ. «Торғай» тобы Топтар өз атауларын картадан көрсетемін. 3. Үй жұмысын қайталау: - Аңыз дегеніміз не? -Желмая деп нені айтады? -Асан қайғының шығармаларын жинап, зерттеумен айналысқан қандай ғалымдарды білесіңдер? -Асан қайғының Сарыарқаны аралап айтқан қай сыны есіңізде? - Аңыздың тақырыбы мен идеясы қандай?	Балмұздақ таяқша-лары карта

3 минут	-Не себепті Асан қайғы алты алаштың (қазақтың) жағдайын ойлап өмірін далада өткізді деп ойлайсың? -Не себепті Асан қайғы жақсы, жаман қоныстың бәріне өз бағасын берді деп ойлайсыз?	
5 минут	Тақырып: «Асан қайғының жерге айтқан сыны» аңызы. Асан атаға хат Мақсаты: Көркем шығармадан алған әсерін сипаттап авторға хат, өлең жазу I тапсырма. Аңыз мазмұнын талдау. Топтық жұмыс 1 топ: «Торлы диаграмма» әдісі арқылы мазмұнын сызбаға түсіру 2 топ: «Уақыт сызығы» әдісі арқылы мазмұны бойынша тізбек жасау 3 топ: «Құрастыр, одан кейін жауап бер» әдісі арқылы суреттер бойынша мазмұнын түсіндір.	Графика-лық органайзер-лер: «Торлы диаграмма» «Уақыт сызбасы»
2 минут	Қ/Б: «Шеңберге жиналу уақыты» стратегиясы Мақсаты: Идеялар, тәжірибе, сезімдерімен бөлісу. Өзін және басқаларды терең түсіну.	Суреттер
3 минут	II тапсырма. Суретке қарап өз ойыңды айт. (жеке ойлану, топта саралау) 	Сурет
2 минут	I топ. «Егер де мен...» әдісі. «Егер де мен Асан қайғы болсам, Баянауылға мынадай сын айтар едім»-деп ой айтады. II топ. «Автор менің елімде...» әдісі. «Кеше Асан қайғы менің еліме келіпті. Сонда мынадай сын айтып кетіпті...» деп ойын айтады. III топ. «Айтайын дегенім...» әдісі. «Менің айтайын дегенім,автордың жер аралап сын айтуы елінің қамын ойлауы деп ойлаймын...» деп ой айтады. Қ/б валютамен бағалау өте жақсы ой айтты жақсы ой айтты. орташа ой айтты.	
2 минут	Мақсаты: Ұлттық құндылықты дәріптеу, қызығушылықтарын арттыру; Сергіту сәті: «Қимылдайық бірге біз» Іс-әрекетті айтқанда қимылмен көрсетеді. -доп тебеміз -көбелек ұстаймыз -ағаш боп тербелеміз	

2 минут	-күреппен жер қазамыз -би билейміз /кез келген/ -жүгіреміз. 3 тапсырма. Қажеттісін белгілеңіз. Топтық жұмыс. I топ. <table><tr><td>Шідерті деген өзенді көргенде...</td><td>«Ағар суы бал татыған, ақ шабағы май татыған жер екен», – депті.</td></tr><tr><td>Ұзын аққан Сыр бойын көргенде...</td><td>«... Бос жылқы шідерлеп қойғандай тоқтайтын, жылқының қонысы екен», – депті.</td></tr><tr><td>Сілентіден өтіп, Жалаңаштың тұзына барғанда...</td><td>«Алты күнде ат семіртіп мінетін жер екен», – депті.</td></tr><tr><td>Нұраның бойын көргенде...</td><td>«Айна аң аз, онан басқа мінің жоқ, табылмайтын жер екенсің», – депті.</td></tr><tr><td>Торғай өзенін көргенде...</td><td>«Сарыарқаның маусымы екен», – депті.</td></tr><tr><td>Жеті қоңырды көргенде...</td><td>«Басы байтақ, аяғы тайпақ қоныс екен, Қаратауды жайласам ... қоныс болуға сонда ғана дұрыс екен», – депті.</td></tr></table> II топ. Сөйлемдерді толықтырып, аяқтаңдар. «Ай, ..., артыма бөктеріп кетер едім, әттең, атым көтере ал майды-ау!» «Ай, ..., жылқы өзі өскен жоқ, ..., сен өсірдің!» «... суы – май, ... шөбі – май». «Басы байтақ, аяғы тайпақ қоныс екен, ... жайласам, ... қыстасам, қоныс болуға сонда ғана дұрыс екен». Ұзын аққан ... көргенде: «Мына шіркіннің баласы тойдым деп қарап отырмас, қарыным ашты деп жылап отырмас». III топ <table><tr><td>Ұзын аққан Ертісті көргенде:</td><td>«Жары мен суы тең, жарлысы мен байы тең болатын жер екен», – депті.</td></tr><tr><td>Есіл өзенін көргенде:</td><td>«... ал жазғытұым бір жұма ащылайды екен, күзге таман бір жұма ащылайды екен. Сонысы бір жылға татиды екен», – депті.</td></tr><tr><td>Баянауыл тауын көргенде:</td><td>«Сиыр тұқымы үзілмейтін жер екен», – депті.</td></tr><tr><td>Сулы Келес, Нұрлы Келес өзендерін көргенде...</td><td>«Мына шіркіннің баласы тойдым деп қарап отырмас, қарыным ашты деп жылап отырмас. Сиырдың мүйізі, доңыздың құлағы шығып тұрған жер екен», – депті.</td></tr></table> Қ/Б: «Рахмет» әдісі Мақсаты: Жақсылыққа игі тілек білдіру; 4 тапсырма Редакциялау мақсатында шығармашылық	Шідерті деген өзенді көргенде...	«Ағар суы бал татыған, ақ шабағы май татыған жер екен», – депті.	Ұзын аққан Сыр бойын көргенде...	«... Бос жылқы шідерлеп қойғандай тоқтайтын, жылқының қонысы екен», – депті.	Сілентіден өтіп, Жалаңаштың тұзына барғанда...	«Алты күнде ат семіртіп мінетін жер екен», – депті.	Нұраның бойын көргенде...	«Айна аң аз, онан басқа мінің жоқ, табылмайтын жер екенсің», – депті.	Торғай өзенін көргенде...	«Сарыарқаның маусымы екен», – депті.	Жеті қоңырды көргенде...	«Басы байтақ, аяғы тайпақ қоныс екен, Қаратауды жайласам ... қоныс болуға сонда ғана дұрыс екен», – депті.	Ұзын аққан Ертісті көргенде:	«Жары мен суы тең, жарлысы мен байы тең болатын жер екен», – депті.	Есіл өзенін көргенде:	«... ал жазғытұым бір жұма ащылайды екен, күзге таман бір жұма ащылайды екен. Сонысы бір жылға татиды екен», – депті.	Баянауыл тауын көргенде:	«Сиыр тұқымы үзілмейтін жер екен», – депті.	Сулы Келес, Нұрлы Келес өзендерін көргенде...	«Мына шіркіннің баласы тойдым деп қарап отырмас, қарыным ашты деп жылап отырмас. Сиырдың мүйізі, доңыздың құлағы шығып тұрған жер екен», – депті.	Кесте
	Шідерті деген өзенді көргенде...	«Ағар суы бал татыған, ақ шабағы май татыған жер екен», – депті.																				
	Ұзын аққан Сыр бойын көргенде...	«... Бос жылқы шідерлеп қойғандай тоқтайтын, жылқының қонысы екен», – депті.																				
	Сілентіден өтіп, Жалаңаштың тұзына барғанда...	«Алты күнде ат семіртіп мінетін жер екен», – депті.																				
	Нұраның бойын көргенде...	«Айна аң аз, онан басқа мінің жоқ, табылмайтын жер екенсің», – депті.																				
	Торғай өзенін көргенде...	«Сарыарқаның маусымы екен», – депті.																				
	Жеті қоңырды көргенде...	«Басы байтақ, аяғы тайпақ қоныс екен, Қаратауды жайласам ... қоныс болуға сонда ғана дұрыс екен», – депті.																				
	Ұзын аққан Ертісті көргенде:	«Жары мен суы тең, жарлысы мен байы тең болатын жер екен», – депті.																				
	Есіл өзенін көргенде:	«... ал жазғытұым бір жұма ащылайды екен, күзге таман бір жұма ащылайды екен. Сонысы бір жылға татиды екен», – депті.																				
	Баянауыл тауын көргенде:	«Сиыр тұқымы үзілмейтін жер екен», – депті.																				
Сулы Келес, Нұрлы Келес өзендерін көргенде...	«Мына шіркіннің баласы тойдым деп қарап отырмас, қарыным ашты деп жылап отырмас. Сиырдың мүйізі, доңыздың құлағы шығып тұрған жер екен», – депті.																					
2 минут																						

6 минут	жұмыс (хат) орындалады. Топтық жұмыс I топ. Асан қайғыға II топ. Туған жерге III топ. Желмаяға Саралау: т/д. Аңыздағы маңызды ақпаратты анықтайды. о/д. Тірек сөздер мен сөз тіркестерін ұсынады. ж/д. Қажетті мәліметтерді саралап, хат жазады. К/Б:			Ватман, маркер, түрлі түсті қалам (көк,қызыл, жасыл)
2 минут	Ойлау дағдылары	Бағалау критерийлеі	Дескрипторлар	
	Талдау	-аңыздағы ақпаратты талқылайды.	-идеяларын жүйелейді;	
	Қолдану	-тапсырма бойынша іс-әрекет жасайды. -шығармашылықпен жұмысты жоспарлайды	-аңыздағы ойды пайдаланады - кейіпкерге хат жазады	
Мақсаты: Оқушы жетістігін өлшеп, алдағы сабақты жоспарлау үшін қолдану;				
Сабақтың Соңы	Сабақты бекіту: Әр топ «Бес жолды өлең» әдісі арқылы ой түйіндейді. Мысалы:			
4 минут	Аңыз Көне,ежелгі Үйретеді, тәрбиелейді, жаттатады Көркем шығармаға негіз болатын Миф			
2 минут	Үйге тапсырма: «Дәлелденген эссе» жазу. Формасы: I. Позиция II. Дәлел III. Қорытынды Асанқайғы желмая мініп желдіртіп, халқына шұрайлы жер іздепті Себебі... Сондықтан...			

Кері байланыс “Тазалық” ойыны											
<table border="1" style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <td>Чемодан</td><td>Еттартқыш</td><td>Қоқыс</td></tr> <tr> <td></td><td></td><td></td></tr> </table>			Чемодан	Еттартқыш	Қоқыс						
Чемодан	Еттартқыш	Қоқыс									
											
Қосымша мәлімет											
Саралау – оқушыға мейлінше қолдау көрсетуді қалай жоспарлайсыз? Қабілетті оқушыға тапсырманы қалай түрлендіресіз?	Бағалау – оқушы білімін тексеруді қалай жоспарлайсыз?	Пәнаралық байланыс – денсаулық және қауіпсіздік, АКТ-мен байланыс. Құндылықтармен байланыс (тәрбие элементі)									
Деңгейлік тапсырмалар дайындалды. т/д. Сурет, сызба ұсынып, автор әрекетін талдауға көмектесемін. о/д. Автор сынын тұжырымдауға көмектесіп, энциклопедия ұсынамын. ж/д. Өмірмен байланыстыру мақсатында баспа материалдары мен теледидар жаңалығын ұсынамын.	I тапсырма Қ/Б: «Шеңберге жиналу уақыты» әдісі Мақсаты: Идеялар, тәжірибе, сезімдермен бөлісу. Өзін және басқаларды терең түсіну. II тапсырма Қ/б валютамен бағалау Ұлттық құндылықты дәріптеу үшін: өте жақсы ой айтты жақсы ой айтты. орташа ой айтты III тапсырма «Рахмет» әдісі IV тапсырма Қ/Б: <table border="1" style="width: 100%;"> <tr> <td>Ойлау дағдылары</td><td>Бағалау критерийлері</td><td>Дескрипторлар</td></tr> <tr> <td>Талдау</td><td>-Аңыздағы ақпаратты талқылайды.</td><td>-идеяларын жүйелейді;</td></tr> <tr> <td>Қолдану</td><td>-Тапсырма бойынша іс-әрекет жасайды. - шығармашылық-</td><td>-автор ойын пайдаланады; -кейіпкерге</td></tr> </table>	Ойлау дағдылары	Бағалау критерийлері	Дескрипторлар	Талдау	-Аңыздағы ақпаратты талқылайды.	-идеяларын жүйелейді;	Қолдану	-Тапсырма бойынша іс-әрекет жасайды. - шығармашылық-	-автор ойын пайдаланады; -кейіпкерге	1. География пәнімен байланыстыра отырып Есіл, Ертіс, Торғай өзендерін көрсете алады. 2. Құндылықтармен байланыстыру мақсатында туған жерді қастерлеу арқылы үлкенге құрмет көрсету: 3. Өмірмен байланыстыру
Ойлау дағдылары	Бағалау критерийлері	Дескрипторлар									
Талдау	-Аңыздағы ақпаратты талқылайды.	-идеяларын жүйелейді;									
Қолдану	-Тапсырма бойынша іс-әрекет жасайды. - шығармашылық-	-автор ойын пайдаланады; -кейіпкерге									

		пен ж мыс жоспарлайды	хат жазады	
Сабақ бойынша рефлексия • Сабақ мақсаты мен оқу міндеттері орындалды ма, қолжетімді болды ма? • Барлық оқушылар оқу мақсатына қол жеткізді ме? Егер оқу мақсатына қол жеткізбеген болса неліктен деп ойлайсыз? • Сабақ қалай және қандай деңгейде өтті? • Жоспарланған саралау дұрыс іске асты ма? (тапсырмалар сәйкес болды ма?) • Сабақ кезеңдерінде уақытты тиімді пайдаландыңыз ба? • Сабақ жоспарынан ауытқулар болды ма, неліктен? Осы жоспарға қандай өзгеріс енгіземін және неге?				
Жалпы бағалау Сабақта ең жақсы өткен екі нәрсе (оқыту мен оқуға қатысты): 1. 2. Сабақтың бұдан да жақсы өтуіне не оң ықпал етер еді (оқыту мен оқуға қатысты)? 1. 2. Осы сабақтың барысында мен сынып туралы немесе жекелеген оқушылардың жетістіктері/қиыншылықтары туралы нені анықтадым, келесі сабақтарда не нәрсеге назар аудару қажет?				

МЕН КІММІН?

(1-сыныпқа дүниетану сабағы)

Б.С. Абильдина,
СҚО, Тайынша ауданы,
«Алабота орта мектебі»КММ
бастауыш сынып мұғалімі

Пән:	Дүниетану
Күні:	1.2 Мектеп және мектеп қоғамдастығы.
Бөлімше тақырыбы:	Мен кіммін
Оқу мақсаттары (ОМ) ұзақ мерзімді жоспардан	1.1.2.6 Өзін мектеп оқушысы және сынып ұжымының мүшесі ретінде сипаттау
Жетістік критерийі:	Барлығы: өзін мектеп оқушысы және сынып ұжымының мүшесі ретінде сипаттайды;

	Көпшілігі. өзін сипаттайды, сынып ұжымымен танысады; адамдардың ұқсастығы мен жеке ерекшеліктері туралы біледі; Кейбіреуі: мектептегі, сынып ұжымындағы іс-әрекеттерге, әдептер мен тәртіпке қатысты ережелерді шығарады.		
Тілдік мақсаттар	Оқушылар мектеп және мектеп қоғамдастығы тақырыбына сәйкес сөздер мен сөз тіркестерін сөздік қорына енгізеді, қолданады. Пәндік сөздік қор және терминдер: есім, тұрақ/тұратын орын, адам, естелік, адамның мінез құлқы, ерекшелігі, ұқсастығы, айырмашылығы, қызықты дерек. <u>Сыныптағы диалог/жазылым үшін сай келетін тіл стилі:</u> -Сынып ұжымы кімдерден құралады? -Саған ұқсас адам болуы мүмкін бе? -Адамдар бір – бірінен қалай ерекшеленеді?		
Құндылықтар	Мектеп және мектеп қоғамдастығы туралы сұрақтарға жауап бере отырып, қазақстандық патриотизм және азаматтық жауапкершілікті, бір – біріне деген құрмет сезімін дамытуға тәрбиелеу.		
Ресурстар	Ботаның суреті «Мен» сөзі жазылған шар, конверт сыныптағы оқушылардың аттары жазылған жеке қағаздар, бейджик, оқулық 8- бет, дәптер 3-бет		
Сабақтың кезеңдері	Оқыту әдістері	Бағалау әдістері	Саралау тәсілдері
Сабақтың басы 5 мин	I.Ынтымақтастық ортаны қалыптастыру: -Қайырлы күн, достар! -Айналаға бір сәт көз жіберейікші, бүгінгі күн қандай? -Қазір бізде ерекше сабақ болмақ. <i>Қоршаған әлемді таныстырар,</i> <i>Алыс елдерге де анарар,</i> <i>Өзіңді де өзгені,</i> <i>Құрметтеуге үйретер,</i> <i>Дүниетану сабағы дей отырып,</i> <i>сабағымызды бастайық.</i> (Ұ) Білімді өзектендіру. -Оқулықты қараңдар, сендерге не ұнады? 1) Оқулық сыртындағы иллюстрациямен жұмыс; 2) Сабақ тақырыбы бойынша жұмысты бастау үшін оқушыларды оқулықтың 1-бетіндегі суретпен таныстырамын. - 5 – беттегі ботаны қараңдар. Оның аты Бота. Ол осы оқу жылы бойында бізге табиғат, қоршаған орта туралы білуге көмектеседі. Сабаққа дейін қабырғаға «МЕН» сөзі жазылған шарды бекітемін.		
			Барлық оқушылар сөзді оқиды

	-Балалар, бүгінгі сабағымызға Бота шарын сабаққа алып келе жатқан кезде жоғалтып алыпты. -Ботаға көмектесеміз бе? -Шарда жазылған сөзді кім оқи алады? -Бұл сөз нені білдіреді? Жауабы: «Мен» – бұл мен туралы айтылған сөз. Егерадамөзі туралы айтса, «мен» дейді. «Мен» сөзін хормен айтқыза отырып, бүгінгі сабақтың тақырыбын хабарлау. -Бүгінгі сабақ не туралы болады деп ойлайсыңдар? -Сабақта не туралы білетін боламыз?		
Сабақтың ортасы 20 мин	(Ж) Салыстыр. -Суреттерге қара. Кімдерді көріп тұрсың? Суреттегі адамдарды салыстыр. Ұқсастығы мен айырмашылығын анықта. (Ұ) Мұғалімнің белгісі бойынша оқушылар тез арада мынадай ерекшеліктері бойынша топтарға жиналады: – көзі қара/мөлдір; – шашы ұзын/қысқа; – аяқ киімінің түсі қара; – есімдері бірдей және т.б. (Ж) Біз қандаймыз? ойын • Бір-біріңе қара. • Араларыңда бір-бірінен айнамайтын екі адам бар ма? • Адамдардың ұқсастығы мен айырмашылығы туралы өз ойларыңды айтыңдар. - Сыныптастар арасындағы оқушыларды ұқсастық пен айырмашылық бар ма екен? - Оны қалай білдік? . (Т) Балалар мен үлкендер. - Балалар мен үлкендер арасында қандай ұқсастық пен қандай айырмашылық бар? Оқулықтағы 1-мәтінді оқып беру. Ер адамдар мен әйел адамдар. Барлығымыз адамбыз. Сен – адамсың. Бір адам басқа адамға	Мадақтау арқылы (Жарайсың!!!)	Көптеген оқушылар сыныптастар арасындағы ұқсастық пен айырмашылықты айтады.
	Ер адамдар мен әйел адамдар. Барлығымыз адамбыз. Сен – адамсың. Бір адам басқа адамға	Басбармақ арқылы бағалау	Көптеген оқушылар

	ұқсамайды. Әрбір адам ерекше. (Ұ) Анықта. -Кімнің зерттеуші болғысы келеді? -Бота бізге хат әкеліпті. Онда не жазылған екен? Балалар хаттың ішіндегі есімдерін алып оқиды. -Нені зерттеу керек? <i>Зерттеу дегеніміз бір нәрсені толық анықтауға бағытталған бірқатар әрекеттерді орындау</i> Жаттығу «Маған өзің туралы айт» Әр адамның есімі бар. «Әр есімнің өз мағынасы бар», – дейді менің атам. Атамның айтқаны дұрыс па? Тексеріп көрейік! (Ұ) Шеңбер жасап отырындар мен сендерге өзім туралы айтып беремін. . • атым, есімім; • жасым; • көзімнің түсі; • тұрағым; • жақсы көретін үй жануарым (Ж) «Кел танысайық» ойыны. Жұппен бір - біріңе өздеріңді таныстырындар. Тұрақтарыңды айтуды ұмытпаңдар. Естеріңе сақтаңдар! - Нені есте сақтау керек? - Барлығымыз адамбыз. Бір адам екінші адамға ұқсамайды. Әр адам ерекше болады. - Әр адам ерекше болады дегенді қалай түсінесіңдер? - Ойлан, неге сені ерекше деп айтуға болады? <i>Дескриптор:</i> *өзаты – жөнін айтты; *өз тұрағын, айтты; *өзінің сүйікті ісін айтты. -Бота бізбен «Менің есімім» ойынын ойнағысы келеді. (Ж) Есімнің нені білдіретінін айту. -Өз есімінің мағынасын білесіңдер ме? -Көп ұлтты еліміздегі барлық халықтардың есімдері әдемі естіледі. -Біз бәріміз бір-бірімізді	Дескриптор бойынша бағалау Смайлик арқылы бағалау Өзара бағалау	өз есімдерін оқиды Кейбір оқушылар өз мекен жайын айтады. Кейбір оқушылар қабілеті төмен оқушыларға көмектеседі Кейбір оқушылар тәртіп ережелерін дұрыс
--	--	--	---

	есімдерімізбен атаймыз. Оқушыларға есімдері жазылған бейдждерді таратып, оны сол аптада тағып жүруді тапсырамын. Топтастыру стратегиясы. (Т) Орындап көр. -Енді жаңа ұғымдарды қолдана отырып, мектепте, ұжымда өзімізді қалай ұстау керек? – деген сұраққа жауап беріп көрейік. Бота тағы да бірнеше сөз әкеліпті. Солардың тиістісін тандап қояйық. Оқушылар тәртіп ережелерінің тиістісін тандап қояды. Сергіту. Ойын «Қол шапалақтау» Шарты; Егер айтылған сөздің ішінде мектеп, сынып деген сөздер болса, қол шапалақтаймыз. Жоқ болса шапалақтамаймыз. Мысалы: Асан мектепке барды. Дәптермен жұмыс. 3- бет 1-жұмыс парағы. Бұл - мен. Сен оқушысың. Мектепте өзіңді қалай сезінесің? Өзіңнің суретінді сал. Көңіл-күйінді көрсет. <i>Дескриптор:</i> мектептегі көңіл – күйін көрсетті; *өзінің суретінді салып әңгімеле	бойынша бағалау	табады, шығарады Барлық оқушылар суреттердіс алады.
5 мин	Оқу мақсаты: 1.1.2.6. Өзін мектеп оқушысы және сынып ұжымының мүшесі ретінде сипаттау. Ойлау дағдыларының деңгейі: Білу және түсіну Қолдану Бағалау критерийі: Білім алушы ☐ Оқушыға тән ерекшеліктерді атайды. ☐ Өзінің сынып ұжымына қатыстылығына мысал келтіреді. 1-тапсырма		Барлық оқушылар сызық арқылы қоса алады.

	Мектепке бару үшін сөмкеге қандай заттарды салу керек? Сызық арқылы қосыңыз. Бұл заттар кімге және не үшін керек? - Сіз мектепке қалай дайындалдыңыз? Жұпта әңгімелейсіз. Дескриптор: Білімалушы - мектепке қажетті құралдарды анықтайды; - мектеп құралдарының оқушыға қажеттілігін айтады; - өзінің мектепке дайындығы туралы әңгімелейді.	Дескриптор бойынша бағалау	
Сабақтың соңы 5 минут	Рефлексия. Серпілген сұрақтар Қандай мектеп ережесін білесің? Мектеп ережесін қалай сақтау керек? Мектеп ұжымында өздерінді қалай ұстайсыңдар? Неше оқушының есімін есте сақтадың? Қандай ұжым ережесін білесің? Осы ережелерді есте сақтау керек пе? Жаңа сабақты қандай дәрежеде түсінгендерін сигналдық карточка арқылы көрсету Жасыл түс – түсіндім Сары түс – әлі де мағлұмат керек Қызыл түс – түсінген жоқпын	«Бағдаршам» арқылы бағалау 	Барлық оқушылар өздерін бағалайды
Өткізген сабақ бойынша мұғалімнің рефлексиясы			
1) ОМ жеткен және жетпеген оқушылар саны			
2) Егер жетпесе, себебі не?			
3) Жоспардан қандай ауытқулар болды, неге?			
Жалпы баға ОМ жету үшін қандай әдіс – тәсілдер тиімді болды? Сабақтың жақсы өтуіне не әсер етуі мүмкін еді? Келесі сабақта неге көңіл қою керек (сыныптың, оқушылардың жетістіктері мен кемшіліктері)?			

РАСТЕНИЯ

(урок естествознания, 1 класс)

Д.Н. Абишева,

учитель начальных классов

КГУ «Чириковская СШ»

Есильского района Северо-Казахстанской области

Предмет: Естествознание		Класс: 1	
Дата: Тема подраздела/ навыки: Растения			
Цели обучения (ЦО) из долгосрочного плана		1.2.1.2 различать основные части растений	
Критерии успешности: 1) использование таксономии Блума; 2) использование количественных характеристик; 3) разные способы поддержки учащихся.		Все учащиеся называют части растений. Большинство учащихся различают семена от плодов. Некоторые учащиеся объясняют, почему семена прорастают на влажной вате	
Языковые цели Корень, стебель, цветок, лист, плод, семена		<i>Предметная лексика и терминология:</i> Из каких частей состоит растение? Зачем нужны разные части растений? Что находится в плодах?	
Формирование ценностей		творческое и критическое мышление, коммуникативные способности, проявление уважения к другому мнению	
Ресурсы: рисунки растений, комнатные растения, семена фасоли, стаканы, вата, пластиковые чашечки, плоды с семенами, карточки с названиями частей растений, подготовленный заранее результат опыта			
Запланированные периоды урока	Методы обучения Каким образом я достигну целей обучения?	Методы оценивания (Как я пойму/узнаю, что учащиеся достигли целей обучения)	Способы дифференциации (Каким способом я окажу поддержку учащимся)
Начало урока	1. Психологический настрой. К. Спеть песню о растениях. 2. Мотивация. Просмотр фрагмента из сказки «Вершки и корешки».		

	- Как вы думаете, почему мужик перехитрил медведя? 3. Постановка целей и критериев урока. Сегодня на уроке мы узнаем: - из каких частей состоит растение; - зачем нужны разные части растения; - как проращивают семена. 2) Актуализация имеющихся знаний: - Как вы думаете, что мы должны узнать о растениях?		
Середина урока	К. Рассмотрите рисунок Покажите и назовите части растения. - Подумайте, что произойдет, если растение лишится корня или стебля? П Части растения Найдите на рисунке части растения: 1. Корень. 2. Стебель. 3. Лист. 4. Цветок. 5. Плод с семенами. В рамках поставьте номера, соответствующие частям растения. И. Решают кроссворд -Рассмотрите гербарные образцы, назовите части растения друг другу, укажите их месторасположение.	ФО Критерий: -называют части растений. Обратная связь - взаимооценивание по улучшению практики одноклассника ФО Критерии: находят части растений, проставляют номера, соответствующие частям растений. Взаимооценивание уч./уч. ФО Критерий: -находят слова,	Дифференциация способом «Задание». Более успешные рассказывают о роли корня, стебля. Дифференциация способом «Диалог и поддержка» . Для менее успешных - диалоговая поддержка: -Что обозначает ц.1? -Где находится корень у растений? Дифференциация способом «Задание».

	 -Найдите слова, обозначающие части растения. К. Ролевая игра. Учащиеся представляют части растения - цветка: «корни» лежат на полу; «стебель» изображают, находясь стоя; дети вытягивают руки вокруг «стебля», представляя листья; «цветок» на верхушке стебля изображается посредством раскрытых ладоней рук. И.Г. Подготовить коллаж «Растения», отметить его части. К. Рассмотрите рисунок в учебнике (стр.15). Назовите изображенные плоды. -Какие фрукты и ягоды вы любите? -Почему? Физминутка Игра пантомима «Что я ем?» Один из детей будет показывать, как он ест, а другие должны угадать, какой именно фрукт или ягоду он ест. Г. Практическая работа -Исследуй, как прорастают семена. Для организации работы каждой группе потребуются семена фасоли, ванночки, вата, вода, стакан.	обозначающие части растений. Самооценивание по эталону на экране. ФО Критерий: -понимают роль частей растений. ФО Критерий: - располагают правильно части растений. Самооценивание по эталону. ФО Критерий: -называют плоды. ФО «Смайлики» Критерий: - выполняют инструкцию. ФО Критерии: -называют части растений; -объясняют их функции. Взаимооценивание уч./уч.	Менее успешным учащимся необходимо найти слова, которые написаны только по горизонтали. Дифференциация способом «Задание». Более успешные рассказывают про путешествие воды по частям растения. Дифференциация способом «Задание». Более успешные могут выполнить самостоятельно. Важно, чтобы части растения имели разную окраску, так как это позволит учащимся разграничить части растения. Дифференциация
--	--	---	---

	Инструкция: -Возьмите небольшие емкости. -Поместите на дно вату. -Налейте немного воды, чтобы вата стала влажной, но не закрывала семена. -Если залить семена водой, они набухнут, но не прорастут, так как вода закроет доступ воздуху. - Поместите несколько семян на вату и закройте крышечкой. Важно, чтобы в крышке были отверстия для доступа воздуха. - Поставьте семена в теплое место. И. Подумайте: - Почему семена прорастают на влажной вате? Работа в паре Задание 1 <i>Работа в паре.</i> Рассмотрите рисунок и расскажите друг другу, что нарисовано на рисунке. Назовите основные части растения и их функции. Запишите в прямоугольниках первые буквы названия частей растения: корень - «К», стебель - «С», листья - «Л», цветки - «Ц» плоды - «П». Дескриптор: <i>Обучающийся</i> - обозначает буквой «К» корень растения; - обозначает буквой «С» стебель растения; - обозначает буквой «Л» лист растения; - обозначает буквой «Ц» цветок растения; - обозначает буквой «П» плод растения.	способом «Задание». Чем отличаются семена от плодов? (большинство во рассказ об отличии семян от плодов) Дифференциация способом «Задание». Наиболее успешные объясняют, почему семена прорастают на влажной вате.
Конец урока	Рефлексия. Задание. Какие части растения не нарисовал художник? (На листе изображены листья, стебель и сердцевина цветка) - Что узнал, чему научился? - Что осталось непонятным? - Над чем необходимо работать? Ученики могут оценить свою работу и работу своих одноклассников по определенным критериям.	ФО Дескрипторы: -дорисовывает корень растения; -дорисовывает цветок растения. Оценивание друг друга.

САНДЫ ӨРНЕКТЕРДІ САЛЫСТЫРУ

(1-сыныптағы математика пәні)

А.К. Мустафина,
СҚО, Жамбыл ауданының
Преснов жалпы орта білім беру мектебіннің
бастауыш сынып мұғалімі

Пән: Математика		1-сынып	
Бөлімше тақырыбы/дағдылар: Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі: Сабақтың тақырыбы:		Теңдік және теңсіздік. Теңдеу. Санды өрнектерді салыстыру.	
Оқу мақсаттары (ОМ) ұзақ мерзімді жоспардан		1.2.2.1. Теңдік және теңсіздікті, тура және тура емес теңдіктер мен теңсіздіктерді ажырата білу 1.5.2.2 «+», «-», « $\neq$ », «=», «>», «<» белгілерін/цифрларды /белгісіз санның символын қолдану	
Жетістік критерийі:		<u>Барлығы:</u> Санды өрнектерді салыстыра алады. <u>Көпшілігі:</u> Өрнектің мәнін тауып, тура және тура емес теңдіктерді ажыратады. <u>Кейбіреуі:</u> Санды өрнектерді құрастыра алады	
Тілдік мақсаттар		Өрнек мәні – значение – ornament санды өрнектер дегеніміз не? -салыстыру деген не? -теңдік және теңсіздік дегеніміз не?	
Құндылықтар		Бір-бірін тыңдауға, сыйлауға, алған білімдерін өмірде қолдана білуге тәрбиелеу.	
Ресурстар		Аудиожазба , Ағаш, алма суреттері, Сандар жазылған кеспе парақтары, текше Оқулық- 40-41 бет, дәптер- 37-38-бет 35-36-жұмыс парағы	
Сабақтың жоспарлау кезеңдері Сабақтың басы	Оқыту әдістері Ұйымдастыру кезеңі: Ынтымақтастық ортаның қалыптасуы. Мейірімді жүрекпен, Ақпейілді тілекпен, Амандасып алайық. Бір жадырап қалайық! —Оқушылар орындарынан тұрып қимылмен көрсетеді. (түсті стикермен бөлу) Ұ.Ойын: «Алма теру» (әр топтан бір баладан шығып, бақшадан алма жинайды. Ағаш басындағы алмалардың сыртында өрнектер жазулы) а – 8 а – 30	Бағалау әдістері Қолпаштау	Саралау тәсілдері . Топқа бөлінеді Барлығы Санды өрнек мен әріпті өрнектерді ажыратады

	20 + 1 76 – 6 - Осы сандарда қандай айырмашылық бар? -Өрнектердің неше түрін көріп тұрсындар?. Санды өрнек қалай белгіленеді? - Әріпті өрнек қалай белгіленеді?\ Санды өрнек болса 1рет,әріпті өрнек болса 2 рет шапалақтау.		
Сабақтың басы	Ж. «Ойын текшесі» Әр оқушы текшені екі рет лақтырып ,оның жоғары жағындағы нүкте санын қосып,өрнек түрінде жазып шығуы керек. Соңынан оқушылар бір-бірінің жұмысын салыстырып, кімде нүкте саны көп шыққанын салыстырады. 1-ші ойыншы 2+5 2-ші ойыншы 6+4 Санды өрнектерді қалай салыстыруға болады? Жұппен талқылау Санды өрнектерді салыстыру - өрнек мәндерін салыстыру болып табылады. 2+5=7 6+4=10 2+5<6+4 «Ой қозғау» «Сиқырлы өрнектер».Тақтадағы санды өрнектердің мәнін тапсақ,артынан сөз шығады. "Хайуанаттар" сөзі шықты. Бүгінгі сабағымызда хайуанаттар дүкеніне барамыз. Хайуанаттар дүкені туралы не білесіңдер? Хайуанаттар дүкенінде жануарларға арналған қорек түрлері,торлар,аквариум дар,түрлі аксессуар сатылады.	Смайлик	Көбі өрнектерді салыстырады, мәнін табады. Сұраққа партасына стикер жабыстырылған оқушы жауап береді Көбі хайуанаттар туралы білетіндерін айтады.
Сабақтың ортасы	Т.Шығармашылық жұмыс Оқулықтағы суреттердің әрқайсысы бойынша санды өрнек құрастыр.Құрастырған санды өрнектерді салыстырындар. 1) 3+4 = 2+5 2) 6+6 > 8+3 3) 4+4 < 2+ Ө.Сурет бойынша санды өрнектер құрастыр және салыстыр.	 Бағдаршам Мадақтау	Барлығы өрнектерді салыстырады, Кейбірі санды өрнектерді құрастырады. Кейбір оқушылар санды өрнектерді құрастырады.

Сергіту сәті	 		Барлық оқушылар қимылмен көрсетеді												
	Сергіту сәті Ал, балалар тұрайық Алақанды ұрайық. Оңға қарай иіліп Солға қарай иіліп. Бір отырып, бір тұрып Бір тынығып алайық. «Салыстыру» әдісі Т.Ламинадталған қағаздағы санды өрнектерді салыстыр Санды өрнектердің мәнін салыстыр. Қандай санды өрнектердің мәні бірдей? Оларды ата. <table><tr><td>1-топ</td><td>2-топ</td></tr><tr><td>18+1<13+7</td><td>7+10>10+2</td></tr><tr><td>5+3=4+4</td><td>16+2<14+5</td></tr><tr><td>2+0<0+5</td><td>18+1=0+19</td></tr></table> 3-топ 50+40=40+50 30+60>70+10 20+80=90+10 <table><tr><th>Ойлау деңгейі</th><th>Бағ-у критерий</th><th>Дескриптор</th></tr><tr><td>Қолдану</td><td>1.Санды өрнектерді салыстырады 2.Жұмыстарын алмастырып тексереді</td><td>1. 1 .Санды өрнектің мәнін тауып,салыстыра алады. 2. Мәні бірдей өрнектерді табады 3. Санды өрнектерді салыстыра алады</td></tr></table>	1-топ	2-топ	18+1<13+7	7+10>10+2	5+3=4+4	16+2<14+5	2+0<0+5	18+1=0+19	Ойлау деңгейі	Бағ-у критерий	Дескриптор	Қолдану	1.Санды өрнектерді салыстырады 2.Жұмыстарын алмастырып тексереді	1. 1 .Санды өрнектің мәнін тауып,салыстыра алады. 2. Мәні бірдей өрнектерді табады 3. Санды өрнектерді салыстыра алады
1-топ	2-топ														
18+1<13+7	7+10>10+2														
5+3=4+4	16+2<14+5														
2+0<0+5	18+1=0+19														
Ойлау деңгейі	Бағ-у критерий	Дескриптор													
Қолдану	1.Санды өрнектерді салыстырады 2.Жұмыстарын алмастырып тексереді	1. 1 .Санды өрнектің мәнін тауып,салыстыра алады. 2. Мәні бірдей өрнектерді табады 3. Санды өрнектерді салыстыра алады													

	М.К. Шығарып көр. Бірдей шифрлардағы фигуралар бірдей сандарды білдіреді. Фигураларды сандармен алмастыр. Санды өрнектер құрастыр және салыстыр. Мысық-2 Із-3 Өрмекші-5 Тор-4 $2+2 < 3+3$ $3+5 > 2+5$ Ж.Зерттеушілік жұмыс. Ойлан. Робис пен Бота сауда жасады. Кімнің сатып алған заттары ауыр? Санды теңсіздіктер құрастыр және салыстыр. $7\text{кг} + 8\text{кг} > 5\text{кг} + 6\text{кг}$ «Өрнектің мәнін тап» ойыны Сыныпты 2 топқа бөлу. 1-топқа өрнектер жазылған парақшалар. 2-топқа жауаптары жазылған парақшалар. Жауабы жазылған топ бір қатарға тұрады. Өрнек ұстаған оқушы өз жұбының қасына келіп тұрады. $2+3$ $4+8$ $6+4$ Дәптермен жұмыс Өрнектерге салыстыру белгілерін қой. Цифрларды анықта. а) $2 < 3$ $2+2+2=3+3$ $2+2+2 < 3+3+3$ ә) $4 < 6$ $4+4+4=6+6$ $4+4+4 < 6+6+6$ Бағытты таңда. Санды өрнектердің мәндерін салыстыр Теңдікке апаратын жолды тауып, оны боя. Жетістік баспалдағы. Т.Модельдеу әдісі Санды өрнек Әріпті өрнек Оқушыларға берілген үлестірмеден санды өрнек пен әріпті өрнекті жапсырады. 		Барлығы санды өрнек пен әріпті өрнекті ажыратады.
--	--	--	--

Сабақтың соңы	Сабақ басында қойылған критерий және күтілетін нәтиже бойынша рефлексия жасау Біз бүгін сабақта не үйрендік? Санды өрнек пен әріпті өрнекті қалай ажыратамыз? Теңдік, теңсіздік дегеніміз не? Ағаштың суретіне жапырақ жапсырады . Рефлексия «Бағалау ағашы» Жасыл ж жапсырса - түсінікті Сары ж жапсырса –түсінбеген сәттер бар. Сары жапырақ – барлығы түсініксіз 	«Бағалау ағашы»	
-----------------------------	--	------------------------	--

ЖАНУАРЛАРДЫҢ ЖҮЙКЕ ЖҮЙЕСІНІҢ ТИПТЕРІН САЛЫСТЫРУ

Б.К. Исакова,
*Солтүстік Қазақстан облыстық спортқа
дарынды балаларға арналған
мамандандырылған мектеп интернатының
биология пәні мұғалімі*

Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі: Координация және реттелу		Мектеп: СҚО СДБАММИ (қысқа мерзімді сабақ жоспары)
Күні:	Мұғалімнің аты-жөні: Исакова Ботагоз Кайыргельдыевна	
Сынып: 7 Б	Қатысқандар саны: Қатыспағандар саны:	
Сабақ тақырыбы	Жануарлардың жүйке жүйесінің типтерін салыстыру (Диффузиялы, сатылы, түйнекті, түтікше тәрізді.)	
Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары	7.1.7.1.Жануарлардың жүйке жүйелерінің типтерін салыстыру	

Сабақ мақсаттары	Барлық оқушылар: Жануарлардың жүйке жүйесінің типтерін біледі. Басым көпшілігі: Жануарлардың жүйке жүйесінің типтерін анықтай алады Кейбір оқушылар: Жануарлардың жүйке жүйесінің түрлерін салыстыра алады.																																	
Бағалау критерийлері	1)Жүйке жүйесінің типтерін анықтайды және сипаттай алады 2)Жануарлардың жүйке жүйесінің түрлерін салыстырады																																	
Тілдік мақсаттар	Пәнге қатысты сөздік қор мен терминология: диффузды (торлы), сатылы, түйінді, түтікті, жүйкелер. <table><tr><td>№</td><td colspan="4">Жануарлардың жүйке жүйелерінің типтері</td></tr><tr><td></td><td>Қазақша</td><td>Орысша</td><td>Ағылшынша</td><td></td></tr><tr><td>1</td><td>Диффузды</td><td>Диффузная</td><td>Diffuse</td><td></td></tr><tr><td>2</td><td>Сатылы</td><td>Лестничная</td><td>Staircase</td><td></td></tr><tr><td>3</td><td>Түйінді</td><td>Узловая</td><td>Nodal</td><td></td></tr><tr><td>4</td><td>Түтікше тәріз і</td><td>Тру Чатая</td><td>Tubular</td><td></td></tr></table> Тақырып бойынша термин сөздерге 3 тілде сипаттама беру арқылы сөздік қорын байыту Диалог құруға /жазылымға қажетті сөздер топтамасы: 1) Жүйке жүйесі..... қажет 2) Жүйке жүйесі.....құралады				№	Жануарлардың жүйке жүйелерінің типтері					Қазақша	Орысша	Ағылшынша		1	Диффузды	Диффузная	Diffuse		2	Сатылы	Лестничная	Staircase		3	Түйінді	Узловая	Nodal		4	Түтікше тәріз і	Тру Чатая	Tubular	
№	Жануарлардың жүйке жүйелерінің типтері																																	
	Қазақша	Орысша	Ағылшынша																															
1	Диффузды	Диффузная	Diffuse																															
2	Сатылы	Лестничная	Staircase																															
3	Түйінді	Узловая	Nodal																															
4	Түтікше тәріз і	Тру Чатая	Tubular																															
Құндылықтарға баулу	Құндылықтарға бағдарланған тәсіл «Мәңгілік ел» <i>Зайырлы қоғам және жоғары руханият:</i> Біздің еліміз әлемдік қауымдастықта рухани әлем мен келісімнің оң үлгісі ретінде қабылданады. Мемлекеттік және қоғамдық өмірдің зайырлы сипаты экономикадағы өрлеудің, білім беру, денсаулық сақтау және мәдениеттің ұлттық жүйесін табысты дамытудың ең маңызды шарты.																																	
Пәнаралық байланыстар	Жаратылыстану: Тірі ағзалардың көп түрлілігі . География: Жануарлардың мекенжайы.																																	
Дағдылар	Білу, түсіну, қолдану.																																	
Алдыңғы білім	7.1.6.4.Омыртқасыз және омыртқалы жануарлардың қозғалыс мүшелерін салыстыру																																	
Сабақ барысы																																		
Сабақтың жоспарланған кезеңдері	Сабақтағы жоспарланған іс-әрекет			Ресурстар																														
Сабақ басы 2 минут 1 минут	I. Ұйымдастыру кезеңі. Психологиялық тренинг «Өрмекшінің торы» Түрлі түсті қағаз арқылы топқа бөлу : жасыл (ішекқуыстылар), көк (жалпақ құрттар), сары (былқылдақденелілер), қызыл (желілер). Оқушылар сурет бойынша төрт топқа бөлінеді.																																	

4 минут	«Ой шақыру» стратегиясы. 1.Бейнеролик көрсетіледі. «Жануарлардың жүйке жүйесінің типтері туралы», сол ролик бойынша оқушылар пікірлерін айтады,тақырыпқа болжам жасайды. 2.Оқу мақсатымен таныстыру	АКТ https://youtu.be/8BMPsUsMyGM						
Сабақ ортасы	1. Топтық жұмыс: Әр топқа мәтіндер беріледі. «ДЖИГСО» әдісі Негізгі мазмұнды түсінуге және бір- бірін тыңдауға үйренеді, өздерінің түртіп алған ақпараттарымен бөлісіп, талқылайды.	Оқулық 7 сынып						
5 минут	«Ирек» стратегиясы: Әр топтағы оқушылар осы тақырыпты түгелдей қамтиды және ерекшелігін айтады. Қосымша 1 1- топқа тапсырма Берілген сурет бойынша диффузиялы жүйке жүйесін анықтау.							
8 минут	2- топқа тапсырма Сатылы жүйке жүйесінің типтерін анықтау 3- топқа тапсырма Түйінді жүйке жүйесінің типтерін анықтау 4 -топқа тапсырма Түтікті жүйке жүйесінің типтерін анықтау. Әрбір топқа ресурстар беріліп, постер құрады және қорғайды. «Джигсо» әдісі бойынша топтар бір-бірінің жұмыстарын стикермен бағалайды.	<u>Ватман, маркер,</u> <u>түсті</u> <u>қарындаштар,</u> <u>стикерлер</u>						
5 минут	Дескриптор: Жүйке жүйесінің типтерін анықтайды:1.Диффузиялы 2.Сатылы 3.Түйінді 4.Түтік тәрізді 2.Жүппен жұмыс. Денгейлік сұрақтарға жауап беру. Жануарлардың жүйке жүйесінің салыстырмалы түрде күрделенуін дәлелдейді. Осы тірі ағзалардың эволюциясы бойынша жүйелі тізбегін құрастырады. Әр типке мысал келтіреді Дескриптор: Жануарлардың жүйке жүйесінің типтерін анықтайды Жануарлардың жүйке жүйесінің салыстырмалы түрде күрделенуін дәлелдейді Өзара бағалау . Смайликтер арқылы бір- бірін бағалайды.	Стикер						
7 минут	3.Тапсырма. Жеке жұмыс Жұмыс барысында әр топ берілген суреттер арқылы кестені толтырады. Жүйке жүйесінің типтері: Диффузды (торлы)(гидра); Сатылы (ақ сұлама); Түйінді (ұлулар, буылтық құрттар, буынаяқтылар); Түтікті (омыртқалылар).	Смайликтер						
<table><tr><td>Торлы ж.ж</td><td>Сатылы ж.ж</td><td>Түйінді ж.ж</td><td>Түтікті ж.ж</td><td>Ортақ қасиеттері</td><td>Айырмашылықтары</td></tr></table>			Торлы ж.ж	Сатылы ж.ж	Түйінді ж.ж	Түтікті ж.ж	Ортақ қасиеттері	Айырмашылықтары
Торлы ж.ж	Сатылы ж.ж	Түйінді ж.ж	Түтікті ж.ж	Ортақ қасиеттері	Айырмашылықтары			

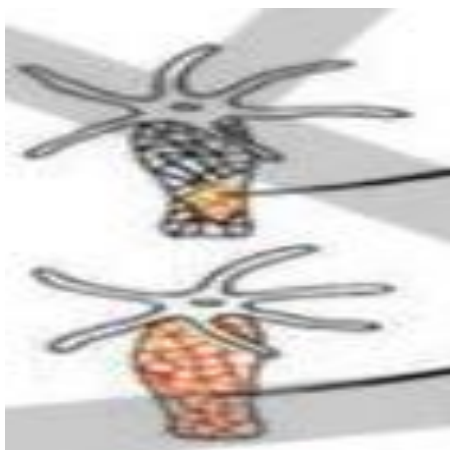
	Сипа- ты:	Сипа- ты:	Сипа- ты:	Сипа- ты:			
3 минут	Өкіл- дері:	Өкіл- дері:	Өкіл- дері:	Өкіл- дері:			
	Дескриптор: Ортақ қасиеттері мен айырмашылықтарын анықтайды, сипаттама береді Бағалау: Кестені таныстыру барысында оқушылар бір-бірін «2 жұлдыз, 1 тілек» әдісі арқылы бағалайды.						
Сабак соңы 4 минут	Оқу дағдысы- жинақтау. Интерактив тақтасында жануарлардың жүйке жүйесін салыстыру «Бармақ әдісі» арқылы бағалау.						
4 минут	Кері байланыс Мен осы сабақтан не алдым?						
2 минут	Мен не жасай алдым?						
(45 минут)	Маған қандай тапсырмалар қиындық туғызды? « Сұрақтары бар қорап» әдісі Мақсаты: Оқушылар өздеріне түсініксіз болған сұрақтарын қара жәшікке салады.						
Саралау – оқушыларға қалай көбірек қолдау көрсетуді жоспарлайсыз? Қабілеті жоғары оқушыларға қандай міндет қоюды жоспарлап отырсыз?				Бағалау – оқушылардың материалды меңгеру деңгейін қалай тексеруді жоспарлайсыз?		Денсаулық және қауіпсіздік техникасының сақталуы	
Барлық оқушылар мынаны жасауы керек: Жүйке жүйесінің типтерін атайды Көптеген оқушылар мынаны жасауы керек: Жүйке жүйесінің типтерін сурет бойынша анықтайды, кейбір типтеріне анықтама береді Кейбір оқушылар мынаны жасауы керек: Жүйке жүйесінің типтеріне мысал келтіре алады, анықтама береді				<i>Бір-біріне түсіндіргенде, пікір алмасқанда, кесте толтырған кезде, Джигсо, қош еметтеу әдісі: Екі жұлдыз, бір тілек әдісі, смайликтер, стикерлер, қол көтеру әдісі.</i>		Бірегейлік және сындарлық оқушылардың тәжірибеден алған деректерді өңдеу кезінде байқалады. Жұптасып және топта жұмыс, сондай-ақ бір- бірімен және мұғаліммен жұмысты талқылау басқалар пікірін құрметтеуді және бір-бірімен және мұғаліммен тиісті үлгіде араласу қасиетін дамытуы керек. Сергіту жаттығуларын өткізу мен жұмыс түрлерін ауыстыру денсаулықты сақтау	

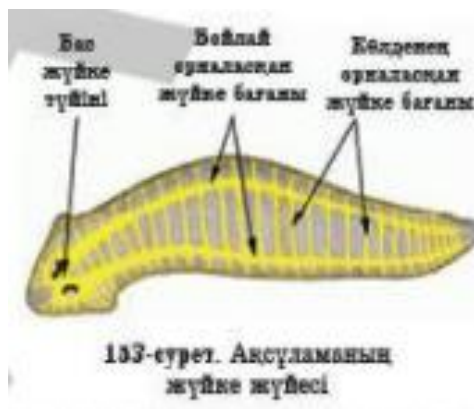
		технологиялары болып табылады.
Сабақ бойынша рефлексия Сабақ мақсаттары/оқу мақсаттары дұрыс қойылған ба? Оқушылардың барлығы ОМ қол жеткізді ме? Жеткізбесе, неліктен? Сабақта саралау дұрыс жүргізілді ме? Сабақтың уақыттық кезеңдері сақталды ма? Сабақ жоспарынан қандай ауытқулар болды, неліктен?		Бұл бөлімді сабақ туралы өз пікіріңізді білдіру үшін пайдаланыңыз. Өз сабағыңыз туралы сол жақ бағанда берілген сұрақтарға жауап беріңіз.
Жалпы баға Сабақтың жақсы өткен екі аспектісі (оқыту туралы да, оқу туралы да ойланыңыз)? 1: 2: Сабақты жақсартуға не ықпал ете алады (оқыту туралы да, оқу туралы да ойланыңыз)? 1: 2: Сабақ барысында сынып туралы немесе жекелеген оқушылардың жетістік/қиындықтары туралы нені білдім, келесі сабақтарда неге көңіл бөлу қажет?		

Қосымша 1

1 Топ

2 Топ

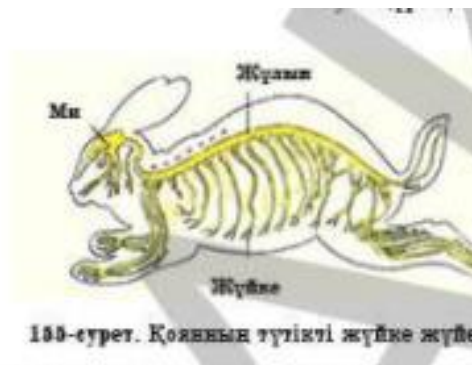

183-сурет. Ақсұламан жүйке жүйесі

3 Топ

4 Топ

184-сурет. Қоянның түтіксі жүйке жүйесі

ТҮБІРЛЕС СӨЗДЕР

(қазақ тілі сабағы, 3-сынып)

Р.К. Қажрахимова,

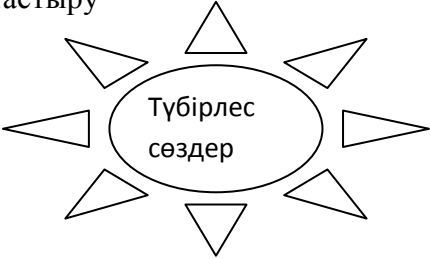
Шал ақын ауданы,

М. Ахметбеков атындағы орта мектептің

бастауыш сынып мұғалімі

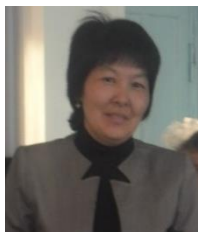
Сабақтың мақсаты	«Түбірлес сөздер» туралы түсінік беру, білімдерін толықтыру. Сауатты, көркем жазу, сөздік қорын молайтуға мүмкіндік туғызу.		
Сілтеме	Қазақ тілі «Атамұра» баспасы 2014 ж.		
Әдіс-тәсілдері	Топпен жұмыс, сұрақ-жауап, ой-қозғау, түсіндіру.		
Күтілетін нәтиже	Түбірлес сөздер туралы түсініктерін кеңейтеді, ережені қолдана алады. Ойлай білуге, ойын толық жеткізе алуға үйренеді және топтық жұмыс жасауға дағдыланады.		
Сабақ кезеңдері	Қолданылған Модуль	Мұғалімнің іс-әрекеті	Оқушының әрекеті
Кіріспе (ұйымдастыру)	Оқытудың жаңа тәсілі (3 минут)	1. Сабаққа даярлық, амандасу, түгендеу 2. Шаттық шеңберін құру. Топқа бөлу. Ережелерді сақтау.	-Бүгінгі күн терезеден, Бізге күле тұр қарап. Сондай жақсы көңіл күймен, Басталады бұл сабақ.
Топқа бөлу			
Білімдерін тексеру	Диалогтік оқу	1). Топтық ережелерін сақтау. 2). Уақытты үнемдеу. 3). Тыныштық сақтау. 4). Ойларын ортаға салу. 5). Алға ұмтылу. 1. Үй жұмысын тексеру. 2. Өткенді пысықтау «Доп лақтыру» әдісі 1) Түбір сөз дегеніміз не? 2) Мысал келтір (4 түбір сөздерді атап шық) 3) Қосымша дегеніміз не? - I топ 4) Қандай қосымшаларды білеміз? 5) Жұрнақ дегеніміз не? 6) Жалғау дегеніміз не? -II топ	Оқушылар орындайды. I топ: «Түбір» II топ: «Жұрнақ» III топ: «Жалғау» Қане, бәріміз сабаққа белсенді қатысамыз!

		7)Жұрнақ пен жалғауды қалай ажырата білеміз? 8) Туынды сөз дегеніміз не? 9) Мысал келтіру(4-сөз айтып шығу)- III топ	Әр топ берілген сұраққа жауап береді. Бағалау парақшаларын тарату
Жаңа сабақ	СТО элементтері 	1.-Ерте – ерте, ертеде, біз білмейтін сиқырлы көп өлкеде бір қария өмір сүріпті. Оның үйінде алтын ағаш өсіпті. Қария сол ағашта өскен алманы базарға апарып сатып күнін көреді екен. Бір күні көршісі оны қызғанып, түнде келіп, ағашты кесіп алып кетеді де, оны өз үйне отырғызады. Түбірі кесілген ағаш өспей, өліп қалыпты. Балалар, ағаш не үшін өспей, өліп қалды деп ойлайсыңдар? (жауаптары тыңдалады). -«Ия», балалар, себебі ағаштың түбірі қарияның бағында қалып қояды. Қария ертесі есіктің алдында тұрған ағаштың жоқ екенін байқайды. Ағаштың түбіріне су құйып күте бастайды. -Содан соң не болады деп ойлайсыңдар? Әр топ өз ойларын ортаға салады.Сонымен балалар түбірден ағаш өсіреміз.(сурет) 2.Оқулықпен жұмыс Дәптермен жұмыс. Күн ретін жазу. Сөздік диктанты: білімді, шаңғышы, жаңбырдан, тәрбиелі, бауырмал, саяхатқа, сәнқой, кеншілер, жақсылық, ұшқышпен. 10сөзді сөз құрамына талдау. /өзара тексеру	Ұжымдық жұмыс.
	Өз ойын ортаға салу.	4.Суретпен жұмыс. 40-жаттығу.Ертегіні оқиды,берілген сұраққа жауап береді.	Ұжымдық жұмыс. 1.Мәнерлеп

	Топтық жұмыс	-Неліктен кітап, кітапша және кітапхана,кітапханашы түбірлес сөздерге жатқызамыз? Сонымен ағаштың түбіне не құямыз? Су,суат,сушы,суық,сулы,сусын,сулы қ. Сөздерді оқыту,әр сөздің мағынасын ашу,сөздердің түбірі мен қосымшасын ажырату және түбірдің астын сызу. -Қандай ерекшелік байқадыңдар? Барлық сөздің түбірі бірдей. -Ондай болса, қандай қорытынды жасауға болады? -Бір түбірден бірнеше туынды сөз жасауға болады. Топтастыру 	оқу,ертегіні жалғастыру 2.Түбірлес сөздерді табу 3.Ережені қолдану. Ұжымдық жұмыс Топ жұмысы Әр топ бір бірін сигналдық карталар арқылы бағалау.
Ой толғау	Әр оқушы жеке орындайды.	1.Суретпен жұмыс: тиісті жұрнақтарды қойып жаз. жаңа сөз жасау. 2. Әр топқа тапсырма. а)Түбірлес сөздердің түбір сөзін табу. Б)Түбірлес сөздерді топтастыру	Сөздерді дәптерге көшіріп жазу.Түбір сөздің астын сызу.Түбірлес сөз екенін дәлелдеу. Әр топ тапсырманы дәптерге орындайды. Бір-бірін бағдаршам арқылы бағалайды.
Сергіту сәті	«Көңілді күн» АКТ	Балалар билейді	

Ой толғаныс Сабақты бекіту	СТО Топтық жұмыс Венн диаграммасы «Семантикалық картаны толтыру»	 туынды түбірлес <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 20%;">Сөз құрамы</th><th colspan="3">Сөздер</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td></td><td style="width: 20%;">биші</td><td style="width: 20%;">орман шы</td><td style="width: 20%;">ағаштар</td></tr> <tr> <td>Түбір сөз</td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr> <td>Жұрнақ</td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr> <td>Жалғау</td><td></td><td></td><td></td></tr> </tbody> </table> Талдау «Жас ағаш» (сурет).Сабақ кезінде меңгерген білімдерін білдіретін сөздермен толтырады.	Сөз құрамы	Сөздер				биші	орман шы	ағаштар	Түбір сөз				Жұрнақ				Жалғау				Оқушылар көңілдерін көтеріп сергіп қалады. Әр топ талдайды, қорғайды. Шапалақ арқылы қолдау көрсету. Топтаса тапсырманы орындайды. Ұжымдық жұмыс
Сөз құрамы	Сөздер																						
	биші	орман шы	ағаштар																				
Түбір сөз																							
Жұрнақ																							
Жалғау																							
Бағалау	Өзін-өзі бағалау. Жиынтық бағалау	Бағалау парағын толтыру. 	Әр оқушы өз бағасын айтып.қорытынды жасайды.																				
Кері байланыс			«Білім ағашы» кері байланыс																				

МЕНИҢ ОТБАСЫМ. Қ - ДЫБЫСЫ МЕН ӘРПІ

Г.Қ. Таласбаева,
СҚО, Шал ақын ауданының
М. Ахметбеков атындағы орта мектептің
бастауыш сынып мұғалімі

Сынып 1		
Сабақтың тақырыбы		
Менің отбасым. Қ дыбысы мен әрпі.		
Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары (оқу бағдарламасына сілтеме)		
1.2.1.2 оқудың түрлерін (буындап оқу, жиі кездесетін сөздерді тұтас оқу, түсініп оқу) қолданады 1.2.4.1 мұғалімнің көмегімен қарама-қарсы мағыналы, мәндес, көп мағыналы сөздердің мағыналарын ажыратады 1.1.8.1 берілген сюжетті сурет бойынша шағын әңгіме құрап айтады 1.3.8.1 жазу жолын, жоларалық кеңістікті, жолдың жоғарғы және төменгі сызығын сақтап, әріп элементтерін каллиграфиялық талаптарға сай жазады		
Сабақтың мақсаттары		
Барлығы: Жаңа білімді меңгереді. Көбі: Сөздің буын санын анықтайды Кейбірі: Тақырыпты түсініп, тыңдап, жетекші сұрақтар арқылы талқылайды.		
Жетістік критерийлері		
Айтылған сөздер мен сөйлемдердің көпшілігін дұрыс қайталай алады. Нақты сөйлеу арқылы, мәселені түсінгенін көрсете алады.		
Құндылықтарды дарыту		
Оқушыларды отбасына құрмет көрсетуіге тәрбиелеу.		
Пәнаралық байланыс		
Көркем еңбек		
АКТ қолдану дағдылары		
Видеожазба,		
Сабақ барысы		
Сабақтың жоспарланған кезеңдері	Сабақтағы жоспарланған іс-әрекет	Ресурстар
Шираттық жаттығу 2 мин	Шеңберге тұрып, бір -біріне сәттілік тілейді. Арай таңым атты, Бізге шуақ шашты. Тілейік біз бәріне. Өмір тату-тәтті! Ынталандыру сәті: Сандықша ішінен тапсырма алынады. Таратылып берілген кеспе қағаздан өрнектер шешеді. Ал ол өрнектің шешуі бойынша «қонақ» деген сөз шығады. Осы сөз төңірегінде ойларын тыңдау. Тақтаға ілініп сөздің басында және соңында қандай әріп тұрғанын сұрау. 5+2 (Қ) 2+3(о) 4+3(н) 7+3 (а)5+4 (қ) 6+4 (.)	Шаттық шеңбері

Сабақтың ортасы 8 минут	. Балалар өткен сабақта қандай әріп қандай дыбыспен танысып едік? Қ дыбысы мен әрпі. - Қ Қ Қ қалай айтылып тұр? -Қысқа кедергіге ұшырау арқылы айтылып тұр... Қ дыбысы қандай дыбыс? -Қ дыбысы дауыссыз дыбыс. -Қай үйшіктің тұрғыны? -Көк -қонақ келгенде не жасау керек -дастархан -ендеше алдарындағы суретте дастырханға қойылатын тағамдар бар. Оның артында сөзер жазылған соны оқу арқылы дастархан жасаймыз. Дастырханға ең алдымен не қойылады нан (бауырсақ) « алыс», құрт «ақ» т.б (осы жерде сөздер арқылы тапсырманы орындай отыра қарам-қарсы сөздерді айта отырады) Міне дастархан жасалды. Дастархан басына от басын шақырамыз. 	Таныстырылым, оқулықпен жұмыс
Сергіту сәті 1 минут	Аудио видео арқылы сергіту сәті «Әлқиса»	Сергіту сәтіне арналған жинақ
Қызықты тапсырма 8 минут Жұптық жұмыс 6 мин Дәптермен жұмыс 8мин	2-топқа екі түрлі тапсырма беремін 1-топ отбасы мүшелерін өз орындарына отырғызады суреттер бойынша класстер құру. 2-топ сызба және сөздер көмегімен мәтін құрату. Мынау – анам. Ол тамаққа қарады. Анам қасық алды. Оларды тамаққа шақырды. Сауаттылық тапсырма: Суреттегі заттарды жазып шығу(ара.қала,мысық т.б) Суреттердің атауын жазыңыз. Оларды ауыстырып бірін-бірі бағалау. (Асық түсу түріне байланысты бүк –түсінбеді, шік-көмек керек, алшы-түсіндім) Дәптердегі сызбаға байланысты сөздерді буындарға бөліп жазу. Бірін бірі бағалау	Дәптер

	Қосымша тапсырма кеспе қағаздағы сөздерді буынға бөліп жазамыз.	
Сабақтың соңы 2 минут	Кері байланыс: «Сен маған, мен саған» Бүгінгі сабақта не есінде қалды? Қонақты қалай қарсы аламыз?	
	Рефлексия Түсінбедім Сұрағым бар Түсіндім 	

ДҮНИЕЖҮЗІ ЕЛДЕРІНІҢ ГЕОГРАФИЯЛЫҚ ЖАҒДАЙЫ

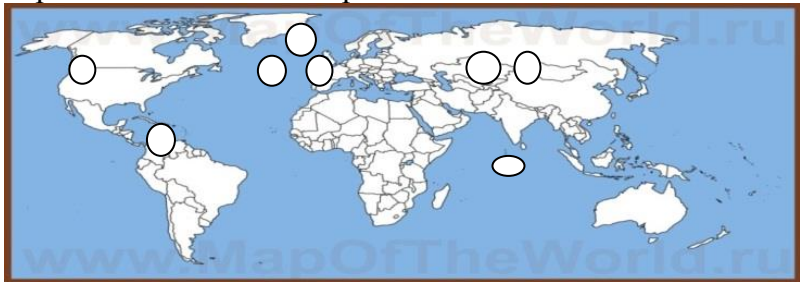
З.К. Темешева,
Солтүстік Қазақстан облыстық
спортқа дарынды балаларға арналған
мамандандырылған мектеп-интернатының
география пәні мұғалімі

Ұзақ мерзімді жоспардың тарауы: 6.1. Мектеп:: Солтүстік Қазақстан облыстық спортқа дарынды балаларға арналған мамандандырылған мектеп-интернаты. Күні: Мұғалімнің аты-жөні: Темешева Зауре Кенесовна Сынып: 7 Қатысқандар:16 Қатыспағандар:0	
Сабақтың тақырыбы:	Дүниежүзі елдерінің географиялық жағдайы
Осы сабақта қол жеткізілетін оқу мақсаттары(оқу бағдарламасына сәйкес)	7.6.1.1.Қазақстандық компонентті қосымша қолдану негізінде елдерді географиялық орнына байланысты топтастырады.
Сабақтың мақсаты	Карта бойынша елдердің географиялық орнына сипаттама бере алу, елдің ұқсастықтары мен айырмашылықтарын анықтау, оның олимпиада ойындарын өткізуге қолайлы және қолайсыз жақтарын талқылап айта алады.
Бағалау критерийлері	Елдердің географиялық орналасуын біледі,анықтайды.Қазақстанның географиялық орналасуының қолайлы және қолайсыз жақтарын талқылап айта алады
Тілдік мақсаттар	<i>Пән бойынша сөздер мен терминдер:</i> экватор, меридиан, арал, түбек, материк, физикалық географиялық орны, саяси картасы. Тақырып бойынша термин сөздерге 3 тілде сипаттама беру арқылы сөздік қорын байыту.

Құндылықтарға баулу		Құндылықтарға бағдарланған тәсіл «Мәңгілік ел» Қазақстандық патриотизм және ынтымақтастық өзге мәдениет пен көзқарастарға құрметпен қарау, өмір бойы білім алуға дайын болу.	
Пәнаралық байланыс		Тарих пәнінен елдер туралы тарихи мәліметті қарастырады, информатика пәнінен интербелсенді тақтаны қолданады,ғаламтордан ақпарат іздейді	
Алдыңғы білім		Географиялық орнын анықтауды, экваторға, бастапқы меридианға және мұхиттардың ықпалын біледі.	
Сабақ кезеңдері	Жоспарланған іс - әрекеттер		Дереккөздер
Сабақтың басы 2мин <u>Топқа бөлу</u> 5мин	1.Психологиялық тренинг. «Өрмекшінің торы».Сыныпта ынтымақтастық атмосферасын қалыптастыру. «Сен мені білесің бе?» стратегиясы Топографиялық тұрғыда жасырылған сурет жұмбақтарын оқушыларға ұсынамын. Оқушылар сурет бойынша төрт топқа бөлінеді. Оқушылар пікірлерін айтады,тақырыпқа болжам жасайды. 1Арал 2-Түбек 3-Материк 4- Теңіз «Мені түсін» стратегиясы. Термин сөздердің мағынасын түсіндіріп, 3 тілде айту: Арал, түбек, меридиан, экватор,материк «Ой шақыру» стратегиясы. Видеороликтен елдерді атағаннан кейін сабақтың тақырыбы ашылады. Кластер құрастыру (топпен жұмыс). Тапсырма: Оқулық мәтінін пайдаланып, физикалық географиялық орнын атайды. Әр топтан спикер қорғауға шығады Негізгі тақырып тірек тақтаның ортасындағы шеңберге жазылады да, одан туындаған тақырыпшалар оның жан-жағына жазылып, шеңберленеді, оқушылар оларды бір-біріне қосады да, өзара байланыстыру арқылы әңгімелейді. Елдер Физикалық- географиялық Саяси географиялық орны 1.Материктегі орны 2.Бас меридиан мен экватордан қашықтығы 3.Мұхитқа қатысы 4.Абсолют биіктігі 1.Көрші елдері, олармен саяси экономикалық қатысы 2.Дүниежүзілік мұхитқа қатысы Бағалау. Шапалақ		Топографиялы ксуреттер,

15мин	анықтау Ойлау деңгейі: Білу, түсіну	мәлімет тері							
	<table><tr><th>Бағалау критерийі</th><th>Дескриптор</th></tr><tr><td>Елдердің географиялық орналасуын біледі,анықтайды</td><td>1.Картаны пайдаланып елдерді географиялық орнына қарай топтастырады 2. Қалалардың географиялық координаталарын анықтайды</td></tr></table>	Бағалау критерийі	Дескриптор	Елдердің географиялық орналасуын біледі,анықтайды	1.Картаны пайдаланып елдерді географиялық орнына қарай топтастырады 2. Қалалардың географиялық координаталарын анықтайды				
	Бағалау критерийі	Дескриптор							
	Елдердің географиялық орналасуын біледі,анықтайды	1.Картаны пайдаланып елдерді географиялық орнына қарай топтастырады 2. Қалалардың географиялық координаталарын анықтайды							
	-Мемлекеттерді географиялық орнына қарай топтастыру (түбектік, аралдық, архипелагтық және мұхитқа шыға алмайтын мемлекеттер): Филиппин, Ирландия, Мексика, Дания, Лаос, Исландия, Индонезия, Оңтүстік Корея. - Мемлекеттерді географиялық орнына қарай топтастыру (өзі білетін елдерді анықтайды) және карта бойынша көрсету								
<table><tr><td>Аралда орналасқан мемлекеттер</td><td>Архипелагта орналасқан мемлекеттер</td><td>Түбекте орналасқан мемлекеттер</td><td>Мұхитқа шыға алмайтын мемлекеттер</td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table>	Аралда орналасқан мемлекеттер	Архипелагта орналасқан мемлекеттер	Түбекте орналасқан мемлекеттер	Мұхитқа шыға алмайтын мемлекеттер					Дүниежүзінің саяси картасы, плакат
Аралда орналасқан мемлекеттер	Архипелагта орналасқан мемлекеттер	Түбекте орналасқан мемлекеттер	Мұхитқа шыға алмайтын мемлекеттер						
- Мемлекеттерді географиялық орнына қарай топтастыру (өзі білетін елдерді астаналарымен бірге координаталарын анықтайды) және картадан көрсету									
Кері байланыс: Сойлемді жалғастыру; Географиялық орнына қарай елдердің орналасуы Оқушылар қарама-қарсы отырған жұбымен карта ауысып, бір-бірін тексереді. Соңында сынып оқушыларының елдерді есте сақтаулары бойынша рейтинг шығады.. Оқушы өзінің білімін анықтайды, қабілеті төмен оқушы барлық тапсырманы орындай алмайды 3-тапсырма. Топтық жұмыс. Қазақстан және басқа елдердің географиялық орнын жоспар бойынша белгілейді, артықшылығы мен кемшілігін анықтайды Мақсаты: Картаны қолданып, елдің географиялық орнын жоспар бойынша сипаттайды.Негізгі мазмұнды түсінуге және бір-бірін тыңдауға үйренеді. «Зигзаг» стратегиясы. Постер жасап,қорғайды. Мұндағы басты мақсат –әр оқушы тақырыпты түгелдей қамтып, әр топ ерекшелігін айтады. Ойлау деңгейі: Білу,түсіну,қолдану									

	<table><tr><th>бағалау критерийі</th><th>Дескриптор</th></tr><tr><td>Картаны қолданып, елдердің географиялық орнын анықтайды және сипаттама береді.</td><td>Картаны қолданып, елдің географиялық орнын жоспар бойынша сипаттайды; Географиялық орналасуына байланысты қорытынды жасайды; Қазақстанның географиялық жағдайының артықшылығы мен кемшілігін түсіндіреді; кемшіліктерін жою жөнінде идеяларымен бөліседі.</td></tr></table>	бағалау критерийі	Дескриптор	Картаны қолданып, елдердің географиялық орнын анықтайды және сипаттама береді.	Картаны қолданып, елдің географиялық орнын жоспар бойынша сипаттайды; Географиялық орналасуына байланысты қорытынды жасайды; Қазақстанның географиялық жағдайының артықшылығы мен кемшілігін түсіндіреді; кемшіліктерін жою жөнінде идеяларымен бөліседі.					
бағалау критерийі	Дескриптор									
Картаны қолданып, елдердің географиялық орнын анықтайды және сипаттама береді.	Картаны қолданып, елдің географиялық орнын жоспар бойынша сипаттайды; Географиялық орналасуына байланысты қорытынды жасайды; Қазақстанның географиялық жағдайының артықшылығы мен кемшілігін түсіндіреді; кемшіліктерін жою жөнінде идеяларымен бөліседі.									
	Материк тобына: Қазақстан елінің физикалық және географиялық орналасуының басымдықтары мен кемшіліктерін анықтау Арал тобына: Жапония физикалық және географиялық орналасуының басымдықтары мен кемшіліктерін анықтау «Теңіз» тобына: Бразилия физикалық және географиялық орналасуының басымдықтары мен кемшіліктерін анықтау «Түбек» тобына: Сауд Арабия физикалық және географиялық орналасуының басымдықтары мен кемшіліктерін анықта Бағалау. Стикермен									
10мин	Саралап оқытуды ұйымдастыру 4-тапсырма оқушыларды кескін картамен жұмыс жасауға үйрету Мақсатым: «Карта – географияның екінші тілі», картаны оқи білген оқушы ғана география пәнін меңгере алады. Оқушылар кез келген географиялық нысандарды картадан көрсетеді және топтастырады Жеке жұмыс. Интерактивті тақтада олимпиада өткен елдердің атауын жазып, картадан көрсету. Ойлау дағдыларының деңгейі; Білу және түсіну: Елдердің географиялық орнын анықтау Қолдану: Карта бойынша көрсету Дескриптор: Оқушылар географиялық нысандарды кескін картада белгілейді, орналасуына қарай картадан көрсетеді және топтастырады Бағалау: Бағалау парағы <table><tr><td>Жауабы</td><td>Бағалау</td></tr><tr><td>0-3</td><td>Жұмыс істеу керек!</td></tr><tr><td>4-6</td><td>Жақсы!</td></tr><tr><td>7-10</td><td>Өте жақсы!</td></tr></table>	Жауабы	Бағалау	0-3	Жұмыс істеу керек!	4-6	Жақсы!	7-10	Өте жақсы!	бағалау парығы
Жауабы	Бағалау									
0-3	Жұмыс істеу керек!									
4-6	Жақсы!									
7-10	Өте жақсы!									

	Барлық тапсырмалы орындай алды, кейбіреулері тапсырмалы толық орындамады. Тапсырманы орындауға тырысады.	
3 мин	Кері байланыс. Көңіл күй аралы. Менің түсінгенім..... Маған түсінуге қиын болғаны..... Менің ұсынысым..... 	Кері байланыс
Соңы	Кері байланыс сөйлемді аяқтауға,оқушылардың жазғаны бойынша білім деңгейін білуге, келесі сабақты жоспарлауға көмектеседі.	

Белсенді оқу тапсырма (жеке жұмыс, топтық «Сен мені білесің бе?» стратегиясы «Мені түсін» стратегиясы. «Ой шақыру» стратегиясы. Кластер құрастыру «Зигзаг» стратегиясы. Постер Белсенді оқыту оқушыларды кескін картамен жұмыс жасауға үйрету	Бағалау Бағалау. Шапалақ Кері байланыс: Сойлемді жалғастыру Стикермен .Бағалау парағы Сабақ барысында өзара бағалайды, өз-өзін бағалайды. Топтағы жұмысты бағалайды. Көңіл күй аралы.	Пәнаралық байланыстар Денсаулық сақтау және қауіпсіздік ережелерінің сақталуын тексеру АКТ –Елдердің географиялық орнының ерекшеліктерін көріп-білу үшін оқушылардың интернетпен жұмыс істеулеріне болады Денсаулықты және қауіпсіздікті тексеру – Оқушыларға практикалық сабақтар кезінде сыныпта тәртіп сақтау қажеттілігі жөнінде ескерту керек
Оқушылар өз пікірілерін түсінікті жеткізді. Сабақта белсенді әдістерді қолданудың аркасында оқушылардың сабаққа деген қызығушылықтары артып, белсенді жұмыс жасады, коммуникативтілік құзыреттіліктері дамыды.	Сабақ Блум таксономиясы бойынша білу, түсіну, қолдану, жинақтау негізінде құрастырылды.	Пәнаралық байланыстар –тарихпен және информатика пәнімен тығыз байланысты.
Ой қорыту Сабақтың мақсаттары/ оқу мақсаттары жүзеге толық асты. Мен дайындаған дифференциялық жұмыс ойдағыдай өтті. Мен белгіленген уақытты сақтадым.	Төменде қалдырылған орынды өткізілген сабаққа пікір айту үшін пайдаланыңыз. Кері байланыс .Көңіл күй аралы.	

«МӘНГІЛІК ЕЛ», «БОЛАШАҚҚА БАҒДАР: РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ»
АСПЕКТІСІНДЕ ОҚЫТУ МЕН ТӘРБИЕЛЕУ/
ОБУЧЕНИЕ И ВОСПИТАНИЕ В АСПЕКТЕ «МӘНГІЛІК ЕЛ»,
«ВЗГЛЯД В БУДУЩЕЕ: МОДЕРНИЗАЦИЯ ОБЩЕСТВЕННОГО СОЗНАНИЯ»

ПРИСОЕДИНЕНИЕ КАЗАХСТАНА К РОССИИ

А.Ж. Адильбаев,

учитель истории и обществознания вечерней школы
г. Петропавловска Северо-Казахстанской области

Бұл мақалада ХІ ғасырдағы Қазақстанның экономикалық және саяси жағдайы, Қазақстанның Ресейге қосылуының себептері қарастырылған, бұл қадамның маңыздылығына талдау жасалған. Сондай-ақ бұл мақалада көшпенді қазақтардың Қазақстанның Ресейге қосылуынан кейінгі өмірлерінде болған өзгерістер жайлы сөз қозғалады.

This article deals with the long and painful process of preserving Kazakhstan ethnic and cultural identity through the years of colonial dependence. The main causes of Kazakhstan's annexation are thoroughly analyzed. The article describes positive and negative consequences of the event.

Присоединение Казахстана к России является неоднозначной и болезненной темой как для историков, политиков Казахстана, так и для рядовых граждан. До сих пор не утихают споры о необходимости шага, повлекшего огромные последствия для казахской нации.

Процесс присоединения Казахстана к России занял более 100 лет и ознаменовался значительными изменениями в социальной и экономической жизни представителей Казахского Ханства.

Ситуация, сложившаяся в начале 18 века на территории средней Азии, была неблагоприятной для казахов. Как известно, территория Младшего жуза, граничащая с Российской империей, с востока подвергалась регулярным набегам джунгарских племен, на юге же врагами казахов являлись хивинцы и бухарцы. Период с 1723 по 1727 годы носит в истории название «Ақтабан шубырынды» — годы «Великого бедствия». Притесняемые джунгарскими силами, казахи были вынуждены откочевать в близлежащие земли. Позади им пришлось оставить налаженный быт, люди потеряли материальные ценности, численность населения сократилась в угрожающей степени. «...Переходы сии повлекли за собою неминуемое разорение и гибель... нищета и страдания сделались всеобщими, иные умирали с голода, другие бросали жен и детей своих», — писал по этому поводу А. И. Левшин [1].

Кроме того, политические неурядицы провоцировали междоусобные распри, все более и более ослаблявшие экономику внутри жуза.

Очевидным является решение хана Абулхаира, принятое при поддержке влиятельных биев и султанов того времени. Необходимо было просить помощи у могущественного соседа, предложив Российской империи лояльность в обмен на защиту. Некоторые исследователи утверждают, что, кроме обоснованных опасений за судьбу своего народа, Абулхаир хан преследовал личные политические цели – укрепление собственной власти в качестве ставленника Российской империи. 10 (21) октября 1731 г. большинство старшин поддержали проект акта о добровольном присоединении Младшего жуза к Российской империи. Чуть позже, в 1733—1734 гг., направили прошение о подчинении российскому протекторату некоторые бии и султаны Старшего жуза. 10 июня 1734 г. императрица Анна Иоанновна издала указ с положительным решением вопроса о принятии Старшего жуза в состав России. Основным препятствием этому, кроме территориальной удаленности земель Южного Казахстана от России, послужило убийство хана Жолбарыса в 1740 г. – одного из наиболее влиятельных правителей, поддерживающих идею принятия российского подданства. Тогда же, после принесения присяги султанами и старшинами Младшего и Среднего жузов, произошло присоединение части земель Среднего Жуза.

Необходимо отметить, что изначально присоединение земель Казахстана не предполагало практически полной ассимиляции казахского народа. Так, казахи должны были хранить верность царствующему семейству, считать себя подданными российской империи, выделять рекрутов на царскую службу, беспрепятственно пропускать купцов, выдать пленных, выплачивать налоги, отправлять ко двору российской императрицы детей высокопоставленных лиц в качестве почетных заложников.

Российская империя обеспечивала защиту рубежей подвластных ей территорий. Не затрагивались общественная жизнь казахов, уклады и законы, принятые на территории Казахстана.

Итак, присоединение земель Старшего и Среднего жуза затянулось еще на столетие. Очевидно, что кочевнический образ жизни к этому времени практически изжил себя, большая часть населения перешла к оседлости. Привычный уклад жизни казахского народа был нарушен, что повлекло за собой как положительные, так и негативные последствия. С одной стороны, переход власти к ставленникам России означал появление оппозиционно настроенного меньшинства, внутриплеменные раздоры, стычки. Уменьшение площадей пастбищ и отсутствие возможности свободного выбора земель означало ухудшение экономической ситуации определенного числа казахов.

К сожалению, присоединение Казахстана к России не повлекло за собой бережного отношения к культуре и традициям казахского народа. Необходимо признать, что сохранение определенных традиций шло вразрез с принятым на тот момент в России кодексом уголовных и административных правонарушений. Присоединение Казахского ханства к Российской империи означало постепенное слияние существующих норм и законов и изменение их значительного числа. Редукция значимости ханской власти, появление

дополнительных судебных институтов, внедрение новых процессуальных норм привело к ослаблению родовых и общинных связей, расслоению общества и началу постепенного слияния народов.

На территории современного Казахстана продолжают функционировать одновременно старое право и новое право. Согласно Указу Александра I от 1822 года о проведении реформ в административной и судебной системах на территории казахских степей, жители должны были подчиняться не только аульным старшинам, но войти в состав Омской губернии, и на общих основаниях исполнять законы, принятые на территории Российской Империи. [2]

Так, одним из серьезных ударов по традиционному укладу явилась отмена права барымта. Барымта – захват скота у тюркских кочевых народов как способ мести за обиду или вознаграждения за причиненный ущерб. [3] На рубеже XVII-XVIII веков барымта ставится преступлением, наказание за которое следует вне зависимости от обстоятельств угона скота. Известный просветитель Ч.Валиханов считал, что русские власти должны более снисходительно относиться к законам и обычаям казахов, разграничивая барымту открытую и воровскую, причем наказание суда биев должно присваиваться лишь виновным во втором типе преступлений. Русские же чиновники считали барымту не отдельным видом узаконенной конфискации имущества, а способом сводить друг с другом счеты и причинять ущерб разбоем. [4] Признание данного обычая вне закона встретило ропот и сопротивление приверженцев традиций и устоев Казахстана.

Кроме этого, российские власти проявили отсутствие политической гибкости, лишив биев той власти, которой они пользовались ранее, передав контроль за исполнением законов избранному совету. Суд биев при новом порядке из главного законодательного органа превратился в локальное судебное управление с правом рассмотрение дел, в которых сумма иска не превышает 50 рублей серебром (в отличие от подобных учреждений в России, разделение на уголовные и гражданские дела не производилось).

Проживание на одной территории представителей казахских и русских наций, ведение документации на русском языке, возможность осуществления переговоров на русском языке повлекло за собой постепенное изменение главенствующей роли казахского языка. Владение русским языком стало престижным, билингвы, говорящие на русском и казахском языках, заслуживали почет и уважение. Со временем одной из тенденций у казахской молодежи стало подчеркнутое стремление к следованию традициям, принятым на территории Российской империи, отход от уклада предков.

Положительными последствиями рассматриваемого политического шага можно считать развитие торгово-экономических и культурных связей Казахстана и граничащих стран, появление на территории Казахстана железных дорог, заводов и фабрик, развитие крупных городов. Безопасность, обеспечиваемая Российской империей, определенная стабильность послужили

стимулом к развитию социальных, экономических и дипломатических сторон жизни казахского общества.

Так, при существующей угрожающей политической обстановке, глобальное сохранение государственности Казахстана явилось возможным лишь в условиях частичного слияния с Российской империей. Альтернативой этому неоднозначному шагу послужило бы практически полное истребление казахского народа и, таким образом, потеря культурного и этнического наследия нации.

Присоединение Казахстана к России явилось вынужденной мерой, позволившей сохранить популяцию исконно казахского народа, к сожалению, за счет частичной утраты этнического самосознания. Политические условия, неблагоприятные для кочевого сообщества, повлекли за собой необходимость изменения социального и экономического уклада, господствовавшего среди казахского этноса в 18 веке. Постепенная и не всегда мирная ассимиляция говорит о нелегком, хотя и необходимом процессе изменения традиционного патриархально-феодалного уклада.

Литература

1. Левшин А, И. Описание киргиз-казачьих, или киргиз-кайсацких орд и степей. СПб. 1832. Ч. 2. С.70.
2. Полное собрание законов Российской Империи. URL: <http://www.runivers.ru/bookreader/book9846/#page/345/mode/1up>
3. Барымта <http://ru.wikipedia.org/wiki/Барымта>
4. Декрет совнаркома КАССР об отмене куна у казахов 9 декабря 1920 г. 1. № 604. Текст [Электронный ресурс] <http://knigi.link/stran-azii-istoriya/604-dekret-sovnarkoma-kassr-otmene-kuna-21972.html>

ХАЛҚЫМЫЗДЫҢ САЛТ-ДӘСТҮРІНІҢ ЖАСТАРДЫ ТӘРБИЕЛЕУДЕГІ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

М.Қ. Арықов,
СҚО, Қызылжар ауданының
Водопроводное негізгі мектебінің
директоры, тарих пәні мұғалімі

Бұл мақалада қазақ халқының салт-дәстүрі, тарихы қарастырылады. Өз елінің дәстүрі мен тарихын білу әр адамның парызы болғандықтан ел ішіндегі ырымдар мен салт-дәстүрлері ұсынылған.

In this article Ruhani zhangyru - spiritual renaissance is a new form of community-based tradition. Knowing the traditions and history of their country is the duty of every person, and it is a tradition inside the country.

«Адамның шын мағынасымен «адам» болуы үшін өзін, жақындарын сүйемен шектелмейді жалпы адамзатты сүйі шарт», - деп Мағжан атамыз айтқандай жастарды тәрбиелеуде осы еңбегім өзіндік үлесін қосып, орнын табады деп шын жүректен сенемін.

Әлбетте, халық сөзі – қысқа болса да нұсқа. Қазақ халқы қанатты сөздердің жәрдемімен жастардың рухани дүниесіне, адамгершілік сезіміне, үлкенді аға, кішіні іні деп құрметтеген, елдің салт-дәстүрін, әдеп-ғұрпын сақтауға, елді, жерді сүйуге ерекше көңіл бөлген. Халықтың тәлім- тәрбие жөніндегі идеялары мектеп жоқ кезде де ел үшін қызмет еткен. Тарихи тұлғалар да шешендігімен көзге көріне білген. Мысалы:

Төле би Әлібекұлы (1663-1756ж.ж.) – қазіргі Жамбыл облысы Шу өңірі Жайсаң жайлауында туған. Ұлы жүздің биі «Жеті жарғы» заңдар жинағын шығаруға қатысқан. Төле бидің қоғамдық қызметі жоңғар басқыншыларына қарсы күрес жылдарынан кейін күшейте түсті. Қарадан шыққан билер жоңғарларға қарсы қарулы күресті ұйымдастыруда халыққа ұйытқы болды. «Елге бай құт емес, би құт» дейтін нақыл сөзді Төле би сол кезде айтыпты.

Қазыбек би Келдібекұлы (1665-1765 ж.ж.)-қазіргі Қарағанды облысының Қазыбек (Егіндібұлақ) ауданында әйгілі би, ру басшысы Келдібектің отбасында туған. Жас кезінен асқан қабілеттілігімен Орта жүз рулары арасында танымал болады. Қазыбек бидің: «Біз қазақ мал баққан елміз, ешкімге соқтықпай, жай жатқан елміз: елімізден құт береке қашпасын деп, жеріміздің шетін жау баспасын деп, найзаға үкі таққан елміз, ешбір дұшпан басынбаған елміз, басымыздан сөз асырмаған елміз», - деген жай оғындай отты да ойлы сөздері мен саңқылдаған дауысы үшін Қаз дауысты Қазыбек деп халық оны атаған. Әр сөзді ойлап айтқан, бір ауыз сөзбен жауды тоқтатқан. Қазыбек шешендік өнер тәсілін шебер қолданған. Оның сөзіне ешкім қарсы дау айта алмаған. Бұл қабілеті оның тұтқындағы адамдарды, айдап әкеткен малдарды, тіпті Абылай ханның өзін босатып алуға жәрдемдескен. Буынсыз жерге пышақ ұрмай, жаулардың өзін ауызына қаратқан, бір ауыз сөзбенен даудың шешімін тапқан кісі.

Әйтеке би Бәйбекұлы (1682-1766 ж.ж.). Кіші жүздегі Әлімұлы тайпасының төртқара руынан шыққан. Кіші жүздің биі ретінде Тәуке хан жанындағы кеңеске еніп, «Жеті жарғы» заңдар жинағын жасауға, мемлекеттік істерге, жүздердің арасындағы дауларды шешуге қатысқан. Әйтеке бидің өмірі мен қызметі оның өз заманының ең өзекті мәселесі ұлттық саяси тұтастыққа зор еңбек сіңіргенін көрсетеді. Бидің: «Бәрін айтып арманды тауыса алмаспын. Арманның мен үшін ең үлкені- алты Алаштың балаларын бір шаңырақ, бір Тудың астынан көре алмай бара жатырмын. Айналаң аңыздаған айдаһардай жау. «Алтау алауыз болса, ауыздағы кетеді, төрттеу түгел болса, төбедегі жетеді» дегенді солардың еңкейген кәрісінен қаз тұрған сәбиіне дейін біледі... Түптің түбінде алты ағайынның баласы жұмған жұдырықтай жұптаса алмай, бірі ойға, бірі қырға тартып жүріп, біріккен соң бірі әлгі айдаһардың аузында кете ме деп қорқамын. Өкінішім өзіммен бірге көрге кетсін, халықтың игі

арманы періштенің құлағына жетсін деп тілендер, барша ағайын!» - деген аталы ойы халықтың жадында қалды.

Халық сөзі жастар тілінің нақтылығына, ақтылығына әсерін тигізген. Бір ауыз сөздің өзі жаманнан жирентіп, жақсыдан үйренуге, сабырлы болуға, сабасына түсуге игі әсерін тигізген. **«Жақсы сөз – жарым ырыс»** та содан туған. Халықтық тәрбие жөніндегі ой – пікірлер жиынтығын этнопедагогика деп атаймыз. Этно немесе халықтық педагогика тәрбиенің барлық мәселелерін қамтиды. Қазақ халқының мақал- мәтелдерінде жастарды еңбекке, ата-ананы сыйлауға, отбасында өзара жарастық болуына, достыққа шақыратын жақтары басым.

Халқымыздың киелі сандары

Үш жұрт: өз жұрттың, қайын жұрттың, нағаша жұрттың.

Үш тәтті: жан, жар, мал.

Үш арсыз: күлкі, тамақ, ұйқы.

Үш мақсат: сауда мақсаты – ұту,
жол мақсаты – жету,
дау мақсаты – біту.

Үш кез: су анасы – бұлақ,
жол анасы – тұяқ,
сөз анасы – құлақ.

Үш алыс: жер мен көк,
кәрі мен жас,
жақсы мен жаман.

Үш қуат: ақыл, жүрек, тіл.

Үш ғайып: ажал, қонақ, несібе.

Үш жамандық: нақақ қан төгу,
кісі малын нақақ алу,
ата-бабадын қалған жұртты бұзу.

Бес қару: садақ, мылтық, найза, қылыш, айбалты.

Бес асыл: талап, еңбек, терең ой, қанағат, рақым.

Бес дұшпан: өсек, өтірік, мақтаншақ, еріншек, бекер мал шашпақ.

Жеті қазына: ер жігіт, сұлу әйел, ақыл-білім, жүйрік ат,
қыран-бүркіт, берен мылтық, жүйрік тазы.

Жеті ата: әке, бала, немере, шөбере, шөшпек, немене, тауажат, жүрежат.

Жеті жұт: құрғақшылық, жұт (мал қырылу, өрт), оба (ауру), соғыс, топан су, зіл зала.

Жеті жетім: Тыңдамаған сөз жетім,
Киюсіз тозған боз жетім,
Жерінен айырылған ер жетім,
Иесіз қалған жер жетім,
Басшысы жоқ ел жетім,
Аққу – қазсыз көл жетім,

Замандасы қалмаған –
Бәрінен де сол жетім.

Қазақи жөн – жоралғылар

Сүйінші – қуанышты жаңалықты хабарлайшыға берілетін сыйлық жоралғы.

Шашу – келін түскенде немесе басқа да қуаныштарда құрмет тұтып, құрт, ірімшік, кәмпит, т.б. шашу ырымы.

Көрімдік – жас нәрестені, жаңа түскен келінді, т.б. алғаш көрген кісілердің үй иелеріне, не олардың жакын туыстарына беретін сыйлығы, көз ақы.

Байғазы – жаңа киімге немесе затқа беретін жоралғы.

Мінт – құда – құдағилардың арасында мал ретінде немесе ақша күйінде берілетін сыйлық.

Бәсіре – жиенге арнап меншіктеп аталынған, ен салынған мал.

Қалыңмал – қызды айттырғанда, қыздың әке-шешесіне төлінетін мал.

Құда түсу – қыз айттырып келісімге келген соң, арнайы жоралғы жасап барып бәтуаласу.

Үйлену тойы – қыз бен жігіттің қосылуы құрметіне жасалынатын қуанышты той.

Беташар – жаңа түскен келінді қайын жұртымен өлең арқылы таныстырып, бетін ашатын рәсім.

Киіт – құда-құдағиларға киім-кешек түрінде берілетін сыйлық.

Жасау – келіннің төркінен келген үй жиһаздары мен мүліктері.

Енші – ата-ананың ұлға жеке үй боп бөлініп шығарда мал-мүлік үлесін беруі.

Құрсақ шашу – әйел бала көтергенде жасалады.

Шілде күзет – нәресте дүниеге келгенде, алғашқы қуанышты атап өтетін жиын.

Бесік той – жаңа туған сәбиге ат қойып, бесікке бөлеу жоралғысы.

Тұсау кесу – бала жүруді бастағанда екі аяғына жіп байлап, оны бір адамға кестіру ырымы. Әдетте баланың тұсауын кесерде «жүрсін сол кісіге ұксасын» деп, жүріс-тұрысы өзіне ұнайтын, жөні түзу адамға кестіріп ырым етеді.

Бастаңғы – үй ішіндегі үлкендер жол жүріп кеткенде, ауылда қалған жастардың сол үйде бас қосып, ойын-сауық құруы.

Ерулік – басқа жерден көшіп келген жаңа көршіге сол жерде бұрынан тұратын адамдар ерулік береді, қонаққа шақырады.

Қарулық – бұнда керісінше, көшіп орналасқан үй бұрынан тұратын тұрғындары асқа шақырады.

Асар – біреудің үлкен қауыт жұмысына көпшіліктің беретін көмегі, жәрдемі.

Жылу – біреу шығынға, ауыр жағдайда ұшырағанда, ел жиып беретін көмек.

Сауға - жазалы не тұтқын болған адамды араға кісі салып, басын арашалап алып қалу.

Қонақ күту дәстүрі

Ата-бабамыздың ертеден келетін игілікті дәстүрлерінің бірі – қонақжайлық. Ел ішінде қонақ болу мен қонақ күтудің қалыптасқан дәстүрлі тәртібі бар.

Халық салты бойынша қазақ ауылына ешқашан жолаушы атымен баса көктеп кірмеген. Ауыл шетіне іліге атынан түсіп танысы болса, түсер үйдің ту сыртынан «Үйде кім бар, сыртқа шақсын!» деп дауыс береді. Егер бейтаныс болса, онда атынан түскен бойда ауылға бетін беріп, жерге жүрелеп отырады. «Алыстан іздеп алты жасар бала келсе, алпыстағы ақсақал алдынан шығып сәлем беретін» әдетіміз бойынша, оны ауылдың үлкені шығып қарсы алады.

Халық арасында қонақты қарсы алуға байланысты қалыптасқан мынадай ырымдар бар:

Адал ниет, ақ көңілмен келгенін білдіру үшін қонақтар үйге кірмей тұрып, қару-жарағын сыртта қалдырып, қамшысын бүктеп ұстаған күйі үйге енеді. Себебі, қамшы жүрген жерде, жын-шайтан жүрмейді.

Жаман ырымға жататындықтан қонаққа барғанда құрт шайнап үйге кіруге болмайды. Керісінше, далаға шыққанда ірімшік жеп, ауызы қимылдап шықса, жақсы ырым.

«**Құтты қонақ**» қонғанда жоғалған малы табылып, келіні аман-есен босанып, қой егіз туып, жақсылық болады да жатады.

«**Құтсыз қонақ**» келгенде, керісінше, жылқысы ұрланып, малына қасқыр шауып, түрлі қырсық, сәтсіздіктерге ұшырайды.

«**Құтты қонақ келсе қой егіз туады**»

«**Құтсыз қонақ келсе, қойға – қасқыр шабады**» -дейді.

Жалпы мейман атаулы – «**арнайы қонақ**» (мал сойып шақырған сыйлы қонақ), «**құдайы қонақ**» (кездейсоқ, бір түнеп аттанатын бейтаныс жолаушы), «**қыдырма қонақ**» (алыстан ағайын-туғандарын, құда-жекжаттарын іздеп келіп, жатып-жастанып, бір мал жеп кететін қонақ), «**қылқыма қонақ**» (тамақтың піскенін аңдып жүріп, шақырусыз келіп, ет жеп кетер сүйкімсіз қонақ) деп бөлінеді.

Қазақ елінде кез-келген уақытта қонағына мал сойып берген, қонаққа деп әрқашан сыбаға сақтаған. Мәселен, жаз айларында мейманға арнап, қой ішінен марқасы тандап сойса, ал қыстың күні соғым етінен «мүшелі табақ» тартылады. Негізінен ала жаздай ақпен (сүт, айран, құрт, ірімшік, қымыз, шұбат т.б.), қыс бойына қызылмен (соғым еті, қазы- қарта, жал-жая, бүйен, шұжық) тіршілік еткен ата-бабамыз, малдың өте арығын, күннің ұзарған шағында –«ұзын сарыда» мал соймаған. Бірақ қзын сарыға арнап, қыстан сойылған семіз мал етінен жартылай қуырған етті тоң майымен қарыңға құйып қатырып, жерге көміп тастайтын. Қыс тамағы таусылған сәтте келген мейманға көміп қойған етінен және ұнға сақтаған қазы-қарта, жал-жаясынан мүшелі табақ тартатын.

Асқа байланысты салт-дәстүлер мен әдет-ғұрыптар

Ас қадірлісі – бас

Үйітілген қой басынан жағы ажыратылып, көз суы ағызылып, тұмсығы тазалануы қажет. Әдетте қасқа тістері қағылады. Бұл тазалықтың және ишараның белгісі. Ертеде қазақтар көңілі қалған қонағына тісі қағусыз бас тартқан. Осыдан ол үй иесінің өзіне тісін басып жүргенін ұғатын болған. Бас пен жақ бөлек ыдысқа пісіріледі.

Қазақта қонақтар алдына әйелі бас көтеріп кірмейді. Әдетте басты отағасының өзі немесе ер жеткен баласы тартады. Басты тартар алдында мандайын қосу белгісінде тілін қасқалайды. Бұл төрт құбылаң түгел, мандайың ашық болсын дегенді білдіреді.

Басты тартқанда қонақтың алдына тұмсығын қаратып қою керек. Бұл мал «менің жаным сіз үшін құрбан болып келді» дегенді білдіреді.

Бұдан басқа кей аймақтарда бір құлағын кесіп алып, қонақтың алдына сыңар құлақпен қоятын да дәстүр бар. Кей жерлерде тілініп қасқаланған мандайына бір түйір ет қойып та әкеледі. Бұл түйір ет басты тартқан адамның сыбағасы.

Әдетте жасы үлкен ақсақалдың немесе арнайы мал сойылып отырған қонақтың алдына тартылатын басты мүжудің де өзіндік жөн-жосығы жеткілікті. Алдымен бас ұстаған адам оның сол құлағын кесіп алып үй иесінің ең кіші баласына ұсынылады. Ал он құлағын үйдегі немересіне бөлек алып қоюына немесе дастарқан басындағы жасы кіші балаға беруіне болады. Әйел адам және әкесі бар ер адамдар бас ұстамайды. Кілең жастар ішінде отырған әжелердің бас ұстауына болады. Бірінші болып басты ұстаған адам оны оң жақ езуінен тіліп ауыз тиген соң, қалған таңдайын, тілін, көзін жанындағыларға атап-атап үлестіреді. Немесе бас құйқасын майдалап турап, ортақ ыдысқа салып, ми қосып, мипалау дайындайды. Одан отырғандарға тегіс ауыз тигізеді.

Мал етінен ұлттық тағамның ең бастысы ет асылып, «бес бармақ» дайындалады. Құтты қонақтардың алдына жасалған табақтар тартылады. Табақ жасау ол да өнер. Қазақта еттен табақ тартқанда оның ерекше құрмет дәрежесін білдіретін табақ аттары бар. Осындай табақтарды жасау үшін әдет-ғұрып пен салт-сананы білетін адам болғаны жөн. Әр табақ атына, маңызына қарай жасалады. **Табақ - бас табақ, орта табақ, сый табақ, аяқ табақ** деп төртке бөлінеді.

«**Құда табаққа**» - жылқы, сиыр, қой еттері кіреді. Мүшелі еттерден тоқпан жілік, жамбас, омыртқа салынады. Құдаларға құйрық бауырды жеке дайындайды. Бауыр мен құйрықты тілшелеп кесіп, пияз, қаймақ, айран араластырып жасайды.

«**Құдағи табаққа**» - жақ, қазы-қарта, қарын, тоқ ішек, асықты жілік, жылқы, сиыр, қой еттерін салады. Қазақ халқы малдың жағын құдағидың сыбағасына жатқызады.

«**Жеңге табаққа**» асықты жілік, сүбе қабырға, мойын омыртқа, қазы-қарта, құйрық, өкпе, ұлтабар салынады. Ұлтабар келіндердің сыбағасы деп есептелінеді.

«**Беташар табаққа**» - сүбе, төс, тоқпан жілік, қабырға, омыртқа еті, жылқы қазысы, қарта, жауырын, қой еті кіреді. Төсті қазақта күйеу сыбағасы дейді. Күйеу болып қайын жұртына бірінші рет келген күйеу жігіт «күйеу табаққа» ақы беріп сатып алатын шарт бар.

«**Қыз табаққа**» - құйымшақ, тоқпан жілік, беломыртқа, құйрық, қабырға, жылқы, сиыр, қой еттері кіреді. Тағы да қыздарға жүрек, тіл, бүйрек салынады.

«**Құрдас табаққа**» - тоқпан жілік, омыртқа, сүбе қабырға, қазы, құйрық салынады.

«**Аяқ табаққа**» - еттің басқа мүшелерінен жасалады. Бұл табақ ауыл адамдары мен көмекші адамдарға жасалады.

«**Бала табаққа**» - беломыртқа, қабырға, бүйрек, бақай, асықты жілік, сиыр, қой еттері салынады.

Әйелдер табағына кейбір ерекше жағдайларда болмаса, бас салына бермейді. Басты жасы үлкен адам немесе құдірлі қонақ ұстайды. Бас табақтағы адамдар әуелі бас алынбай тұрып табаққа қол салмайды. Қалып-тасқан дәстүр бойынша бас ұстаған қонақ әуелі өзі бір кесіп ауыз тиеді де, содан кейін табақтастарына құйқа үлестіріп, тегіс ауыз тигізеді. Осыдан соң жарым-жарты құйқасын сақтай отырып орта табақтағы жасы үлкен адамға ұсынады. Әр қонақтың өзіндік сый-сияпаты, мүше ұстау рәсімдері бар. «Қонақ асыңа емес, қас-қабағына риза» дегендей үй иесі қонақтарын сыйлағанын табақ тартысымен білдіреді. Мысалы, бас жасы үлкен ақсақалға, алыстан келген ең сыйлы қонаққа ұсынылса, одан кейін отырған қонаққа асықты жілік ұстатады. Ал күйеу бала мен келінге төс тартады.

Ел іші – алтын бергек, асыл діңгек.

Соғым – қазақ халқының негізі, әсіресе қыстық дәстүрлі тағамы ет болғандықтан, күздің қара басынан сойылатын мал осылай аталады. Әдетте соғымға қара мал, жылқы, Атырау, Маңғыстау облыстарында түйе сойылады. Еті ояң мал 30-45 күн таза, күн сәулесі түспейтін қараңғы қорада жемделіп семіртіледі. Семіз мал «Бүйрегі бүтеу», «сере қазылы» деп сипатталады.

Қазақ қысқы соғымның етін ұзақ сақтау үшін, аздап тұз сеуіп, етті арсалап, ыстап, сүрлеп алады. Кейбіреулер етке тау сарымсағын қосады. Тау сарымсағын салған сүрі ет тіпті дәмді келеді. Соғым етінен шұжық жасап та кептіруге де болады. Ол кез келген уақытта пісіруге жіне ұзақ сапарға алып жүруге ыңғайлы келеді. Қазақтардың ет даярлаудығы еі әйгілі ұлттық ерекшелікке ие тәсілдердің бірі – **қазы айналдыру**. Жылқының ішегін жуып-тазартып, оған бір-бірлеп тілінген, әрі тұздалып, бұрыш сияқты дәмдендіргіштер қосылған жылқы қабырғасын майымен тығып, содан соң ішектің екі ұшын мықтап байлап арысқа асып кептіреді. Шамамен бір айда қазы мейіздей болып кебеді. Басқа да қараның етінен жасалғаны **шұжық** деп аталады. Бұл соғымның шұрайлы мүшесі.

Соғым сою кезеңдері

Соғым үш кезеңде сойылуы мүмкін:

Күздік не қазан асы – суық түсіп, сауын мал сауылып, ақ азайып, негізгі соғымға ай жарымдай қалғанда сезім үш-төрт қой, тана, өгізше, жабағы, тай сойылып, айқатына, дәулетіне қарай бір отбасы түгел не екі-үш отбасы бөлісіп талғажау етеді.

Соғым (негізгі) - желтоқсан айының ортасында, сиректеу қаңтар айының басында, көбінесе ту бие, құр ат, құнажын-дөнежін байтал сойылады.

Ақбатал – қыс ұзаққа созылып, жем-шөп таусылып, мал арықтар деген сақтықпен ақпан айында сойылатын семіз бір-екі байтал. Терісіне бүріліп сақталған еті **бүрме** деп аталады және бағлан піскенше негізгі ет тағамы болады.

Соғым кезіндегі кәде, жол-жоралғылар:

Белталар – соғым сойған қасапшыға мойын омыртқа мен бел омыртқа аралық май, тамыр, сіңір араласқан етті сыбаға тарту.

Қолкесер – соғым союшының ішек-қарын тазалаушы әйелдердің «қолыңды кесіп алма» деген әзіл-ескертпесіне орай өз сыбағасынан бөліп берер тартуы.

Қан қуырдық – соғым сойылып жатқанда малдың мойын етін, өкпесін, бауырын, бүйрегін, жүрегін сол малдың іш майына қуырып жейтін тұзды қуырдақ.

Шолақ сан – аязды қатты суық аймақтарда соғым етін, тұздамай, қазанға салатындай бөлшектегенде арнайы мүшелемей, тұтас сақталатын сан еті.

Соғым басы – соғым сойған үйдің көрші – қоландарын, жекжат-жұрағаттарын соғым асына шақырып сыйлау салты.

Сыбаға – қадірменді, сыйла адамдарға арнайы сақталған соғым еті. Сыбағалы мүше-сүйекке шеке, жамбас, ортан жілік, бел омыртқа, сүбе қабырға, сондай-ақ, қазы, жал, жая, жылқының бұғана қабырғасы жатады. Сыбаға тиісті адамдарға дастарқан жайылып, табақ тартылады, қонысы алыс жағдайда отбасының бір мүшесі арнайы сапар шегіп, апарып беріледі.

Бүйрек – соғым сойғанда үлкенге сыбаға жіберу, соғым басына шақыру-ежелгі жақсы дәстүрлердің бірі. Сонымен бірге мұндай кездерде жас балалар да ұмытылмайды. Жақын, таныс, көрші адамдар соғым сойғаннан кейін бір-бірінің балаларына әдейі арнап «бүйрек» жібереді. Яғни, балалардың мерейін өсіретін, ағайын, туысты жақындататын халық тәрбиесінің бір түрі.

«Адамның шын мағынасымен «адам» болуы үшін өзін сүю, жақындарын сүюмен қанағаттанбай жалпы адамзатты сүюі шарт», - деп Мағжан атамыз айтқандай жастарды тәрбиелеуде осы еңбегім өзіндік үлесін қосып, орнын табады деп шын жүректен сенемін.

Әдебиет

1. Кенжеахметұлы С. Қазақтың салт-дәстүрлері мен әдет-ғұрыптары. Алматы. «Ана тілі» 1994.
2. Кенжеахметұлы С. Жеті қазына. Алматы. «Ана тілі» 2012.
3. Қазақ этнопедагогикасы. Алматы. 2008.

ЖАСЫН ҒҰМЫР

Ж. С. Қажымұратов,
СҚО, Қызылжар ауданының
«№2 Бескөл орта мектебі» КММ
қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі

Мақалада «Рухани жаңғыру», «Туған жер» бағдарламасының Рухани қазына бағыты негізінде өңірімізде ақындық өнерді түйген айтыскер-ақын Солтүстік Қазақстан облысының Жамбыл ауданы, Үлгі ауылының тумасы Өтенова Назгүл Тельманқызының шығармашылығы жайында қазақ әдебиеті қоғамына, ғалымдардың назарына ілінер деген ниетпен жазылған.

This article is about a young, talented poet Otenova Nazgul Telmanovna, who was born in North Kazakhstan region Zhambyl district. She died, when she was 25 years old in a car accident, despite of she was very young, she wrote a lot of poems. The basic theme of her poems were about love to the Motherland and people.

Халқым деп айтпайтын наз бүгін,
Елім үшін өткізген аз күнін,
Найзағайдай жалт еткен Назгүлді,
Алты Алаштың тарихына жаз бүгін.
атыраулық айтыскер ақын Мұтиғолла Ғани

Назгүл Өтенова 1967 жылы Солтүстік Қазақстан облысы Жамбыл ауданы Үлгі ауылында Тельман мен Мұндық деген қарапайым шаруалар отбасында дүниеге келеді. Мектепті аяқтағаннан кейін Петропавл қаласындағы педагогикалық училищеге оқуға түседі. Мұғалім болып, балаларды білім бұлағынан сусындатқысы келген Назгүл оқуын ойдағыдай тәмамдаған соң, аталмыш ауданның Айтуар ауылында 1988-1989 оқу жылы мұғалім қызметін атқарады. Оқу жылы аяқталғаннан кейін аудандық «Ауыл арайы» газетіне журналист болып орналасқан.

Назгүлдің бойындағы ақындық дарыны балалық шағында байқалды. Сіңлісі Шолпан Өтенованың айтуынша, екеуінің аралары жақын болғандықтан, сырлары да бір болған екен. Бірде Шолпан Назгүл апасына:

«- Мен сенің жаныңа жатуға қорқамын. Сен бір нәрселерді күбірлеп айта бересің, бұл не сонда? - депті. Сонда Назгүл: «-Білесің бе, мен өлең жазамын. Шабыт келгенде ол маған түрлі кейіпте көрінеді. Махаббат жайында болса, көгершін болып иығыма қонады, мейірім, сағынышқа толы өлең жолдары елік кейпінде елестейді. Әділеттік, батырлық, батылдық, жайында жазғанда алдыма айбатты арыстан келеді. Тек, сен қорықпа! Оларды мен ғана көремін» - деген екен. Ақындық өнерінің балалық шағында дарығанының тағы бір айғағы, 5-сыныпқа ауысқанда бастауыш сынып мұғалімі Байкенова Айсұлу

Мағзұмқызының сабақ жоспарлары дәптерінің арасына бір парақша қағаз қалдырыпты. Қағазда былай деп жазыпты:

«Апайым-ау, апайым
Сырымды мен айтайын.
Жоғары саты түсінбейт,
Бастауышқа қайтайын.»

Міне, осы кездердің өзінде өлең жазып, ақындыққа бой алғызып жүрген екен. Есейіп, педагогикалық училищеде оқыған жылдары ол өлеңге аса ден қойып, ақындықпен айналыса бастады. Назгүлді осы дүбірлі додада баптап, ақындықтың мектебінен өткізіп, киелі сахна төріне қолынан жетектеп алып шыққан танымал ақын, журналист Зейнолла Әкімжанов пен айтыс өнерінің дамуына өзіндік үлес қосып жүрген азамат Дәстен Баймұқанов ағаларымыз болатын. Осындай алдыңғы буынды ағаларымыздан сабақ алып, үйреніп, оларды өнеге етіп, өзінің қамшының сабындай-ақ қысқа ғана ғұмырында жырларын Жамбыл аудандық «Ауыл арайы», облыстық «Ленин туы» (қазіргі Солтүстік Қазақстан) газеттерінде, республикалық «Қазақстан әйелдері», «Жалын» сияқты басылымдарға жариялаған. Ең алғаш ақындық өнерінің тұсауын кескен облыстық «Ленин туы» газеті екен. Осындай терең мағыналы өлеңдері жарияланғаннан кейін, Назгүлдің суырып-салма өнерінің шебері екенін аңғарған сол жылдары Мәдениет үйінің басшысы болған Дәстен Баймұқанов айтыс өнеріне қадам басқызады. Осы ретте Назгүл жайында Шашубай Малдыбаевтың «Ленин туы» газетіне 1991 жылы 28 наурызында жазған естелігінен: «-Кімде-кім биылғы айтыс ашқан жаңа есімді сұрай қалса, Назгүл Өтенова мен Ақан Самұратовтың арасында болған сөз сайысын атауға болар еді. Өйткені олар биыл бірінші рет қолдарына домбыра ұстап, айтыс атты өнер ауылына ат басын тіреп отыр. Мен ақын адамның бойында басқаларға қарағанда бір қасиеттің артық болатынын талай көріп жүрмін. Міне, осындай жай Назгүлде байқалады.» - деп жазған екен. Осы «Наурыз» айтысында Назгүл екінші орын алыпты. Тағы бір тоқтала кетейін дегенім, 1991 жылы Абылайханның 280 жылдық мерейтойына арналған республикалық айтыста үшінші орын иеленіпті.

Әрбір қаламгердің өзіндік ерекшелігі, өзіндік даралығы өлеңдерінен айқындалады. Өзінің, өкінішке орай, аз ғана болса да әрбір туындысында Назгүл ақын сөз құдіретін терең ойлары мен көркемдік шеберлігін анық та айқын танытады. Көркем сөз шебері өзінің ақындық дүниетаным мен идеяларын бейнелеуде көркемдік құралдарды құбылта пайдаланады. Сонымен қоса, ол қазақ өлең өнерінің мазмұнын, көркемдік сипаты мен оның құндылығын және тақырыптық аясын кеңейтті. Адамның ішкі әлемінің яғни бойындағы кездесетін сапалық жақтарын баса көрсетіп, өлең өрнегімен жүйеледі. Сондықтан қоршаған орта, Отан, адам, өмір, махаббат, ақиық ақындарымыз Мағжан мен Мұқағали жайлы жазылған өлеңдері ақынның ішкі дүниесінің бай екенін аңғартады. Барлығына да маххаббат көзімен қарау, отанды сүю, адамды сүю, ана тілін сүю, ата-ананы, бауырларыңды сүю,

қоршаған ортаға деген құрмет осылармен ғұмыр кешу ақынның басты принциптерінің бірі болған.

Назгүлдің өлеңдері жоғары талғамды қажет ететін. Ақиық ақын Мұқағалиді пір тұтқан апамыз «Мұқағали» деген өлеңінде ақынның ерте кеткенінен өкінумен қатар, өзін көп толғандыратын сұрақтарға жауап іздейді:

«Рас па, аға
Рас па еді асыққаның?
Кеудеңе сыймап еді,
Тасып қаның
Мен әлі естігем жоқ жамандықтың
Тірі ақынды бір пәске

Жасытқанын» – деп жырлай отыра, өмірден ерте озған ақынға қояр сұрақтарын таба алмай көп қиналады. Мұқағали сынды дарынды ақынымызды кезінде түсінбегенбіз, расында да үлкен қасірет. Бүкпесіз бетке айтатын, қоғамның кеселін дөп басатын турашыл ақынның жалынды өлеңдері Назгүлді де қызықтырыпты. Оның «Сүрінгендей едім» - деген өлеңінде мына жолдар соған дәлел:

«Солай аға, жоғалдың мәңгілікке,
Тізіп жатыр адымыңды енді жіпке.
Ақын өлтіріп алып сыйлайтұғын,
Айтасың мына елге қандай өкпе».

Н.Өтенованың мақалаларын оқып отырсаңыз көптеген құнды деректерге көп кездесесіз. Күні кеше ғана Қожаберген жырауды еске алып, Гүлтөбеде той бергенде, төбеміз көкке жетіп қуанып едік. Ал, Назгүлдің 1991 жылдың 31 тамызындағы «Ауыл арайы» газетінде жарық көрген «Бөгенбай батыр тойында» деген мақаласында Қожаберген жырау туралы ойлар айтылыпты. Онда Қожаберген жыраудың Жамбыл ауданына қарасты Гүлтөбе деген жерде туғанын жаза келіп былай дейді: «Мен болсам, өз ойыммен әлек болып, әуреге түстім. Шынында киелі топырақ екен ғой біздің жер, тексіз емес екенбіз. Иә, өзіміз күнде топырағын басып, ауасын жұтып жүрген жерімізде Толыбай сыншы, Қожаберген жырау, Сегіз сері дүниеге келген» - деген сөздерді айтып кетіпті. Біз оны бертін түсіндік емес пе...

Назгүлдің дүниетанымы, романтикалық стилі Мағжанға ұқсас. Мысалы, «Жарасым» деген өлеңінде:

Көгілдір оттар төрінде көлдің ойнаған,
Толқынға мініп, қызыққа самал тоймаған.
Дүние тылсым, осынау түннен рне сезіп,
Не іздеп отыр жағада жалғыз ойлы адам.
Немесе «Дариға көлдер» өлеңін алсақ:
Күңіренген күй шертіп қамыстарың,
Жылдан-жылға ортайып алыстадың.
Жолаушыға жаутаңдап қарайлайсың,
Қайта айналып келердей таныс бағың.
Осы бір өлең жолдарын оқи отыра, Назгүлдің Мағжан ақынды пір тұтқанын айқын көруге болады.

Қазақ поэзиясында көркемдік-эстетикалық жағынан қуатты, тілдік-бейнелілік жағынан өрнекті ерекше жанр – лирика. Менің ойымша, апамыздың ғұмыры ұзақ болғанда қазақ лирикасына ерекше өрнек әкелген, даралық стилімен көрінген ақындардың бірі болар еді деген ойдамын. Назгүлдің лирикасы: ақыл, білім, өнер, өмір, жастық, кәрілік, отан, қайғы, адам сияқты тақырыптарға жіктеледі. Өлеңдері жанрлық-стильдік табиғаты жағынан да жан-жақты болып келеді. Суреткер лириканың барлық жанрлық түрлерінде қалам тартқан. Жанрлық түрлерін атап айтсақ, табиғат лирикасы, махаббат лирикасы, әлеуметтік лирикаға жатқызуға болады. Мысалға табиғат жайында күңіrentкен үлкен мәселені сөзге салу толық көрінген шығармасы «Дархан жерім» өлеңі:

Дархан жерім, ұлан-асыр көсілген,
Кеудең бүгін шұрк-шұрк тесілген.
Жасыл желек орнаған кең төсіңнен,
Жарылысы атомдардың естілген...

Назгүлдің адамдық қасиетінің жоғары екенін «Желтоқсан құрбандарына» атты өлеңінен аңғаруға болады:

«Тандар қалды алдарыңда атпаған,
Түндер қалды ұясына батпаған.
Қатал тағдыр, осы ма еді сыбағаң,
Жас өмірдің үлесіне сақтаған...»

Сөз өнеріндегі көркемдік-бейнелілік оның ең қуатты құралы, талғам биігінің өлшемі. Шеберлік тұтас көркем шығармаға жан беруші - суреткердің даралық стилінің көрінісі. Мысалы, түрлі бейнелеуіш құралдар арқылы бейнеленген, сөзбен салынған суреттерден сол суреткердің шеберлігін байқаймыз. Назгүл аз да болса поэзия әлемінде сезім күйін шертер, ой танымын тереңдетер ойшыл-сыршыл із қалдырған суреткер-ақын деп мақтанышпен айта аламыз.

Назгүл өз шығармашылығында эпитетті түрлендіріп мол қолданған. Мысалға «Жер анаға» деген өлеңінде қара жердің сапасын сын есім арқылы айқындап тұр:

Мейірімді қара жер, мейірімсіз ұлдарың

Сені қалай басып жүр,
Жаралаймын деп жүрегінді сұмдарың,
Қару-жарақ тасып жүр...

Эпитетті кең қолданғанын тағыда мына «Бір келер» деген өлеңінен аңғарамыз:

Адалдықпен елпілдеп арпалысқан сәттерім,
Қалмай қойды соңымнан өкініш пен әттеңім.

Суық жүрек, жылтыр бет, күйбендеген пенделер,

Мен сияқты жынды емес, шындық іздеп сенделер...

Апамыздың өлеңдеріндегі мол қолданысқа ие болған бейнелеу құралдарының бірі – теңеу. Теңеу өлеңдегі сөзге айырықша өң береді, үстеме мағына қосады. Сол арқылы әдеби шығарманың мазмұнын тереңдетіп, ажарландырып, суретті көрінісін түрлендіреді. Теңеу арқылы заттың бірнеше

белгілерін, ерекшеліктерін нақтылап жатпай-ақ басқа затпен салыстыра суреттесе болғаны. Ол кезде оқырман түсінігі үсті-үстіне тереңдейді, ойы айқындалады. Мәселен, «Сенесің бе?» деген өлеңінде:

Сенесің бе, сенбейсің бе адамға,
Түсі өзгеріп шыға келер табанда.
Қу түлкідей су төгілер үстінен
Абыр-сабыр түсініксіз заманда.

Осы өлең тәуелсіздігімізді алған жылдары шыққан екен. Сол арада адамдардың екі жүзділігін көргендіктен оларды қу түлкіге теңепті.

«Жел селдетпей әйтеуір тыйылмаймын,
Соғып өтейін есалаң құйындайын».

Бұл өлең жолдарында теңеу – *дайын* жұрнағы арқылы жасалып отыр.

Сонымен қатар Назгүл мол қолданыс тапқан тағы бір ерекшелік метонимияға қатысты. Мысалы: «Соғыс жарасы» өлеңінде:

«Жүрегінен кетпей соғыс жарасы,
Ыңырсыды бүгін ұрыс даласы.
Естен кетпес естелік қой ертеңге,
Түгі қалмай қирап қалған қаласы,
Келіп қалар деп бір күн баласы.

Сарғаюмен көзін жұмды анасы...» *Қайтты, өлді деудің орнына көзін жұмды деген тұрақты тіркеспен алмастырып тұр. «Махаббат» деген өлеңінде:*

«Жамау жүрек сөгілмей тұра алмайды,
Алдамшы өмір әспеттеп жай алдайды.
Жүрегіңнің бір бүтін бөлшегі едім,
Жарты жүрек бір кеудеде тұра алмайды...» - *жаралы жүрек дегенді жамау жүрек деп тамаша суреттеп тұр.*

Назгүл Өтенова жаңашылдық дегенде, қазақтың қасиетті сөз өнерінде бар жауһар теңеуден, аталы сөзден қашпаған. Ретін тауып өз поэзиясында тұрақты тіркестерді шебер қолданған. Жоғарыда аталып кеткендей мынадай тұрақты тіркестер көп кездеседі: «көз жұмды», «жарты жүрек», «тас бауырлар», «алау жүрек», «сұлу жүрек», «мұз жүрек» т.б.

«Аққұсым әуелеп аспанға ұшып кетті, алтын қоңырауым үзіліп жерге түсті», - деп жоқтаған екен бұрынғы бабаларымыз жақсы мен жайсаңынан айырылып қалғанда.

1992 жылдың мамыр айының сегізінде Жамбыл ауданына қарасты Жекекөл маңында ауыр жол апаты тіркеледі. Бірнеше тонна көмір тиеп алған «Камаз» жүйіткіп келе жатқанда тіркемесі ағытылып кетіп, артында келе жатқан автобуска соғылады. Жан түршігерлік оқиға кезінде тоғыз адам көз жұмады. Соның ішінде мүшел жас 25-ке 3 ай ғана қалғанда, жүрегіне поэзия гүлі енді-енді бүршік жарып, жауқазындай жайнай бастаған шағында ақын апамыз ақ құсқа айналып аспанға ұшып кетті. Әрине, өкінішті, қазіргі таңда көзі тірі болғанда, 50 жасқа нық толған ақиық ақын болатыны сөзсіз еді.

**АҒЫЛШЫН ТІЛІ САБАҒЫНДА ИНТЕРБЕЛСЕНДІ ТӘСІЛДЕРДІ ТИІМДІ
ПАЙДАЛАНУ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТАНЫМДЫҚ, ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ
ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМУ**

Г. Т. Султанғалиева,
СҚО, Айыртау ауданының
Саумалкөл қазақ орта мектебінің
ағылшын тілі мұғалімі

В данной статье рассматривается эффективное использование активных методов обучения для развития у учащихся творческих и познавательных способностей. В рамках модернизации образования важным фактором является внедрение трехязычия.

In this article, effective use of active teaching methods are considered for developing students' creative and cognitive abilities. An important factor in the modernization of education is the introduction of trilingualism.

Қазіргі таңда ағылшын тілін тілін білу заман талабы болып отыр. Әлемдік білім кеңістігінде еркін самғау үшін дүниежүзі халықтарының өзара түсінісу тілі-ағылшын тілін білу өте маңызды. Шәкірттеріміз қазақ тілін толық әдеби нормада меңгеріп, орыс тілі мен ағылшын тілдерін еркін білуі қажет. Және сол алынған білімді өмірде қолдана білу бәрінен маңыздырақ болып отыр. Бүгінгі заман талабы білімді, білікті, өздігінен тығырықтан шығар жол таба білетін іскер және өмірге икемді адам тәрбиелеуді қажет етіп отырғандықтан мұғалімнің басты міндеттерінің бірі – жеке тұлғаның күзіреттілігін қалыптастыру. Қазіргі қоғам жеке адамнан прогрессивті ойлай алатын белсенді әрекетті, жан-жақты болуды талап етеді. Қоғамда «орындаушы» адамнан гөрі

«шығармашыл» адамға деген сұраныстың көп екендігін қазіргі өмір дәлелдеп отыр. Жылдам өзгеріп жатқан әлем мұғалімдер қауымынан да уақытқа сай өзгерісті талап етеді. Сол себепті «Мұғалім әрдайым ізденісте болса ғана, шәкірт жанына нұр құя алады» деп Ахмет Байтұрсынұлы айтқандай, мұғалім әрдайым ізденіс үстінде, өзгеріске, жаңашылдыққа бейім болуы маңызды. Қазіргі оқу үрдісінде түрлі инновациялық технологиялар – білім сапасын арттырудың кепілі. Жаңа педагогикалық технология ұғымы тың, белгісіз, жаңа оқыту амалдарды іс-әрекеттермен ізденуді, яғни, білім мен тәрбие берудегі ғылымның нәтижеге қол жеткізуі, жаңа ізденістерін оңтайлы пайдалану, сол арқылы жоғары көрсеткіштерге жету деген сөз. Жоғары көрсеткіш білім деңгейін шығармашылық деңгейге

жеткізу болып саналады. Шығармашылық деңгейге жету жолдары оңай емес. Шығармашылық тұлға қалыптастырудың бір жолы – оқушылардың танымдық ізденістерін дамыту. Оқушылардың танымдық ізденістері сабақ кезеңдерін тиімді ұйымдастырумен жүзеге аспақ. Ағылшын тілі пәнін технологияландыруда интербелсенді тәсілдер пайдаланудың маңызы зор. Ол – өнімді білім беру іс-әрекетінде, оқушылардың белсенділігін өз бетінше, топтық, ұжымдық жұмыс істеуінде пайдалы. Ең бастысы, қандай тәсілді сабақтың қай кезеңінде қалай қолдану керектігіне баса назар аудару керек. Мұғалім өзінің әрбір ісінде әйтеуір жаңалықты пайдалану осы екен деп, бейберекет пайдаланбай, оқыту мен тәрбиелеуде оның орнын білуі керек. Яғни, тәрбиені білім негіздерімен ұштастыра, сабақтастыра отырып баланың жеке қабілеті мен дарынын ояту, шығармашылыққа баулып, танымдық қабілеттерін арттырып, құзіреттілігін қалыптастыру көзделуі тиіс.

Ұстаздық жолымда, оқыту мен тәрбие беру барысында алдыма қойған мақсатым – танымдық, шығармашылық қабілеті дамыған жеке тұлғаның құзіреттілігін қалыптастыру, яғни оқушылардың оқудағы іс-әрекеті арқылы ойлау дағдыларын жетілдіріп, шығармашылыққа жол салу. Міне, осы мақсатқа жету жолында қазіргі кездегі оқытудың педагогикалық технологияларын меңгеріп, тиімдісін орынды қолдануға тырысып келемін. Осы уақытқа дейін әртүрлі білім

жетілдіру курстарынан, түрлі семинар, вебинарларға қатысып өзара тәжірибе алмасу арқылы, деңгейлік курста, жаңартылған білім беру бағдарламасы бойынша өткізілген курстарда білімімді жетілдіріп, өз әріптестеріммен өзара тәжірибе алмасу барысында үйрену арқылы көп дүниемен танысып меңгердім. Қазіргі таңда оқушылардың өз пәніме деген қызығушылығын арттыру үшін мен түрлі интербелсенді тәсілдерді қолданып жүрмін. Мысалы, сөздерді тез жаттап, олардың қалай жазылатындығын есте тез сақтату үшін “Word Wall”, яғни жиі кездесетін сөздерден бұрыш жасап, сол сөздерді күнде “Fly swatter” ойыны арқылы қайталатсам, кей уақытта оқушыларды топтарға бөліп, түрлі командалық ойындар арқылы диктант жазғызып, сөздерді тексеремін. Елтану тақырыптарында оқушылар таныстырылым не болмаса постер дайындаса, бастауыш буын оқушылары әр сабақта шығармашылық жұмыстар жасайды. Ұлттық тәрбиені білім негіздерімен ұштастыру мақсатында «Орамал тастау», «Асық», «Алтын қақпа» ойындарын да өз сабақтарымда пайдаланып жүрмін. Мысалы, «Орамал тастау» ойыны арқылы барлық оқушыларды сабаққа қатыстырып, олардың дайындықтарын байқауға болады. «Fruit Basket», «Go Fish», «Spider», «Bingo» ойындарын мен көбінесе тақырыпты бекіту үшін қолданамын. «Шығыс базары» тәсілін қолдану арқылы оқушыларды дұрыс сұрақ қоя білуге үйретсек, түрлі тақырыптарға диалог құрату арқылы адаммен

қарым-қатынас жасауға үйретеміз. Өртүрлі рөлдік ойындар арқылы оқушылар өздері өткен сөздер мен сөз тіркестерін шынайы жағдайларда дұрыс қолдануға үйренсе, қойылымдар дайындау арқылы олар жаңа сөздер мен сөз тіркестерін үйренеді. Мекептегі қуыршақ театры да оқушылардың сөздік қорын молайтуға, сөздерді дұрыс, әрі анық

Қазіргі таңда мұғалімнен көбіне кеңесші, дұрыс бағдар беруші рөлін талап етеді. Оқушылардың өздігінен іздену арқылы алған білімдері сапалы, әрі бір-бірін үйрету арқылы олар өздері де тақырыпты еркін меңгере алатындығы дәлелденген. Мен сабақтарымда жеке жұмыс жасатумен қатар, жұптық, топтық жұмыс түрлерін де жиі қолданамын. Топтық жұмыс барысында оқушылар өздерін еркін ұстап, өз ойларын қысылмай ортаға сала алады, алайда бұл жұмыс түрі әрдайым тиімді бола бермейді. Менің тәжірибемде жұптық жұмыс бұл жұмыс түріне қарағанда анағұрлым тиімдірек және бағалауға, бақылауға да жеңілірек. Кез-келген сұрақты, не болмаса тапсырманы оқушыдан сұраған уақытта мен «Think-pair-share» әдісін қолданып сұрауға тырысамын, яғни оқушыға өздігінен ойлануға уақыт беремін, кейін ол осы сұрақты, не болмаса тапсырманы жұбымен талқылайды, тек содан кейін ғана олар өз ойларын ортаға салады. Бұл жағдайда оқушыда ойын жүйелеп, қысылмай еркін жеткізуіне үлкен мүмкіндік болады. Сондай-ақ «Warm up», «Lead in» сабақтың кіріспе бөлімі дұрыс жоспарланса, оқушылар сабаққа

дыбыстап үйренуге үлкен септігін тигізуде.

ерекше қызығушылықпен қатысып, шығармашылықпен жұмыс жасауына ықпалы мол болмақ. Мысалы, мен сабақта қай тақырыпты талқылайтынымды оқушыларға жабық сұрақтар қою арқылы, сурет, не болмаса фильмнен үзінді көрсету арқылы оларға сыни тұрғыдан ойлануға мүмкіндік жасай отыра таныстырамын. Бұл кезеңде оқушылар қызығушылықпен жұмыс жасап, өз ойларын еркін ортаға салып отырады. «Mind Map», «Brainstorming» әдістері арқылы кез-келген тақырыпта, жылдам түрде ақпарат жинау өте тиімді. Бұл әдістер де оқушыларды еркін түрде өз ойларын ортаға салуға мүмкіндік береді. «Интерактив» деген сөз ағылшынның «interact» («inter» - «өзара», «act» - әрекет ету) деген сөзінен шыққан. Яғни, интеракция – жеке тұлғалардың топтың, жұптың өзара біріккен әрекетте бір-біріне алма кезек әсер етуі. Интерактивті оқыту бұл таным әрекетін ұйымдастырудың арнаулы формасы болып табылады. «ДЖИГСО», «Галлерейға саяхат», «Сұхбат» әдістері арқылы оқушылар бір-бірімен тығыз байланыста бола

отыра, бір-бірін үйрете отыра өздері де үйренеді.

Ағылшын тілі сабағында оқушылардың білім деңгейлерін шығармашылық деңгейге дейін жеткізу мақсатындағы іс-әрекеттердің бірі – шығармашылық тапсырмалар болып табылады. Оқушылардың шығармашылық қабілетін арттырып, ынталандыру үшін сабақтарды мынадай жолдармен өткізуге болады:

1. Сабақта кең көлемде көрнекі құралдарды пайдалану;
2. Сабақты түрлендіріп өткізу;
3. Сабақта оқушылар өздері жасаған суреттер, схемаларды пайдалану;
4. АКТ-ны тиімді қолдану;
5. Сабаққа қатысты бейнетаспаларды, фильмдерді көрсету.

Шығармашылық тапсырмалардың өзін оқушылардың қабілетіне, пәнге деген сүйіспеншілігіне байланысты оқуға қойылатын талаптарын басшылыққа ала отырып жүргізген жөн. Ол үшін оны түрлендіре әрі орындауға жеңіл етіп берген тиімді болмақ. Бір сабақтың өзінде бірнеше тапсырма ұсынып, таңдап орындауды баланың өз қалауына қалдыру керек. Өте жемісті тәсілдердің бірі – тапсырмаларды жүйеге бөліп, оқушының біліміне, қабілетіне байланысты ұсынуға болады.

Бұл жерде оқушыларға қойылатын талап:

- Алдына мақсат қоя білу және жетуге ұмтылу;
- Қорытынды жасап отыру;
- Қосымша материалдар табу, іздену;
- Өзін - өзі талдауды, өзін - өзі бағалай білуді меңгеру.

Шығармашылық жұмыс түрлеріне түрлі тақырыптарда эссе жазу, қысқа әңгімелер құрап жазу, диалог құрау, логикалық ойлауын дамытатын ойындармен берілген тапсырмаларды шешу /ребус, сөзжұмбақ/; әңгіменің ұқсастығын салыстыру; мәтінді бөліктерге бөлу, ат қою; мәтін, ертегі, әңгімені өз бетінше аяқтау; арнаулы бір тақырыпта пікірталас тудыру және т.б. Осындай жұмыстарды үнемі жүргізу оқушыларды шығармашылыққа баулуға, шәкірт бойындағы қабілет көзін ашып, тілін байытуға, қиялын ұштауға, өз бетінше ізденуге зор әсерін тигізеді. Ағылшын тілі сабағында сөзбен жүргізілетін жұмыс сөздерді байланыстырып сөйлеуге, әңгіме айтуға, шығарма жазуға көмектеседі. Сөздік жұмысы оқушыны бір жағынан қызығушылығын оятып, шығармашылық қабілетін де дамыта түседі. «БжС» технологиясы

бойынша сөздік қорын тексеру әдісі де ағылшын тілінен оқушылардың сөздік қорын тексеруге өте қолайлы деп ойлаймын. Мен әр айда оқушылардың сөздік қорын тексеріп, өзіме тіркеп отырамын. Осы жерде олардың сөздік қорларының әр тақырып сайын толықтырылып отырғанын айқын байқауға болады

және олардың осы жаңа сөздер мен сөз тіркестерін кейін жазба жұмыстарында пайдалана алатынына да көз жеткізіп отыруға болады. Оқушыларым шағын әңгіме, шығарма, эссе жұмыстарын қызыға жарыса жазады. Нәтижесі де жаман емес. Олар түрлі сайыстарда жүлделі орындармен марапатталып жүр.

Жаңартылған білім беру бағдарламасы бойынша білім алып отырған бастауыш буында сабақ бергендіктен бұл сыныптарда да сабақты осы түрлі интербелсенді әдістерді қолданып, оқушыларды қызықтырып, шығармашылық жұмыстар жасатып өткізіп жүрмін. Бұл жерде көбіне интербелсенді тәсілдерді ойын түрінде тиімді қолдану қажет. Мысалы, түрлі рөлдік ойындар ойнату арқылы; «Дүкенде», «Қоғамдық көлікте», «Ұшақта», «Қонақта» және т.б. Және біз көбінесе қағаздан түрлі фигуралар жасау, суреттер салу, оларды суреттеу, топпен ойдан әлемде жоқ жануарды салу, оны суреттеу сынды оқушының қиялын дамытып, шығармашылықпен жұмыс жасататын тапсырмаларды жиі қолданамын.

Қорыта келе айтарым, интербелсенді әдістерді қолданып құралған сабақтар оқушының зерттеушілік, шығармашылық ізденістерін, қарапайым нәрседен ой тұтатып, қиял әлеміне шомылып, кез-келген нәрсеге өз ұсынысын еркін жеткізе білетін қабілеттерін дамытып, құзіреттіліктерін қалыптастырады.

Сабақ кезеңдерінде интербелсенді тәсілдерді қолданудың сапалық нәтижелері:

- берілген ақпаратты қарастыра отырып, ондағы көрсетілмеген жақтарын анықтайды; үйренген білімді дереу қолдана біледі; шығармашылық қабілеттері шыңдалып, өмірмен байланысы күшейеді; оқушының дербестігі, өз-өзіне сенімі, өзін ұстай білу, өз ойын өзгенің ойымен салыстыру, толықтыру дағдылары,

құзіреттіліктері қалыптасатын; алған білімін өмірде пайдалануға дағдыланады; шығармашылық қабілеттері артады.

Ал шығармашылықпен жұмыс жасай алатын шығармашыл тұлға өз білімін шынайы өмірде де дұрыс пайдалана алары сөзсіз. Сабақтарды түрлендіріп, түрлі интербелсенді тәсілдерді пайдалану тек оқушының танымдық қабілеттерін ғана дамытып қоймай, оларды ынтымақтастықта жұмыла жұмыс жасауға үйретеді, сыныпта жұмыс жасамай, бос қалған оқушы болмайды, барлық оқушы өз шамасына қарай еңбектенеді, оқушының пәнге деген қызығушылығы артады, кері байланыс жақсы жүреді, оқушылардың пікірлері мен қарым-қатынастарын қалыптастырады, тіпті мінез-құлықтарының өзгеруіне

септігін тигізеді, оқушыларда өмірлік машықтары қалыптасады.

Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев «Қазақстан-2050» стратегиясы – қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты атты Жолдауында «Бәсекеге қабілетті дамыған мемлекет болу үшін біз сауаттылығы жоғары елге айналуымыз керек. Балаларымыз қазіргі заманға бейімделген болуы үшін бұл аса маңызды» - деп мақсат қойып отыр. Қазіргі білім беру саласындағы оқытудың жаңа педагогикалық технологияларын меңгермейінше сауатты, жан-жақты

білгір маман болу мүмкін емес. Заман талабына сай білім беруде жаңалыққа жаны құмар, шығармашылықпен жұмыс істеп, оқытудың озық технологиялары мен инновациялық әдістерді сабақ үрдісінде тиімді пайдалана алатын білігі мен білімі жоғары ұлағатты ұстаз болу керек деген сөз. Сондықтан да мұнымен шектеліп қалмай алдағы уақыттарда да өз білімімді жетілдіріп, жаңа технологияның тағы да белсенді, тиімді жолдарын білуге, соларды өз тәжірибемде тиімді пайдалануға тырысамын дегім келеді.

Әдебиет

1. Мектептегі шет тілі. №2 (44), 2010.
2. Мектептегі шет тілі №3 (45), 2010.
3. «Интерактивті оқыту әдісін қолданып сабақты жоспарлау және басқару», Алматы, 2014 жыл.

ТЕМІР ЖӘНЕ ОНЫҢ МАҢЫЗДЫ ҚОСЫЛЫСТАРЫ

(9-сыныптағы химия пәні)

Г.Е. Досмағамбетова,
СҚО, Уәлиханов ауданың
Әуезов орта мектебінің
химия пәнінің мұғалімі

Сынып: 9

Тақырып: Темір және оның маңызды қосылыстары

Мақсаты: 1. Темірдің периодтық жүйедегі орнын, атом құрлысын, табиғатта таралуы, физикалық, химиялық қасиеттері, алынуы, қолданылуы туралы түсінік беру

Білімділік: 2. Темір және оның қосылыстарының ерекшеліктері мен қолданылатын жерлерін көрсету.

Дамытушылық: 3. Темір және қосылыстары туралы білімдерін дамыту, ойлау, есте сақтау қабілеттерін дамыту, дүниетанымын кеңейту.

Тәрбиелілік: 4. Оқушыларды, пәнге деген қызығушылығын арттыруға баулу

Әдіс: Сұрақ-жауап, топпен жұмыс.

Көрнекілік: Д.И.Менделеевтің п.ж, карта, интерактивті тақта,постер, маркер, стикер.

Сабақтың барысы:

Кезеңі	уақыты	Мұғалім	Оқушы																																				
1. Ұйымдастыру кезеңі	3 мин	Оқушылардың зейінің сабаққа аудару (ойын өткізу)	Оқушылар тапсырамалар орындайды																																				
2. Үй тапсырамсын тексеру	7 мин	интерактивті тақта: 1.Алюминий үшінші периодта орналасады. 2.Ол р- элементіне жатады. 3.Алюминий жеңіл металл. 4.Алюминийді алюминотермиялық әдіспен алады. 5.AL₂ O₃ –екідайлы оксид. 6.AL(OH)₃ – суда ерімейтін негіз 7.AL₂O₃ -ақ түсті металл 8.AL₂ O₃ - корунд деп атайды. Glossary т - AL₂(CO₃)₃– Алюминий карбонаты – aluminum carbonate I - NaHCO₃ - Кальциленген сода – calcined soda м - Al(OH)₃- Калий алюминатты –Potassium aluminate р - Na₃ALF₆ - – Криолит - cryolite E - ALCl₃ - Алюминий хлориді – aluminum chloride <table><tr><td>Алюминий қосылыстары</td><td>AL₂(CO₃)₃</td><td>NaHCO₃</td><td>AL(OH)₃</td><td>ALCl₃</td><td>Na₃ALF₆</td></tr><tr><td>Алюминий карбонаты</td><td>т</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Алюминий карбонаты</td><td></td><td></td><td></td><td>е</td><td></td></tr><tr><td>Калий алюминатты</td><td></td><td></td><td>М</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Кальциленген сода</td><td></td><td>і</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Криолит</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td>р</td></tr></table>	Алюминий қосылыстары	AL ₂ (CO ₃) ₃	NaHCO ₃	AL(OH) ₃	ALCl ₃	Na ₃ ALF ₆	Алюминий карбонаты	т					Алюминий карбонаты				е		Калий алюминатты			М			Кальциленген сода		і				Криолит					р	Жауабы: 1) ия 2) иә 3)иә 4)жоқ 5)иә 6)иә 7) иә 8) иә
Алюминий қосылыстары	AL ₂ (CO ₃) ₃	NaHCO ₃	AL(OH) ₃	ALCl ₃	Na ₃ ALF ₆																																		
Алюминий карбонаты	т																																						
Алюминий карбонаты				е																																			
Калий алюминатты			М																																				
Кальциленген сода		і																																					
Криолит					р																																		

Жаңа сабақ	15мин	Топпен жұмыс (Постер қорғау) I топ Темірдің периодтық жүйедегі жүйедегі орны, Табиғатта кездесуі. II топ Алынуы физикалық қасиеттері III топ Химиялық қасиеттері, қолданылуы. Темір химиялық реакцияларда 2 немесе 3 электрон беріп, өзінің тұрақты қосылыстарында +2 және +3 тотығу дәрежелерін көрсетеді: $\text{Fe}^0 - 2e^- \rightarrow \text{Fe}^{+2}$ $\text{Fe}^0 - 3e^- \rightarrow \text{Fe}^{+3}$ Темірдің тотығу дәрежесі +6 (K_2FeO_4 – калий ферраты) болатын тұрақтылығы төмен қосылыстары белгілі. Темір – табиғатта таралуы бойынша екінші металл. Оның жер қыртысындағы үлесі 5,1%. Көптеген метеориттердің құрамында темір бар, сондықтан оны ертеде “аспан” және “жұлдыз” тасы деп атаған. Жер қыртысында темір көптеген минералдар түзеді. Темірдің маңызды өнеркәсіптік кендері: қызыл теміртас (Fe_2O_3), магниттік теміртас (Fe_3O_4), пирит (FeS_2). Елімізде темір кендерінің үлкен қоры Рудный темір кені бассейнінде және Орталық Қазақстанда бар. Қазіргі уақытта елімізде бірнеше жүздеген кен орындары мен кен ошақтары белгілі. Көптеген кен орындарында кендердің аз тереңдікте орналасуы оларды арзан ашық әдіспен өндіруге мүмкіндік береді. Темір кендерінің ең үлкен қоры Уралда. Онда таулар толық темірден құралған. Курск, Кольск жартылай аралында Шығыс және Батыс Сібірде темір кенінің Үлкен қорлары бар. Қазақстанда темір кендері Оралдың шығыс беткейінде, Қостанай өңірінде көптеп кездеседі (Соколов-Сарыбай). Темір табиғи суларда ең кең тараған элементтердің бірі болып табылады, оның орташа құрамы 0,01 -20 мг/л интервалында тербеліп тұрады. Темір – табиғатта таралуы бойынша екінші металл. Оның жер қыртысындағы үлесі 5,1%. Көптеген метеориттердің құрамында темір бар, сондықтан оны ертеде “аспан” және “жұлдыз” тасы деп атаған. Жер қыртысында темір көптеген минералдар түзеді. Темірдің маңызды өнеркәсіптік кендері: қызыл теміртас (Fe_2O_3), магниттік теміртас (Fe_3O_4), пирит (FeS_2). Елімізде темір кендерінің үлкен қоры Рудный темір кені бассейнінде және Орталық	Оқушылар постерлерін қорғайды
------------	-------	---	-------------------------------

		Қазақстанда бар. Қазіргі уақытта елімізде бірнеше жүздеген кен орындары мен кен ошақтары белгілі. Көптеген кен орындарында кендердің аз тереңдікте орналасуы оларды арзан ашық әдіспен өндіруге мүмкіндік береді. Темір кендерінің ең үлкен қоры Уралда. Онда таулар толық темірден құралған. Курск, Кольск жартылай аралында Шығыс және Батыс Сібірде темір кенінің Үлкен қорлары бар. Қазақстанда темір кендері Оралдың шығыс беткейінде, Қостанай өңірінде көптеп кездеседі (Соколов-Сарыбай). Темір табиғи суларда ең кең тараған элементтердің бірі болып табылады, оның орташа құрамы 0,01 -20 мг/л интервалында тербеліп тұрады. 	
Сабақтың бекіту сұрақтары:	10 мин	Тапсырмалар: 1. Сәйкестендіру кестесі. Glossary темір (III)гидроксиді – iron hydroxide темір сульфаты – irons sulphate темір оксиді - iron oxide мыс сульфаты – copper sulphate 1. CuSO₄ a) iron hydroxide 2. FeO ә) irons sulphate 3. FeSO₄ б) iron oxide 4. Fe(OH)₃ в) copper sulphate 2. Ойын (ағаш бұтақтағындағы сұрақтарға жауап беру) Темірдің атомдық массасы Темірдің +3 тотығу дәрежесіне дейін тотықтыратын элемент Жер қыртысында массалық үлесі қанша Темірдің физикалық қасиетті Темірдің тотығу дәрежесі Пирит, гематит, магнетиттің формуласы 3. Сөйлемді аяқта Glossary жұлдыз -star	1 –в 2 –б 3 – ә 4 - а Әр топтан бір оқушы шығып сұрақтарға жауап береді. 1)56 2)Хлор 3)5% 4)ақ түсті таза металл 5) +2,+3 6)FeS₂.Fe₂O₃.Fe₃O₄

		табиғи - natural Металл -metal аспан - sky 1.Темір – табиғатта таралуы бойынша екінші..... 2.Көптеген метеориттердің құрамында темір бар, сондықтан оны ертеде “..... ” және “.... ” тасы деп атаған. 3.Темірсуларда ең кең тараған элементтердің бірі болып табылады 4.Формулалары тап Glossary қызыл теміртас – red iron stone магниттік теміртас –magnetic red iron пирит - pyrite Темірдің маңызды өнеркәсіптік кендері: қызыл теміртас магниттік теміртас пирит 5)Оқулық бойынша тапсырма: Мына айналымдарды жүзеге асыруға болатын химиялық реакция теңдеулерін құрастыру. Preparation of chemical equations that reaction to the implementation of the following turns. $Fe - FeCl_2 - Fe(OH)_2 - FeO - FeSO_4$ 6.Толықтыру тест тапсырмалары Glossary +2 - plus two. +3 - plus three 3.87 g/cm- three whole eighty-seven Магниттелетін - Magnet Ақ -white Шойын - Iron Күміс - Silver Болат- steel. 1.Темір ----- түстес ----- металл. 2.Темір иілімді,----- қасиеті бар, тығыздығы----- --. 3.Темір қосылыстарында ----- тотығу дәрежелерін көрсетеді. 4.Темір құймалары -----және-----түрінде қолданылады. Керекті сөздер: +2, магниттелетін, ақ, +3, шойын, күміс, 3,87г/см, болат.	3. 1.Металл 2.аспан 3.жұлдыз 4.табиғи 4. қызыл теміртас (Fe_2O_3), магниттік теміртас (Fe_3O_4), пирит (FeS_2).
Рефлексия	3 мин	‘TheBlobTree’ арқылы оқушылардың білім деңгейін тексеру. Әр оқушы өз ойын ортаға салу	
Үй тапсырмасы	2 мин	§31 № 10 ,183 бет	Жауабы: Массасы: 146 г, 2 моль

ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ ПЕДАГОГОВ: ВЗГЛЯД ИЗНУТРИ

А.А. Кабдирова,
начальник отдела мониторинга и анализа
ФАО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по СКО»

Педагогтің кәсіби дамуын басқару тиімділігі білім беру сапасын арттырудың негізі болып табылады. Қолдау шараларын әзірлеу болып жатқан проблемалар мен үрдістерге жан-жақты талдау жасалуына негізделуі тиіс, бұл ауыл мұғалімдерінің кәсіби өсу мәселелерін талдауда практикалық маңыздылығын анықтайды. Мақалада педагогтердің кәсіби дамуының ерекшеліктерін анықтау бойынша социологиялық зерттеу нәтижелері ұсынылған және олардың оқыту сапасына әсері көрсетілген.

The basis for improving the quality of education is the effectiveness of managing the professional development of the teacher. The development of support measures should be based on a comprehensive analysis of existing trends and problems, which determines the practical importance of studying the problems of the professional growth of a rural teacher. The article presents the results of a sociological study on the identification of the peculiarities of the professional development of teachers in terms of their impact on the quality of education.

Масштабная модернизация системы образования Республики Казахстан предъявляет все больше требований к профессиональной компетентности учителя. В условиях поэтапного обновления содержания среднего образования становятся очень значимыми системность и динамичность профессионального развития педагогов. Государственная программа развития образования и науки Республики Казахстан на 2016-2019 годы одной из задач ставит улучшение качественного состава педагогических работников; доля педагогов с высшей и первой категориями от общего количества педагогов, работающих в среднем образовании, должна достичь 54% к 2019 году.

В стране продолжают сохраняться значительные различия качественного состава педагогов городских и сельских школ. В 2003 году доля педагогических работников с высшей категорией в городских школах страны (18,3%) составляла на 8,5% больше, чем в сельских школах (9,8%), а в 2016 году увеличение составило 13,1% (город – 26,9%, село – 13,8%) [4]. В Северо-Казахстанской области количество педагогов с высшей категорией – 18,08% (Петропавловск, Тайынша, Мамлютка, Сергеевка, Булаево), что связано с преобладанием в области малокомплектных школ – 80%, при среднем показателе по Казахстану – 44%.

Проблема профессионального роста педагога особо актуальна на фоне существующей разницы в качестве образования. По данным Национального доклада о состоянии и развитии системы образования (за годы Независимости Казахстана) результаты ЕНТ, ВОУД, TIMSS и PISA свидетельствуют о сохраняющейся дифференциации в качестве обучения между городом и селом. По итогам ЕНТ - 2016 разрыв составил 7,9 баллов (город – 85,1, село – 77,2) [4]. Результаты ЕНТ-2017 учащихся Северо-Казахстанской области показывают еще больший разрыв – 9,9 (город – 82,3 (Петропавловск, Тайынша, Мамлютка, Сергеевка, Булаево), село – 72,4).

Безусловно, городские и сельские школы зачастую работают в разном социально-экономическом контексте, но роль педагога сложно переоценить. Международные исследования доказывают, что учитель оказывает в 2-3 раза больше влияния на учебные достижения учащихся, чем другие школьные факторы. Профессионализм учителя позволяет в разы повысить результаты учеников. Исследования доказали, что за 3 года разница в учебных достижениях учащихся, обучающихся у высококвалифицированных учителей и у педагогов, имеющих низкую квалификацию, достигает 53%.

Основой повышения качества образования является эффективность управления профессиональным развитием педагога.

С целью изучения региональных особенностей профессионального развития сельских педагогов отделом мониторинга и анализа филиала проведено социологическое исследование. В опросе принимали участие 641 учитель всех территориальных административных единиц области. В группу респондентов включены учителя городских школ для сопоставительного анализа. В выборку включены педагоги разных видов организаций образования, квалификационных категорий, преподаваемых предметов.

При разработке анкетных вопросов использовались критерии оценки организаций образования, утвержденные приказом Министра образования и науки Республики Казахстан от 2 февраля 2016 года № 124 «Об утверждении критериев оценки организаций образования».

Для определения факторов профессионального развития также использовались достижения международных исследований и национальные требования к компетенциям учителя. Анкета ориентирована на рефлексивное осмысление учителем собственной педагогической практики и критериев профессионального роста.

Оценивая факторы, влияющие на профессиональное развитие (вопрос *Как Вы считаете, от чего зависит профессиональное развитие педагога?*), большинство педагогов отмечают роль мотивации педагога, его стремление к саморазвитию (78,78%). Тем самым, педагоги отмечают преобладающую значимость внутренней мотивации.

В то же время, отвечая на вопрос *Что для Вас является основным стимулом профессионального развития?*, вторым по значимости выделяют фактор стабильности и защищенности (39,16%), относящийся к стимулированию и внешней мотивации. Данное противоречие свидетельствует

о взаимозависимости и взаимовлиянии внутренних и внешних факторов профессионального развития.

Педагоги отмечают значимость поддержки со стороны системы повышения квалификации и методических служб школы и района. По мнению четверти опрошенных педагогов, важным выступает внимание к данному вопросу со стороны администрации школ, роль которой заключается в планировании и управлении профессиональным ростом педагогических кадров (рисунок 1).

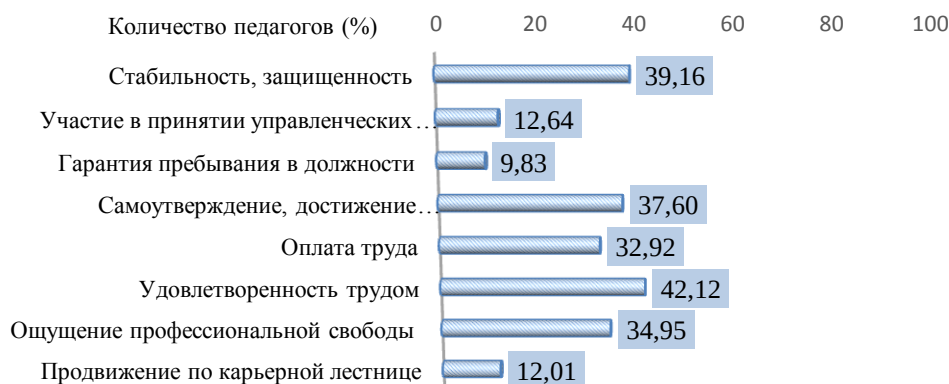

Рисунок 1. - Результаты анкетирования по вопросу *Что для Вас является основным стимулом профессионального развития?*

В рамках TALIS рассмотрены основные виды поддержки учителей, приносящие наибольший результат. ЮНЕСКО и МОТ выделяют следующие факторы, которые влияют на статус учителя: а) образование при входе в профессию и последующее профессиональное развитие; б) процесс привлечения кандидатов в профессию учителя; в) карьерная лестница; г) гарантия пребывания в должности; д) дисциплинарные меры; е) ставка учителя; ё) профессиональная свобода; ж) контроль и оценивание; з) ответственность и права; и) участие в принятии управленческих решений в области образования; к) взаимодействие с заинтересованными сторонами; л) условия для эффективного преподавания и обучения; м) социальная защита.

Социологический опрос учителей Северо-Казахстанской области показывает значимость данных факторов. Ведущими стимулами профессионального развития учителей являются: удовлетворенность трудом - 42,12%, ощущение профессиональной свободы – 34,95%.

Социальные факторы: продвижение по карьерной лестнице и достижение социального успеха менее актуальны для педагогов, что возможно связано с отсутствием разработанного механизма карьерного продвижения педагогов в Республике Казахстан, а также преобладанием ориентира на горизонтальный тип карьеры в педагогическом сообществе.

В соответствии с критериями оценки организаций образования (приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 2 февраля 2016 года № 124) и Правилами и условиями проведения аттестации педагогических работников и приравненных к ним лиц (приказ Министра образования и науки

Республики Казахстан от 27 января 2016 года № 83) разработаны 8 критериев профессионального развития педагогов.

Педагогам было предложено проранжировать критерии, присвоив 1 ранг самому главному и 8 ранг наименее важному.

При обработке данных рассмотрены критерии в отдельности и определен процент педагогов, присвоивших определенный ранг (таблица 1).

Таблица 1. – Анализ результатов ранжирования критериев профессионального развития педагогов

Критерии	<u>1</u> ранг	<u>2</u> ранг	<u>3</u> ранг	<u>4</u> ранг	<u>5</u> ранг	<u>6</u> ранг	<u>7</u> ранг	<u>8</u> ранг
Научно-методическая активность (публикации статей, пособий и т.д.)	18,1 4	8,63	7,30	11,0 6	8,63	12,6 1	14,3 8	19,2 5
Результаты учащихся в интеллектуальных конкурсах/соревнованиях	7,52	26,5 5	15,9 3	16,5 9	12,3 9	9,96	9,51	1,55
Учебные достижения учащихся (% успеваемости и качества)	30,0 9	24,5 6	22,3 5	7,74	4,42	5,09	3,98	1,77
Повышение/подтверждение квалификационной категории	5,97	7,52	9,73	23,2 3	15,7 1	11,7 3	13,0 5	13,0 5
Результаты внешней оценки учебных достижений учащихся (ЕНТ, ВОУД)	2,65	9,29	16,8 1	15,7 1	24,5 6	13,2 7	9,51	8,19
Прогресс в обучении слабоуспевающих учащихся	5,53	10,8 4	15,2 7	9,96	13,7 2	22,7 9	11,7 3	10,1 8
Результаты учащихся в международных исследованиях (TIMSS, PISA и др.)	3,54	7,08	4,42	7,74	11,9 5	14,3 8	26,3 3	24,5 6
Развитие личности учащихся	26,7 7	5,53	8,19	8,19	8,63	10,1 8	11,2 8	21,2 4

Результаты обработки данных показывают высокий уровень вариативности ответов педагогов. Высокий уровень дисперсии наблюдается в оценке значимости критерия «Научно-методическая активность»; практически равное количество учителя присваивают 1 и 8 ранги одновременно. Значимый

разброс рангов выявлен в оценке критерия «Развитие личности учащихся»; также присвоены 1 и 8 ранг равным количеством респондентов.

Наиболее единодушны педагоги были в оценке критерия «Учебные достижения учащихся», который по общим результатам ранжирования является самым значимым критерием профессионального развития, по мнению педагогов. Определив наиболее высокий показатель критериев, последовательно определены общие ранги.

Следует отметить, что опрошенные учителя присваивают критерию «Прогресс в обучении слабоуспевающих учащихся» невысокий ранг в сравнении с критерием «Результаты учащихся в интеллектуальных конкурсах/соревнованиях».

Интересным видится факт низкого значения критерия «Развитие личности учащихся», что свидетельствует о недостаточном внимании к воспитательной функции педагогической деятельности.

Большинство педагогов, принимавших участие в анкетировании, анализируют собственную педагогическую деятельность и выстраивают траекторию развития. При этом учителя сельских школ, по результатам анализа педагогической практики, менее системно планируют дальнейшее профессиональное развитие.

Педагоги с высшей категорией более целенаправленно выстраивают профессиональное развитие. Учителя с первой категорией больше, чем другие категории, склонны к спонтанности в развитии компетенций. Рефлексивное осмысление педагогической практики чаще реализуется педагогами второй категории и учителями, не имеющими квалификационную категорию. В разрезе стажа педагогической деятельности не выявлены существенные различия, за исключением актуализации изучения и анализа зоны затруднений в период с 3 до 5 лет с момента включения в профессию.

В ходе опроса педагогам предлагалось оценить уровень собственных предметных знаний. Учителя сельских школ менее уверены по всем предложенным критериям. Так, наиболее значимые различия в самооценке наблюдаются в ориентации в различных источниках по преподаваемому предмету – педагоги городов на 3,71% больше оценили данный критерий на «отлично», в знаниях базовых основ преподаваемого предмета – на 6,58%. Но при этом учителя города более критично оценивают свои знания базовых основ преподаваемого предмета (таблица 2).

Таблица 2. – Результаты анкетирования по вопросу *Оцените уровень своих предметных знаний и их применения* в разрезе город/село

	Научные, энциклопедические знания преподаваемого предмета				Ориентация в различных источниках по преподаваемому предмету			
	Отлич но	Хорош о	Средне	Плохо	Отлич но	Хорош о	Средне	Плохо
город	30%	50%	20%	0%	32,5%	50%	17,5%	0%

село	29,45 %	54,58 %	14,14 %	1,83%	28,79 %	60,9%	9,983 %	0,3328 %
	Знания в организации межпредметных и внутрипредметных связей				Знание базовых основ преподаваемого предмета			
	<i>Отлич но</i>	<i>Хорош о</i>	<i>Средне</i>	<i>Плохо</i>	<i>Отлич но</i>	<i>Хорош о</i>	<i>Средне</i>	<i>Плохо</i>
город	32,5%	55%	12,5%	0%	57,5%	27,5%	7,5%	7,5%
село	30,45 %	56,41 %	12,31 %	0,832 %	50,92 %	43,59 %	3,66%	1,83%

Анализ результатов анкетирования по данному вопросу в разрезе особенностей школ показал, что учителя начальных школ по сравнению с учителями основной и общеобразовательной школ более низко оценивают свои предметные знания.

В связи со значимостью опорных школ в поддержке малокомплектных, имеющих отдаленный доступ к районным и областному центрам, рассмотрены результаты самооценки предметных знаний в разрезе малокомплектная/опорная. Уровень предметных знаний практически не отличается по всем критериям предметных знаний. В то же время педагоги малокомплектных школ чаще оценивают знания как «низко».

Анализ в разрезе преподаваемого предмета позволил сформулировать ряд выводов: 1) учителя начальных классов более низко оценивают свои научные, энциклопедические знания преподаваемого предмета; 2) педагоги всех категорий хорошо ориентируются в различных источниках по преподаваемому предмету; 3) учителя начальных классов менее уверены в знаниях об организации межпредметных и внутрипредметных связей; 4) учителя ЕМЦ и ОГЦ чаще, чем другие категории, оценивают свои знания базовых основ предмета как низкие.

Основными способами повышения предметных знаний являются: курсы повышения квалификации, участие в научно-практических семинарах и конференциях, а также подготовка учащихся к олимпиадам. Менее активно педагоги используют проектную и исследовательскую деятельность.

Педагогам в процессе анкетирования предлагалось проанализировать свое профессиональное развитие после курсовой подготовки. Учитель мог выбрать сразу несколько вариантов ответов, так как возможно изучение и апробирование разных педагогических технологий одновременно.

По мнению большинства педагогов, они продолжают изучать и апробировать предложенные на курсах повышения квалификации педагогические технологии. При этом учителя сельских школ менее активны в апробации методов и технологий, а также реже целенаправленно планируют действия по применению знаний, полученных в ходе обучения.

Анализ по всем критериям показал, что практически все педагоги используют материалы, полученные на курсах, за исключением педагогов второй и без категории.

Результаты социологического опроса показывают, что в большинстве случаев администрация школ контролирует профессиональное развитие педагогов в посткурсовой период. Руководители школ участвуют в построении индивидуальной образовательной траектории профессионального роста, организуют плодотворные педагогические взаимодействия и т.д.

На эффективность педагогического труда, по мнению учителей, особенно влияют технические условия (оснащение учебных кабинетов: компьютеры, интернет, проекторы и т.д.), а также обеспеченность учебниками и дополнительной литературой вне зависимости от вида и специфики организации образования.

Таким образом, по результатам социологического опроса к факторам, обуславливающим эффективность профессионального развития, можно отнести:

- внутренние (удовлетворенность трудом, стремление к саморазвитию, профессиональная свобода и т.д.) в сочетании с социальными (стабильность и защищенность, продвижение по карьерной лестнице и т.д.);
- условия и стимулы рефлексивного осмысления педагогической деятельности;
- системная поддержка со стороны администрации и методических служб школы, района;
- посткурсовая поддержка в изучении и апробации педагогических технологий;
- технические условия труда, обеспеченность учебниками и дополнительной литературой, а также правовая защищенность.

Выявлены особо значимые направления сопровождения профессионального развития учителей сельских школ:

- 1) поддержка в расширении и углублении предметных знаний, особенно учителям начальных, малокомплектных и опорных школ;
- 2) системное методическое сопровождение в апробации педагогических технологий, а также в построении индивидуальных траекторий профессионального развития;
- 3) усиление работы по организации педагогического взаимодействия учителей начальных и малокомплектных школ;
- 4) повышение внимания администрации сельских школ к профессиональному развитию педагогов после прохождения курсов повышения квалификации;
- 5) улучшение условий труда и обеспеченности учебниками и дополнительной литературой.

Результаты данного социологического исследования могут быть адаптированы для изучения и решения проблем профессионального развития педагогов всех уровней образования.

Литература

1. Послание Президента Республики Казахстан Н.Назарбаева народу Казахстана «Новые возможности развития в условиях четвертой промышленной революции» от 10 января 2018 года / <http://adilet.zan.kz/rus/docs/K1800002018>
2. Государственная программа развития образования и науки Республики Казахстан на 2016-2019 годы, утвержденная Указом Президента РК от 1 марта 2016 года № 205.
3. Национальный доклад о состоянии и развитии системы образования Республики Казахстан, 2016 год. С. Ирсалиев, А. Култуманова, Э. Тулеков, Т. Булдыбаев, Г. Кусиденова, Б. Искаков, Л. Забара, Л. Барон, Е. Коротких - Астана: АО «Информационно-аналитический центр», 2017. - 482 с.
4. Ташибаева Д. Анализ механизмов повышения статуса педагога на основании результатов исследования TALIS / Аналитический обзор. Д.Ташибаева, К.Сайлау - Астана: АО ИАЦ, 2016. - 120 с.
5. Yoon, K. S., Duncan, T., Lee, S. W.-Y., Scarloss, B., & Shapley, K. Reviewing the evidence on how teacher professional development affects student achievement (Issues & Answers Report, REL 2007–No. 033). Washington, DC: U.S. Department of Education, Institute of Education Sciences, National Center for Education Evaluation and Regional Assistance, Regional Educational Laboratory Southwest. Retrieved from <http://ies.ed.gov/ncee/edlabs/>
6. ОЭСР/Всемирный банк (2015), Обзор ОЭСР школьных ресурсов: Казахстан, 2015, OECD Publishing, Париж. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264245891-en>

ЕРКІН МИКРОФОН/ СВОБОДНЫЙ МИКРОФОН

С открытым сердцем к детям

Вот и завершаются две недели курсовой подготовки по предмету «Самопознание» по теме «Научно-методологические основы преподавания предмета «Самопознание» в филиале АО «Национальный центр повышения квалификации «Өрлеу» «Институт повышения квалификации по Северо-Казахстанской области». Хорошо продуманная программа курсов и тесное сотрудничество с нашим преподавателем Альмишевой А.Ж. помогли участникам курсов быстро переходить от теории к выполнению практических, творческих заданий. Содержание лекций, а их можно назвать уроками доброты, человечности, духовности, дополнили методический багаж преподавателя предмета «Самопознание».

Подлинно человеческую радость можно пережить лишь тогда, когда эти минуты доставляешь другому человеку. Подтверждением тому служит единый порыв всей группы на проведение благотворительной акции в поддержку здоровья Кати Бондарик. Каждый понимал: невозможно научить любить, дружить и жить по общечеловеческим правилам, если сам не проявляешь милосердие.

Мы благодарны нашему наставнику Айнагуль Жакеновне за чуткость, доброжелательность, терпение, высокий профессионализм, за психологический комфорт, созданный во время занятий. Благодаря созданным условиям в ФАО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по СКО» мы повысили свой профессиональный уровень, что обязательно найдет отражение в нашей дальнейшей работе.

Слушатели курсов: педагоги, преподающие предмет «Самопознание»

ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ БЕРУ ЖАҒДАЙЫНДА ШАҒЫН
ЖИНАҚТАЛҒАН МЕКТЕПТЕРДЕ ОҚЫТУДЫ
ЖОСПАРЛАУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

А.Р. Аубакирова,
СҚО, Айыртау ауданының
«Ақан-Бұрлық бастауыш мектебі» КММ
бастауыш сынып мұғалімі

Мақалада шағын жинақты мектептегі оқу-тәрбие үдерісін ұйымдастырудың ерекшеліктерін ескере отыра, оқу бағдарламасы негізінде күнтізбелік-тақырыптық жоспар жасалу мазмұны қарастырылған.

The content of the calendar-thematic plan on the basis of the curriculum is considered in the article, taking into account the peculiarities of the educational process organization in the small-school complex.

Қазіргі таңда республикамыздың түпкір-түпкірінде орналасқан шағын елді-мекендердегі мектептердің басым көпшілігі – шағын жинақты мектептер. Мұндай мектептер саны тәуелсіздік алған жылдардан кейін жыл сайын өсіп келе жатқаны белгілі.

Шағын жинақты мектеп дегеніміз – тұрғындардың саны аз аймақтарда жұмыс істейтіндіктен, оқушыларының саны аз, біріктірілген сыныптардан, толық емес сыныптардан тұратын, оқу үдерісін жоспарлау мен ұйымдастыруда өзіндік ерекшеліктері бар жалпы білім беру мекемесі. Шағын жинақты мектептегі оқу-тәрбие үдерісін ұйымдастырудың ерекшеліктерін ескере отыра, оқу жоспары негізінде күнтізбелік-тақырыптық жоспар жасалады, онымен толық сәйкестікте белгілі бір тақырып бойынша әр сабақтың жоспары жаңартылған білім беру мазмұнына сәйкес дайындалады. Сабақтың тақырыбы мен типіне, сондай-ақ сол сынып оқушыларының жас ерекшеліктеріне қарай сабақтың мақсаты мен міндеттері күтелетін нәтижені көздейді. Жоспарлау кезінде мұғалім балалардың танымдық қабілеттерін, зейіндерін, есін, логикалық ойын дамытатын тапсырмаларды ескереді. Жаңартылған білім беру бағдарламасының ерекшелігі – бастауыш сыныптан бастап жоғары деңгейдегі ойлау дағдыларын қалыптастыру. Сондықтан сабақтың кезеңдерінде бақылау, салыстыру, ұқсастық пен айырмашылықты бөліп көрсете алу, талдау, жинақтау, жалпылау, абстрактілеу сияқты ой операцияларын орындай алу біліктерін дамытуға тапсырмалары болуы тиіс. «Мәңгілік Ел» және «Рухани жаңғыру» бағдарламаларын іске асыру аясында оқушылардың бойында құндылықтарды тәрбиелеуде Отанына – Қазақстан Республикасына, туған жерге, туған өлкеге сүйіспеншілік, біздің республикамызда тұратын халықтарды құрметтеу және сүйуге тәрбиелеу, халқымыздың салтын, дәстүрін және мәдениетін құрметтеу,

жолдастық өзара көмек, жәрдемдесу, қиындыққа ортақтасу сезімі (топтық, жұптық жұмыс, жарыс), еңбек етуге, еңбексүйгіштікке, тәртіптілікке, еңбекті дәл ұйымдастыруға баулу, дербестікке, ұқыптылыққа, ден қоюшылыққа, шыдамдылыққа тәрбиелеу, істі аяғына дейін жеткізе білуге үйрету және т.б. назарға алынады.

Сабақтың құрылымында әр кезеңге бөлінетін уақыт пен сабақтың барлық кезеңдері сақталады. Сабақта оқушылардың іс-әрекетін ұйымдастыруды, яғни оқушылармен жұмыс формасын ойластыру. Ұйымдастырудың негізгі формаларына сынып жұмысы, сыныптан тыс жұмыс, үй жұмысы жатады. Ұйымдастырудың қосымша формаларына ұжымдық жұмыс, жаппай жұмыс, топтық жұмыс, пармен жұмыс, жеке-дара жұмыс, өзіндік жұмыс, практикалық жұмыс, бақылау жұмысы жатады. Сонымен бірге, жұмыс дербес, өзіндік, практикалық та болуы мүмкін.

Қандай жұмыс формаларын біріктіруге болады, сабақтың тығыздығын (мысалы, бір уақытта карточка бойынша дербес жұмысты, тақтада өзіндік жұмысты және барлық сыныппен жаппай жұмысты өткізуге болады) көтеру үшін бір уақытта қандай жұмыс атқаруға болатындығы жан-жақты ойластырылуы қажет. Әсіресе өзіндік жұмысты өткізу және оны тексеру (өзара тексеру, өзін-өзі тексеру, шапшаң тексеру және т.б.) жұмысына ерекше назар аударылады.

Білім беру жүйесінде алдымен оқушының білім, білік, дағдыны өз бетімен алуына, өзін көрсете білуіне, сондай-ақ оқыту мазмұнына сай субъективті қатынастарды жүзеге асыруға себепші болатын қазіргі заман оқыту әдістерін қолдануды; кіші жастағы оқушылардың зейіні 5-7 минут қана тұрақтанатындығын ескеріп, олардың жалығып кетпеуі үшін іс-әрекет түрлерін ауыстырып отыруды жоспарлау; жаңа материалды қарастыру әдістемесін ойластыру: оны түсіндіру, оқулықпен, дәптермен, оқушылардың дара ерекшеліктеріне сай дидактикалық материалдармен жұмыс, сондай-ақ жаңа материалды алғашқы бекіту мақсатында практикалық жұмыс жүргізу; қандай жаттығулар ауызша, ал қандай жаттығулар жазбаша орындалуы қажеттігін шешу қажет.

Сабақтың әр кезеңінің соңында қандай қорытынды жасауға болатынын ойластыру рефлексиялық жұмыс болып табылады. Сабақтың соңында қорытынды жасау және жалпылау, мұғалімнің жетекші сұрақтарына жауап бере отырып, оқушылар қорытынды жасай алады: сабақтан не білдік? Не үйрендік? Не қайталадық? Не ұнады? Нені естеріңде сақтап қалдыңдар? Сабақтың қай кезеңі сендерге ұнады? Неге? және т.б.

Жаңартылған білім беру бағдарламасы бойынша оқу жүйесімен қатар мұғаліммен бірге оқушылар қатысатын бағалау жүреді. Қалыптастырушы бағлаудың түрлі бағалау техникаларды қолданғаны талап етіледі: мадақтау, белгілер, шапалақ, смайликтер және т.б. Қорытындылап айтқанда, шағын жинақталған мектептерде бірқатар қиындықтар болғанымен жаңартылған бағдарламаның мазмұны өз орнын табу керек.

Әдебиет

1. Аквилева Г.Н. «Преподавания прироведеня в малокомплектной школе». Москва: Просвещение, 1990
2. Құрманалина Ш.Х., Құрманалина С.Х. Шағын жинақталған мектептегі математика. Астана: Фолиант, 2008
3. Құлмағамбетова А. Аз комплектілі мектепте сабақты ұйымдастыруу Алматы: Мектеп
4. Стрезикозин В.П. Организация учебного процесса в малокомплектной школе –М: 1969.
5. Құрманалина Ш.Х. Шағын комплектілі мектепте оқу-тәрбие процесін ұйымдастыру ерекшеліктері. Орал: 2000.

ЗАКРЕПЛЕНИЕ ИЗУЧЕННОГО. РЕШЕНИЕ ЗАДАЧ РАЗНЫХ ВИДОВ (урок математики в 3-4 класс-комплекте)

Н.В. Удод,

учитель начальных классов

КГУ «Кучковская начальная школа»

Аккайынского района Северо-Казахстанской области

3 класс	4 класс
Тема: Закрепление изученного. Цель: закрепить умение решать задачи изученных видов, закреплять знание таблицы умножения Задачи: . Образовательные: повторить, обобщить и систематизировать пройденный материал; контроль усвоения знаний, умений и навыков. Развивающие: повышать познавательную активность учащихся на уроках математики; развивать логическое мышление, речь, память. Воспитательные: воспитывать интерес к предмету, способствовать формированию коммуникативных навыков и воспитанию целеустремленности, организованности, положительного отношения к учебе.	Тема: Решение задач разных видов. Цель: закрепить умение решать задачи изученных видов разными способами. Задачи: Образовательные: формировать умение решать задачи разных видов; вырабатывать и совершенствовать прочные вычислительные навыки, умения выполнять задания нестандартного вида. Развивающие: развивать логическое мышление; развивать математическую речь учащихся. Воспитательная: прививать интерес к предмету. Оборудование: учебник «Математика» под редакцией А.Б.Акпаева, карточки с заданиями.

Ход урока:

I. Организационный момент

Здравствуйтесь, садитесь,

Больше не вертись.
Мы урок начнем сейчас,
Интересен он для вас.
Слушай всё внимательно,
Поймешь всё обязательно.

I. Минутка чистописания

Откроем тетради. Запишем число и классная работа.

- Какое сегодня число? (13)
- Дайте характеристику этому числу. (Двухзначное, состоит из 1 дес. и 3 единиц, нечётное)
- Встречается ли оно в изученных нами табличных случаях умножения? (Нет.)

III. Постановка цели и задач урока.

Мотивация учебной деятельности.

- Ребята, представьте себе, что мама отправила вас в магазин.
- Например:
Максим пришёл в магазин и купил банан за 80 тенге и шоколадку за 40 рублей. Максим, сколько денег ты должен отдать продавцу? (120 тг.)
- А вот Ангелину мама попросила купить 4 карандаша по 6 р. Сколько заплатит Ангелина? ($6 \times 4 = 24$)
- Скажите, что я вам сейчас предлагала решить? (Задачи)
- Задачи нам часто встречаются в жизни. Вы должны уметь их решать.
- Какова же будет тема нашего урока? (Решение задач)
- Какие цели поставим на урок? (Совершенствовать умение решать задачи, закреплять навык табличного умножения)

III. Стратегия «Готовимся к ВОУД».

Мини-тестирование

Предлагаемые тесты (карточка)

1. Значение какого выражения равно 3600
А) $8600 : 2$ В) $4600 : 2$ С) $600 * 6$
Д) $60000 * 6$
 2. Укажи лишнюю величину:
А) 80 см. В) 1 км. С) 3 дм.
Д) 1 сутки
 3. Квадрат числа равен 25. Найди его куб.
А) 50 В) 125 С) 5
Д) 75
 4. Найди среди записей уравнение
А) $159 - 104 = 155$ С) $85 - x > 70$
В) $x - 4 = 500$ Д) $(a + x) * 3$
 5. Ястреб за 4 секунды пролетает 80 метров. Чему равна его скорость?
А) 28 м/сек. В) 20 м/сек. С) 24 м/сек
Д) 18 м/сек.
 6. Чему равен куб числа 10?
А) 81 В) 18 С) 1000
Д) 27
 7. Число 6372 уменьшить в 9 раз
А) 708 В) 725 С) 672
Д) 608
 - 8) Шарик стоит 5 тенге. Сколько таких шариков можно купить на 150 тенге?
А) 50 В) 30 С) 70
Д) 10
 9. В двух лодках 12 человек. Это в 2 раза больше, чем в одной лодке. Сколько человек в одной лодке?
А) 10 В) 6 С) 14 Д) 8
- в) Продолжи высказывание:
Производительность при совместной работе равна-----
Чтобы узнать работу (количество выполненной продукции) надо -----
Чтобы узнать время работы,

	надо _____ Ширина, длина и высота необходимы для нахождения ____ Чтобы _____ найти _____ площадь нужно _____ Периметр – это _____ Оформление работ в тетрадях.															
IV. Устный счет: - Ребята, вы любите сказки? Какие сказки вы знаете? Сегодня мы узнаем главного героя, разгадав зашифрованную запись. Перед вами таблица, первый столбец - буква, второй – пример. Решив пример, вы узнаете код буквы. А затем подставите её в данный числовой ряд. Пример: Т 18:2=9 О 3*6=18 Й 25:5=5 Б 20*1=20 И 14:2=7 А 15*1=15 Л 64:8=8 Ответ: <table><tr><td>15</td><td>5</td><td>20</td><td>18</td><td>8</td><td>7</td><td>9</td></tr></table> - Конечно, это сказка «Айболит». 2) Работа с таблицей. Каждый ученик получает карточку с таблицей, самостоятельно заполняет пропуски и сдаёт на проверку. Ф И ученика _____ С 54 48 42 36 30 24 18 12 6 С : 6	15	5	20	18	8	7	9	IV Работа над изученным материалом. А) Решение задачи №4 стр 159 Расстояние -30 км V₁ - 15 км/час V₂- 18 км/час Расстояние ? км через 2 часа Решение <i>Стратегия «Развиваем логическое мышление» (карточка)</i> 1. Задача логического содержания В загоне гуляло 6 гусей, 2 барана и корова. Посчитай, сколько всего было ног. (24) Сколько глаз смотрело на тебя?(18)								
15	5	20	18	8	7	9										
V. Работа по теме урока. № 4 стр. 128. Подобрать схемы к задачам и решить их. А) Набор – 24 краски 1/6 – 5 см Взял – 1/6 Длина - ? Взял - ? 24:6 = 4 (к) 5*6 = 30 (см)	V. Разноуровневые задания. <table><tr><td>На оценку «3»</td><td>На оценку «4»</td><td>На оценку «5»</td></tr><tr><td>245 * 3</td><td>835 * 500</td><td>470819 * 9</td></tr><tr><td>108 * 5</td><td>20 0* 748</td><td>700378 * 7</td></tr><tr><td>486 : 2</td><td>373800 : 600</td><td>94590 : 9</td></tr><tr><td>963 : 3</td><td>285500 : 500</td><td>363024: 6</td></tr></table>	На оценку «3»	На оценку «4»	На оценку «5»	245 * 3	835 * 500	470819 * 9	108 * 5	20 0* 748	700378 * 7	486 : 2	373800 : 600	94590 : 9	963 : 3	285500 : 500	363024: 6
На оценку «3»	На оценку «4»	На оценку «5»														
245 * 3	835 * 500	470819 * 9														
108 * 5	20 0* 748	700378 * 7														
486 : 2	373800 : 600	94590 : 9														
963 : 3	285500 : 500	363024: 6														

Применение знаний в проблемной ситуации Проблемное задание Даётся карточка. На ней записано 4 задачи и одно выражение. Нужно соединить выражение с подходящей к нему задачей.													
VI. Физкультминутка Все ребята дружно встали И на месте зашагали. На носочках потянулись И друг к другу повернулись. Как пружинки мы присели, А потом тихонько сели.													
VII. Закрепление. Решение задачи. У Айболита было 40 шоколадок. 20 шоколадок он приготовил для тигрят, 10 для страусят. Надо узнать, сколько шоколадок осталось для других больных животных? - Повтори условие задачи. - Можем ли мы сразу ответить на вопрос? - Что мы должны узнать сначала? - Сколько действий в задаче? - Что узнаем первым действием? - Что узнаем вторым действием? - Запиши краткое условие и решение задачи в тетради. (Комментирует и записывает) - Молодец, справился с заданием	VII. Стратегия « Задачкино» (слайд) Задание: Придумать и решить задачу по схеме (на слайде) <table><tr><td></td><td>Цена</td><td>Кол иче ств о</td><td>Стоимость</td></tr><tr><td>Булоч ки</td><td>39</td><td>65</td><td>? 5450 гт</td></tr><tr><td>Булки</td><td>?</td><td>70</td><td>?</td></tr></table>		Цена	Кол иче ств о	Стоимость	Булоч ки	39	65	? 5450 гт	Булки	?	70	?
	Цена	Кол иче ств о	Стоимость										
Булоч ки	39	65	? 5450 гт										
Булки	?	70	?										
VIII. Домашнее задание: С. 129 № 8, 9.	VIII .Домашнее задание № 8 стр. 160. Поисковое задание. Найти среди чисел те, которые делятся на 5 без остатка												
IX. Итог урока													

ОБУЧЕНИЕ НА КУРСАХ - НАДЕЖНЫЙ ФУНДАМЕНТ ДЛЯ РАБОТЫ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ В УСЛОВИЯХ МКШ

Е.В. Хоменко,

директор, учитель начальных классов

КГУ «Беловская средняя школа» Мамлютского района

Северо-Казахстанской области

Мақала оқытушылардың қазіргі білім беру жүйесіне деген көзқарастарын өзгерту қажеттілігі туралы деректерді қамтиды. Автор қайта дайындау курстарының тиімділігі жайында айтып отыр. Білім беру мазмұнын жаңғырту жүйесінде тренердің ролін атап көрсетті. Автордың ойынша курстарда оқыту-қазіргі жағдайда жұмыс істеу үшін басты кепілдік болып саналады.

This article contains the materials about the necessity of changes teachers' points of view about modern system of education. The author tells about the efficiency of the retraining course. Tutor's role in the modern content of education is clearly stated in the article. According to the author's point of view, participating in the following retraining course is a stable foundation for the job in the necessary mode.

Благодаря истинному знанию, ты будешь гораздо смелее
и совершеннее в каждой работе, нежели без него...

А.Дюрер

Современный учитель... Сколько смысла в этом слове! Для каждого из нас слово «учитель» имеет свои представления, свое место в жизни. Будучи студенткой, я начала знакомиться с работой учителя в годы, когда Казахстан обретал свою независимость.

В последнее время окружающий нас мир стал другим, более динамичным, постоянно изменяющимся. В государстве возник социальный заказ: вместо послушных исполнителей востребованы люди, быстро ориентирующиеся в различных ситуациях, творчески решающие возникающие проблемы.

В связи с внедрением обновлений наша система содержания образования сегодня претерпевает значительные изменения. Не зря говорят: «Тот, кто почувствовал ветер перемен, должен строить не щит от ветра, а ветряную мельницу». Поэтому я поняла, что передо мной, учителем начальных классов, стоит важнейшая задача воспитать и обучить таких учеников, которые могли бы адаптироваться в современном мире.

В своем Послании народу Казахстана «Новые возможности развития в условиях четвертой промышленной революции» от 10 января 2018 г. Президент Н. Назарбаев отмечает: «Ключевым приоритетом образовательных

программ должно стать развитие способности к постоянной адаптации к изменениям и усвоению новых знаний».

Для того, чтобы достичь ожидаемых результатов, надо начать с себя... Ведь настоящий учитель не только учит, он всю жизнь учится сам. Я нахожусь в постоянном поиске новых идей. Согласна с заповедью: учитель учит до тех пор, пока сам учится. И я учусь, учусь у своих учеников, которые побуждают меня искать новые приемы педагогической деятельности, организации плодотворной работы на уроке. Я систематически занимаюсь самообразованием, постигаю азы современных педагогических технологий. Считаю, что это шаги в правильном направлении...

Одним из таких «верных шагов» было прохождение мною в начале прошлого учебного года курса повышения квалификации по теме «Лидерство учителя в педагогическом сообществе». В момент изучения теории и в практической деятельности я поняла, что существуют новые и очень продуктивные формы и методы работы с учащимися. Не буду скрывать, увлекательный процесс ознакомления с методами и приемами наших иностранных коллег побудил меня пересмотреть традиционные методы обучения. Я решила в корне изменить свою преподавательскую деятельность. Поэтому все содержание курсов старалась «впитывать» в себя, как губка. С самого начала нам предоставляли огромный поток информации. Мысли, как «муравьи», путались в моей голове: как?, что?, зачем? и почему? Как это лучше сделать? Казалось, что я ничего не понимаю и у меня ничего не получится...

Но постепенно, шаг за шагом, все стало раскладываться «по полочкам». Благодаря умелой работе тренеров, я стала понимать суть и значение таких понятий, как «коллаборативная среда», «коучинг», «лидерство» и т.д. Отрадно, что на каждом занятии мы развивались, анализировали, размышляли, делали выводы. Все проходило в непринужденной, но поучительной форме. В нашей группе были замечательные и творческие люди. Работая вместе, мы сдружились и стали настоящим коллективом единомышленников.

За время учебы я почувствовала уверенность и гордость! Потому что я понимала, насколько возрос мой «багаж знаний».

Когда я возвратилась в коллектив, мне с нетерпением хотелось поделиться этими знаниями со своими коллегами. Тем более, что я – директор школы. И во многом от меня, от моей жизненной и профессиональной позиции, зависит, в каком направлении будет двигаться коллектив. С первых дней я заметила, что мои коллеги желают сотрудничать и постигать новое веяние времени.

Я не могу не сказать и о том, что мне посчастливилось пройти еще и курсы по обновлению содержания образования. Ведь моим сегодняшним второклассникам выпала честь стать первооткрывателями в рамках обновленного содержания образования. Поэтому я понимала, что мне надо выполнить важную миссию: организовать обучение малышей на высоком уровне. На курсах нас учили очень многому. Я поняла, что надо разбудить детскую мысль, призывать ребят думать, анализировать, сравнивать. Для этого необходимо создавать проблемные ситуации.

Цели и задачи этих двух курсов во многом совпадают. Они учат создавать такую образовательную среду, которая способствует формированию у обучающихся навыков XXI века: навыков критического мышления, самомотивации, умения учиться. И это помогло мне оценить и усовершенствовать свою педагогическую практику. Ожидаемые результаты для меня – научить детей учиться, стать независимыми, самомотивированными учениками с развитым критическим мышлением.

Я прошла и уровневые курсы, и курсы по обновленному содержанию образования. И они равноправно важны и значимы для меня! Эти курсы обогатили мой профессионализм. Я преподаю по-новому и полностью изменила свою деятельность. Содержание курсов просто бесценно.

В этом году классов, реализующих обновленное содержание образования, стало больше. К сожалению, многие коллеги испытывают трудности в своей практической деятельности, так как у нас малокомплектная школа. Некоторые коллеги тяжело переживают изменения. И моя задача как директора и как коллеги – помочь им пройти этот нелегкий путь. Не тянуть за руку на гору, находясь на ее вершине, а помочь преодолеть ее, вовремя подставив плечо. Помочь в переосмыслении стиля преподавания, в вооружении необходимым багажом методов и приемов работы в новом формате, в частности, в условиях малокомплектных школ.

Я сравниваю свою деятельность с работой строителя, который возводит здание. Для крепкого устойчивого здания необходим надежный фундамент. Мои знания, полученные на этих курсах, – это надежный фундамент для работы в современном режиме. Мне нравится делиться своими наработками, поэтому с удовольствием по крупицам передаю знания тренеров «Өрлеу» учительству нашей школы. Ведь пройдя эти курсы, я поняла: это моя миссия! Выполняя ее, я получаю удовлетворение и радость от общения. Именно педагогам, работающим в МКШ, необходимо педагогическое сотрудничество, созданное на основе коллаборативной среды.

Только совместными усилиями можно создать будущее, и только тогда оно станет новым, когда все мы посмотрим на окружающее нас «обновленным взглядом».

С гордостью могу сказать: мои лучшие курсы в Өрлеу – это уровневые курсы и курсы по обновлению содержания образования! Именно они помогли мне изменить взгляд на современную систему образования, оказали практическую, методическую и даже психологическую помощь в решении вопросов по реализации поставленных целей моей преподавательской деятельности. Курсы дали мне возможность осознать свою значительную роль в подготовке молодежи к меняющемуся миру, в котором им предстоит жить.

Литература

1. Н. Назарбаев. Послание народу Казахстана «Новые возможности развития в условиях четвертой промышленной революции», 10 января 2018 г.
2. Развитие личности учителя в системе педагогического образования– М.: Провещение, 201

ИНТЕРАКТИВНАЯ ПРИЕМНАЯ ЗОНА «ӨРЛЕУ»

А.В. Деревянкин,

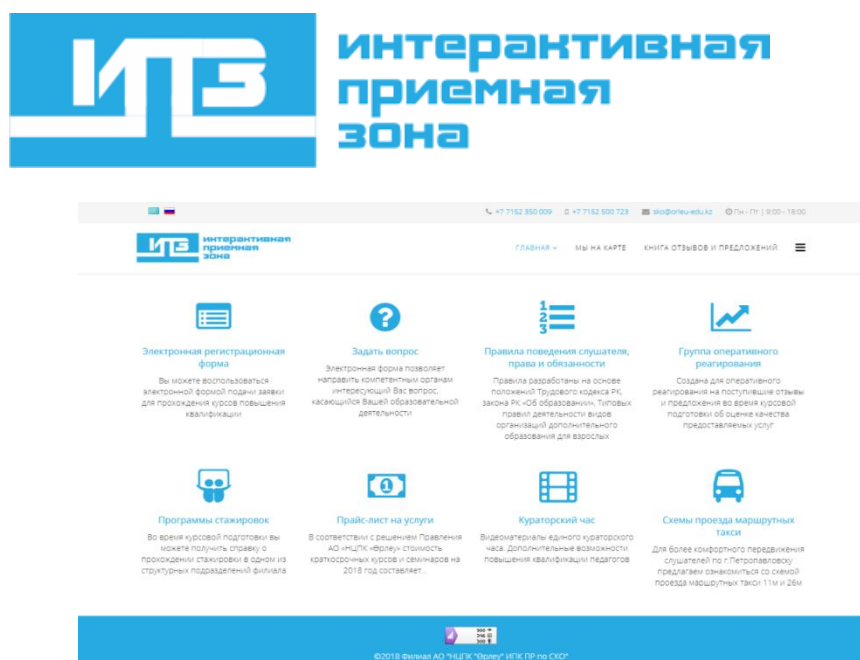
магистр технических наук, начальник отдела
информационных технологий
филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по СКО»

В 2018 году в рамках реализации программы «Цифровой Казахстан» филиалом АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Северо-Казахстанской области» был разработан, апробирован и внедрен в курсовую подготовку педагогов области проект «Интерактивная приемная зона».

Основная задача проекта – оптимизация и цифровизация процесса прохождения курсовой подготовки педагогами области, а также удовлетворение их образовательных потребностей средствами современных интернет-технологий.

Интерактивная приемная зона функционирует как web-приложение, располагается в сети Интернет по адресу www.zona.ipksko.kz и имеет двуязычный интерфейс: на государственном и русском языках.

Педагоги имеют возможность работать с интерактивной приемной зоной непосредственно в стенах филиала, для этого в институте было организовано специальное интерактивное пространство, а также из любого другого места, где есть выход в глобальную сеть Интернет: дом, работа, офис, публичное место.

Основные возможности интерактивной приемной зоны:

• **Электронная регистрационная форма.** Педагоги могут воспользоваться электронной формой подачи заявки для прохождения курсов повышения квалификации.

• **Функция «Задать вопрос».** Эта специальная электронная форма позволяет направить компетентным органам интересующий педагогов вопрос, касающийся их непосредственной образовательной деятельности.

• **Правила поведения слушателя, права и обязанности.** Правила разработаны на основе положений Трудового кодекса РК, закона РК «Об образовании», Типовых правил деятельности видов организаций дополнительного образования для взрослых.

• **Группа оперативного реагирования** (имиджевый проект филиала). Создана для оперативного реагирования на поступившие отзывы и предложения во время курсовой подготовки об оценке качества предоставляемых услуг.

• **Программы стажировок** (имиджевый проект филиала). Во время курсовой подготовки педагоги могут получить документ специального образца о прохождении стажировки в одном из структурных подразделений филиала.

• **Прайс-лист на услуги.** Педагоги всегда владеют актуальной и общедоступной информацией о стоимости образовательных услуг АО «НЦПК «Өрлеу».

• **Кураторский час.** Данный раздел содержит видеоматериалы единого кураторского часа, которые раскрывают дополнительные возможности повышения квалификации педагогов.

• **Схемы проезда маршрутных такси.** Для более комфортного передвижения слушателей курсов повышения квалификации по г.Петропавловску интерактивная приемная зона предлагает ознакомиться со схемой проезда маршрутных такси, в которой указана остановка института повышения квалификации.

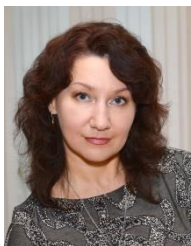
К дополнительным возможностям интерактивной приемной зоны можно отнести интерактивную Google-карту, график работы филиала, контактные телефоны, email-адреса, а также интерактивную книгу отзывов и предложений.

Интерактивная приемная зона стала полезным ноу-хау для педагогов области. Они оценили удобство работы интерактивной приемной зоны, отметили высокую скорость работы сайта на мобильных устройствах.

Таким образом, интерактивная приемная зона подтверждает не только компетентный подход национальной системы повышения квалификации «Өрлеу» к реализации государственных образовательных программ и проектов, но и глубочайшее уважение к педагогам, их труду и профессиональному развитию.

КОМАНДНАЯ ИГРА «ИНФОРМАТИЧЕСКИЙ ТУРНИР»

(для учащихся 10 классов)

Т.В. Бобровская, учитель математики,
Ю.А. Руди, учитель информатики
КГУ «Первый городской
общеобразовательный лицей» г.
Петропавловска Северо-Казахстанской
области

Организационный момент (6 мин.). Столы в кабинете расставлены для 4-х команд. Состав команд – представители от класса по 8 человек.

Ведущий приветствует участников игры. Мотивирует и помогает сформулировать цель интеллектуального состязания. Команды выбирают капитана и придумывают названия.

Правила: игра состоит из 3-х туров. В каждом – свои правила и разбалловка.

Жюри засекает время. Баллы заносятся в электронную таблицу. Каждый ответ команды сразу получает оценку верно/не верно. Капитан команды следит за порядком в команде, регулирует работу в группе и показывает готовность команды ответить на вопрос.

Ход игры

I тур. Блиц-опрос. Команда дает короткий и четкий ответ на 10 вопросов. Правильный ответ оценивается в 1 балл.

Вопросы 1 команде:

1. Функция, график которой симметричен относительно начала координат. (*Нечетная*)
2. Самая маленькая единица измерения информации (*Бит*)
3. Может ли работать компьютер без монитора? (*Да*)
4. Свойство центра тяжести треугольника. (*Делит медианы в отношении 2 к 1, считая от вершины*)
5. Назовите устройство, которое является "мозгом" и координирующим центром компьютера. (*Процессор*).
6. По какой теореме можно найти третью сторону треугольника по известным двум сторонам и углу между ними? (*Теорема косинусов*)
7. Что из перечисленного не является носителем информации: книга, географическая карта, дискета с играми, звуковая плата? (*Звуковая плата*)
8. Как найти координаты середины отрезка по известным координатам его концов? (*Средним арифметическим соответствующих координат концов*)
9. График квадратичной функции? (*Парабола*)
10. С помощью какого преобразования можно получить график функции $|f(x)|$ из графика $f(x)$? (*Отражением относительно оси OX отрицательных значений функции в противоположные значения*)

Вопросы 2 команде:

1. Функция, график которой симметричен относительно оси ординат? (*Четная*)
2. Чему равен один байт? (*8 бит*)
3. Как называется устройство для вывода информации на экран? (*Монитор*)
4. Свойство биссектрисы треугольника? (*Делит сторону, к которой проведена в том же отношении, как относятся 2 другие стороны*)
5. Можно ли работать на компьютере без оперативной памяти? (*Нет*)
6. По какой формуле можно найти площадь правильного треугольника, зная его сторону?

$$(s = \frac{a^2 \sqrt{3}}{4})$$
7. Назовите лишнее: "Файл", "Правка", "Закраска", "Сервис", "Вид"? (*Закраска*).
8. Как найти координаты вектора по заданным началу и концу? (*От координат конца отнять соответствующие координаты начала*)
9. График дробно-линейной функции? (*гипербола*)
10. С помощью какого преобразования можно получить график функции $f(|x|)$ из графика $f(x)$. (*Отражением относительно оси OY*)

Вопросы 3 команде:

1. Функция, имеющая обратную? (*Строго монотонная*)
2. Является ли клавиатура устройством ввода информации? (*Да*)
3. Память, в которой обрабатывается одна программа в данный момент времени? (*ОЗУ или оперативная память*)
4. Свойство медианы прямоугольного треугольника, проведенной к гипотенузе? (*Равна половине гипотенузы*)
5. Верно ли, что при отключении питания стирается вся информация, находящаяся в ПЗУ? (*Нет*)
6. Какую теорему называют обобщающей теоремой Пифагора? (*Теорему косинусов*)
7. Назовите лишнее: Access, Excel, Word, Lazarus. (*Lazarus*).
8. Что можно сказать о скалярном произведении векторов, которые перпендикулярны? (*Равно 0*)
9. График линейной функции? (*Прямая*)
10. С помощью какого преобразования можно получить график функции $2f(x)$ из графика $f(x)$? (*Растяжением вдоль оси OY в 2 раза*)

Вопросы 4 команде:

1. Функция, для которой большему значению аргумента соответствует меньшее значение функции? (*Убывающая*)
2. Чему равен один килобайт? (*1024 байта*)
3. Программа, способная размножаться и заражать другие программы? (*Вирус*)
4. Что такое ортоцентр треугольника? (*Точка пересечений высот треугольника*)
5. Верно ли утверждение, что работой процессора управляет оперативная память? (*Нет*)
6. Что доказывает обратная теорема Пифагора? (*Прямоугольность треугольника*)

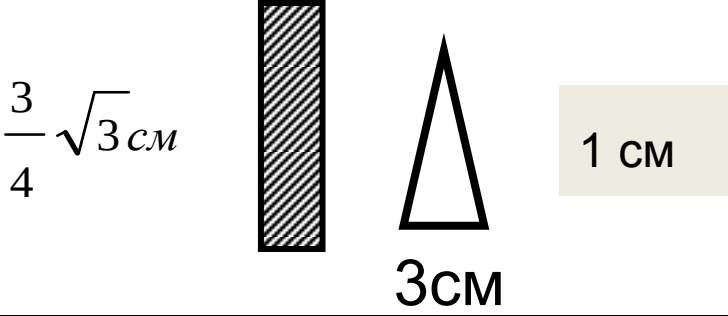

7. Назовите лишнее: драйвер, принтер, монитор, колонки, графопостроитель. (Драйвер).
8. Как найти скалярный квадрат вектора? (Квадрат его длины)
9. График функции $y = \sqrt{x}$? (Ветвь параболы)
10. С помощью какого преобразования можно получить график функции $f(2x)$ из графика $f(x)$? (Сжатием вдоль оси OX в 2 раза)

II тур. Своя игра. Команда выбирает категорию и вопрос. Правильный ответ приносит соответствующее количество баллов. Переход хода к следующей команде происходит независимо от правильности ответа.

Категория	Вопрос	Ответ
Алгебра 10	Какое число встречается в этих строках и как оно переводилось в старину? ...У сильного всегда бессильный виноват: Тому в истории мы тьму примеров слышим...	Тьма. Очень много, десять тысяч, невообразимое множество, сотня сотен
Геометрия 10	В древности такого термина не было. Его ввел в XVII веке французский математик Виет. В переводе с латинского он означает «спица колеса». Что это?	радиус
Информатика 10	Большинство людей при упоминании этого названия думают, что речь идёт о приспособлении для розлива, дозирования питьевой воды. Но дело в том, что такое же название имеет система охлаждения в компьютерной технике. О каком устройстве идёт речь?	кулер
Ребусы 10	 + 	макрос
Алгебра 20	Что больше? 2^{2^2} или $((2^2)^2)^2$ или 2^{2^2}	2^{2^2}
Геометрия 20	Слово, которым обозначается эта фигура, в переводе с греческого означает «натяннутая тетива». Что это?	гипотенуза
Информатика 20	На выставке были представлены новые линейки устройств. Специалистов интересовали следующие характеристики: быстродействие, разрешающая способность (разрешение), объём стандартного лотка, объём памяти. О каких устройствах идёт речь?	принтер
Ребусы 20	 (1/8 байта) и = 0	робот
Алгебра 30	Сколько корней имеет уравнение: $\frac{1}{x} = x^3$?	два

Геометрия 30	Найдите площадь заштрихованной фигуры 	$2\sqrt{3}$
Информатика 30	Поставьте букву рядом с пояснением слэнгового слова: а) пост; б) флуд; в) интернет-серфинг; г) емеля. - беглое пролистывание страниц Интернета; - адрес электронной почты; - множество сообщений на форуме, в чате или другом общественном месте, не имеющих смысла; - сообщение в электронной конференции, форуме или блоге.	в г б а
Ребусы 30		структура
Алгебра 40	Что кружится, что ложится И на землю, и на крыши, И о чем поэт зимою По ночам поэмы пишет? Это первое словечко, А второе просто “НА”. Ну, а третье? Угадайте, Что бежит по проводам? Напиши, что получилось И прочти наоборот. Не запутайтесь, читая, Слово задом наперед. И НАЙДИТЕ ДЛЯ 60 ГРАДУСОВ	Котангенс 60 $\frac{1}{\sqrt{3}}$
Геометрия 40	Даны две окружности. Длина одной окружности $C_1=8\pi$ см. Длина другой окружности $C_2 = 16\pi$ см. Во сколько раз S_2 круга $> S_1$ круга?	в 4 раза
Информатика 40	Петя набирал текст на компьютере, но забыл переключить язык. В итоге получилось слово «ашкуашч». Что оно означает?	Firefox
Ребусы 40		браузер
Алгебра 50	ЧТО БОЛЬШЕ? $\sin(\arcsin\frac{3}{5})$ или $\lg(\arcsin\frac{3}{5})$	второе

Геометрия 50	Чему равна диагональ прямоугольного параллелепипеда, если его высота 4, диагональ боковой грани 5, а длина другой боковой грани 2?	$\sqrt{29}$
Информатика 50 Ребусы 50	Одна девочка сказала о себе так: “Пальцев у меня 26, на каждой руке по 5, а на ногах – 13”. Как такое возможно? 	семеричная система счисления устройства

III тур. Наука вокруг нас. Все команды одновременно обсуждают вопрос 30 секунд. Ответы пишут на маркерной доске и по сигналу поднимают вверх. Правильный ответ приносит команде 10 баллов.

1.Какое геометрическое преобразование фигур демонстрируют эти красавицы? (<i>Ось симметрии</i>) 	2.Какой вид компьютерной графики может воссоздать красоту этих природных форм? (<i>Фрактальная графика</i>)
3.Какое математическое понятие объединяет эти живые организмы? (<i>Ось</i>) 	4.Какой информационный процесс демонстрирует удивительное растение «стыдливая мимоза»? (<i>Передача информации</i>)

Итоги турнира и награждение (5 мин.)

По результатам сводной таблицы определяется команда-победитель и распределяются II, III, IV места. Ведущий вручает грамоты капитанам команд.

Интернет-ресурсы

- Видеоролик «Стыдливая мимоза» [<https://www.youtube.com/watch?v=933HKLOBFcQI>]
- Материалы конкурса «Инфознайка» [<http://www.infoznaika.ru/tasks.aspx>]

ШЫНАЙЫ КӨШБАСШЫНЫҢ АДАМГЕРШІЛІК ҚАСИЕТТЕРІ

«Өзін-өзі тану» сабағы

М.Т.Омарова,

М. Жұмабаев атындағы

Петропавл гуманитарлық колледжінің оқытушысы

Тақырып: Шынайы көшбасшының адамгершілік қасиеттері.

Сабақ № 18

Құндылық: Дұрыс әрекет

Қасиеттер: адалдық, шешім қабылдаудағы батылдық, тиянақтылық.

Сабақ мақсаты: Студенттерге «Дұрыс әрекет» құндылығын ұғындыру арқылы көшбасшылық туралы ұғымын қалыптастырып. Міндеттері: <i>Білімділік:</i> Адалдыққа, шешім қабылдаудағы батылдыққа, тиянақтылыққа үйрету; <i>Дамытушылық:</i> Адам бойындағы ұнамды қылықтарын дарыта отырып, көшбасшылық қасиеттерін бойында дамыту. <i>Тәрбиелік:</i> Шынайы көшбасшылықтың қабілеттілігін тәрбиелеу;	Ресурстар: «Өзін-өзі тану» оқу құралы, әдістемелік құралдар, аудио- және бейнежазбалар, үлестірме материалдар.
Сабақ барысы: Оқытушы: Сәлеметсіздер ме, құрметті қонақтар, әріптестер және студенттер! Бүгінгі «Өзін-өзі тану» сабағымызға қош келдіңіздер. Сабақ өте қызықты, тиімді өту үшін 5 «Т» ережені сақтауымыз керек: 1) <i>Тәртіп</i> 2) <i>Талап</i> 3) <i>Тыныштық</i> 4) <i>Тазалық</i> 5) <i>Татулық</i> Сабағымыздың дәстүрі бойынша біз тыныштық сәтінен бастаймыз. 1. Ұйымдастыру кезеңі. Тыныштық сәті. «Тыныс алуға жаттығу» Талдауға арналған сұрақтар: – <i>Тыныштық сәті барысында өзімізді қалай сезіндік?</i> – <i>Не елестетіңіздер?</i> (Студенттердің алған сезімдері жайлы әңгімелесу)	Сабақ барысын талдау: 5 мин.
2. Ұй тапсырмасын тексеру. Гитлер, Шыңғысхан, Сталин, Петр 1, А.Македонский, А.Құнанбаев, М.Ганди, Авраам Линкольн, Л.Н.Толстой, Шыңғыз Айтматов тұлғалары жайлы және қандай көшбасшылық қасиеттері, халыққа қосқан үлестері туралы оқып келу.	7 мин.

<pre> graph TD A[Көшбасшылар] --> B(Ұлы) A --> C(Шынайы) </pre> <u>Ұлы көшбасшылар:</u> Өзі үшін өмір сүреді (<i>Гитлер, Шыңғысхан, Сталин, Петр I, А.Македонский</i>) <u>Шынайы көшбасшылар:</u> Басқалар үшін өмір сүреді (<i>А.Құнанбаев, М.Ганди, Авраам Линкольн, Л.Н.Толстой, Шыңғыз Айтматов</i>) <u>Оқытушы:</u> Студенттер, ойланып көрейікші, бүгінгі сабағымыздың тақырыбы қандай болмақ? Не жайлы сөйлесетін боламыз? (<i>Студенттердің жауаптары</i>) Бүгінгі сабағымыздың тақырыбы: «Шынайы көшбасшының адамгершілік қасиеттері»	
3. Дәйексөз. «Патша дана тұлға болғанда, дүние шырайлана түспек» <i>Платон (ежелгі грек философы, б.д.д 427-347)</i> <u>Сұрақтар:</u> - Осы дәйексөздермен келісесіздер ме? - Дәйексөздерді қалай түсіндіңіздер? Оқытушы: Әр адамда мұрагерлік ететін өз прототипі, пір тұтатын немесе өмірге ынталандыратын жай ғана адамдар бар. Әлемдік тарихында атақты адамдардың өмірбаяндарын оқығаннан кейін өзінді шабыттандыратын және әр түрлі әрекеттерге итермелейтін мысалдар өте көп. Мұндай адамдарды жиі көп ғасыр бұрын өмір сүргендерден табуға болады және біздің замандастарымыздың ішінен. Біреулерге - спорт адамдарды, екіншілерге – саясаткерлерді, үшіншілерге - табысты кәсіпкерлерді нағыз көшбасшы деп есептейді. Бірақ бұларды барлығын біріктіретін – көшбасшылар. Тіпті, бүгінгі таңда әлем жылдам өзгеруде, кейде мұндай қайраткерлердің қайтыс болғаннан кейін бірнеше ғасырлар бойы өтсе де олардың идеялары өзекті бірігуіне ықпал етіп, қалуда. Ал бұл нағыз көшбасшысының міндеті емес пе?	5 мин.
4. Әңгімелеу/Мұғалім сыйлығы. <u>Көшбасшы</u> - (ағылшынша «leader» –жетекші) қоғамға, ұйымға немесе топқа ықпал етуге қабілетті тұлға. Жол таба білетін, өзгелерге жол көрсете алатын, өзіне жүктелген міндетті сезіне білетін, ауыртпалыққа төзе білетін тұлға. <i>Лао Цзы, ежелгі қытай философы: «Көшбасшы - халқын шын ықыласымен сүюімен қатар мына бес қасиет болу керек деп айтқан еді. Олар:</i> - Біріншісі- жарамсақтануға жол бермейді. - Екіншісі- барлығын бағындырады. - Үшіншісі- адамдардың көңіліне сенім ұялатады. - Төртіншісі- жеңіске жетуге мүмкіндік береді. - Бесіншісі- адамдарды басқаруға мүмкіндік туғызады Басшы - көшбасшы халық алдында қулыққа бармайды. Ол әділетті сүйеді, өзгелердің пікіріне құлақ асады. Ол өзін басқалардан жоғары қоймайды» Бүгінгі сабағымызға мен, мұғалім сыйы ретінде, сіздерге Рысмендиев Аманжол Советбекұлының Көшбасшылық	30 мин.

құпиясы туралы бейнематериал көрсетпекпін.

- *Рысмендиев Аманжол Советбекұлы кім екенін білесіздер ме?*

Оқытушы: Аманжол Советбекұлы халықаралық деңгейдегі бизнес-тренер. Көшбасшылық бойынша еліміздегі ең көп сұранысқа ие бизнес-кеңесші. [ТМД](#) бойынша өз семинар-тренингтері арқылы жыл сайын 5000-нан астам адамның сапалы өмір сүруіне әсер етіп жүрген мотиваторлық [оратор](#). Оның тыңдаушылары қатарына саясаткерлер, студенттер, шоу-бизнес жұлдыздары, спорттан әлем чемпиондары, [Олимпиада](#) чемпиондары, депутаттар және табысты кәсіпкерлер кіреді.

Талдауға арналған сұрақтар:

- *Осы бейнематериалдан өздеріңізге қандай пайдалы ақпарат алдыңыз?*

- *Заманымыздың алғыры, көшбасшысы болу үшін адамға, ең алдымен не істеу қажет?*

- *Көшбасшы болу үшін ең құнды нәрсе не?*

- *Аманжол Советбекұлының айтуы бойынша, адам қандай жағдайда дамиды? (Студенттердің жауабы)*

Майкл мен Джульетта Макгэннон «Бизнес-көшбасшының денсаулығы» кітабында сауалнама мен интервьюдің нәтижесін көруге болады.

Барлық заманның нағыз көшбасшылар тізімі берілген:

1. *Махатма Ганди* (Үндістан ұлт-азаттық қозғалысының қайраткері)
2. *Магомед* (азербайжан совет композиторы, дирижер, музыка саласының және қоғам қайраткері, Азерб.КСР-інің еңбек сіңірген өнер қайраткері)
3. *Мартин Лютер Кинг* (АҚШ-тағы негрлердің азаматтық құқықтары үшін күрес басшыларының бірі, америкалық діни әрі қоғам қайраткері, теология докторы (1954).)
4. *Джон Кеннеди* (Ағылшын саяси қайраткері, АҚШ-тың 35-ші Президенті)
5. *Ли Куан Ю* (Сингапурлық саясаткері. Сингапур мемлекеттік саяси қайраткері, Сингапур Республикасының бірінші премьер-министрі, сингапурлық «экономикалық кереметтің» құрушылардың бірі)
6. *Уинстон Черчилль* (Британдық саясаткер. Британдық мемлекеттік және саяси қайраткері, 1940-1945 және 1951-1955 жылдары Ұлыбританияның премьер-министрі болған; әскери адам, журналист, құрметті жазушы, Британ академиясының әдебиеттен Нобель сыйлығының лауреаты)
7. *Эрнест Шеклтон* (Антарктиканы ағылшын-ирландиялық зерттеушісі, Антарктическаны зерттеулердің ғасырдың батырлық қайраткері)
8. *Нельсон Мандела* (Ол кісі 1993 жылғы Нобель сыйлығының лауреаты, 1994 пен 1999 жылдар арасында Оңтүстік Африканың президенті. Адам құқығын қорғау жолындағы күрескер. Ел қаһарманы. Апартеидке қарсы шыққан халық батыры.)

Риясыз қызмет ету - шынайы көшбасшының іргетасы.

Идеалға негізделген риясыздық - бұл көшбасшылықтың нағыз іргетасы. Риясыздық - көшбасшыны және оған ергендерді шексіз жетістіктерге қол жеткізуге рухтандырады.

- «Лайықты көшбасшы өз адамдарын жақсы біледі және аналарынан артық қамқорлық жасайды». доктор М.Л. Чиббер

- Көшбасшы әрқашан байыпты болуы тиіс.

- Егер ол ашуланса, не істің нәтижесіне сенімсіздік танытса, беделіне нұқсан келеді. <i>Шынайы көшбасшылық- тұлғаны рухани- адамгершілік дамытудың жанама нәтижесі.</i> - Тұлғаның рухани - адамгершілік дамуы деген не? - Бұл өз мінезін кемелдендіру тілегі мен табандылығы. - Кімнің ойы, сөзі және ісі бірлікте болса ғана, шынайы көшбасшы бола алады. - Ойы, сөзі және ісі бір болған адамға біз сенеміз. - Көшбасшының соңынан ерген адам үшін оның жеке басының үлгісі аса маңызды.	
5. Шығармашылық іс-әрекет, жеке немесе топтық жұмыс. <i>Жеке жұмыс</i> 1. <u>«Шынайы көшбасшыға тән қасиеттер»</u> Оқытушы: <i>Студенттер, алдарыңызда көріп тұрғаныңыздай «Шынайы көшбасшыға тән қасиеттер» сөзі жазылып тұр, сіздердің міндеттеріңіз бір-бірден тақтаға шығып, «Құндылықтарға» сай қасиеттерді жазу.</i> Жігер шынайылық, адалдық, шешім қабылдаудағы батылдық, тиянақтылық (Ақиқат) Дұрыс мінез- құлық, кәсіби біліктілік және білім (Дұрыс әрекет) Тыныштық, ішкі тепе- теңдік (Ішкі тыныштық) Жанашырлық, әлсіздерге көңіл бөлу, басқалардың пікірлеріне құлақ салу (Қиянат жасамау) Риясыздық (сүйіспеншілік) Оқытушы: - Шынайы көшбасшы жеке басының мүддесінен риясыздықпен бас тартып, қажет болса, өзі құрбандыққа барады. <i>Шынайы көшбасшы биіктерге қолжеткізу үшін осындай қасиеттерге ие болуы керек. Көшбасшы биік мақсатты көре білуге тиіс. Жоғарғы мақсатты көздеу - «Мен үшін не жақсы» дегенді көруден жоғары назар аудару, және көпке пайдасы тиер идеалға ұмтылу.</i> 2. <u>Көшбасшылық үдерісіке нелер жатады.</u> Болу - бұл көшбасшылықтың көзі. Істеу - бұл жеке үлгісіне негізделген көшбасшылықтың стилі. Көру - (ұсақ белгісіне дейін көру). Сөйлеу - (шабытпен, жұмсақ, сүйіспеншілікпен, жүректен жүрекке жеткізу). 3. <u>Сөйлемді толықтыру:</u> 1. Көшбасшы – 2. Көшбасшы болу үшін – 3. Көшбасшы ең алдымен – 4. Көшбасшы тән қасиеттер – 5. Көшбасшы болып тумады, қалыптасады, өйткені: 6. Мен көшбасшыға түртіп алу үшін, ұсынар едім: Жауаптары: ➤ Көшбасшы – ұйымдастырушы, ықпал етуші, бастамашы, өзгеріс енгізуші ➤ Көшбасшы болу үшін – өзіне сенімді, әділ, идеясымен бөлісе	30 мин.

алатын, стратег, жауапкершілігі мол. ➤ Көшбасшы ең алдымен – білімді, өз ісінің маманы, өзіне сыни көзбен қарайтын, өзі өзгеріске дайын. ➤ Көшбасшы тән қасиеттер – адалдық, бауырмалды, мақсат қоя алу. ➤ Көшбасшы болып тұмайды, қалыптасады, өйткені: көре-көре көсем, сөйлей-сөйлей шешен, кәсіби дамуы арқылы өзі өзгеру, сосын өзгені өзгерті. ➤ Мен көшбасшыға түртіп алу үшін, ұсынар едім: ұлық болсаң кішік бол, менменшіл, өркөкірек болмау, бәсекелестік тудырмай жағдайды жақсарту, өзін өзгелерден тең дәрежеде ұстау. <i>Топтық жұмыс. Сандар арқылы бөлу.</i> <u>1 тапсырма:</u> 1. Іскер көшбасшы – қойылым 2. Эмоционалды көшбасшы-қойылым 3. Ақпараттық көшбасшы-интервью 4. Оқытудағы көшбасшы мұғалімнің моделі – постер <u>2 тапсырма:</u> «Шынайы көшбасшының қасиеттері» атты плакатқа нағыз көшбасшыға тән қасиеттерді стикерге жазу.	
6. Топпен ән айту. «Тек алға!» (Маржан Арапбаева) 1) Тіршілік қайнап тұрса Көңілің сайрап тұрса Жас жанып жайнап тұрса Дала Сөндірме жан нұрыңды Жазғырма тағдырыңды Бақытқа әр күніңді бала Қ-сы Арманың барда Шаршама талма Жасқанып қалма Жүре бер тек алға Өмір сынаса Көңілге алма Өніңді жалға Жүре бер тек алға 2) Қиналсаң анда санда Үмітің алдаса да Өтпелі әрқашан да Бәрі Сәтсіз күн оралмасын Қайғыға жоламасын Жүректің жоғалмасын Сәні <i>Қайырмасы</i> 3) Бақ жұлдызың жанады Арманға қалай қағады Мұңайма ешқашан да өмірде Әр адам бақыт алады	4 мин.
7. Үй тапсырмасы. Қосымша ақпарат әкелу. Ғылымдағы көшбасшыларының шабыттандыратын мысалдары туралы.	2 мин.

8. Сабақтың соңғы тыныштық сәті. Енді көзімізді жұмып осы сабақта айтылған ойлар мен істерді ой елегінен өткізіп көрейікші. Барлық айтылған жақсы ойларды жүрегіміздің түкпіріне апарып орналастырайық. Енді көздеріңді аша қойыңдар. <u>Рефлексия:</u> - Бүгінгі сабағымыздан не алдыңыздар? - Қандай жаңа ақпарат білдіңіздер? - Не ұнады? (Студенттердің жауаптары) Я.Коменскийдің «Сен ешбір жаңа нәрсе меңгермеген және өзіңнің біліміңе ештеңе қоспаған осынау күнді немесе сағатты бақытсыз сана» деген нақылы мен Филлердің «Бойыңда білімің бар екен, онда басқаларға өз шырақтарын жағып алардай жағдай туғыз» деген қағидаларын бүгінгі күннің жаңашыл, жаңа форматты мұғалімдеріне арналған қағида деп білеміз. Біз – білім негізін қалаушы, ал біздің рухани ішкі жан дүниесі өзгерген кезден бастап, білім беру негізі түгелдей өзгеріске енеді дей отырып, оқуыңызда табыс, үлкен жетістіктерге жете беруіңізге тілектеспін. Осымен сабағымыз аяқталды, бүгінгі күндеріңіз қуаныш әкелсін. Сау болыңыздар!	7 мин.
--	---------------

СЕМЕЙНЫЕ ЦЕННОСТИ

(план внеучебной деятельности по самопознанию)

Т.Н. Синягина,

преподаватель Петропавловского гуманитарного
колледжа им. М. Жумабаева
Северо-Казахстанской области

Место проведения внеучебной деятельности: читальный зал колледжа

Тема внеклассного мероприятия: «Семейные ценности»

Цель: пропаганда семейных ценностей среди студенческой молодежи, повышение престижа материнства и отцовства, укрепление авторитета института семьи.

Задачи:

- способствовать определению своего отношения к семье как общественной и общечеловеческой ценности;
- формировать положительное отношение к семье, семейным ценностям;
- воспитывать чувство любви, гордости, уважения к своей семье.

Ход мероприятия

Педагог: Добрый день, уважаемые гости, преподаватели, родители и студенты! Наше внеклассное мероприятие мы начнем с позитивного настроения.

1. Позитивный настрой (концентрация на свете)

Звучит мелодия

Пожалуйста, сядьте удобно, спинку держите прямо. Руки и ноги не скрещивайте. Руки можно положить на колени или на стол. Расслабьтесь. Закройте, пожалуйста, глаза.

Представьте, что солнечный свет проникает в вашу голову и опускается в середину груди. В середине груди находится бутон цветка. И под лучами солнца бутон медленно раскрывается, лепесток за лепестком. В вашем сердце расцветает прекрасный цветок, свежий и чистый, омывая каждую мысль, каждое чувство, эмоцию и желание.

Представьте, что свет начинает все более и более распространяться по вашему телу. Он становится сильнее и ярче. Медленно опускается вниз по рукам. Ваши руки наполняются светом и освещаются. Руки будут совершать только добрые, хорошие действия и будут помогать всем. Свет опускается вниз по ногам. Ноги наполняются светом и освещаются. Ноги будут вести вас только к хорошим местам для совершения добрых дел. Они станут инструментами света и любви.

Далее свет поднимается к вашему рту, языку. Язык будет говорить только правду и только хорошие, добрые слова. Направьте свет к ушам. Уши будут слышать хорошие слова, прекрасные звуки. Свет достигает глаз. Глаза будут смотреть только на хорошее и видеть только хорошее. Вся ваша голова наполнилась светом, и в вашей голове только добрые, светлые мысли.

Свет становится все интенсивнее и ярче и выходит за пределы вашего тела, распространяясь расширяющимися кругами. Направьте свет всем вашим родным, учителям, друзьям, знакомым. Пошлите свет и тем, с кем у вас временное непонимание, конфликты. Пусть свет наполнит их сердца. Пусть этот свет распространится на весь мир: на всех людей, животных, растения, на все живое, повсюду... Посылайте свет во все уголки Вселенной. Мысленно скажите: «Я в свете...Свет внутри меня... Я есть Свет». Побудьте еще немного в этом состоянии Света, Любви и Покоя...

Теперь поместите этот Свет снова в ваше сердце. Вся Вселенная, наполненная Светом, находится в вашем сердце. Сохраните ее такой прекрасной. Потихонечку можно открывать глаза. Спасибо.

Вопросы для обсуждения:

- Легко ли Вам было выполнять данное упражнение?
- Какие образы, картины Вам представлялись?
- Скажите, что Вы чувствовали, когда закрыли глаза? Опишите коротко свое эмоциональное состояние.

2. Позитивное высказывание

Педагог: Главная мысль нашего мероприятия может быть выражена словами Льва Николаевича Толстого

Что нужно для счастья?
Тихая семейная жизнь...
с возможностью делать добро людям.
Л.Н. Толстой

Вопросы для обсуждения:

- Как вы понимаете эти слова?
- Какие ассоциации возникают у вас со словом «семья»?
- Какое значение может иметь для общества семья?

Педагог:

Сегодня мы поговорим о самом важном в жизни каждого человека – о семье. Семья играет важную роль в жизни каждого человека и общества в целом. Наша семья – это самые близкие люди, которые помогут в трудную минуту и будут радоваться твоим успехам больше всех на свете.

Семья – это наше всё: возможность любить и быть любимым, это опора в трудные времена...

Подарок от учителя.

Педагог: На ваших столах вы видите раздаточный материал «5 типов семьи по Ведам». Пожалуйста, ознакомьтесь с его содержанием.

5 типов семьи по Ведам

• Примитивная или животная семья.

Когда мужчина и женщина вступают в семейные взаимоотношения с целью удовлетворять свои чувства, законно наслаждаться друг другом, у них отсутствует понимание чувства долга. Если партнер перестает нравиться, то люди говорят, что любовь прошла, и зачастую, это является основанием для развода.

• Эгоистичная семья.

Члены этой семьи заиклены только на себе, они живут интересами только своей семьи. Такая семья обречена на развитие качеств жадности, гневливости, недовольства. Люди тащат всё в дом, работают ради того, чтобы предметов в доме было больше, чтобы условия жизни у них были лучше, чтобы было изобилие вкусной еды. Но радости и истинного счастья в такой семье нет. Почему? Если люди не делятся своим изобилием, не приглашают в дом гостей, то атмосфера в доме становится очень затхлая, в нем начинает процветать порок. Считается, что та семья благочестива, которая раз в неделю приглашает гостей, угощает пищей. Всё плохое выводится из семьи только тогда, когда приходят гости, когда мы кого-то угощаем, чем-то от Души делимся.

• Семья терпения.

В такой семье много трудностей, но супруги умеют терпеть и прощать друг друга. Семья терпения понимает, что когда всё хорошо – это нормально, но и когда трудности – это тоже нормально, супруги их не избегают и не расходятся, они знают, что взлеты и падения – естественны на пути развития, что сложности только укрепляют семью и усиливают любовь. Они стремятся

помогать друг другу преодолевать трудности, возвращать благие качества, поддерживают, помогают и т.д. Только с этого периода семью можно назвать семьей.

• **Семья долга.**

Более высокий тип семьи. Супруги принимают от старших и передают детям семейные традиции, знания, навыки. Они заботятся, прежде всего, о духовном богатстве будущих поколений. Семья – это то место, где человек обучается творчески мыслить и развивать таланты. Такая семья заинтересована в том, чтобы создать такие условия для своих детей, чтобы те могли осознать свое предназначение, чтобы они развивали творческое мышление, становились благочестивыми и успешными людьми самостоятельно, пользуясь богатством семейных традиций и принципов, перенятых от родителей.

• **Семья сердца.**

Самый высокий уровень семьи. Семья сердца заинтересована в оказании помощи другим семьям. Она живет ради того, чтобы передавать знания не только своим детям, но и другим людям. Чтобы примером своей жизни вдохновлять на эволюцию внутри семьи членов других семей...

Помните, что семьей мы становимся не сразу, не тогда, когда нам выдали свидетельство о регистрации брака, семьей нам только предстоит стать. И не важно, на каком уровне семейных взаимоотношений вы находитесь сейчас, вы можете восходить выше. И чем выше тип семьи, тем глубже и чище отношения между супругами, детьми и другими родственниками, тем больше в ней любви, гармонии и счастья.

Вопросы для обсуждения:

- Какой тип семьи вам наиболее близок?
- Встречали ли вы в жизни такие семьи?

Педагог: А сейчас я предлагаю Вам посмотреть отрывок из кинофильма «Сваты 6» [<https://www.youtube.com/watch?v=MDQn0Ty8Whc>] (16 серия (41минута, 45 секунд)) и определить, к какому типу семей можно отнести героев сюжета?

Просмотр видеофрагмента

Вопросы для обсуждения:

- Итак, к какому типу семей вы бы отнесли героев сюжета? Почему?
- Что хотели донести Дед Мороз и Снегурочка до родителей Анечки?

Педагог: Прекрасно, если человек живет в семье, в которой царят мир и согласие. Счастливы дети, если родители заботятся о них, любят, понимают и делают так, чтобы те не испытали всех трудностей жизни. Счастливы родители, если чувствуют взаимную любовь со стороны детей, их внимание и душевную теплоту.

3. Творческая деятельность (групповая работа)

Педагог: Мы с вами должны помнить, что сердце человека – это сад, в котором при правильном обращении прорастает любовь, но в нем также легко укореняются и очень быстро разрастаются человеческие пороки. Чтобы ни

происходило в обществе, семья создает среду и условия. И какие ценности мы проповедуем сейчас, то и прорастет в нашей семье.

Что важнее всего в семье? Очень трудно однозначно ответить на этот вопрос. Любовь? Взаимопонимание? Забота и участие? А, может быть, самоотверженность и трудолюбие? Или строгое соблюдение семейных ценностей? А что Вы понимаете под значением определения слова «ЦЕННОСТИ»?

Ответы студентов и родителей

Педагог: Замечательно! А сейчас я попрошу вас разработать книгу «Азбука семейных ценностей». Обратите внимание на импровизированные книги, находящиеся у вас на столах.

Каждая группа выполняет свою часть работы:

- 1 группа – иллюстрация обложки «Азбуки», аннотация;
- 2 группа – ценности от «А» до «К» (исключая Ё, Й), ранжирование и характеристика главной;
- 3 группа – ценности от «Л» до «Ф», ранжирование и характеристика главной;
- 4 группа – ценности от «Х» до «Я» (исключая Ъ, Ы, Ь), ранжирование и характеристика главной.

Презентация книги «Азбука семейных ценностей»

4. Обобщение

Давайте теперь подведем итог нашей встречи. И для этого я предлагаю каждому из вас ответить на вопросы:

- Чем для вас является семья?
- И для чего нам нужны семейные ценности?

Слово родителям

5. Групповое пение:

Моя семья

Мы о близких своих забываем порою
За делами, заботами, годы бегут.
Только кто я без Вас, что бы было со мною?
Это счастье, когда тебя любят и ждут.

Припев:

Моя семья, а с нею я.
И счастья большего не надо.
Моя семья, моя семья -
Моя надежда и награда.

Нечего нет важней, я теперь понимаю.
Ничего нет важней и теплей этих глаз.
Я, родные мои, Вас люблю, обнимаю.
И все радости жизни пусть будут для Вас

Припев:

Моя семья, а с нею я.
И счастья большего не надо.
Моя семья, моя семья -
Моя надежда и награда.

Если вместе мы все, то уходят невзгоды.
Если вместе мы все, то и жить веселей.
Хорошо, что Вы есть, и я долгие годы
Согревать всех Вас буду любовью своей.

Припев:

Моя семья, а с нею я.
И счастья большего не надо.
Моя семья, моя семья -
Моя надежда и награда.

Педагог: *И закончить нашу встречу хочется притчей. Хотелось бы, что бы ее смысл каждый для себя определил сам.*

Притча «Пятьдесят лет вежливости»

Одна пожилая супружеская пара, после долгих лет совместной жизни, праздновала золотую свадьбу. За общим завтраком жена подумала: «Вот уже пятьдесят лет я стараюсь угодить своему мужу. Я всегда отдавала ему верхнюю половину хлеба с хрустящей корочкой. А сегодня я хочу, чтобы этот деликатес достался мне».

Она намазала себе маслом верхнюю половинку хлеба, а другую отдала мужу. Против ее ожидания он очень обрадовался, поцеловал ей руку и сказал: – Моя дорогая, ты доставила мне самую большую радость. Вот уже более пятидесяти лет я не ел нижнюю половину хлеба, ту, которую я больше всего люблю. Я всегда думал, что она должна доставаться тебе, потому что ты так ее любишь.

Любви и счастья вам в Вашей СЕМЬЕ!

ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ РЕШЕНИЯ ШКОЛЬНОЙ ДЕЗАДАПТАЦИИ ДЕТЕЙ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ

Б.Ж. Шабарова,
заместитель директора по воспитательной работе
КГУ «Средняя школа №13»
г. Петропавловска Северо-Казахстанской области

Бұл мақалада ерекше қажеттілігі бар балаларды мектептегі дискреациялау проблемасын шешу жолдары қарастырылып, мектеп мамандарының жұмысын талдай отырып, социализация, бейімделу, білімнің, нормалардың және құндылықтардың белгілі бір жүйесін меңгеру балаға қоғамның толыққанды мүшесі ретінде жұмыс істеуге мүмкіндік береді.

In this article, the problem and ways of solving school disadaptation of children with special educational needs are examined. Analyzing the work of school specialists, it is possible to say with confidence that by promoting the process of socialization, adaptation, assimilation of a certain system of knowledge, norms and values, allows the child as a person to function as a full member of society.

Свою статью хочу построить на опыте сотрудников КГУ «СШ №13» г. Петропавловска СКО. Коллектив школы занимается внедрением инклюзивного образования. Более 35 ребят с ООП, которые являются выпускниками, в жизни достигли больших успехов, а именно: закончили ВУЗы, колледжи, женились, вышли замуж, создали семьи, работают, растят детей.

Объединение инвалидов «АРДОС-Журек» создано в г.Петропавловске при поддержке Союза молодежных организаций СКО. Проблемы повышения эффективности социальной защиты и реабилитации людей с особыми нуждами лежат в основе идеи создания ОО «АРДОС-Журек», авторами которой являются выпускники КГУ «Средняя школа №13»: Акжан Кәрім, выпускник юридического факультета Северо-Казахстанского государственного университета им. М.Козыбаева, и Дарига Шакимова, казахстанская боксёрка, чемпионка Азии 2010 года, бронзовый призёр Олимпиады 2016 года в Рио-де-Жанейро.

"Школьная дезадаптация" – это нарушение приспособления личности школьника к условиям обучения в школе, которое выступает как частое явление расстройства у ребенка общей способности к психической адаптации в связи с какими-либо патологическими факторами.

Обучение в КГУ «СШ №13» среди нормально развивающихся сверстников дает возможность ребятам с особыми образовательными потребностями чувствовать себя обычными, такими же, как их друзья, одноклассники, мальчишки и девчонки. У педагогического коллектива нашей школы уже есть огромный опыт, которым могут поделиться с коллегами.

Опыт работы педагога-дефектолога

Сенсомоторное развитие составляет фундамент общего умственного развития ребёнка и имеет самостоятельное значение, т.к. полноценное его развитие является базовым для успешного овладения многими видами деятельности. В нашей школе обучаются дети, имеющие нарушение опорно-двигательного аппарата, а также сопутствующие нарушения, установленные ПМПК. ДЦП – это первичный дефект, влекущий за собой вторичные нарушения пространственного и временного восприятия, недостаточное развитие памяти и внимания, речевые нарушения и т.д. Поэтому приоритетное направление работы уделяется адаптации, коррекции и развитию сенсомоторных процессов, чтобы дети адаптацию прошли быстро и безболезненно. На своих занятиях педагог-дефектолог уделяет особое внимание развитию общей и мелкой моторики. Это различные игры подвижного характера, тактильные дорожки, совершенствование хватательных

движений, групповые формы работы, способствующие двигательной активности и оказанию взаимопомощи. В процессе обучения дети должны получать не только знания, но и научиться преодолевать свой недуг и помочь в этом другим. Динамическая пауза (проведение физминутки, способствующей развитию внимания и мелкой моторики / с использованием ИКТ). Практически все дети, имеющие ДЦП, испытывают трудности, связанные с недоразвитием тонких дифференцированных движений пальцев рук, поэтому развитию мелкой моторики педагог-дефектолог уделяет особое внимание на каждом занятии, стараясь использовать новые формы работы, которые бы способствовали повышению интереса к занятиям, помогли бы в адаптации. Биоэнергопластика, элементы Су-Джок терапии, тактильный контакт с тканями, работа с песком, элементы теневого театра, конечно, в процессе работы не обойтись без использования подручных материалов. Это различного рода шнуровки, оригами, нитки, пазлы, глина, пластилин, тактильные и объемные изображения, оригами и т.д. Ребята постарше создают собственные шедевры, которые не перестают удивлять.

Опыт работы педагога-психолога

На занятиях педагог-психолог проводит занятия по адаптации школьников. Они знакомятся с множеством неизвестных им прежде понятий: «безбарьерная среда», «инклюзивное образование», «толерантность» и т.д. Главное, уроки дают осознание того, что людей с инвалидностью можно и нужно воспринимать как полноправных членов общества, с ними, как и со всеми, можно дружить, играть, общаться. Учащиеся понимают, что все люди разные и каждый ценен по-своему. Ребята с ООП в нашей школе адаптированы и чувствуют себя комфортно. Упражнение-тест, мышечный зажим «Точка-точка-запятая» из телесно-ориентированной психотерапии, метод «Пять пальцев» – удобный способ подведения итогов прожитого дня. Эта простая и доступная техника позволяет с большой пользой анализировать итоги дня.

Опыт работы педагога дополнительного образования

Адаптация в современном обществе понимается как процесс усвоения человеческим индивидом определенной системы знаний, норм и ценностей, позволяющих ему функционировать в качестве полноправного члена общества. В рамках занятий по программе кружка «Азбука журналистики», учащиеся с особыми образовательными потребностями реализуют свой творческий потенциал в области журналистики, информатики, искусства фотографии. Деятельность кружка представляет собой своеобразную редакцию подростковой газеты, где все ответственные должности распределялись по желанию детей и их способностям к той или иной работе. Ребята стараются сами составлять, редактировать, издавать. Сплоченно трудятся под девизом: «Как здорово, что есть мы друг у друга».

В составленной программе драматического кружка «Шаңырақ» детский театр рассматривается не только как средство достижения некоего художественного результата, т.е. создание спектакля. Очень важно, чтобы занятия театральным искусством активизировали у учащихся мышление и

познавательный интерес, пробудили фантазию и воображение, любовь к родному слову, научили сочувствию и сопереживанию. Кружок «Шансырақ» – это совершенно иная форма организации учебной деятельности учащихся, чем урок. Ученик не получает готовых знаний, он их добывает, строит сам.

Значимым моментом при работе с детьми ООП является воспитательная работа. Главным звеном этой работы является создание школьной адаптации детей с ООП и укрепление сплоченного коллектива. Этому способствует общие занятия, подготовка и проведение общих праздников, выступлений. Очень важны отношения в коллективе. Коллективная работа способствует формированию нравственных качеств ребят, обучает нормам достойного поведения. Одна из задач педагога – создать комфортный микроклимат. Дружный творческий коллектив не только помогает детям обогащать себя знаниями и умениями, но и чувствовать себя единым целым. Они всегда ценят взаимопомощь, доброту, честность, поддержку, внимание и чуткость.

Выводы: инклюзивное образование дает преимущества:

- преимущества для детей с особыми образовательными потребностями;
- преимущества для обычных детей, без ограниченных возможностей;
- преимущества для сообщества;
- преимущества для семей с детьми с ограниченными возможностями;
- преимущества для семей с обычными детьми, без ограниченных возможностей.

Нам сегодня есть что сказать и кем гордиться! Взаимопонимание, взаимоуважение и взаимодействие – вот основные составляющие успеха школы №13.

«Школа – это моя семья», – говорят ученики КГУ «Средней школы №13». Если метод инклюзивного образования разработан относительно всей системы учреждения, тогда каждый ребенок найдет место для образования. И это место будет наилучшим местом для них, и в этом случае образование в школе сочетается с проживанием в семье.

Литература

1. Голиков Н.А. Ребенок-инвалид: обучение, развитие, оздоровление. Дети с особой миссией / Н. А. Голиков. – Ростов н/Д.: Феникс, 2015. – 428 с. – ISBN 978-5-222-23833-2.
2. Егупова М.А. К вопросу о понятии права на образование лиц с ограниченными возможностями здоровья / М. А. Егупова // Право и образование, 2010. - №2. - С. 34-40.
3. Маллер, А.Р. Помощь детям с недостатками развития / А. Р. Маллер. – М.: АРКТИ, 2006. – 72 с. – ISBN 5-89415-512-6.
4. Пасторова, А. Ю. Инклюзивное образование: исследования и практика в Санкт-Петербурге: монография / А. Ю. Пасторова. – СПб.: Издательство СПбГУ, 2012. – 250 с. – ISBN 978-5-288-05364-1.

ОСОБЕННОСТИ ОБРАЗОВАНИЯ В ИНФОРМАЦИОННОМ ОБЩЕСТВЕ

Е.В. Чухина,
ФГБОУ ВПО «Омский государственный
педагогический университет»,

Т.А. Шумилюк,
КГУ «Средняя общеобразовательная
школа-комплекс эстетического воспитания №8»
г. Петропавловска Северо-Казахстанской области

Мақалада білім беруді ақпараттандыру мәселесі талданады, осы үдерістің оң және теріс жақтары көрсетіледі. Педагогикалық қызметкерлерді ақпараттық қоғамдағы жұмысқа дайындау қажеттілігі белгіленеді.

In this article questions of informatization of education are analyzed, pluses and minuses of this process are allocated. Necessity of training of pedagogical workers for work in informational society is noted.

Современную эпоху в истории человечества называют информационным обществом, обществом знаний, инфосферой. Информационное общество – это новая историческая фаза развития цивилизации, в которой главными продуктами производства являются информация и знания. Само название "информационное общество" впервые появилось в Японии. Оно стало основным в докладе специальной группы по научным, техническим и экономическим исследованиям, созданной японским правительством для выработки перспектив развития экономики страны. Информационное общество – общество, уровень которого в решающей степени определяется количеством и качеством накопленной и используемой информации, ее свободой и доступностью [1, с.11]. Характерной чертой информационного общества является тот факт, что доминирующим видом деятельности во всех областях общественного производства становится сбор, продуцирование, обработка, хранение, передача и использование информации, осуществляемые на базе современных информационных технологий.

Жизнь современного человека связана с увеличением доли умственного труда, который всегда связан с поиском информации. Тот факт, что этот поиск становится сейчас все сложнее и сложнее, в доказательствах не нуждается.

Усложняется сама система поиска, постепенно она превращается в специальную отрасль знаний. Знания и навыки в этой области становятся все более обязательными для любого специалиста.

Каждое новое время ставит новые задачи перед педагогом, главный лозунг которого: “Быть с веком наравне”. На данном этапе важнейшая задача

преподавателя – готовность жить и выполнять профессиональные функции в информационном мире. Понятие подготовленности в этом отношении складывается из следующих основных элементов:

- четкого представления об общей системе информационных ресурсов и тех возможностях, которые дает использование информационных источников своей области;
- знания всех возможных источников информации по своей специальности;
- умения выбрать наиболее рациональную схему поиска в соответствии с его задачами и условиями;
- наличия навыков в использовании вспомогательных библиографических и информационных материалов;
- наличия навыков отбирать, обобщать, представлять, анализировать и синтезировать научную информацию по теме (проблеме), разумно использовать полученную информацию для совершенствования методики урока;
- владение приемами создания собственных научных текстов разной жанровой принадлежности, оформления результатов научного поиска.

Происходящий сейчас процесс информатизации общества влечёт за собой радикальные изменения в стратегии образования: в информационном обществе и школа должна быть информационной. Основопологающим элементом такой школы должна стать информационно-технологическая среда с постоянно развивающимся учебным пространством. Новое содержание обучения возможно на основе новых технологий: использование компьютера, проектора, разработка и внедрение нетрадиционных форм урока (презентации, телеконференции). Информатизация образования – это процесс трансформации содержания, методов и форм учебной деятельности, обеспечивающий подготовку школьников к жизни в условиях информационного общества.

С переходом на новый вид обучения, сочетающий традиционные формы с применением современных информационно-коммуникативных технологий, в образовании происходят следующие изменения:

1) учитель перестает быть источником первичной информации, превращаясь в посредника, помогающего ученикам добывать эту информацию [2, с. 172];

2) возможность моделирования жизненного пространства при помощи компьютера позволяет ввести изучаемые предметы в контекст жизни детей [2, с. 172];

3) формирование сетевых сообществ в сфере образования, что позволяет эффективно использовать территориально распределенный человеческий потенциал. Учителя в режиме реального времени осуществляют обмен опытом с коллегами, ведут поиск необходимой информации для подготовки к уроку или мероприятию [3, с. 68];

4) возможно получение образования независимо от места проживания и мобильности человека. Образование постепенно становится доступным и открытым для всех [3, с. 68];

5) появление домашнего образования. Учащиеся в современном мире имеют доступ к необходимой информации при помощи всемирной сети Интернет. Не выходя из дома, они могут посетить музеи, картинные галереи, пользоваться электронными книгами, компьютерными энциклопедиями, справочниками [3, с. 68];

6) происходит развитие интеллекта человека, его творческого потенциала и критического мышления. Школьники учатся самостоятельно добывать информацию, творчески преобразовывать ее, критически осмысливать эту информацию, привлекая дополнительные источники [3, с. 68].

Информатизация общества порождает не только новые возможности для человека, но также и принципиально новые проблемы. Эти проблемы охватывают все сферы жизнедеятельности человечества. Так, можно выделить основные проблемы в сфере образования:

1. Недостаточная оснащенность школ компьютерами.
2. Консерватизм педагогического состава, испытывающего дискомфорт при работе с техническими новшествами.
3. Трудности ориентации в гигантских потоках информации, отбора качественной и достоверной информации (угроза дезинформации).
4. Возможность манипулирования сознанием людей в результате влияния на общество средств массовой информации.
5. Появление информационных болезней, когда человек полностью уходит в виртуальный мир компьютера, переставая осознавать реальность.

Из вышесказанного ясно, что информатизация общества, влекущая за собой и информатизацию образования, имеет свои плюсы и минусы. Педагогические работники, в свою очередь, должны чутко реагировать на все изменения в стратегии образования, разумно использовать информационно-коммуникативные возможности нового века, выявлять и решать актуальные проблемы отрасли.

Литература

1. Гендина Н.И., Колкова Н.И. Формирование информационной культуры личности в библиотеках и образовательных учреждениях // Школьная библиотека. - №3. - 2002.
2. Гузев В.В. Информационные технологии // Школьная библиотека. – № 6. - 2000.
3. Колин К.К. Человек в информационном обществе: новые задачи для образования, науки и культуры // Школьная библиотека. - №8. – 2007.

ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЙ СТАНДАРТ ПЕДАГОГА ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ КАК ИНСТРУМЕНТ ФОРМИРОВАНИЯ НОВОЙ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ

О.Г. Марчукова,
доцент кафедры педагогики и психологии,
к.п.н.,

А.Р. Файзуллина,
доцент кафедры педагогики и психологии, к.п.н.
ГАОУ ТО ДПО «Тюменский областной
государственный институт развития
регионального образования»
г. Тюмени Российской Федерации

В данной статье авторы поднимают проблему формирования новой педагогической культуры, которая рассматривается через призму профессионального стандарта педагога дополнительного образования и требует преобразования в подготовке, переподготовке, повышении квалификации кадров сферы дополнительного образования.

In this article the authors raise the problem of the formation of a new pedagogical culture, considering through the prism of the professional standard of the teacher of additional education and requiring transformation in training, retraining, qualification of personnel in the field of additional education. And today the leading role is given to methodical preparation and self-education of the teacher to its development.

Тема рассматриваемого вопроса в данной статье связана с таким феноменом как «педагогическая культура». В связи с этим важно определить, что включает в себя это понятие в его традиционном, эталонном значении и значении, изменяемом в условиях новой реальности. Педагогическая культура как эталонное понятие — это часть общей культуры, предполагающая возрождение и самореализацию потенциала, творческого начала личности педагога и ребенка.

В основании этой трактовки лежит философская теория диалога культур (В.С. Библер) как взаимопроникновения культур прошлых, настоящих, будущих. В этом смысле педагогическая культура реализуется, прежде всего, как общение двух индивидов – педагога и ребенка.

В другом аспекте педагогическую культуру можно рассматривать как динамическую, изменяющуюся систему педагогических ценностей, способов деятельности и профессионального поведения преподавателя, это тот уровень образованности, с помощью которого передают свои профессиональные знания. И здесь ключевую роль играют педагогическая позиция и профессионально-личностные качества педагога.

Конечно, основополагающую роль в развитии педагогической культуры составляют педагогические знания и мышление, при этом значение имеет **не столько наличие знаний, сколько отношение к ним**. Отношение к знаниям определяется критичностью мышления (**Я** анализирую свое взаимодействие с ребенком); творческой созидательной направленностью мышления (**Я** не заложник ситуации, **Я** способен к изменению себя); проблемно-вариативным мышлением (каждый новый ребенок – новый мир, проблемы, возникающие с одним – не повторятся с другим, а будут ДРУГИЕ).

Изменения, происходящие в педагогической реальности и нормировании труда педагога, свидетелями которых мы являемся, конечно, заставляют по-иному осмысливать все компоненты педагогической культуры.

Введение профессионального стандарта педагога дополнительного образования предопределено последовательными преобразованиями, происходящими в последние годы. Источниками и предпосылками стандартизации деятельности педагога дополнительного образования являются нормативно-правовые, социально-педагогические и научно-методические основания. И если нормативно-правовые нам понятны и известны. Это введение в действие нового закона «Об образовании в Российской Федерации», профессиональных стандартов педагогов всех уровней и руководителей образовательных организаций, то в отношении социально-педагогических предпосылок следует отметить, что это прежде всего ИЗМЕНЕНИЕ САМОГО РЕБЕНКА. Ребенок 21 века кардинально отличается от ребенка 20 века: его среда обитания – в большей степени виртуальный мир; его способ познания и запоминания – не на слух и по образцу, а через картинку / видеоряд / короткий сюжет; его ценности – не «наши», веками формировавшиеся и «отфильтрованные», общие для нас всех, а «свои», мультикультурные, свойственные человеку, живущему в мире глобальных измерений и изменений. Очевидные динамичность, мобильность, склонность к переменам, самонадеянность, дружелюбность, неустойчивость связей, сниженная мотивация, слабая эмоционально-волевая сфера, «некрепкая» память – вот те и позитивные и негативные характеристики современного ребенка, обусловленные веком космических скоростей, цифровых сред и сетевых пространств.

Поэтому, говоря о научно-методических предпосылках, мы обратимся к символической эмблеме, которую мы с коллегами разработали при подготовке к августовской педагогической конференции (рис.1).

Она отражает тот мир, в котором должен жить растущий человек, приходя в образовательную организацию.

Она показывает, что педагогическое

взаимодействие строится не только с ребенком, но с семьей, определяющей его образовательные потребности, что в одиночестве сегодня педагог не в силах решить стоящие перед ним задачи – а только в коллективе и во взаимодействии с коллегами, что на первый план выходит идеология воспитания, формирования ценностей патриотических, нравственных, здоровьесформирующих; что образование сегодня немыслимо без IT-технологий и смартфоны, гаджеты и планшеты – не есть зло, а – ресурс обучения и воспитания, который следует педагогически грамотно использовать в образовательном процессе. Эта символическая картина демонстрирует, что без чтения, исторического контекста – не будет полноценного образования. Вид спорта – любой – не появился вчера. Он появился КОГДА-ТО. И КТО-ТО был его родоначальником. КТО-ТО прославил себя и страну. КОГДА-ТО он стал олимпийским. Работа с источниками информации, с прослеживанием жизни спорта в реальной истории – должны обогащать образовательный процесс. Такое обогащение способно без специального вмешательства и специальных мер мотивировать ребенка, делать процесс обучения интересным, познавательным, прививать культуру спорта.

Тем самым, еще не обращаясь непосредственно к профессиональному стандарту педагога дополнительного образования, мы говорим о стандарте. О его содержании. Красной нитью через него проходят ключевые содержательные линии – работа с семьей, включение цифровых средств обучения, профессиональные взаимодействия с коллегами, развитие образовательного пространства, установка на педагогическую поддержку, мотивацию и личностный рост.

Как показывает опыт общения со специалистами сферы дополнительного образования, выделяют три трудовые функции: 1) обеспечение взаимодействия с родителями учащихся, 2) педагогический контроль и оценка освоения дополнительной общеобразовательной программы (ДОП), 3) разработка программно-методического обеспечения реализации ДОП, относящегося именно к профессиональной деятельности педагогов и тренеров-преподавателей, – вызывают их наибольшие затруднения, опасения. В то же время трудовые функции, организация деятельности учащихся, направленной на освоение ДОП, и организация досуговой деятельности учащихся в процессе реализации ДОП по своему содержанию являются наиболее понятными, близкими и традиционными для деятельности педагога. Они касаются непосредственно разработки образовательной программы, отбора, набора детей и формирование групп, диагностики наличного уровня способностей и подготовленности ребенка, работу с родителями по их информированию об особенностях обучения по программе, ведение документации и планирование и проведение досуговых мероприятий (соревнований, конкурсов...) с детьми по направлению подготовки. То есть в этих элементах педагогическая культура педагога сохраняется неизменной и базовой.

Утвержденный в сентябре прошлого года профессиональный стандарт вступил в силу с 1 января 2017 года. В Проекте Концепции развития кадрового

потенциала системы дополнительного образования детей в Российской Федерации (Москва, 2016) обозначена проблема оформления представлений о требуемых компетенциях педагогических работников системы дополнительного образования детей, необходимых для реализации ДОП – до создания стандарта практически отсутствовали разработки по проектированию состава компетенций педагога дополнительного образования, соответствующих требованиям актуальной ситуации. В свою очередь, введение профессионального стандарта, представляющего серьезную инновацию, реализация которого требует внесения изменений в учебно-методические основы подготовки, переподготовки повышения квалификации кадров сферы дополнительного образования. В связи с этим ведущая роль сегодня отдана методической подготовке и самообразованию педагога к его освоению. При организации этой работы очень важно соотнести существующий, реальный уровень развития профессиональных компетенций с теми требованиями к трудовым действиям, умениям и знаниям, что представлены в стандарте. Выявленные профессионально-педагогические и личностные дефициты в компетентности педагога и следует рассматривать как ресурс его профессионального развития, как актуальные направления организационно-методической подготовки, сопровождения педагогов на уровне образовательной организации.

Так, проведенный нами анализ двух первых трудовых функций профессионального стандарта: организация деятельности учащихся, направленной на освоение ДОП, организация досуговой деятельности учащихся в процессе реализации ДОП показывает, что такими актуальными направлениями практикоориентированной методической подготовки педагога может стать тематика, связанная с проектированием предметно-развивающей среды учебных занятий. Речь идет о подборе и использовании не только наглядного, иллюстративного материала, материально-технической оснащенности аудитории, но в первую очередь о создании интерактивной, деятельностной среды обучения ребенка – через привлечение электронных, информационных ресурсов, включения в учебный процесс мобильных устройств и специальных – спортивных, например, - приложений. Возможности этих ресурсов кажутся нам, взрослым, ненужными и откровенно мешающими, а для ребенка они – родные и часть его тела и жизни. Фото, видео приложения, новостные спортивные и прочие каналы, социальные группы в контакте и проч. – то, что следует педагогизировать, то есть сделать педагогически целесообразным, воспитательно ценным. Это с одной стороны. С другой стороны, предметно-пространственная среда означает и выход за пределы традиционной, привычной среды своей собственной образовательной организации. Даже простое проведение занятия в ином зале, с иным оснащением, с «гостем» из соседней спортивной школы или «в гостях» у соседей – способно существенно повлиять на интерес и активность детей. Об этом идет речь, когда мы читаем требование к анализу возможностей и привлечении ресурсов внешней социокультурной среды для реализации

программы. Сказать, что это нечто принципиально новое – нельзя, всегда дети выезжали на соревнования. Однако здесь идете речь о мобильности, расширении границ обучения именно как обычной, рядовой работе с детьми.

Обращаясь к функции обеспечения взаимодействия с родителями учащихся, осваивающих ДОП, при решении задач обучения и воспитания – отметим те новые компоненты компетентности, что составляют педагогическую культуру современного педагога. Здесь следует обратить внимание на изменение характера работы с семьей и родителями. Их активное вовлечение в образовательную деятельность сегодня уже имеет примеры реализации, например, с детьми дошкольного возраста при проведении спортивно-досуговых массовых мероприятий – соревнований. Мама и папа выступают не только в хорошо привычных нам ролях «мама-папа-я – спортивная семья», а как организаторы и непосредственные участники и команды, и судейской коллегии и тех, кто помогает сопровождать детей, подготовить информационный буклет, организовать экскурсию, выступить по своей непосредственной профессиональной деятельности (например, родители-врачи, педагоги, юристы, психологи – способны подготовить и провести небольшие информационно-познавательные беседы, важные для детей этого возраста и вида спорта).

Более важной, необходимой для педагогов является актуализация знаний в области семейного воспитания и особенностей современной семьи. Современная семья – она какая? Это традиционная многопоколенная полная семья с двумя-тремя детьми? Или неполная, где мама одна воспитывает ребенка или двух? В этой семье у родителей есть ли физическое время и материальные возможности сводить ребенка на соревнования, посмотреть матч, провести закаливание, выписать или купить журнал «Футбол» или «Советский спорт»? А они – родители – вообще знают об этих своих обязанностях? Есть предположение – что нет. Поэтому, как и в профессиональном стандарте учителя, в тексте нашего документа четко и однозначно выделено – «формирование психолого-педагогической компетентности родителей». Не «вообще» – о знании этики и психологии семейной жизни речь не идет. А о той части, что касается непосредственно Вашего направления подготовки.

Вызывающей наибольшее количество вопросов и размышлений, неудовольствия и тревоги является функция педагогический контроль и оценка освоения ДОП. Объясняется это тем, что традиционно, десятилетиями сфера дополнительного образования осмысливалась именно как сфера свободного развития ребенка, принципиально не нацеленная на ФИКСАЦИЮ его достижений, а просто – развивающая, в силу способностей и возможностей, желания каждого. Но время изменилось. Сегодня достаточно значительная часть родителей – и их становится только больше – рассматривают дополнительное образование как ОСНОВНОЕ для своих детей, отдают ему значительную часть времени и сил, материальных средств. Эти родители зачастую полагают, что вот именно к сдаче ЕГЭ ребенка можно подготовить с помощью репетитора, дополнительных консультаций или всяческих

образовательных центров, а освоить волейбол или теннис он с репетитором – не сможет. Да и нет их, таких репетиторов. Поэтому степень заинтересованности родителей в получении результата – несоизмеримо больше, чем это было еще пять-семь лет назад. Но чтобы этот результат увидеть, проследить смог родитель и ребенок – его **предварительно** описать по этапам реализации программы, определить **базовый и повышенный** уровень результативности, определить способы диагностики, описания и методов оценки результатов деятельности ребенка должен педагог.

Этот же «болевой» вопрос оценивания мы видим и в содержании последней из трудовых функций - **разработка программно-методического обеспечения реализации ДОП.**

Таким образом, профессиональный стандарт является инструментом формирования новой педагогической культуры и требует значительных изменений. К ним следует отнести:

- стимулирование практик внутрифирменного (на рабочем месте) профессионального развития (обучения) педагогов сферы дополнительного образования детей и взрослых, профессионального развития в рамках сетевого взаимодействия (партнерств) педагогов и организаций сферы дополнительного образования детей и взрослых (посещения занятий, семинары-обсуждения, мастер-классы и др.);
- разработку и реализацию инновационных программ подготовки и повышения квалификации педагогов и руководителей в сфере дополнительного образования детей и взрослых, в том числе для реализации ДОП технической и естественнонаучной направленности, работы с талантливыми детьми, детьми с ОВЗ.
- создание «ресурсных центров» для методического обеспечения, организации дополнительного профессионального образования педагогов дополнительного образования и координации деятельности образовательных организаций.

Литература

1. Библер В.С. Школа «диалога культур» // Советская педагогика. -1989. №2.
2. Концепция развития кадрового потенциала системы дополнительного образования детей в Российской Федерации для решения задач обновления его содержания и технологий. Проект. – Москва, 2016.
3. Профстандарт «Педагог дополнительного образования детей и взрослых» утвержден приказом №613н от 8.09.2015 г Минтруда.

ЗИЯНДЫ ЗАТТАРДАН АУЛАҚ БОЛ!

З.Қ. Абуова,

СҚО, Шал ақын ауданының
М.Ахметбеков атындағы орта мектептің
әлеуметтік педагогі

Ашық тәрбие сағаты

Тақырыбы: «Зиянды заттардан аулақ бол!»

Сабақтың мақсаты:

«Бірінші байлық- денсаулық». Олай болса, «Қазақстан-2030» бағдарламасында көрсетілгендей өркениетті елдің әрбір азаматының денсаулығы мықты, хал- ахуалы жақсы болуы үшін зиянды әдеттерден ішімдік, шылым шегушіліктен жерітіп, денсаулыққа, болашақ ұрпаққа жау екендігін ұғындыру. Маскүнемдіктің зардаптары. Маскүнем ата-аналардан туған балалар ұмытшақ, алаңғасар, халқымызға пайдасыз болып өмірге келетінін жете түсіндіру.

Сабақтың түрі: Сот сабағы

Кезеңдері	Мұғалімнің іс-әрекеті	Ресурстар
Ұйымдастыру кезеңі	- Қазіргі кезде елімізде темекі шегу, маскүнемдік және оларға қарсы күрес жүргізу негізгі мәселенің біріне айналды. Темекіге әуесқойлық, әсіресе, жасөспірімдердің арасында қатты етек алып отыр. Әділін айтсақ, бұлардың қайсысы болса да қайғылы жағдайға соқтыратын құмарлық кесел. Маскүнем ата-аналардан туған балалар ұмытшақ алаңғасар, халқымызға пайдасыз болып өмірге келеді. Ішімдік, нашақорлық, темекі адам организміне өте қауіпті. Бірақ біз бүгінгі шағын уақытымызда бұл мәселелерді бірден қамти алмаймыз. Сондықтан бүгінгі күніміздің тақырыбын ” Зиянды заттардан аулақ бол!” деген тақырыпқа арнасақ. Сынып оқушылары рөлдерге бөлініп, сабаққа дайындықпен келді.	Кеспе қағаздар, әркім атқаратын рөлдер бойынша
хатшы	Сот кезінде тыныштық сақтауларыңызды өтінеміз. Сот келеді, орындарыңыздан тұрыңыздар!	Сот қызметкеріне байланысты құралдар
Сот төрағасы	-Мемлекетіміздің бөлшегі- отбасымыздың шырқын бұзып, қоғамымызды айықпас дертке айналдырып жүрген спиртті, темекіні айыптап, қоғамнан алыстату мәселесін қараймыз. Бірінші куә, спирттің, темекінің шығу тарихы	Спирт, темекі суреттеріне киінген оқушылар

	өмірбаянымен таныстырады, сөз тарихшыға беріледі.	
тарихшы	Тарихшы ортаға шығып спир пен темекінің шығу тарихы туралы баяндайды. (қосымша ақпаратты алуға болады интернет желіден)	/kk.wikipedia.org/
Сот төрағасы	Өте жақсы, рахмет. Енді спирттің, темекінің қасиеттері жайлы куәгер химиктің сөзін тыңдасак	
Химик	Спирт пен темекінің құрамы туралы баяндап келіп ескертеді. Темекідегі улы зат никотин нерв жүйесінің реттілігін бұзады. Сондықтан да темекіге әуестенген мектеп жасындағы балалар сабаққа көңіл бөлмейді. Улы газ баланың жұмыс, қабілетін төмендетеді.	yandex.kz/images/
Сот төрағасы	-Келесі сөзді, куәгер биологке берейік.	
биолог	Биолог ортаға шығып екеуінің зияны және ағзаға қандай әсер тигізетінін онымен қоса жазылмас дертке шалдығатынын ескертеді	mydocx.ru/1-122328.html
көрініс	«Қара пима» өлеңіне сахналық көрініс	
Сот төрағасы	Дәрігер-наркологке беріледі	
Дәрігер-нарколог	Никотиннің темекіде болатын түсі сары сұйық зат. Суға және майға тез ериді, теріге тез сіңеді. Ақзаға қандай зияны бар және зор қауіп төндіріп отыр.	call-centervko.kz
Мұғалімнің сөзі	(Слайдтағы суреттерді талқылау) – Мына көріп отырғандарыңыз темекі тартпайтын, никотинмен уланбаған адамның таза өкпесі, ал мынау темекінің никотинімен уланған адамның өкпесі. Мұнда адамның өкпесі темекі ысынан әбден уланған. Осылай біртіндеп рак ауруына шалдығуы мүмкін. Ал мына көріп отырғандарыңыз, темекі тартпайтын адамның тыныс жолы мен темекі шегетін адамның тыныс жолы.	Слайд арқылы көрсету
Сот төрағасы Айыпталушы	Пікіріңізді мұқият тыңдадық, енді келесі сөзді айыпталушыға берсек. Менің айтарым, мен кінәлы емеспін. Көшелерде көрнекі етіп жарнамалар, мені үйіңе ала кетші деп салынған арақтың, темекінің суреттері ілінген. «Бахус арағы керемет», «Маллбора-ол бақыт» деп, теледидардан бірнеше рет жарнамалағанды қойсаңыздаршы, ағайын	
	-Сот алқасы кеңесуге кетеді.	
Хатшы	Сот келеді, орындарыңыздан тұрыңыздар!	
Сот төрағасы	Сот алқасы кеңесіп, төмендегідей қаулы етті. ҚР-	

	қылмыстық кодексінің 257- бабымен арақты, темекіні кінәлі деп тауып, жоғарыдағы деректерге сүйене отырып, адамдардың санасына арақты, темекінің зияндылығын түсіндіру жұмыстарын жүргізу нәтижесінде, жаны таза қоғам мүшелерін тәрбиелеу жұмысы жолға қойылсын! «Арақ, темекі адам санасынан аластатылсын» деп, үкім қабылдадық. Сот процесін жабық деп жариялаймын	
Мұғалімнің қорытынды сөзі	Міне, балалар біздің темекінің, арақтың зиянын білуімізге арналған уақытымыз таяу қалды, өздерінде байқап отырған боларсындар, темекі тартуға әуестенген мектеп жасындағы балалардың оқу үлгерімі төмен, алаңғасар болады. Бұл қазақ халқы үшін үлкен қасірет болып отыр. Сондықтан қазір Егемендік алып, өз алдымызға шаңырақ тігіп, дамыған елдер Испан, Американ, Ағылшын елдерінің қатарына жетуіміз үшін темекімен, арақпен үздіксіз күрес жүргізуіміз керек.	

Әдебиеттер

1. Н. Назарбаев “Қазақстан – 2030”. Ел Президентінің Қазақстан халқына жолдауы. Білім баспасы, 1998 жыл.
2. “Үлгілі елдің ұл-қыздары”
3. “Мен адаммын” жеке тұлғаның рухани адамгершілігін дамытуға арналған әдістемелік құрал. Алматы, 2000 ж.
4. «Химия мектепте» журналы
5. Интернет материалдары

ОСОБЕННОСТИ ЗАКАЛИВАНИЯ ДЕТЕЙ («Солнце, воздух и вода – наши лучшие друзья!»)

**А.С. Айдарханова,
А.Ж. Иргизбаева,
КТУ «Дом ребенка»
г. Петропавловска
Северо-Казахстанской области**

Бұл мақала балалардың шынықтыру ерекшеліктерін қарастырады. Шынықтыру жүйесі балалар ұйымдарындағы тәрбиешілерге ұсынылған. Физиологиялық ерекшеліктерін ескере отырып, балалардың ағзасын нығайту үшін шынықтыру жүйесінің іс шаралары көрсетілген. Шынықтыру процедураларының өткізілуі бойынша ұсыныстар берілген

This article deals with the peculiarities of hardening children. Offered for educators, the hardening system of institutions. Specified a system of measures for hardening of children to strengthen the immune system to the physiological characteristics of children. Gives recommendations for carrying out of tempering procedures.

Охрана здоровья детей является задачей государственного значения. Когда ребенок заболевает, это становится общей бедой. Неокрепший организм борется с болезнью, и мы всеми силами стараемся помочь ребенку: обследуем у врача, достаем дорогие лекарства, стараемся обеспечить покой. Все это правильно, если течение заболевания сложное. Для поддержания здоровья можно давать ребенку профилактические лекарственные препараты, насыщать организм витаминами, но и этого может быть недостаточно для организма. Самый верный способ укрепить иммунитет и повысить сопротивляемость организма к простудным заболеваниям – начать закаливание.

Существенную роль в системе физического воспитания принадлежит мероприятиям по закаливанию детей. С помощью закаливания ребенок получает возможность укрепить свой иммунитет, повысить сопротивляемость организма к неблагоприятным факторам внешней среды, улучшить терморегуляцию, укрепить нервную систему, то есть по максимуму активизировать защитные силы. Солнце, воздух и вода – это все то, что требуется для укрепления здоровья, особенно в раннем возрасте.

Всевозможные способы закаливания детей дают возможность выбирать наиболее оптимальный из них для каждого отдельного ребенка, ведь организм у всех разный. Все способы делятся на специальные и неспециальные. Специальные выбираются для конкретного ребенка, с учетом его индивидуальных особенностей и возможностей. Так, например, кому-то больше подойдет закаливание водой, а кому-то большую пользу принесут солнечные ванны.

Начинать закаливание детей дошкольного возраста лучше в летнее время. Вводить процедуры надо постепенно, чтобы эффект закаливания получился положительным. Существуют специальные и повседневные приемы, привычные с самого рождения. Важно учитывать температурный режим, кратность процедур, их совместимость и разнообразие. Воздушные ванны полезны детям с рождения. Дети могут находиться постоянно в комнате в трусиках и майке, босиком. Оптимальная температура колеблется от 18 до 25 градусов, при которой можно безопасно делать гимнастику при открытой форточке. Пока ребенок находится в движении, простуда ему не грозит. Закаливание детей дошкольного возраста начинают с пребывания на свежем воздухе. Это проветривание комнат и прогулки на улице. При прогулке на свежем воздухе зимой малыш также должен быть в движении, а не стоять на одном месте, чтобы не замерзнуть. Прогулка в холодное время может быть по часу два раза в день. В теплые дни можно гулять все свободное время. Летом, помимо воздушных ванн, можно проводить и солнечные. Погреться на

солнышке до 11 утра и после 16 часов любят все маленькие дети. Нельзя забывать про головной убор и раздевать ребенка до трусиков. Летом гулять на улице при температуре выше 28-30 градусов нельзя, чтобы избежать перегрева.

Водные процедуры: умывание прохладной водой, обтирания, обливание рук и ног, купание летом в бассейне. Во время утренних водных процедур вначале надо использовать теплую воду, потом прохладную и постепенно приучить умываться малыша холодной водой из-под крана круглый год. Причем умывать не только лицо и кисти, но и руки до локтей, шею и плечи, а позднее и стопы. Когда иммунитет малыша укрепится, но не раньше, можно заканчивать обливание холодной водой. Повседневные приемы связаны с режимными моментами, поэтому воспитатели свободно и легко могут проводить их каждый день. Это проветривание комнаты утром и перед сном. А в теплые дни хорошо положить ребенка спать при открытой форточке. Важно, чтобы не было сквозняков, и следить за температурой в комнате. Чтобы закаливание детей раннего возраста приносило только пользу, нельзя допускать снижение температуры до 21 градуса во время сна. Необходимо одевать ребенка легко, ни в коем случае не кутать. Так при температуре (22 градуса и выше достаточно) – легкую рубашку и шорты или летнее платье. Если в комнате прохладно, но выше 18 градусов – надо одеть одежду с длинным рукавом и колготки или пижаму. Закаливание детей дошкольного возраста предусматривает хождение босиком. Только воспитателям надо помнить, что полезно ходить босиком по неровной поверхности, по толстому ковру, по песку, по траве, по массажным дорожкам. А на ровной поверхности можно получить плоскостопие и деформацию ног в этом возрасте из-за не сформированного еще свода стоп. Необходимо учитывать поведение и состояние ребенка, даже маленького. Если ребенок плачет, дрожит, боится, то вряд ли такое закаливание принесет пользу. Начинать закаливание ребенка надо с 2 лет, это наиболее подходящий вариант. Главными условиями для начала процедур должны быть: хорошее самочувствие малыша, чтобы он выспался, не пугался, не был переутомлен физически и не был в состоянии перевозбуждения. Вначале надо вводить щадящие методики, постепенно переходить к более экстремальным процедурам. Летом полезен прохладный душ, а в зимнее время достаточно постоянно обливать ножки и кисти рук холодной водой. Только делать надо это постоянно, без перерывов. Как только прекращаются закаливающие процедуры, положительный эффект пропадает.

Что же такое закаливание? Закаливание — это образ жизни: полезный эффект исчезает сразу же, как только вы перестаете закаляться. Поэтому, чтобы закаливание ребенка дошкольного возраста было успешным, оно обязательно должно приносить вам и вашему ребенку радость.

Во-первых, закаливание — это система закаливающих моментов в ритме дня, а не только какая-либо одна закаливающая процедура. Это процесс, закладывающийся на всю жизнь, определяющий формирование мышления и деятельности.

Во-вторых, закаливание — это активный процесс. Он предполагает намеренное использование естественных холодных воздействий с целью тренировки всех защитных механизмов организма, обеспечивающих поддержание температуры тела на относительно постоянном уровне, независимо от внешней среды (воздуха и воды).

В-третьих, закаливание холодом вызывает в организме два вида эффектов: специфический и неспецифический. Специфический эффект заключается в повышении устойчивости организма именно к холоду, т.е. к тому воздействию, которое использовалось в процессе закаливания. Неспецифический эффект заключается в одновременном повышении устойчивости и к некоторым другим воздействиям, например, к недостатку кислорода

В-четвертых, специальное закаливающее действие, например, обтирание только груди холодной водой, вырабатывает специфическую устойчивость к охлаждению. В данном случае устойчивость к холоду проявляется в полной мере при охлаждении груди: при охлаждении других участков тела ее проявление будет менее значительно.

В настоящее время наука — физиология, гигиена, медицина, педагогика — располагает достаточно объективным материалом, свидетельствующим о необходимости закаливания детей с самого раннего возраста. Однако нужно сказать, что закаливание — не самоцель. Оно служит ценным средством сохранения и укрепления здоровья детей, способствует их всестороннему развитию.

Существует ряд принципов закаливания, которые позволяют достичь хороших результатов.

Принцип первый — регулярность. Лучше всего ежедневные занятия, которые проходят в одно и то же время суток.

Принцип второй — постепенность. Постепенное увеличение нагрузки, поэтапный переход к более сильным формам закаливания позволяют, пусть медленнее, но зато увереннее достигать желаемого результата.

Принцип третий — интенсивность. Сила воздействия должна быть выше привычных температурных норм постоянной среды обитания. Чем интенсивнее воздействие, тем ярче ответная реакция организма. Закаливающий эффект будет выше там, где применяли более холодную воду меньшее время в сравнении с тем, когда использовали воду теплее, но долгое время.

Принцип четвертый — сочетаемость общих и местных охлаждений. Скажем, при обливании стоп, тело остается не закаленным, а наоборот, обливание до пояса не обеспечивает устойчивость стоп к холоду. Оптимальная устойчивость организма — при чередовании общих закаливающих процедур с местными, направленными на наиболее чувствительные к действию холода области (стопы, носоглотка, поясница).

Принцип пятый — не растираться после обливания. Растирание до покраснения, массаж ограничивают процесс охлаждения, прерывая его. Не следует проводить закаливание после интенсивной физической нагрузки,

которая тоже тормозит течение термо-восстановительного процесса после охлаждения.

Принцип шестой – многофакторность природного воздействия, т.е. использование солнца, воздуха, земли, снега. К тому же, обращаться с ними непосредственно в природе. Например, купаться не в бассейне, а в реке, ходить босиком не только по полу, но и по мягкой тропинке, по снегу во дворе по песку и т.д.

Принцип седьмой – комплексность. Он означает, что процедуры закаливания должны восприниматься шире, нежели просто обливание водой. Это и прогулки, и бег, и сон на свежем воздухе, и бассейн сауна и т.д.

Принцип восьмой — закаливание должно проходить на фоне положительных эмоций. Конечно, приходится проявлять настойчивость. Однако, как бы велико не было это усилие, ощущение процедуры должно оставаться на грани приятного. Здесь также важно учитывать индивидуальность ребенка и состояние его здоровья.

День у детей в дошкольном учреждении начинается с утренней зарядки, которая регулярно проводится на свежем воздухе в облегченной одежде. В комплекс зарядки обязательно включаются несколько упражнений на дыхание. После зарядки в группе дети моют холодной водой лицо, руки, шею, ушные раковины, полощут рот и нос. В течение дня в помещении дети находятся в легкой одежде, босиком или раздеваются до трусиков и майки.

В дневное время дети спят в трусиках и в майке, в ночное время в пижамах в хорошо проветренной спальне. Температура в комнате поддерживается не выше 22–26 С.

Во время прогулок у детей должна быть облегченная одежда (преимущественно из хлопчатобумажных тканей), соответствующая погодным условиям и позволяющая детям активно двигаться и играть в подвижные игры.

Таким образом, исходя из принципов закаливания, в дошкольных учреждениях предложена система закаливания, которая должна формировать веру в здоровый образ жизни. Все мероприятия по закаливанию детей строятся с учетом их физиологических особенностей. Внимательное отношение к детям, основанное на понимании их особенностей, создание для них наилучших условий жизни будут способствовать укреплению здоровья, всестороннему и гармоничному развитию.

Литература

1. Спирина В.П. Закаливание детей. – М.,1972
2. Галанов А.С. Игры, которые лечат. – М., 2004
3. Праздников В.П. Закаливание детей дошкольного возраста. – Ленинград: изд-во "Медицина",1988.
4. Пономарев С.А. Растите детей здоровыми. – М.: изд-во "Советский спорт", 1989.

СЦЕНАРИЙ ВЫПУСКНОГО ПРАЗДНИКА НА ТЕМУ «ДО СВИДАНИЯ, ДЕТСКИЙ САД!»

О.Я. Беркле,
мини-центр «Балапан»
ГККП «Придорожная»
Северо-Казахстанской области

Цель: подведение итогов учебного года, мотивация дошкольников к обучению в школе.

Задачи:

- 1) развивать коммуникативные способности детей, позитивное самоощущение, ощущение своей значимости в детском коллективе.
- 2) развивать память, творческие способности детей.
- 3) воспитывать толерантность.

Предварительная работа: разучивание стихотворений, песен, танцев, обучение детей основам грамоты и письма, элементарным математическим знаниям в учебной деятельности.

Зал красочно украшен. Дети других групп и родители входят под музыку и презентацию «Небо» с шарами.

Ведущий:

«Сәлем алтын күн!
Сәлем көк аспан!
Сәлем жер ана!
Сәлем балалар!»

Вот от чего-то зал притих, в глазах восторг и грусть немного.

Пусть зал сейчас запомнит их – кокетливых и озорных,

Немного дерзких и упрямых, по-детски шаловливых самых,

Неповторимых, дорогих, и всех по-своему любимых, и одинаково родных.

Встречайте их!

Выходят дети под музыку и аплодисменты зрителей

Выпускники 2017 года...

Поют песню «Воспитатели»

Рассказывают стихотворения:

1. What a happy day today!

Boys and girls are very gay!

They dance and play.

What a happy, happy day!

2. Білімді шәкірттерін аялған,

Жақсылыған ешкімнен аямаған,

Саялы бақ жанашыры жас ұрпақтың,

Ұстаз – деген - аяулы, ардақты адам.

3.Мәртебесі тілімнің

Биік болсын халайық

Достығамыз жарасып

Ән салайық халайық.

Ведущий: Сегодня волнение сдержать невозможно.

Зал сегодня не вмещает всех собравшихся гостей.

Мы сегодня провожаем дорогих своих детей!

И с волнением смотрят мамы на вчерашних дошколят.

И теплеет взгляд у папы, и подмигивает брат.

Даже бабушка украдкой поднесла к глазам платок.

Будет школьником отныне дорогой ее внучок!

Дети младшей группы: Поздравляют малыши вас сегодня от души!

В 0 класс идите смело, впереди большое дело!

1 реб. Мы пришли поздравить вас

С переходом в 0 класс.

Мы немножко подрастем,

Тоже в школу к вам придем.

2 реб. Вы уже совсем большие,

Вы красивы и умны,

Чтоб до вас нам дотянуться,

На носочки встать должны!

3 реб. В школе очень постарайтесь

Лишь пятёрки получать.

Будет трудно? Приходите!

Примем в садик вас опять.

4 реб. Мы вам честно обещаем,

Что без вас в саду родном

Мы цветы не поломаем,

Все игрушки сбережем.

5 реб. Вам, ребята, мы желаем

Дружбой в школе дорожить,

На прощание хотим вам

Этот танец подарить!

Дети танцуют «Танец с пиалами»

6 реб. Мы вам чуть-чуть завидуем:

Вы школьники почти.

И от души желаем вам
Доброго пути!

(дети дарят шарики)

Ведущий:

Шар воздушный в небо рвется,
А теперь, друзья, придется
Вам устроить испытанья,
Чтоб проверить ваши знанья.
Кто ответ сейчас найдет,
Тот отправится в полет.

Игра «Наполни кувшин» проводится как эстафета. На столе кувшин, кружка и ведра с водой. Дети по очереди черпают из ведра воду кружкой и заполняют кувшин водой.

Вбегает Петрушка.

Сәлеметсіздер ме? балалар!

Мое почтение, добры молодцы, красны девицы!

Вот и я, привет мои друзья!

Здравствуйте, ребятишки, здравствуйте, парнишки,
славные девчушки, быстроглазые вострушки!

Я пришел Вас с праздником поздравить.

Все садитесь, кто на пенек, а кто на лавку, да не делайте давку. Представление начинается, праздник открывается!

Говорят, что вы все умеете, на все руки мастера.

А сумеете ли вы мои скороговорки повторить?

Выходят родители с детьми (3-4 пары) и
повторяют за Петрушкой скороговорки.

"Сачок зацепился за сучок"

"Кукушка кукушенку купила капюшон, как в капюшоне он смешон"

"Осип охрип, Архип осип" и др.

Петрушка: Эй, девчонки-хохотушки, запевайте-ка частушки.

И гости не отставайте, частушки подпевай:

1. Будем громко петь частушки,

Чтобы стало веселей,

Мы сегодня поздравляем

Наших воспитателей!

2. Нашу няню очень любим,

Она тоже любит нас.

И задорную частушку

Спели громко ей сейчас!

3. Громко музыка играет

В музыкальном зале,

Это снова музыкант

Играет на рояле!

4. Что-то мы проголодались,
Есть охота здорово,
Когда кушать захотели,
Вспомнили про повара!
5. Витамины всем полезны -
Это медик нам сказал
И ребятам в нашей группе
Всем по витамине дал!
6. А заведующей сада
Вовсе некогда скучать,
Потому что ей ведь нужно
Детским садом управлять!
7. Скоро вырастем большими,
Годы быстро пролетят,
Будем часто вспоминать мы
Наш любимый детский сад!

Родители:

В синем небе ходят тучки,
Будет дождик или град.
Оля просится на ручки
По дороге в детский сад!
Петя ловко ловит рыбу,
Может плотик смастерить,
Только "здравствуй" и "спасибо"
Не умеет говорить!
Саша с Вовой поиграли
Все игрушки разбросали,
Стали спорить и кричать,
Кому игрушки собирать!
За столом сидела Алла,
За тарелкой думала,
Буратино к ней подсел,
Весь компот и кашу съел.
У родителей ни часа
Нет с ребенком пообщаться,
Кто в саду общается,
Быстро развивается!

Соловей:

Сәлеметсезбе! Здравствуйте – я соловей!
Я летел к вам много дней
И попал как раз на праздник, сколько, вижу, тут друзей,
Я принес привет из школы – только школы не простой,
А большой, большой зеленой, удивительной – лесной!

Добрый дятел – наш учитель вам портфель прислал, смотрите.
Там в портфеле есть конверт, и чего в нем только нет:
Там картинки и тетрадки, где записаны загадки
И задачи, интересные игры, песенки чудесные.
В эти игры поиграйте и загадки отгадайте.
Буквы все от "А" до "Я"
На страницах...
Букваря! Верно!
Должен каждый ученик
В школу брать с собой...
Дневник! Отлично!
Чтобы ручками писать,
Приготовим мы...Тетрадь!
Молодцы!
Кто альбом раскрасит наш?
Ну конечно...Карандаш!
Чтобы вдруг он не пропал,
Уберём его в...Пенал!

Игра: «Наши помощники» На полу разложены 3 обруча-юрты. Дети образуют три круга. Под музыку передают в своей команде по кругу метелку. Кто первый завершит круг, тот запрыгивает в центр и поднимает метелку высоко вверх.

Игра «5 бутылочек подряд»

На столе поставим в ряд.
А в бутылках – молоко.
Тот, кто пьёт молоко,
Будет прыгать высоко,
Будет бегать далеко.
В школе это пригодится.

Конкурс "Кто быстрее выпьет молоко" (приз)

Оживилась детвора, нам уже плясать пора.
Пляска моя народная,
Смешная и задорная!
Танец «Кадриль»
Под музыку «Топ, топ, топает малыш» входят дети .

Сказочница

Девочки вставайте в круг скорей,
Поиграйте веселей.
Играют девочки.
Девочки становятся в круг, выбирают водящего.
«Пять детей у Абылая.

Если хочешь будь шестая.
Они не ели и не пели.
По-казахски говорили
Друг на друга смотрели и делали вот так!»
Водящий показывает музыкально-ритмические движения под музыку все остальные повторяют.
А теперь джигиты выходите,
В поле своих коней выводите.
Кто из вас решится в путь дорогу снарядиться?
Кто отправится в дальний путь,
И привезет к нам красавицу Наурызгуль?
Играют мальчишки
Игра «Удалой джигит»
Мальчишки с «конями» становятся в круг. Вне круга ходит водящий
Водящий: «Я хочу у вас спросить можно ли коня купить?»
Дети отвечают: «Коль джигит ты удалой, Конь любой здесь будет твой»
Водящий называет ребенка, с которым они разбегаются в разные стороны.
Кто не успеет взять коня, тот и водящий.
 Построим юрту, общий дом.
 Хорошо, уютно в нем.
 Всем в этот день добра желают,
 Боль и обиды забывают.
Игра «Юрта». Дети становятся в круг.
Ведущий. Чтоб пошло ученье впрок, потанцуем вместе,
Руку другу смело дай, не сиди на месте!
Танец «Көктем келді!»
Игра «Утренние старты» Играют две семьи. Ребёнок собирает портфель, мама составляет букет цветов и упаковывает его, папа надувает воздушный шарик. Все атрибуты лежат на двух журнальных столиках. Затем мама с букетом, папа с шариком и ребёнок с портфелем берутся за руки и бегут в противоположный конец зала, где находятся два колокольчика. Кто первый позвонит, тот и выиграл).
Игра «Кем буду?» (звездочки с названиями профессий.
Играют 2 раза, мальчишки, потом девочки)
Дети: Прощайте все, кто нас любил, учил играть, писать,
Лепить, и танцевать, и петь, помог умнее стать!
Мы не забудем ваших рук, их нежное тепло.
Мы здесь познали слово «друг». И «счастье», и «добро»!
Спасибо всем, кто нас учил, кто нас кормил, и кто лечил,
И тем, кто просто нас любил! Все: поклон Вам и спасибо!
Ведущий:
Хотим пожелать вам, родные ребята,
Учиться, расти, встретить новых друзей.
Мы вами всегда будем очень гордиться,
По лесенкам жизни идите смелей! (Дети обходят круг почёта под музыку, берут за руку родителей и вместе выходят на сцену)

Уходят дети школьною дорогой, но остается в них частица нас!
От сада детского, от школьного порога их провожаем в школу:
В добрый час!
Теперь самая торжественная минута нашего праздника.
Вам вручат самые первые в жизни дипломы в память о детском саде.
Поздравления заведующей.
Благодарственное слово родителям.
Запуск шаров с пожеланиями в небо.

Родители вместе с детьми поют песню «Песня о доброте»
(Слова и музыка ТН₂ Мухаметшиной)

ФОРМИРОВАНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНИКА НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА

Г. М. Жумагулова,
учитель начальных классов
КГУ «Средняя школа №21»
г. Петропавловска
Северо-Казахстанской области

Мақалада орыс тілі сабағында бастауыш сынып оқушыларының функционалды сауаттылығын қалыптастыру ерекшеліктерін қарастырады. Автор оқушылардың функционалды сауаттылығын қалыптастыруда тілдік пәндердің мазмұнына назар аударады. Мақала мазмұны орфографиялық дағдылардың ерекшеліктерін ұсынады.

In the article the features of functional literacy forming of junior schoolchildren are examined on the lessons of Russian. An author spares large attention on the role of language disciplines in forming functional literacy. The table of contents of the article demonstrates the features of orthographic skills.

Начальная школа – самоценный, принципиально новый этап в жизни ребенка: он начинает систематическое обучение в образовательном учреждении, расширяется сфера его взаимодействия с окружающим миром, изменяется социальный статус ребёнка и увеличивается потребность в самовыражении.

Начальное образование имеет свои особенности, которые отличаются от всех последующих этапов школьного образования. В этот период идет формирование основ учебной деятельности, познавательных интересов и познавательной мотивации; при благоприятных условиях обучения происходит становление самосознания и самооценки ребенка.

Младшему школьнику должны быть предоставлены условия для развития способности оценивать свои мысли и действия как бы «со стороны», соотносить результат деятельности с поставленной учебной целью, определять

свое знание и незнание и др. Эта способность к рефлексии – важнейшее качество, определяющее социальную роль ребенка как ученика, школьника.

Особенностью содержания современного начального образования является не только ответ на вопрос *что ученик должен знать* (запомнить, воспроизвести), но и набор конкретных способов деятельности – ответ на вопрос *что ученик должен делать, чтобы применять (добывать, оценивать) приобретенные знания*. Таким образом, наряду со «знаниевым» компонентом (функциональной грамотностью младшего школьного – умением читать, писать, считать), в программном содержании обучения должен быть представлен деятельностный компонент, что позволит соблюсти «баланс» теоретической и практической составляющих содержания обучения.

Учебный предмет «Русский язык» занимает ведущее место в начальном обучении, поскольку направлен на формирование функциональной грамотности младших школьников. Успехи в изучении русского языка во многом определяют качество подготовки ребенка по другим школьным предметам.

Специфика начального курса русского языка заключается в его тесной взаимосвязи с литературным чтением. Эти два предмета представляют собой единый филологический курс, в котором изучение русского языка сочетается с первоначальным литературным образованием и обучением чтению.

Основа элементарного графического навыка формируется наряду с речевыми умениями, обогащением и активизацией словаря, становлением и развитием фонематического слуха, а также грамматико-орфографической пропедевтикой.

Среди правил письменной передачи звучащей речи выделяются две группы. Одну составляют правила графики: система принятых в данном языке письменных знаков, в частности букв, и норм их использования. Нарушение этих норм ведет к графическим ошибкам, при которых чаще всего меняется звуковой облик слова.

Вторую группу правил письма составляют орфографические. Их несоблюдение тоже ведет к нарушению норм письменной речи, но они не влияют на произношение: написано с большой буквы или с маленькой, с «о» или с «а», слитно или раздельно и т.д. — на произношении это не отразится.

Правильное письмо — это минимально необходимое условие эффективного письменного общения. Вот почему вопросам обучения графически и орфографически правильному письму в школе, в частности в начальных классах, всегда уделяется много внимания.

Маленьким школьникам, начинающим овладевать письменной речью, приходится постигать обе группы правил. Первые, конечно, преодолеваются легче, именно они находятся в центре внимания в период обучения грамоте. Вторые осваиваются на протяжении всего изучения курса русского языка, но важные шаги в этом направлении должны быть сделаны тоже в период обучения грамоте.

Орфографическую ошибку нельзя обнаружить на слух, ее можно только увидеть. При существенном различии графических и орфографических ошибок

у них есть общее следствие: они мешают (в большей или меньшей степени) восприятию письменного сообщения, так как затрудняют его понимание.

Какова особенность орфографического навыка?

«Орфографическая слепота», неумение обнаруживать «ошибкоопасные» (выражение Г.Г. Граник и др.) места — одна из важнейших причин орфографических ошибок. Не замечая мест, где требуется применение правил, учащиеся, даже зная правила, естественно, не обращаются к ним и пишут наугад, часто неверно.

Какой принцип орфографии считается ведущим?

В этот период ребенок начинает писать, и если на первом этапе не заложить основы осознанного отношения к трудностям письма, то в дальнейшем восполнять пробел, наверстывать будет сложнее. Во-вторых, важно, чтобы учащиеся сначала узнали об «опасных» местах, научились их находить в словах, приучились ставить орфографические задачи, а уж потом приступили к знакомству с орфографическими правилами как способами решения этих задач. Работу над орфографической зоркостью нужно начинать до изучения основной части орфографических правил. Большую же часть первого учебного года школьников составляет период обучения грамоте, а, как известно, чтобы появилось умение, нужно время на многократное повторение действия.

Виды орфограмм

В период обучения грамоте необходимо учить первоклассников прежде всего обнаруживать орфограммы, т.е. ставить перед собой орфографические задачи. Обучение же их решению — это цель работы на следующем этапе, в следующих классах.

Изучаются следующие орфограммы:

- 1) обозначение мягкости согласных на письме с помощью букв е, ё, и, ю, я, ь;
- 2) большая буква в именах, отчествах, фамилиях людей, кличках животных, географических названиях;
- 3) буквы и, у, а после шипящих ж, ш, ч, щ;
- 4) разделительные ь и ъ;
- 5) безударные гласные в корне слова (на материале двусложных слов);
- 6) звонкие и глухие согласные на конце слова;
- 7) пробел между предлогом и другим словом.

Орфографическая зоркость, которая должна явиться результатом первого года обучения орфографии, понимание школьниками сущности главной орфографической проблемы нашего письма — необходимости выбора буквы для обозначения звука — вот в чём состоит психологическая и лингвистическая подготовка учащихся к более осознанному восприятию и применению орфографических правил.

Для развития орфографической зоркости применяю следующие задания:

Игровое поле.

Слова-мячики с проверяемыми парными звуками и глухими согласными забросьте в корзину.

Сколько набрали очков? (Жираф, лев, дрозд, чиж, морж).

Списывание. (С предварительным выполнением ряда вспомогательных, но очень важных операций).

Этот вид упражнения как бы вбирает в себя два традиционных: списывание и письмо по памяти.

Алгоритм списывания:

- 1) прочитать слово или предложение, чтобы понять его и запомнить;
- 2) отметить «опасные места»;
- 3) прочитать вслух или шепотом так, как написано;
- 4) повторить, не глядя на запись, так, как было написано;
- 5) закрыть и писать, диктуя себе, вслух или шепотом, так, как было написано; отметить «опасные места»;
- 6) открыть, сверить, т.е. сравнить «опасные места» в записи на доске, в книге и у себя.

Конечно, процедура списывания оказывается довольно длительной и трудоемкой, но у нее неоспоримые преимущества перед традиционным аналогом. Эффективность такого списывания объясняется тем, что каждая его операция включает в себе важный обучающий смысл. Так, вторая способствует становлению орфографической зоркости, третья, четвертая и пятая – развитию орфографической памяти; последняя – развитию самоконтроля. Данная технология списывания обеспечивает активное включение всех видов памяти (зрительной, слуховой, артикуляционной, моторной), что позволяет использовать этот прием, как для успешного запоминания орфографического облика конкретных слов, так и для развития орфографической памяти в целом. Вот почему списыванию должно уделяться особенно серьезное внимание на первых этапах орфографической работы. В идеале любое списывание в 1-м классе целесообразно проводить так, а не иначе – это поможет учащимся начать осваивать элементы грамотного письма еще до изучения правил.

Большое значение имеет использование орфографических словарей на уроках русского языка в начальной школе.

При организации работы над словарём современная методика русского языка рекомендует исходить из следующих принципиальных положений:

1. Работа над словарём имеет большое воспитательно-образовательное значение для формирования личности ученика, его мировоззрения, для вооружения ученика навыками, необходимыми для будущей практической деятельности.
2. Содержанием словарной работы является объяснение новых, непонятных для учащихся слов, анализ и уточнение значений уже известных им слов, ознакомление школьников с исключительным богатством словаря и показ его стилистических возможностей.
3. Анализ значений слов должен производиться преимущественно с точки зрения словоупотребления в современном русском языке, хотя в ряде случаев слово может быть рассмотрено и в историческом аспекте.
4. Словарная работа – это не эпизод в работе учителя, а систематическая, хорошо организованная, педагогически целесообразно построенная работа, связанная со всеми разделами курса русского языка.

Давно известно, что знания, усвоенные без интереса, не окрашенные собственным положительным отношением, эмоциями, не становятся полезными. Использование игровых моментов на уроках русского языка пробуждает интерес к предмету, делает его увлекательным, любимым и нужным. Чем интереснее ребенку, тем прочнее его знания.

Словарно-орфографическую работу на уроках стараюсь проводить в игровой форме.

Для этого организую «Словарные эстафеты». «Словарные эстафеты» провожу только после неоднократной работы над словарными словами. Это своего рода словарный диктант. Дети записывают трудные слова в свою рабочую тетрадь. Кроме того, каждый ребенок по три слова пишет на общую карточку, передавая ее по ряду. Дети стараются не делать ошибок, чтобы не подводить своих товарищей, т. к. оценка за карточку ставится всему ряду.

Дети с особым интересом участвуют в игре «Покупатели и продавцы». На подготовительном уроке распределяем, кто из ребят продавцом каких товаров будет. Каждый продавец дома готовит витрину своего отдела: на альбомном листе красиво и разборчиво, а главное, правильно пишет перечень товаров своего отдела и украшает этот перечень рисунком. Затем «витрины» выставляются для обозрения учащихся. Их цель – запомнить правильное написание как можно большего числа слов. «Витрины» убираются, а учащиеся записывают в тетрадь слова, которые запомнили. Выигрывает тот, кто правильно запомнил большее количество слов.

Для знакомства с новым словом ученикам можно предложить иллюстрацию, ребус или загадку.

Например: «Раскололся тесный домик на две половинки, И посыпались в ладони бусинки-дробинки». (Горох)

Затем учитель объясняет значение слова, вспоминает вместе с учениками, где встречали его. Идет работа на запоминание, можно использовать мнемотехнику: на что похоже, с чем связано слово.

В следующем упражнении «**Узнавание слова**» слово прочитывается орфоэпически, орфографически, ставится ударение, объясняется буква, которую надо запомнить. Показывается печатная карточка с выделенной буквой. Слово записывается на доске и в тетрадях. На следующем уроке предлагается узнать слово в тексте: «*На жарком солнышке подсох и рвется из стручка горох*».

Подбираются к слову подходящие по смыслу слова, которые обозначают признак предмета. Горох (какой?) зеленый, спелый, кудрявый, в стручках, вкусный, круглый.

В процессе работы с орфографическим словарем, ученикам предлагаю и такие задания:

1. Заполните таблицу.

1) Напишите названия животных (корова, лисица, собака, медведь)

2) Напишите названия птиц (ворона, сорока, воробей, соловей)

2. Замена описательных оборотов словами-синонимами.

Задание: вместо описательного оборота подобрать слово-замену и вставить пропущенную букву (карточка).

Описательные обороты	Слова
1. Ящик для ручек, карандашей. 2. Коллективная поездка, посещение чего-нибудь. 3. Собрание однородных предметов. 4. Собрание засушенных растений. 5. Помещение, где хранятся и выдаются книги.	г...рбарий б...бл...отека п...нал ко...екция ...кскурсия

3. Спишите текст, вставив словарное слово

Впишите в предложения по смыслу формы слов *автобус, автобусный*.

К _____ остановке подъехал новенький _____. Пассажиры вышли из _____. Мальчик держит в руках игрушечный _____. В _____ парке ремонтируют и готовят к рейсам _____. Рано утром выезжают _____ на улицы нашего города. Водитель _____ обязан соблюдать правила дорожного движения.

Найди в тексте и подчеркни слова с безударными гласными, не проверяемыми ударением.

4. Составьте и запишите рассказ на заданную тему, используя слова из словаря.

Сочинение по опорным словам.

Задание: написать сочинение по теме «На вокзале» со словами: **багаж, вокзал, вагон, дежурный, пассажир, перрон, сигнал.**

Таким образом, благодаря систематической словарной работе на уроках русского языка у учащихся растет интерес к словарной работе и к русскому языку в целом. Важно помнить, что тщательно спланированная и хорошо организованная словарная работа помогает обогащать словарный запас учащихся, вырабатывать орфографическую грамотность, развивать речь школьников, а в целом способствует повышению языковой культуры, формированию у ребёнка грамотности, внимания, уважения и любви к родному языку.

Одна из важных задач современной школы – создание в системе обучения таких условий, которые бы способствовали развитию ребенка, раскрытию его творческого потенциала. С помощью учителя ребенок должен научиться рассуждать, выделять главное, анализировать разные факты и точки зрения, сопоставлять и сравнивать их, задавать вопросы и пытаться самостоятельно искать ответы на них. Без способности к самостоятельному мышлению вряд ли возможно интеллектуальное развитие ребенка.

Литература

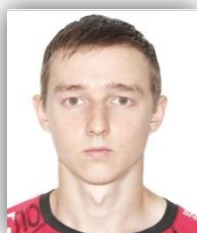
1. Аксенова Л.А. В поисках методики, способствующей повышению орфографической грамотности учащихся // Начальная школа. – №7. – 2003.
2. Алдакаева Н.Г. Работа над ошибками // «Русский язык в школе». – 2010
3. Охлопкова М.Ю. Некоторые приемы работы со словарными словами на уроках русского языка//Материалы научно-практической конференции. – М.: Издательский дом «Первое сентября», 2004.
4. Молокова З.Н. Словарная работа на уроках русского языка – один из путей повышения языковой культуры учащихся // «Русский язык в школе». - 1998. - № 2

ОСОБЕННОСТИ ПОДГОТОВКИ К СОРЕВНОВАНИЯМ ПО КЁРЛИНГУ В Г. ПЕТРОПАВЛОВСКЕ

Д.Ю. Зернов,
к.п.н., доцент кафедры
«Теория и методика
физического и военного воспитания»
СКГУ им. М. Козыбаева

С.П. Семенов,
старший преподаватель кафедры
«Теория и методика
физического и военного воспитания»
СКГУ им. М. Козыбаева

Д.В. Гарагуль,
студент факультета
«Физическая культура и спорт»
СКГУ им. М. Козыбаева

Барлық спорт түріндегідей керлингте де спортшының әр кезеңдік дайындығы маңызды болып табылады. Сонымен қатар, мақалада Солтүстік Қазақстан спортшыларының керлингтегі жетістіктері көрсетілген.

The stages of practical training and maintaining optimal sports performance are important in curling just like in any other kind of sport. The brief review of North Kazakhstanian sportsmen's achievements in curling are presented in the article.

Керлинг – это олимпийский вид спорта. В 1998 году он стал полноправным членом Олимпийской зимней программы в Нагано. В ноябре 2003 года Федерация Казахстана была официально зарегистрирована в Европейской международной федерации. Генеральный секретарь ассоциации кёрлинга Республики Казахстан – Ким Виктор Георгиевич, который более 20 лет посвятил развитию олимпийского движения в Казахстане, член НОК РК, автор книги «Алматы – потенциальная столица зимних Олимпийских игр», мастер спорта международного класса РК по кёрлингу, судья высшей национальной категории РК, заслуженный деятель физической культуры и спорта РК [1, с.4].

Этапом непосредственной подготовки к главному старту сезона считается годичный (в случае одного главного старта) или полугодичный (в случае двух главных стартов) макроцикл, заключенный между окончанием отбора в сборную команду (в большинстве видов спорта – это чемпионат Республики Казахстан, либо специальные отборочные соревнования) и началом

соревновательной деятельности на главном старте сезона (Олимпийские игры, Тихоокеанско-Азиатские чемпионаты, Всемирная универсиада и чемпионаты мира). Главными стартами сезона в керлинге считаются Тихоокеанско-Азиатский чемпионат и чемпионат мира в неолимпийские годы, и Олимпийские игры, а также чемпионат мира в год проведения зимней Олимпиады. Таким образом, ежегодно осуществляется двухпиковая система подготовки с двумя этапами непосредственной подготовки, перед каждым из которых проводятся отборочные соревнования. Продолжительность этапа непосредственной подготовки в керлинге составляет от 3 до 4 недель, в зависимости от календаря соревнований [2, с.45-58].

Первый этап непосредственной подготовки включает 1-й соревновательный период. Он проводится в ноябре и имеет продолжительность около 3-х недель до начала Тихоокеанско-Азиатского чемпионата.

Второй этап непосредственной подготовки служит окончанием 2-го соревновательного периода. Его продолжительность – 3 недели у женской команды и 4 недели у мужской команды. Он проводится в марте перед началом Чемпионата мира.

Практически во всех видах спорта этап непосредственной подготовки является заключительным в рамках общей структуры соревновательного периода[3, с.33-86]

Структура и содержание подготовки сборных команд Казахстана по кёрлингу представлены в таблице 1.

Таблица 1. Содержание подготовки сборных команд Казахстана по кёрлингу.

Периоды	Этапы, сроки	Цель, задачи
1-й подготовительный период	Общеподготовительный. (середина июня – конец июля)	Цель: совершенствование ФП и других видов подготовленности вне льда. Задачи: - совершенствовать ОФП; - совершенствовать СФП неспецифическими средствами вне льда (тренировочные нагрузки в соответствующих зонах мощности); - психологическая подготовка вне льда; - тактическая подготовка средствами теоретической подготовки.
	Специально-подготовительный. (август – вторая половина сентября)	Цель: совершенствование ФП и других видов подготовленности на льду. Задачи: - совершенствовать индивидуальную технику (деливери, свипинг); - совершенствовать технико-тактические действия (бросков); - совершенствовать специальные двигательные качества специфическими средствами (ледовая подготовка); - совершенствовать тактическую подготовленность специфическими

		средствами ледовой подготовки; - психологическая подготовка вне льда и на льду
1-й соревновательный период	Общесоревновательный (октябрь, 4 недели)	Цель: реализация накопленного потенциала в соответствующий (запланированный, промежуточный) результат. Задачи: - совершенствовать тактическую подготовленность; - совершенствовать технико-тактические действия; - стабилизировать и корректировать индивидуальные технические действия; - совершенствовать психологическую подготовленность; - поддерживать необходимый уровень физической подготовленности
	Этап непосредственной подготовки (ноябрь, 3 неделя)	Цель: достижение максимального уровня (пика) спортивной формы к началу турнира Тихоокеанско-Азиатского чемпионата. Задачи: - совершенствовать тактическую подготовленность; - совершенствовать технико-тактическую подготовленность; - совершенствовать техническую подготовленность
2-й подготовительный период	Декабрь (4 недели)	Цель: оптимизация уровня подготовленности игроков. Задачи: - восстановить нервно-эмоциональный потенциал; - восстановить двигательный потенциал; - откорректировать, при необходимости, уровень индивидуальной технической подготовленности игроков
2-й соревновательный период	Общесоревновательный (январь – февраль, 8 недель)	Цель: реализация накопленного потенциала в соответствующий (запланированный, промежуточный) результат.
	Этап непосредственной подготовки (март, 3-4 недели)	Цель: достижение максимального уровня (пика) спортивной формы к началу чемпионата мира. Задачи: - совершенствовать тактическую подготовленность; - совершенствовать технико-тактические действия; - стабилизировать и корректировать индивидуальные технические действия; - совершенствовать психологическую подготовленность; - поддерживать необходимый уровень

		физической подготовленности
Переходный период	Апрель-май	Цель: успешное выступление в финалах чемпионатов Казахстана в составах своих областей.

В основном этап непосредственной подготовки представляет собой комбинацию, включающую базовый, специально-подготовительный, предсоревновательный и соревновательный этапы и задействуется в макроцикле чаще всего не более одного раза. Этап непосредственной подготовки обладает своей четко выраженной структурой и конкретными задачами:

- восстанавливать работоспособность после главных отборочных соревнований и чемпионатов страны;
- продолжать совершенствовать физическую подготовленность и технико-тактические навыки;
- создавать и поддерживать высокую психологическую готовность атлетов за счет регуляции и саморегуляции состояний;
- полностью, либо частично, моделировать соревновательную деятельность и контролировать уровень подготовленности;
- адаптироваться к новым климатогеографическим и социально-психологическим условиям места проведения главного старта сезона;
- подводить к старту в оптимальном, текущем и оперативном состоянии.

Особое внимание на этапе непосредственной подготовки уделяется поддержанию оптимальной спортивной формы.

Спортивная форма представляет собой многофакторное состояние, имеющее сложную иерархическую структуру. Спортивная форма также обладает специфическим характером, зависящим от особенностей соревновательной деятельности. Достижение спортивной формы возможно только при наличии устойчивого состояния работоспособности, включающего в себя высокую физическую подготовленность [2, с.65-95].

Зачастую в практике спорта не уделяется должное внимания понятию «общего оперативного состояния» в соревновательные дни, которое в значительной степени влияет на пик спортивной формы. Общее оперативное состояние имеет прямую зависимость от внешних и внутренних факторов, в которые входят: социальная значимость состязаний, экономические стимулы, самочувствие, акклиматизация, правильная подводка в предыдущие дни, погода, питание, комфорт размещения, трансфер к местам проведения, поведение судейского штаба, зрителей, качество инвентаря и оборудования. Каждый из перечисленных факторов, как по отдельности, так и в сумме, оказывает влияние на выступление спортсменов, обеспечение достижения запланированных результатов, включающих личные рекорды.

Управление процессом подготовки спортсменов вместе с целевым моделированием состояний подготовленности, условий проведения соревнований и структуры самого этапа непосредственной подготовки – не простая задача, результат которой зависит не только от тренеров, но и врачей, психологов и других специалистов.

Например, в спортивных играх появляется необходимость в формировании команды, определении стартовых составов, сыгранности отдельных звеньев и всей команды целиком. Для этого, как правило, проводят контрольные игры во второй половине этапа непосредственной подготовки.

В ряде спортивных видов этап непосредственной подготовки в миниатюре схож с годичным циклом с микроподготовительным и микросоревновательным периодами. На протяжении нескольких недель тренировочная деятельность атлетов несет в себе высокие нагрузки с напряженным психическим фоном. При этом пиковые нагрузки необходимо планировать именно на дни и часы недели, на которые будут приходиться предстоящие соревнования.

Пристальное внимание в заключительные дни этапа непосредственной подготовки уделяется интенсивности тренировочных нагрузок и их психической напряженности. Более щадящий режим в эти дни необходим по причине адаптации организма к климатическим условиям, смене часового пояса, либо к отличной от привычной социально-психологической среды на незнакомых местах проведения соревнований [4, с.8-73].

В задачи же тренерского штаба на этапе непосредственной подготовки главным образом входит: коррекция оперативных компонентов спортивной формы (психологическая и тактическая подготовленность) и оперативного состояния спортсмена.

Вышесказанное определяет специфичность и подтверждает особую значимость этапа непосредственной подготовки для достижения высоких результатов на главных стартах сезона, как в керлинге, так и в других спортивных видах.

Играть в керлинг могут все, начиная от школьников и заканчивая пенсионерами. В Петропавловске Управлением физической культуры и спорта СКО закуплено все необходимое оборудование для керлинга (средства для заливки льда, камни, которыми ведется игра, специальная обувь, щетки). Насладиться игрой смогут все желающие на крытом ледовом комплексе ТОО «Основание» на Сенной базе.

Кёрлинг – технически сложный вид спорта. Имеют значение размеры зала, структура льда, водно-солевой и воздушный балансы. Температура льда должна быть около -5°C . На сам лед разбрызгиваются специальные водяные капли (пеббл) для лучшего скольжения камня. Только на специализированном стадионе можно организовать полноценный тренировочный процесс, целенаправленно и методично готовить спортсменов к соревнованиям, которые мы уже здесь проводим. Федерация керлинга Северо-Казахстанской области зарегистрирована и получила аккредитацию в январе 2016 года. В 2014 и 2016 годах команда «Север» заняла I место на чемпионатах РК г. Алматы. 9 спортсменов входят в национальную сборную РК, открыта группа СС ШВСМ «Карасай».

Согласно календарному плану спортивно-массовых мероприятий в составе национальной команды Республики Казахстан по керлингу Гарагуль Дмитрий принял участие в учебно-тренировочных сборах и международных соревнованиях: г. Сеул (Южная Корея), «The 6th Chemnitz Summer Curling

Tournament» в г. Хемниц (Германия) и «Savona Crystal Stone Challenge Cup», г. Прага (Чешская Республика).

На 28-ой Всемирной зимней Универсиаде в составе национальной сборной РК выступал Гарагуль Дмитрий. Национальная сборная заняла 10-ое место.

Команда из СКО была привлечена в НТО Универсиады. По окончании Универсиады члены сборной области: Зернов Д., Семенов С., Гарагуль Д., Буняшин И., Петрова А., Мархалюк Т. – получили дипломы участников 28-ой зимней Универсиады от акима г. Алматы Байбек В., от Президента FISU Матишина О., от Президента NUSF Закирьянова К. Также были вручены Благодарственные письма от технического делегата FISU Джонсон Д., от технического делегата мировой федерации керлинга Арнольд С., от генерального секретаря Федерации керлинга Казахстана Ким В.

18.02-21.02.17 в г. Саппоро (Япония) на Азиатских зимних играх в составе национальной сборной РК Дмитрий Гарагуль занял 5-ое место.

Что касается дальнейших планов, то мы хотим полноценно развивать данный вид спорта в нашем регионе, а также воспитать и подготовить олимпийского чемпиона.

Литература

1. Лед и камень: игра миллионов// Казахстанская правда, № 232 (27506) 13.07.2013.

2. Задворнов К.Ю., Теоретические основы индивидуальной подготовки спортсменов в спортивной игре в керлинг: Учебное пособие / К.Ю. Задворнов. СПб.: СПб ГАФК, 1999. - 65 с.

3. Задворнов К.Ю., Содержание соревновательной деятельности в кёрлинге / Основы спортивной игры в керлинг: учеб.-методич. пособие. СПб.: СПб ГУФК им. П.Ф. Лесгафта, 2006. - С.4-18.

4. Платонов, В.Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения / В.Н. Платонов. – М.: Советский спорт, 2005. – 820 с.

КВАДРАТ ТЕҢСІЗДІКТІ КВАДРАТТЫҚ ФУНКЦИЯНЫҢ ГРАФИГІ АРҚЫЛЫ ШЕШУ

(алгебра 8-сынып)

С.И. Ибраева,
СҚО, Қызылжар ауданының
«Парасат» мектеп-лицейі» КММ
математика пәні мұғалімі

Сабақтың тақырыбы: Квадрат теңсіздікті квадраттық функцияның графигі арқылы шешу.

Сабақтың мақсаты: Квадрат теңсіздікті квадраттық функцияның

графикі арқылы шешуге үйрету.

Туындайтын идеялар: парабола әдісімен квадрат теңсіздіктерді шешуге берілген есептерді топпен жұмыс жасау барысында талқылап, шығару барысында оқушылардың білімдері толығына түседі.

Сабақтың барысы:

I. Ұйымдастыру кезеңі. «Көтеріңкі көңіл күй» психологиялық тренинг/жылы лебіздерін бір-біріне білдіру, топқа бөлінуі, әрбір балаға нәтижелік карта үлестірілуі. Оны оқушы сабақ бойы толтырып отырады/

II. Үй жұмысын тексеру. /Т.Т. орындалуын тексеру/Оқушылар дәптерлерімен ауысады/115 бет/

$$1) \quad Д \quad \begin{cases} x + 5 \geq 0 \\ x - 4 < 0 \end{cases} \quad \begin{cases} x \geq -5 \\ x < 4 \end{cases} \quad (-5; 4)$$

$$2) \quad А \quad [1; +\infty)$$

$$3) \quad Д \quad \begin{cases} 4x - x \geq 5 + 1 \\ 3x - 4x > -2 - 1 \end{cases} \quad \begin{cases} 3x \geq 6 \\ -x < -3 \end{cases} \quad \begin{cases} x \geq 2 \\ x < 3 \end{cases} \quad [2; 3)$$

$$4) \quad А \quad \begin{cases} x^2 - x - 6 < 0 \\ x_1 + x_2 = 1 \\ x_1 \cdot x_2 = -6 \end{cases} \quad \begin{matrix} x_1 = 3 \\ x_2 = -2 \end{matrix}$$

$$5) \quad С \quad (-\infty; 4] \cup [10; +\infty) \quad \begin{matrix} x_1 + x_2 = 14 \\ x_1 x_2 = 40 \end{matrix} \quad \begin{matrix} x_1 = 10 \\ x_2 = 4 \end{matrix}$$

Бағалау критерийі: «5»-5

«4»-4

«3»-3

Қорытынды тест тапсырмаларын орындау барысында квадраттық функцияның графикі арқылы теңсіздіктерді шешуді қарастырдық.

III. «Қайталау – оқу айнасы»

Оқушы қызығушылығын тудыратын тақырыпқа қатысты проблемалық сұрақтар, жағдаяттар ұсынылады.

I. 1.Квадрат теңсіздік дегеніміз не?

1. Квадрат теңсіздіктерді шешудің қандай әдістерін білесіңдер?

2. Парабола әдісімен шешу алгоритмін атаңдар

3. Қатаң және қатаң емес теңсіздіктердің айырмашылығы неде?

4. Теңсіздіктің шешімі нақты сандар жиыны (R). Оны теңсіздік түрінде қалай белгілейді?

5. $y = a(x-m)^2 + n$ функциясының төбесінің координаталарын анықтаңдар.

II. Постермен жұмыс

а) $y = ax^2 + bx + c$ функциясының графикінің Ох осіне қатысты орналасуының кескінін көрсетіңдер.

I-топ. I-жағдай: $a > 0, D = 0$

II-жағдай: $a < 0, D > 0$

II-топ. I-жағдай: $a > 0, D < 0$

II-жағдай: $a < 0, D = 0$

III-топ. I-жағдай: $a > 0, D > 0$

II-жағдай: $a < 0, D < 0$

ә) а коэффициенті мен Д дискриминанттың таңбаларына байланысты квадрат теңсіздіктердің шешімін көрсетіңдер.

I топ. $a > 0, D > 0, ax^2 + bx + c \leq 0$

II топ. $a > 0, D < 0, ax^2 + bx + c > 0$

III топ. $a < 0$, $D = 0$, $ax^2 + bx + c > 0$

IV. Сабақты бекіту кезеңі (Оқулықпен жұмыс)

I топ. №289 1)

II топ. №289 2)

III топ. №291 1)2)

V. Сергіту сәті (шаблонды жылжыту ойыны)

VI. Сабақты пысықтау. Деңгейлік тапсырмалар.

A деңгейіндегі тапсырмалар: а) $x^2 - 25 \geq 0$ ә) $x^2 - 3x - 4 < 0$

B деңгейіндегі тапсырмалар: а) $-x^2 - 2x + 8 > 0$ ә) $(x - 7)^2 + 1 < 0$

C деңгейіндегі тапсырмалар: а) $3x^2 - 7x + 2 < 0$ ә) $-2x^2 - 5x + 3 \geq 0$

Шығармашылық тапсырма: Геометриялық есеп. Квадраттың бір қабырғасын 2 см, екіншісін 6 см арттырды. Пайда болған тіктөртбұрыштың ауданы 45 см^2 – дан артық болды. Квадраттың қабырғасы қандай болғаны?

VII. Үйге тапсырма № 288 В тобынан, № 290 С тобынан

VIII. Оқушыларды бағалау

Бағалау парағы

Оқушының аты	Үй тапсырмасын тексеру	Қайталау-оқу айнасы	Постермен жұмыс	Оқулықпен жұмыс	Деңгейлік тапсырмалар	Ұнай саны	Қорытынды баға

ИНТЕГРАТИВНАЯ МУЗЫКОВЕДЧЕСКАЯ ПОДГОТОВКА ОБУЧАЮЩИХСЯ КОЛЛЕДЖА ИСКУССТВ ПО МУЗЫКАЛЬНЫМ СПЕЦИАЛЬНОСТЯМ

Н.Р. Кондратова,

преподаватель музыкально-теоретических дисциплин
КГУ «Комплекс «Колледж искусств-специализированная
школа-интернат для одаренных детей
музыкально-эстетического профиля»
г. Петропавловска Северо-Казахстанской области

Мақалада музыкалық-теориялық бағыттағы пәндер байланысы және музыкалық-теориялық бағытындағы пәндерді оқытудағы рөлі белгіленген.

The article outlines the role of integration in the teaching of musical and theoretical disciplines, reveals integrative links between the subjects of the musical-theoretical cycle.

Музыковедческое образование будущего музыканта (дирижера, вокалиста или инструменталиста) основано на органическом взаимодействии различных музыкальных дисциплин, которые, в свою очередь, подразделяются на предметы музыковедческой, исполнительской, методической и др. подготовки. Музыковедческий компонент представляет собой музыкально-

теоретическую основу процесса профессионального становления музыканта. Он по праву имеет определяющее значение во всем комплексе профессиональной подготовки студента, будущего выпускника. Невозможно представить себе, например, процесса дирижерской или инструментально-исполнительской подготовки без музыкально-теоретических знаний.

Организация музыковедческого блока учебной деятельности сопряжена с целым рядом достаточно сложных педагогических проблем, которые обуславливаются несколькими причинами:

- многопредметностью данной подготовки;
- ограниченной интегративностью данных дисциплин;
- недостаточной разработанностью способов и методов по активизации творческого, профессионально-ориентированного потенциала студентов, что, в свою очередь, является причиной отсутствия интереса к дисциплинам музыковедческого цикла, снижения эффективности их усвоения.

Теория и практика преподавания музыковедческих дисциплин опирается на традиции, сложившиеся еще в XIX веке, когда музыкально-теоретические и музыкально-исторические знания носили характер научных сведений. Образование ограничивалось, в основном, получением исполнительских навыков. *Специализированная* музыкально-теоретическая и музыкально-историческая подготовка, как правило, не практиковалась. Между тем, возрастал интерес не только к отдельным видам музыкального исполнительства, но и к специфике и истории развития музыкального искусства. Важную роль в развитии системы музыкального образования сыграло открытие консерваторий в Санкт-Петербурге и Москве. Комплекс учебных дисциплин в этих учебных заведениях фокусировался на трех основных блоках – общеобразовательном, общепрофессиональном и специальном. При этом музыкально-теоретический и музыкально-исторический компоненты обучения носили вспомогательный характер, предназначались для оснащения студентов навыками, которые они могли бы использовать в непосредственной практической деятельности. В то же время развитие системы музыкального образования требовало активизации поиска улучшения педагогического процесса, в котором музыковедческая подготовка не выполняла бы второстепенной роли. Важнейшую роль в этом направлении сыграли русские композиторы, теоретики и педагоги Н.А.Римский-Корсаков, П.И.Чайковский, С.И.Танеев, А.С.Аренский, К.Ю.Давыдов, Н.М.Ладухин и др.

Активное развитие музыкальной науки в лице таких ее представителей как В.В.Стасов, А.Н.Серов, Б.В.Асафьев и др. *намного опережало формирование музыкальных историко-теоретических дисциплин*. Скорее всего, это было связано с неравномерностью внедрения их в учебный процесс, и с прикладной направленностью их преподавания. Дальнейшее развитие музыковедения протекало по двум направлениям:

- первое, традиционное, основано на изучении музыкального языка, стилей, жанров, форм и т.д., на развитии социологии, музыкальной психологии.

- второе основано на развитии частных исследовательских систем в области теории и истории музыки. Эти научные изыскания послужили методологической основой для разработки учебных дисциплин, которые изначально разрабатывались, например, для теоретиков, или композиторов, а по факту использовались и на исполнительских отделениях. То есть наблюдалась некоторая унификация музыковедческой подготовки студентов разных специальностей, что негативно отражалось на специфике образовательного процесса.

Образовательная реформа конца 50-х годов XX века с установкой на командно-административный стиль руководства привела к резкому сокращению творческо-поисковой деятельности обучающихся и общему снижению их мотивации. А заметная разобщенность теоретических и музыкально-практических дисциплин музыковедческого цикла приводит к *несоответствию* между полученными знаниями и их практической целесообразностью. Наблюдения за студентами показывают, что они не всегда в достаточной мере используют полученные теоретические знания в своей практической деятельности.

На современном историческом этапе государство поставило задачи по совершенствованию системы образования, которая позволила бы обеспечить успех в быстро меняющемся мире, способствовала бы формированию интеллектуального, физически и духовно развитого гражданина. Сегодня пришло время фундаментальных реформ. Для того, чтобы подготовить молодого человека, выпускника школы, колледжа или ВУЗа к жизни в быстро меняющемся мире, *не достаточно академических знаний, функциональных навыков, личностных компетенций.*

Новые экономические условия требуют новой установки: от «человека знающего» к «человеку, способному творчески мыслить, действовать, саморазвиваться». Как оказалось, традиционное обучение обеспечивает достаточный уровень академических знаний, но не готовит к тому, чтобы самостоятельно их добывать, анализировать и эффективно использовать.

Для организации учебной деятельности учащихся в колледже искусств и осуществления контроля ее результатов используются различные методы и средства, выбор которых осуществляется педагогом. Важно отметить, что в рамках обновления содержания образования учебный процесс характеризуется активной деятельностью самих студентов. Преподаватель же в этом случае выступает организатором познавательной деятельности обучающихся. В помощь преподавателю предоставляются различные современные подходы, методы, технологии организации учебного процесса. Одним из них является интегративный подход.

Термин «интеграция» стал достаточно популярен в современном обществе. Интеграция (с лат.) – восстановление, восполнение, объединение частей в целое (integer – целый), причем, не механическое соединение, а взаимопроникновение, взаимодействие, взаимовидение.

Существует множество видов интеграции: по методам, приемам, способам, уровням, направлениям.

Ученые считают, что интеграция, используемая в образовательном процессе, ускоряет формирование убеждений и мировоззрения учащихся, дает большой выигрыш во времени.

Тема интеграции учебных предметов в образовательной области очень мало разработана. Классическим примером является педагогическая система Н. А. Римского-Корсакова, где принцип «знать – значит уметь» был ведущим.

В качестве существенного фактора активизации учебно-познавательной деятельности учащихся выступают межпредметные связи в процессе обучения. Исследования психологов показывают, что *межпредметные связи* на первоначальных этапах их включения в познавательную деятельность учащегося играют *роль ситуационного или пускового, побуждающего стимула*. Решая межпредметные познавательные задачи, учащийся направляет свою активность либо на поиск неизвестных отношений, в которых находятся известные предметные знания, либо на формирование *новых понятий* на основе установленных конкретных межпредметных связей. Знания, полученные в результате предшествующего опыта, стимулируют дальнейшую познавательную активность студентов.

Одной из активнейших форм мотивации в процессе обучения является разработка и проведение интегрированных занятий.

Учитывая прогрессивные музыкально-педагогические теории и системы, а также общие тенденции в рассмотрении данного вопроса, можно выделить основные параметры для уроков интегрирующих общеобразовательные области знаний со специальными в сфере искусства, а также области знаний из смежных, профильных дисциплин (в частности, дисциплин музыковедческого профиля – теория музыки, гармония, музыкальная грамота, сольфеджио, музыкальная литература). С этой целью педагогическим коллективом КГУ «Комплекс колледж искусств – специализированная школа-интернат музыкально-эстетического профиля» был разработан проект программы «Музыка-литература-живопись» и ряд уроков различных образовательных уровней. На основе практических исследований были сформулированы основные положения:

- интегративный урок – урок, органически соединяющий содержание нескольких сложных учебных дисциплин. Используется в тех случаях, когда у учащихся необходимо сформировать целостное, системное представление о сложных процессах, о крупных понятиях, законах, проблемах. Особенно важны в тех случаях, когда необходимо показать органическую связь между теорией и практикой, образовательными областями (музыка и литература, музыка и театральная драматургия и т.п.);
- интеграция дает возможность, с одной стороны, показать учащимся "мир в целом", преодолев разобщенность научного знания по дисциплинам, а с другой – высвобождаемое за этот счет учебное время использовать для полноценного осуществления профильной дифференциации в обучении.

Иначе говоря, с практической точки зрения, интеграция предполагает усиление межпредметных связей, снижение перегрузок учащихся, расширение

сферы получаемой информации учащимися, подкрепление мотивации обучения.

Методической основой интегрированного подхода к обучению являются формирование знаний об окружающем мире и его закономерностях в целом, а также установление внутрипредметных и межпредметных связей в усвоении основ наук. В этой связи, интегрированным уроком называют *любой урок со своей структурой*, если для его проведения *привлекаются знания, умения и результаты анализа изучаемого материала методами других наук, других учебных предметов*. Не случайно поэтому интегрированные уроки именуют еще межпредметными, а формы их проведения самые разные: семинары, конференции, путешествия, творчество и т.д.

Наиболее общая *классификация* интегрированных уроков *по способу их организации* входит составной частью в иерархию ступеней интеграции, которая, в свою очередь, имеет следующий вид:

- конструирование и проведение урока двумя и более учителями разных дисциплин;
- конструирование и проведение интегрированного урока одним учителем, имеющим базовую подготовку по соответствующим дисциплинам;
- создание на этой основе интегрированных тем, разделов и, наконец, курсов.

Следует учитывать, что интегрированный урок требует от учителя дополнительной подготовки, эрудиции, высокого профессионализма. Разрабатывая такой урок, учитель должен учитывать:

1) цель урока (это может быть необходимость сокращения сроков изучения темы, ликвидация пробелов в знаниях учащихся, перераспределение приоритетов и т.п.);

2) подбор объектов, т.е. источников информации, которые бы отвечали целям урока;

3) определение системообразующего фактора, т.е. нахождение основания для объединения разнопредметной информации (это - идея, явление, понятие или предмет).

Результаты интеграционного обучения проявляются в развитии творческого мышления учащихся. Данный тип обучения способствует интенсификации, систематизации учебно-познавательной деятельности учащегося, а также развивает его интеллект и формирует духовную культуру. Задача интегрирования не только показать области соприкосновения нескольких учебных дисциплин, а через их органическую реальную связь дать ученикам представление о единстве окружающего нас мира.

Литература

1. Базилов А.С. Музыкальное образование в современной России: основные противоречия и пути их преодоления: дисс...докт. пед. наук. – М., 2003.

2. Вопросы преподавания музыкально-исторических дисциплин: Сб. трудов. Вып.81/ Гос. муз.-пед. ин-т им.Гнесиных. – М. 2005.

3. Мишкина Т.Е. Интегративная музыковедческая подготовка студентов: история, сущность, проблемы и методы. Вестник Костромского гос. Университета им. Некрасова. 2007. Том 13. Вып.4

4. Назайкинский Е. Пути совершенствования музыкально-теоретических дисциплин //Советская музыка. 2002.- №2

5. Николаева С.В. Модель специалиста интегративного профиля. Вестник Сам.ГУ. 201

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕТОДОВ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ МОНТЕССОРИ В ХОРЕОГРАФИИ

Л.В. Кузурман,
Хореограф ГККП «Ясли-сад «Моншақ»
с. Покровка Есильского района
Северо-Казахстанской области

Мақалада қарастырлған қосымша білім беру бағыты балаға таңдау еркіндігін береді, өмірде өзіне ақылға қонымды база беруге мүмкіндік алады.

This direction gives the child a freedom of choice,affords possilities rationally assess himself in art, in life.

Всегда в общении с ребёнком используй лучшие манеры и предлагай ему лучшее из того, что есть в твоём распоряжении.
М.Монтессори.

Дополнительное образование должно обеспечивать необходимые условия для развития интеллектуального и творческого потенциала личности ребенка.

Сегодня радостно думать о том, насколько прекрасен труд педагога, любящего детей, а значит, принимающего себя во всей своей красе, способного превратить свою профессию в образ жизни.

Хореография – как образ жизни. Как много в этом высказывании раскрывается. Здесь дисциплина и тактичность, любование окружающим миром и гармония собственного духовного состояния, умение складно идти с партнером, возвышенность и радость бытия, любовь к людям и умение сохранять в себе детство.

Согласно статьи о правах ребенка, образование ребенка должно быть направлено на развитие личности, талантов, умственных и физических способностей. Законом Республики Казахстан осуществляется поддержка в организации творческого досуга детей. И наша задача помочь каждому ребенку стать настоящим гражданином и человеком, так как все виды искусства служат величайшему из них – искусству жить на Земле!

Общее образование ребенка оживляют танцы. Погружаясь в это искусство, дети приобретают оптимизм, учатся себя контролировать не только в построении танца, но и рисуют свою жизнь по-иному: четче ставя перед собой задачи на жизнь.

Специфика моей работы с детьми, желающими танцевать, заключается в умении сохранить любовь к искусству.

Моя деятельность направлена на то, чтобы оградить ребенка от безделья и компаний сомнительного плана.

Моя задача – оказать услуги по развитию способностей.

Мы – педагоги дополнительного образования, обязаны повышать свое мастерство, обязаны развивать свой творческий потенциал и постоянно совершенствовать духовное начало.

Очень важно быть духовно развитым. В современном мире достаточно много панических атак. Освобождайтесь от них. Через танец ребенок и взрослый человек уходит от стрессовых ситуаций, снимается психологическая зависимость по средствам неординарного общения. Педагог всегда должен быть внимателен, тактичен и любить своих учеников. Нам необходимо чувствовать музыку. В какой-то момент дети нам помогают увидеть какой-то элемент, разнообразить его, приукрасить его, зафиксировать. Мы делаем постановку казахского танца, и я вижу, как дети «пропитаны» своей страной и во мне живет моя родина – Казахстан. Мы своей природой чувствуем менталитет казахский. И это поразительно, удивительно.

У каждого народа есть все, чтобы быть этим народом и самые счастливые в этом варианте, это мы – североказахстанцы. У нас есть все. «Один в поле не воин». И это говорит нам о том, что нас в танце много, и мы испытываем удовольствие. Нас оценили, мы раскрылись, мы переживали эмоции и все были вместе. Люди объединяются в танце, потому что это им нравится, они получают внутреннее наслаждение. Пусть всегда хореографа с утра до вечера посещает вдохновение.

Все в нашей работе легко и доступно, когда мы любим детей, а потом учим. А через танец мы учим добру: не злись, подружись, прости, прими.

В каждом ребенке надо через танец собрать сострадание, трогательность души. Идет большая работа и это как пример воспитания в ребенке эстетики развития.

Любите себя в искусстве, дети это чувствуют.

Проверенная временем методика Монтессори помогает детям нашего ясли-сада быть раскрепощенными на занятиях хореографии, дисциплинированными, усидчивыми и аккуратными, самодостаточными и мотивированными.

Я вижу в своих воспитанниках неукротимое стремление танцевать, выступать на концертах, желание нравиться и быть успешными. Не это ли мы хотим видеть в своих детях?

У наших родителей есть возможность увидеть, как их ребёнок эмоционально отзывчив, дружелюбен, пластичен, красив в танце.

Моя задача, как педагога, создавать все условия для результативных занятий. Используя на занятиях совместные танцы детей двух групп разного возраста, вижу потрясающий результат.

Старшие дети помогают младшим, они их опекают. А малыши в свою очередь получают возможность учиться у старших и у тех, кто уже танцует красиво. Идёт и воспитание самодисциплины. Не вмешиваюсь в действия своих подопечных, когда те растерялись.

На занятиях использую момент «круг», когда дети садятся в круг, преследую цель – поддержка тех, кто уже справляется с поставленными задачами, поддержка новичков, настрой на дальнейшую работу и для того, чтобы раздать детям с собой на бумажных полосках слова (тематические на государственном, английском, русском языках, для лучшего запоминания того, что происходило на занятиях и приобщаю к чтению.

Моя цель, прежде всего, – на занятиях хореографии воспитывать здорового, жизнерадостного ребёнка, свободного в своём выборе, уверенного в себе человека, уважающего всех, кто рядом.

«Следуй за ребёнком» – принцип, по которому работала с детьми М.Монтессори. Удивительный педагог, врач безгранично верила в ребёнка, помогая раскрыться «природе» ребёнка при отсутствии авторитарного давления со стороны взрослого. В таком подходе есть выгодная позиция – у маленького человека открывается возможность развивать свой внутренний потенциал самостоятельно ориентируясь на свои индивидуальные потребности.

В данной статье речь идёт не только о философии метода Монтессори, но и о связи данного метода с занятиями хореографии. Свобода действия является одним из ключевых моментов педагогики Монтессори, именно хореография подразумевает творчество и свободу, свободу действия. Например, импровизацию необходимо использовать в любом возрасте, это способствует развитию координации движения, умению слышать музыку, проявлять и инициативу в танцевальных действиях, принимать себя через движения своего тела, прислушиваться к себе, лучше понимать свои желания и чувства. Соблюдаем правило «поработал – убери».

Ситуация собственного выбора формирует в ребёнке ответственность. Маленькие дети при занятиях хореографией начинают свои наработки с копирования действий взрослых. В этот момент можно использовать игру «А как бывает», где педагог представляется ребёнком из другой планеты, который показывает движения, дети находят ошибки и показывают как правильно.

Поддерживать дисциплину, уважительно относиться к неудачам детей, просить помощи друг у друга – это определённые правила, благодаря которым идёт тренировка адаптивных навыков ребёнка (насколько готов принимать правила общества), содействует развитию внутренней дисциплины.

Дети – активные участники процесса обучения. Часто не педагог обучает детей, а дети обучают друг друга. Умение исполнять движения – это так же и умение строить рисунки и перестраивать их в танце.

Педагогика Монтессори и искусство хореографии – это практическая деятельность не только педагога, но и детей. В нашем ясли-саду танцуют на сцене и дети, и воспитатели. Я стараюсь объединять всех творчеством в

искусстве. Когда на нашей сцене в танце дети и их воспитатели, весь зал охвачен семейной радостью, счастьем и дружбой. Единство педагогов, детей и родителей наполняет сердце радостью, зарождавая надежду о светлом будущем нашего села, нашего государства.

Литература

1. Амирова Н.М., Власенко О.П., Лунёва Т.А. Мы танцуем Волгоград, Учитель, 2014. – 38 с.
2. Горшкова Е.В. От жеста к танцу. – М.
3. Слуцкая С.Л. Танцы ,танцы. М.: изд. «Линка – Пресс», 2011. - 272с.
4. Петрановская Л. Тайная опора.М.: изд. «АИСТ», 2017 г.

РАЦИОНАЛ САНДАРҒА АМАЛДАР ҚОЛДАНУ

(математика пәні, 6-сынып)

А.А. Камыспаева,
СҚО, Қызылжар ауданының
«Парасат» мектеп-лицейі» КММ
математика пәні мұғалімі

Математика, 6 сынып

Тақырыбы: Рационал сандарға амалдар қолдану

Сабақ мақсаты: Рационал сандарға амалдар қолдану тақырыптары бойынша оқушылардың білімдерін саралау, ауызша есептеу дағдыларын қалыптастыру.

Сабақ барысы:

I Ұйымдастырушылық кезең

А) оқушылармен сәлемдесу;

Б) Сабақ мақсатымен, жоспарымен таныстыру.

II Мұғалімнің кіріспе сөзі:

Ертеде бір патшалықта «Рационал сан» атты патша өмір сүріпті, ол патшаның «Оң сан» және «Теріс сан» атты екі ұлы болыпты. Ұлдарының ақылы көркіне сай болса да, өздерінің патшалықта алатын орны мен маңыздылығы жөніндегі даулары бітпепті. Екі ұлының дауынан шаршаған патша оларды шақырып:

-Екеуіңе үлкен сынақ беремін, қайсың содан сүрінбей өтсең, патшалықтың мұрагері атанып, бар байлықты иеленесіңдер депті. «Оң сан» мен «Теріс сан» нөкерлерін жинап сайысқа кірісіп те кетеді.

Мен сіздерге бағалау парағын таратамын, бүгінгі ертегілер әлеміне саяхатымызды осы парак арқылы бағалайтын боламыз.

1) «Шешендік өнер»

Әр топ бір –біріне тақырып бойынша сұрақтар қояды. Топ басшылары бағалайды.

2) «Өнер» «Графикалық диктант»

Оқушыларға 10 тапсырма беріледі. Егер тапсырманың жауабы дұрыс болса кесінді, қате болса бұрыш салу керек. Тапсырма орындалғаннан кейін тақтадағы сурет бойынша суреттері тексеріледі. Неше сурет дұрыс болса, сонша ұпай қойылады.

1. $8,3+5,6=-16$

6. $-5-8-15-12=-40$

2. $\frac{2}{5} - \frac{3}{5} = -1$

7. $-6,91+12,4=5,49$

3. $-9+0,9=-8,1$

8. $46,56+(-58,17)=-11,61$

4. $7+(-50)=-57$

5. $0+(-21)=21$

9. $(-3)^3=-27$

10. $-91,3+(-3,65)=94,95$

Дұрыс жауаптар санына қарай ұпай қойылады.

III. «Күш сынасу» Кітаппен жұмыс

Деңгейлік тапсырмалар

I деңгей:

№640 (4-6)

II деңгей:

№644 (1-3)

III-деңгей:

№652(1-3)

1 деңгейдің әр есебіне 1 ұпайдан, 2 деңгейдің әр есебіне 2 ұпайдан, 3 деңгейдің әр есебіне 3 ұпайдан қойылады.

Топтық тапсырма: Тізбектес алты тақ санның қосындысы 96-ға тең. Олардың ең үлкені А саны. А санын табыңдар.

Патша ұлдарының өнерлеріне тәнті болып, екеуін де мұрагер етіп, тату – тәтті өмір сүрулерін өсиет етіп айтып кетіпті. Ағайындылар да қателіктерін түсініп «Рационал сандар» патшалығының көркеюіне өз үлестерін қосқан екен.

V. Қорытындылау:

Бұл ертегіден қандай қорытынды жасауға болады?

VI. Бағалау:

Оқушы	Ережелер	Гр.дик.	1деңг.	2деңг.	3деңг.		ұпай	баға

«5» 36-28

«4» 27-19

«3» 18 -

Үйге: №481,483,484. (121-бет).

Сандарға байланысты ертегі немесе өлең құрастыру

ПИСЬМЕННЫЕ ПРИЕМЫ УМНОЖЕНИЯ С ЧИСЛАМИ, ОКАНЧИВАЮЩИМИСЯ НУЛЯМИ

В.А. Лёвина,

учитель начальных классов

КГУ «Булаевская СШ №2»

района М. Жумабаева

Северо-Казахстанской области

Предмет: математика

Класс: 4

Тема: Письменные приемы умножения с числами, оканчивающимися нулями.

Цель: формирование у учащихся умения овладеть письменным приёмом умножения с числами, оканчивающимися нулями.

Учебные задачи, направленные на достижение личностных результатов обучения:

- принять и освоить социальные роли обучающегося,
- развивать мотивы учебной деятельности и формировать личностный смысл учения.

Учебные задачи, направленные на достижение метапредметных результатов обучения:

- овладеть способностью принимать и сохранять цели и задачи учебной деятельности, поиска средств её осуществления;
- освоить способы решения проблем творческого и поискового характера;
- слушать собеседника и вести диалог; готовность признавать возможность существования различных точек зрения и право каждого иметь свою; излагать своё мнение и аргументировать свою точку зрения.

Учебные задачи, направленные на достижение предметных результатов обучения:

- формировать умения выполнять устно и письменно арифметические действия с числами и числовыми выражениями; решать текстовые задачи; выполнять и строить алгоритмы и стратегии; представлять, анализировать и интерпретировать данные.

Тип урока: открытие "новых" знаний.

Вид урока: интеграция нескольких видов: использование ИКТ, деловая игра

Оборудование урока: ПК, проектор, презентация к уроку, музыкальная физминутка, раздаточный материал (фишки разного цвета, алгоритм умножения на карточках, тема и задача урока, карточки с примерами, с задачей), цв. карандаши, стикер "Бабочки", учебник "Математика" (Акпаева А.Б., Лебедева Л.А. – Алматы: «Алматыкітап» баспасы, 2015г., тетрадь).

ХОД УРОКА

1. Организационный момент

А) Создание коллаборативной среды. Дети стоят в кругу.

Прозвенел звонок – начинается урок.
Чтоб урок прошёл прекрасно,
Хорошо, отлично, классно,
Говорю вам пожеланье:
Пожелание удачи, пожелание добра.
Пожелание терпенья и, конечно же, умения.
В этом классе все друзья?

Да!

Я, ты, он, она - вместе дружная семья?

Да!

Посмотри-ка на себя,

На соседа справа, на соседа слева.

– Повернитесь друг к другу, улыбнитесь, пожелайте удачи и добра.

Б) Сообщение урока

Сегодня наш урок пройдет в форме деловой игры. В игре примут участие 3 ателье. Они будут бороться за главный приз – почетное звание «Лучшее Ателье -2017». Итак, разрешите представить.

Ателье «Мода +» – директор _____, Ателье «Стиль» – директор _____, Ателье «Облик» – _____. В каждом ателье работает бухгалтер, который будет вести строгий учет клиентов. За каждый правильный ответ вы будете получать купон от клиента за обслуживание. Полученное количество купонов определит, какой из команд достанется звание «Лучшее Ателье-2017». Контролер будет помогать учителю и бухгалтеру в течение урока. Так же каждый из игроков команды может стать обладателем поощрительного приза и получить звание «Лучший работник ателье». Кто его получит, будет решать вся команда. (Слайд 2)

И девиз урока "С малой удачи начинается большой успех"

-Как вы понимаете это высказывание? Вы согласны с ним? Итак, не будем терять времени. (Слайд 3)

-Открыли тетради и записали число, «классная работа». И как обычно мы начнем с устного счета.

2. Устный счет

У каждого ателье есть возможность обслужить 2 клиентов и получить 2 купона. Каждой команде дается задание, которое они должны выполнить. Если не один из участников команды не даст правильного ответа, то этот вопрос переходит к другой команде.

ВЕЛИЧИНЫ (Слайд 4)

1. Единицы времени: с, мин, ч, сут, неделя, мес, год, век.
2. Единицы длины: мм, см, дм, м, км.
3. Производительность труда: Пуг./мин, п/ч, дет/ сут, ц/ ч, л/с и т.д.

ЗАДАЧИ (Слайд 5)

1. За 9 часов портниха пришила на костюмы 450 пуговиц. Сколько пуговиц она пришивает за 1 час.?

2. На пошив 3 рубашек требуется 18 метров хлопка. Сколько метров хлопка потребуется для пошива 100 рубашек, если расход ткани остается прежним?

3. Чтобы сшить бальные платья, ателье закупило 32000 метров органзы. На пошив 1 платья расходуется 4 метра ткани. Сколько платьев сошьет ателье, если расход ткани остается прежним?

4. Для пошива новогодних костюмов ателье закупило 210000 м. парчи и 7000 м. шелка. Во сколько раз парчи больше, чем шелка?

3. Проблемный вопрос-ситуация (Слайд 6)

- Посмотрите внимательно на экран и предложите работу, которую мы можем выполнить. (Назвать компоненты, закономерность)
- Какую закономерность вы установили, исследуя первое выражение?
- Предлагаю, прежде чем вы назовёте произведение, объяснить приём умножения.

1) $6 \cdot 9 = 54$ 2) $26 \cdot 3$ 3) $139 \cdot 0$

4) $264 \cdot 10$ 5) $92 \cdot 100$ 6) $230 \cdot 20$ 7) $2300 \cdot 20$ 8) $230 \cdot 2000$

(По мере поступления ответов на экране появляются результаты рассуждения)

- 1) табличное умножение
- 2) внетабличное умножение (разбиваем на разрядные слагаемые)
- 3) умножение на нуль
- 4) увеличение числа в 10 раз, прием умножения на 10
- 5) увеличения числа в 100 раз, прием умножения на 100
- 6) 7) 8) - затрудняются

Ведёт побуждающий диалог.

– Почему вы затруднились назвать произведение в 6, 7, 8 треугольниках?

Побуждает к осознанию темы и цели урока.

– Как вы думаете, какова же тема нашего урока? (Слайд 7)

ТЕМА: Письменные приемы умножения с числами, оканчивающимися нулями.

ЦЕЛЬ: письменно умножать числа, которые оканчиваются нулями.

- Я предлагаю вам два варианта решения данной проблемы.

2. Стимулирует к деятельности.

Предлагает два варианта:

- Первый : Сама покажу вам приём умножения.
- Второй – на основе ранее полученных знаний попробуете решить сами.
- Какой вариант выберете вы и почему? (Ответы детей) (Слайд 8)
- Великий Сократ говорил о том, что научиться играть на флейте можно, только играя самому.
- Так и вы можете научиться умножать такие числа, думая только своей головой и пытаясь решить самостоятельно.
- У кого есть предположения, как можно его вычислить? (Ответы детей) (Купоны)
- Хорошо, если вычислим на калькуляторе, получим готовый ответ, мы

пополним копилку наших знаний? (Нет)

- Вы предложили устно выполнить вычисления. Как именно? (Ответ уч-ся) (Слайд 9)

$230 \cdot 20 = 230 \cdot (2 \cdot 10) = (230 \cdot 2) \cdot 10 = 4600$ (Слайд 10)

- Какой закон математики вы применили? (сочетательный)
- Всегда ли устно можно быстро и правильно выполнить умножение многозначного числа, учитывая то, что числа могут быть достаточно большими? (нет)
- Какой способ мы можем ещё использовать? (письменный)
- Умеем мы это правильно делать?
- Дайте более точную формулировку темы нашего урока.
- Какую учебную задачу вы поставите перед собой? (Научиться выполнять письменные приемы умножения с числами, оканчивающимися нулями) карточка на столах у детей.

4. Работа по теме урока

1. Предлагает записать пример столбиком самостоятельно и решить его.

- Где мы можем проверить правильность наших рассуждений?
- Внимательно рассмотрите образец и сравните со своим решением. (Слайд 11)
- Я прошу поднять руку тех ребят, которые выполнили умножение так, как показано на слайде. (Купон)
- Молодцы. Значит, вы умеете применять ранее полученные знания.
- Открытые вами знания позволили закончить выполнение задания, сформулированного в начале урока?
- Сейчас объясним приём умножения на доске.

2. Вызываю к доске ученика, верно решившего пример. (Объясняет, как выполнил вычисление) (Купон)

– У кого другая запись?

3. Организую работу в парах по составлению алгоритма умножения. (КУПОН)

- Чтобы правильно решать такие примеры, нужно знать алгоритм решения.
- Что такое алгоритм? (Пошаговое выполнение действий)
- Сейчас мы его составим.

У вас на партах карточки, на которых напечатаны действия алгоритма. Работая и обсуждая в парах, вы разложите карточки в нужном порядке.

АЛГОРИТМ

- 1) записываю 1-й множитель;
- 2) записываю 2-й множитель, оставляя нули справа;
- 3) вычисляю без нулей;
- 4) к полученному результату дописываю столько нулей, сколько их в обоих множителях;
- 5) читаю произведение. (Вывожу алгоритм на экран) (Слайд 12)

5. Первичное закрепление с проговариванием

Фронтальная работа с проговариванием вслух

– Закрепим полученные знания, выполнив письменное умножение с объяснением на доске. (За выполненное полностью по критериям задание-купон)

$$450 \cdot 300 = \quad 147 \cdot 2000 = \quad 180 \cdot 700 = \quad 6800 \cdot 60 =$$

- Понятен ли вам этот вычислительный прием?
- Как проверить, что вы его усвоили? (решить примеры самостоятельно)

6. Взаимоконтроль с проверкой по эталону (Слайд 13)

Даёт инструктаж по выполнению задания.

- У каждого из вас имеется карточка. На ней записаны примеры
($1790 \cdot 90 + 420 \cdot 800 =$ $31800 \cdot 30 - 640 \cdot 700 =$ $420 \cdot 800 + 1790 \cdot 90 =$)

Предлагаю посмотреть на выражение и оценить свои ожидания: в верхнем углу карточки вы видите круг. (Слайд 14) Закрасьте его зелёным цветом, если вы уверены в своих силах. Жёлтым цветом – если сомневаетесь. Красным цветом – если вам нужна помощь. Кому нужна помощь, обращайтесь к алгоритму. (КАРТОЧКА)

Критерий оценки :

- вычисляет правильно;
- подписывает правильно;
- записывает правильно ответ.

А теперь приступим.

— Передайте карточку соседу.

Выводит ответы к заданию на экран. (Слайд 15)

- Если нет ошибок, закрасьте нижний круг зелёным цветом, если есть ошибки – жёлтым.
- Верните карточку владельцу
- Совпал ли ваш прогноз с результатом? (ответы уч-ся) (КУПОНЫ)

7. Динамическая минутка

8. Включение нового в систему знаний и повторения

1. Организует работу над задачей. (КУПОН)

– У каждой команды на столе лежит задача, давайте ее прочитаем, сделаем краткую запись и решим. (Слайд 16)

Ателье "Облик" сшило 100 костюмов, расходуя на каждый костюм по 3 метра, а ателье "Мода +" сшило столько же костюмов, расходуя на каждый костюм по 5 метров. Узнайте, насколько больше ткани израсходовало ателье "Мода +", чем ателье "Облик"?

- Прочитайте задачу.
- О чём говорится в задаче?
- Что известно?
- Как звучит вопрос задачи? Выделите главные слова для краткой записи и сделайте краткую запись задачи. (Слайд 17)

"Облик"-100к. по 3 м.-? м.

"Мода +"- 100к. по 5 м.-?м.

на ? м. больше

- Можем ли мы ответить на главный вопрос задачи? (Нет)
- Почему?
- (Мы не знаем? М. израсходовали "О. "и "М.+")
- Можем ли мы это узнать? Каким действием? $100 \cdot 3 = 300\text{м}$, $100 \cdot 5 = 500\text{м}$.
- Женской обуви? (Не знаем точно, но в 2 раза больше, чем мужской).
- Теперь можем ответить на главный вопрос задачи? (Да).
- Решите ($500 - 300 = 200(\text{м.})$)
- Запишите ответ.

9. Рефлексия

Благодарит ребят за работу.

Урок сегодня был удачный,

Не прошёл для вас он зря.

Вы все очень постарались.

Вам понравилось, друзья?

- Вспомните девиз нашего урока.
- Огромное трудолюбие и ваша тяга к знаниям помогла нам сделать на уроке открытие. Эта удача приблизила ещё на один шаг каждого из вас к успеху.
- Какова тема нашего урока?
- Какую учебную задачу мы ставили перед собой?
- Чему новому научились?
- Достигли мы цели, решили поставленную перед нами задачу?
- На память о нашем уроке, чтобы вы ничего не забыли, – домашнее задание.

Давайте поспешим, друзья.

Записать задания.

А дома...

Приложить прощу

Максимум старания. (Слайд 18)

Проводит инструктаж домашнего задания.

С. 121, № 3 (3,4 ст) – обязательный для всех, №5 (б) – предлагаю тем, кто не боится трудностей.

Оценивание работы учащихся. Подсчет купонов. Присуждение звания команде победительнице – «Лучшее Ателье-2017». Награждение команды победительницы. Выбор лучших игроков внутри команд. Поощрение игроков (выбор лучшего работника ателье).

ВЫСТАВЛЕНИЕ ОЦЕНОК (Слайд 19)

- Перед вами "Ладощка". Посадите бабочек на те пальчики, на которых написаны слова, соответствующие вашему настроению.
- Вот какое крепкое рукопожатие у нас получилось. Это УСПЕХ сегодняшнего урока.
- Где и в каких случаях знания, полученные на уроке, могут пригодиться в

жизни?

Подойёл к концу урок,
Прозвонит сейчас звонок,
Вам девчонки и мальчишки –
Всем спасибо за урок. (Слайд20)
(Доп. материал, если останется время)

2.Организует индивидуальную работу с последующей проверкой в группе и самопроверкой по эталону.

Внимание на экран. (Слайд1) Перед вами 4 задания.

– Какое из них далеко от темы нашего урока? (Б)

А) $730 \cdot 300$ $6320 \cdot 50$ (выполнить умножение столбиком)

Б) $6895 + 72456 + 658$

В) $780 \cdot 600 + 2900 \cdot 30$ (проставить порядок действий и вычислить)

Г) $x \cdot 4 = 432 \cdot 30$ (решить уравнение)

Осталось 3 задания.

- Выберите себе то, которое для вас более интересно и которое вы в силах выполнить. Выполните его. / Учитель проходит по классу, наблюдает, какой уровень выбрал каждый из учащихся и кладёт рядом с его работой фишку (цвет фишки – уровень сложности выбранного задания)/
- Ребята, попрошу вас собраться в группы в соответствии с выполненным заданием. Проверьте своё решение с решением товарищей. (Взаимопроверка)
- Садитесь на свои места, посмотрите внимательно на экран и сверьте свою работу с образцом. (Слайд 2,3,4) Исправление ошибок, фиксирование затруднений.

МЕНІҢ БОЛАШАҚ МАМАНДЫҒЫМ

Д.М. Төлебаева,

Ж.Қизатов атындағы

Есіл ауылшаруашылық колледжінің
қазақ тілі мен әдебиеті пәні оқытушысы

Сабақтың тақырыбы: Менің болашақ мамандығым. Үндестік заңы. Буын үндестігі

Сабақтың мақсаты: Өтілген тақырыптар бойынша алған білімдеріне қорытынды жасау. Студенттерге мамандық түрлері, олардың адам өміріндегі маңызы туралы түсінік бере отырып, өз бейіміне, қабілетіне сәйкес мамандық таңдай білуіне ықпал ету. Буын үндестігін қайталау.

Сабақтың міндеті: Айтылым, оқылым, тыңдалым, жазылым дағдыларын дамыту. Басқалармен қарым-қатынасқа еркін түсуге және өз ойын бейнелі

жеткізуге үйрету. Тіл сауаттылығымен сөз байлығын жетілдіру. Ойлау қабілеттерін дамыту, дүниетанымын кеңейту

Ресурстар: презентация, оқулық, ватман, мәтіндер, интербелсенді тақта, маркер, смайликтер

Сабақтың барысы

Ұйымдастыру кезеңі:

I. Сәлемдесу, студенттерді түгендеп, назарларын сабаққа аудару.

Психологиялық ахуал туғызу

Ал енді балалар сіздерді шаттық шеңберін құруға ортаға шақырамын. Шеңбер бойымен жұмсақ жүректі бір-бірімізге бере отырып, көршілеріңізбен амандасып, тілек айтуларыңызды сұраймын... Тілектеріңізге көп рахмет. Жүрегіміз қуанышқа толды. Сабағымызды бастайық. Сабағымызды бастамас бұрын екі топқа бөлінейік. Алдарыңызда екі түсті стикер жатыр сол стикерлердің біреуін таңдау арқылы сіздердің топтарыңыз анықталады.

Жасыл- АЛҒЫРЛАР ТОБЫ, сары түсті стикер- ТАПҚЫРЛАР ТОБЫ

- жақсы балалар енді топ- топ болып отыра қойыңыздар.

«Миға шабуыл» әдісі

- Балалар қазір қандай сабақ?
- Қазақ тілі аптасына неше рет болады?
- Қазақ тілі қандай тіл?
- Мемлекеттік тіл мәртебесін қай жылы алды?

Қазақ тілі қай халықтың ана тілі?

II. Үй тапсырмасын тексеру (7 мин.)

а) «Ақыл- ойын ұштастыру» әдісі

- Жақсы балалар енді үй тапсырмасына тексерейік, үйге қандай тапсырма берілді? (Қазақ халқының билері) Қазақ халқының билерін кім атайды? Жақсы, қазір үй тапсырмасын топ бойынша тексеремін яғни «Алғырлар» тобы «Қазақ халқының атақты билерінің өмірбаяны» тақырыбына ал «Тапқырлар» тобы «Қазақ билерінің қызметтері» деген тақырыптарға кластер толтырады. (кластерді, немесе постерді жасау үшін әр топқа ватман таратылады, кейін әр топ басшысы ортаға шығып өз жұмыстарымен таныстырады, бірден осы жерде топтар бір- бірін смайликтер арқылы бағалайды)

III. Жаңа сабақ

- Ал енді балалар, бүгінгі сабағымыздың тақырыбына көшейік, сабақтың тақырыбын сөзжұмбақты шешу арқылы анықтаймыз яғни өтілген тақырыптар бойынша алған білімдеріңді еске түсіріп негізгі тордағы сөзді анықтаймыз, ал негізгі тордағы сөз бүгінгі сабағымыздың лексикалық тақырыбы болмақ...

«Ой толғаныс» (сөзжұмбақ сұрақтары)

1. Кім? Не? деген сұрақтарға қандай сөз табы жауап береді?
2. Елдің заң шығару қызметін жүзеге асыратын ең жоғарғы өкілдікті орган.

3. Төменгі палата қалай аталады?
 4. Әр азаматтың мемлекет алдындағы орындауға тиісті міндеті
 5. Жоғарғы палата қалай аталады?
 6. Қазақстан қандай мемлекет?
 7. Біркелкі заттардың жалпы атауы?
 8. Қандай мемлекетте тұрасыздар?
- Балалар сонымен негізгі тордағы сөз қандай болып шықты?
- Дұрыс **«Мамандық»**

Жақсы балалар, сонымен бүгінгі сабағымыздың тақырыбы:

Менің мамандығым. Буын үндестігі.

Бүгін сабақта Мамандық тақырыбына тоқталып, буын үндестігі тақырыбын қайталаймыз

Ассоциация (топтастыру әдісі арқылы)

«Мамандық» сөзін естігенде сіздерде қандай ой туындайды?

Өте жақсы балалар мамандық туралы....

Жақсы енді бүгінгі сабағымыздың тақырыбы бойынша жаңа сөздермен танысамыз (оқушылар сөздерді іштей оқып шығады, кейін 2-3 оқушы дауыстап оқиды)

Жаңа сөздер:

Мамандық-	Ерекшелігі-
Таңдау-	Болашағы-
Жауапкершілік-	Қаламаған-
Маңызды -	Иелері-
Қызығушылық-	Тағдыр-
Қабілетіне -	
Қалауына –	

а) жаңа сөздерді дәптерге жазу

ә) жаңа сөздермен сөйлем құрастыру

Ал енді жаңа тақырып бойынша тапсырмалар топтамасына кірісеміз ол үшін «Буын үндестігі» грамматикалық тақырыбымызды қайталап алайық:

- Үндестік заңы дегеніміз не?
- Үндестік заңының қандай түрлері бар?
- Буын үндестігі дегеніміз не?
- Буын үндестігіне бағынбайтын қандай қосымшаларды білесіздер?
- Қандай сөздер буын үндестігіне бағынбайды?

- Балалар қазір әр топқа екі түрлі мәтін яғни «Алғырлар» тобына «Менің мамандығым» ал «Тапқырлар» тобына «Мамандық әлемінде» атты мәтін беріледі. Мәтінді топпен талқылап оны ватманға жазасыздар Бұл жерде біз «Елші» стратегиясын қолданамыз яғни тапсырманы орындап болғаннан кейін әр топтан бір адам елші болып сайланып екінші топқа барып өздерінің мәтін бойынша білген түйгендерін постерге салады және қорғайды. (7 мин)

Мамандық таңдау - өте жауапкершілікті және маңызды іс. Қазіргі таңда мамандықтың түрі көп. Әр мамандықтың өзіндік ерекшелігі бар. Мамандық

таңдауда әр адам өзінің қызығушылығына, қабілетіне, бейімділігіне, қалауына сүйену керек. Таңдау жасау оңай емес. Дәрігер адамдарды емдесе, мұғалім оларды оқытады, әнші ән айтады, құрылысшы үй салса, тігінші киім тігеді. Адамдар мамандықты жүрегінің қалауы бойынша таңдауы керек. Өйткені, әрбір адамның болашағы таңдаған мамандығына тікелей байланысты. Өз ісін жақсы көріп, үлкен жауапкершілікпен атқарғанда ғана бақытты болады. Ал жүрегі қаламаған мамандық иелері көп қиындықтарға кездеседі. Мамандық таңдау - тағдырыңды таңдау деген сөз.

- Өте жақсы балалар, енді бойымызды кішкене сергітіп демалып алайық.

Ойынның атауы «Ең жақсы» ойыны.

- Балалар қазір мен мамандық атауларына мінездеме айтамын, сіздер сол мінездеме қай мамандыққа сай екендігін айтуларыңыз тиіс. Мысалы, ең ақшасы көп мамандық. Қай мамандық ең ақшалы болып табылады.

Студенттерге келесі мамандық мінездемелері ұсынылады:

Ең ақшасы көп - бухгалтер, экономист.

Ең жасыл - эколог, географ, бақташы, гүл өсіруші.

Ең тәтті - аспазшы, кондитер.

Ең күлкілі - клоун, карикатурашы.

Ең жауапты - сот, бухгалтер.

Ең салмақты - мұғалім, заңгер.

Ең қарым - қатынасы күшті – бизнесмен

Жақсы балалар, енді келесі тапсырмамызды орындайық, қазір әр топқа семантикалық карта беріледі сол семантикалық картаны бын үндестігін сақтай отыра толтыруларыңыз қажет. Толтырып болған соң семантикалық картамен алмасамыз яғни бір- біріміздің жұмысымызды тексеріп бағалаймыз

2-тапсырма. Семантикалық карта.

1-топқа:

Мысалдар	Жуан буынды сөздер	Жіңішке буынды сөздер	Аралас буынды сөздер

Келесі тапсырмамыз сәйкестендіру

1. жазушы ----3. ән салады
2. Малшы-----7. тамақ пісіреді
3. Аспаз -----5. бала оқытады
4. Дәрігер-----4. адам емдейді
5. Оқытушы-----6. үй салады
6. Құрылысшы-----1. кітап жазады
7. Әнші-----2. мал бағады

IV. Жаңа сабақты бекіту

Жақсы балалар келесі тапсырмамыз «Кім көбірек мамандықты атайды?» - сергіту ойыны.

Мақсаты: студенттердің мамандық әлемі туралы білімін кеңейту.

Қай топ мамандық түрлерін көп атаса сол жеңіске жетеді.

Ү. Сабақты қорыту.

“Мамандықтың жаманы жоқ, бірақ мұның кез келгеніне икемділік қажет, бұл жай күнелту, тамақ асыраудың ғана жолы емес, үлкен өнерді, зор шеберлікті қажет ететін нәрсе” деген Ж.Аймауытовтың сөзімен бүгінгі сабағымызды аяқтаймыз.

ҮІ. Үйге тапсырма. «Менің болашақ мамандығым» тақырыбына шағын эссе жазу

ҮІІ. Оқушылардың білімін бағалау. Оқушылардың сабаққа белсене қатысып, сұрақтарға жауап беруіне қарай білімдерін бағалау.

РАБОЧАЯ ТЕТРАДЬ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ САМОСТОЯТЕЛЬНОСТИ И ТВОРЧЕСКОЙ АКТИВНОСТИ СТУДЕНТОВ НА УРОКАХ ТЕОРИИ МУЗЫКИ

Г.Ж. Мунжасарова,
старший преподаватель
кафедры «Инновационные технологии и методики
преподавания естественнонаучных, гуманитарных дисциплин»
ФАО «НЦПК «Өрлеу» «ИПК ПР по СКО»

И.В. Хвиневич,
преподаватель специальных дисциплин
КТУ «Комплекс «Колледж искусств-специализированная
школа-интернат для одаренных детей
музыкально-эстетического профиля»

Осы мақалада оқу құралдарының жаңа түрлерін қолдану оқу үрдісін оңтайландырудың өзекті мәселелері талқыланды, «Музыкалық теория» пәні бойынша Жұмыс кітабының құрылымы туралы негізгі ақпарат берілді. Өнер колледж студенттерінің өзіндік жұмыстарды ұйымдастырудағы тапсырмалары олардың міндеттері мен маңызы, шығармашылық ойлауды дамыту көрсетілген.

In this article, topical issues of optimization of the educational process are discussed through the use of new types of teaching guidelines; basic information is given about the structure of the Workbook on the subject "Music Theory". The forms

of tasks and their importance in the organization of independent work, development of creative thinking of students of the College of Arts are presented.

Изменения, происходящие в современном обществе, способствуют формированию новых приоритетных ценностей во всех сферах жизни и деятельности, в том числе и в образовании. Современная педагогика направлена на формирование личности, ориентированной на непрерывное саморазвитие, обладающей индивидуальными чертами, имеющей собственные взгляды на явления и процессы, умеющей критически мыслить и воспринимать различные точки зрения. На данном этапе разрабатываются новые жанры учебной литературы, направленные на реализацию образовательной программы.

Одним из таких жанров является Рабочая тетрадь. Энциклопедическое определение средств обучения характеризует рабочую тетрадь как материальный объект, созданный специально для учебных целей и вовлекаемый в воспитательно-образовательный процесс в качестве инструмента деятельности педагога и учащегося. В исследованиях, публикациях, касающихся нового жанра учебной литературы, тетрадях, сформулированы некоторые методические принципы организации с ними. Среди различных дидактических средств педагоги особо выделяют рабочие тетради как вид дидактических материалов, играющий важнейшую роль в решении проблемы дифференциации и индивидуализации обучения, содействующий формированию учебной деятельности обучающихся и реализующий общеучебные интеллектуальные умения. В настоящее время рабочие тетради по циклу учебных дисциплин вошли в методическую систему обучения полной средней школы. Однако широкого применения в профессиональной подготовке специалистов средних специальных учебных заведений, в том числе в колледжах искусств, этот вид средств обучения пока не нашел. На современном этапе, когда профессиональные учебные заведения испытывают острый дефицит в специальной литературе, разработка методических пособий для студентов колледжей тем более является необходимой и актуальной задачей.

Учебные пособия по дисциплине «Теория музыки» в колледже искусств представляют собой не столько учебники, сколько информационное изложение теоретического материала, которые наряду с преподавателем остаются главными источниками информации для студентов. Недостаточно внимания уделяется формированию общекультурологического, исторического, творческого мышления обучающихся, соединению основных событий истории, искусства, литературы. Все это значительно снижает интерес к предмету.

Для того, чтобы важность и необходимость изучения данной дисциплины мог личностно осознать каждый студент, необходимо изменить и отношение к преподаванию предмета, и технологию работы. Отсутствие новых пособий, учебников, отвечающих современным требованиям, множество однообразных типовых задач, отсутствие уровневой дифференциации учебного материала, недостаточное количество творческих заданий – те причины, которые указывают на необходимость создания тетради по предмету «теория музыки».

Тетрадь, по сути, является образовательным опытом развития ученика. Всеми своими заданиями и вопросами, источниками она направлена на «соавторство» и «сотворчество». На смену заучиванию и воспроизведению приходит самостоятельное добывание знаний. Все эти особенности рабочей тетради позволяют повысить эффективность учебного процесса.

Для успешного овладения дисциплиной «Теория музыки» чрезвычайно важно сочетание теоретического осмысления со слуховыми представлениями и практическими занятиями (анализ, письменные задания, упражнения на фортепиано). Все задания должны быть ориентированы на реализацию главной задачи: воспитание музыкального вкуса студента, на профессиональный и осознанный подход к своей деятельности на основе конкретных особенностей музыки, а не путем абстрактно-теоретического усвоения ее элементов. Обращение и опора на высокохудожественные образцы музыкального искусства должны занимать основополагающее место при изучении основных элементов музыкальной выразительности.

Рабочая тетрадь по курсу «Теория музыки», первой дисциплине музыкально-теоретического блока, изучаемой на первом курсе колледжа, разработана в соответствии с учебной программой и предназначена для студентов исполнительских специальностей, имеющих начальную базовую подготовку. Наличие определенных музыкально-теоретических знаний, понятий, основ в «доколледжном» музыкальном образовании дают возможность включать в работу задания не только теоретического плана, но и задания, направленные на развитие творческого потенциала, повышение интеллектуального уровня. В рабочей тетради разработаны новые дидактические средства, содержится комплекс заданий и упражнений для самостоятельной работы, а также система заданий для самопроверки и самооценивания, предназначенных для индивидуальной деятельности.

Структура тетради обусловлена содержанием изучаемого предмета, степенью его сложности, а также исходным уровнем подготовленности аудитории, творческими способностями обучающихся, условиями обучения.

Разделы рабочей тетради следуют логике расположения учебного материала в программе курса «Теория музыки» и содержат необходимое количество тем. В конце каждого раздела предлагается тестовое задание для проверки знаний. Каждая тема в тетради включает в себя 3 блока.

Первый блок («Актуализация опорных знаний»). Представляет собой так называемое мобилизующее начало. Он содержит вопросы и задания, позволяющие восстановить в памяти ранее усвоенные знания, требующиеся для понимания, осмысления и лучшего запоминания материала. Данный блок заданий позволяет сконцентрировать внимание на изучаемом вопросе и повысить интерес к изучаемой теме. В некоторых разделах помещен дополнительный материал справочного, познавательного плана.

Второй блок («Письменные задания») предусматривает систему дидактических заданий, активизирующих и организующих самоподготовку, требует умений сравнивать, проводить классификацию, анализировать и делать обобщения.

Выполнение тренировочных упражнений в виде письменных заданий способствует:

- совершенствованию умений самостоятельно работать над содержанием изучаемой темы;
- развитию мыслительной, творческой деятельности и музыкальных способностей;
- воспитанию интереса и ответственного отношения к выполнению домашней работы.

Разнообразные задания инструктивного и творческого плана не создают перегрузок, помогают усвоению и закреплению материала. При подборе вопросов и заданий реализуется дифференцированный подход: степень сложности заданий возрастает от контрольных вопросов, требующих простого воспроизведения определенной известной информации, до заданий, требующих установить межпредметные связи, или заданий, требующих умений сравнивать, проводить классификацию, анализировать и делать обобщения. Следует отметить, что все задания начинаются побудительными словами: *постройте* данные интервалы;

сделайте обращения аккордов; *обозначьте* консонансы.

Третий блок («На фортепиано») включает задания, исполняемые на инструменте. Предлагаемые в этой части Рабочей тетради упражнения направлены на развитие познавательной деятельности и творческой активности.

Система заданий различается по следующим параметрам:

- а) функциям в образовательном процессе - обучающая, развивающая, воспитывающая, формирующая, контролирующая;
- б) способам представления заданий (тестовые, текстовые, исполнительские);
- в) способу выполнения заданий (текстовые, исполнительские);
- г) количеству различных источников (один учебник, несколько учебников, нотные примеры);
- д) характеру учебной деятельности (теоретический, практический, с элементами исследования и творчества).

Содержание рабочих тетрадей составляют задания для каждого обучающегося. Процесс выполнения заданий, а также результаты фиксируются тут же в материалах, что позволяет преподавателю контролировать ход мысли студента, своевременно обнаружить пробел. Предлагаемые задания, одинаковые для всех, вызывают у каждого чувство личной ответственности, так как деятельность каждого проверяется и оценивается. Самостоятельная работа – важнейшее звено концепции индивидуализации обучения. Работа предполагает выполнение студентами творческих заданий, например, составить тесты открытого и закрытого типов; придумать задачу, сочинить музыкальную миниатюру и исполнить ее.

Рабочая тетрадь содержит несколько типов заданий, которые направлены на формирование специальных профессиональных музыкальных знаний и умений (*упражнения инструктивного плана, например «построить от звука интервалы вверх и вниз», «определить тональный план музыкального*

примера», «исполнить на инструменте или проинтонировать ритмически правильно мелодию»).

Задания, выходящие за рамки базового уровня, способствуют развитию интереса к предмету. В рабочей тетради используются иллюстрации, музыкальные примеры, направленные на обогащение наглядно-образной памяти. Для повышения эффективности обучения и активного привлечения студентов к самостоятельной работе в тетрадь включены интегративные задания (вопросы, связанные с историей, музыкальной литературой, специальными дисциплинами, другими видами искусств). Интеграция учебного материала способствует развитию творческого мышления, позволяет применять полученные знания в реальных условиях, является одним из существенных факторов воспитания культуры, важным средством формирования личностных качеств.

Самостоятельная деятельность в поиске и отборе информации является сегодня важным средством мотивации и условием развития личности. Новый вид задач-упражнений, представляет собой цепочку составляющих: ступень (тональности или лада), составляющая интервала (вершина, основание), тот или иной звук аккорда (прима, терция, квинта и т.д.), сам аккорд (как в ладу, так и вне лада) и, наконец, интервал, лад и тональность с их взаимодействием с другими тональностями и ладовыми комплексами, которые между собой объединены общими нотными символами. Студент оказывается в зависимости от уровня собственных знаний теоретических основ, продиктованных условиями задачи. При прохождении курса теории музыки ставится задача начального этапа – до совершенства довести способность быстрого построения того или иного интервала, как на письме, так и на фортепиано, как вне лада, так и на ступенях той или иной тональности. Для этого существует много вариантов практических упражнений. При изучении интервалов предлагается использовать упражнения, в основе которых лежит принцип "лабиринта". Задачи, которые предложены в тетради и требуют решения, предназначены для развития логического мышления, необходимого для успешного усвоения материала более сложных дисциплин последующих курсов, таких как «Гармония», «Полифония».

В процессе усвоения музыкально – теоретических дисциплин тестирование, как форма контроля над успеваемостью с одной стороны, и как проверка собственных знаний при самотестировании с другой, занимает своё достойное место. Для того, чтобы правильно ответить на вопросы, входящие в тест по элементарной теории музыки, необходимы знания конкретных фактов: терминов, разновидностей конструкций средств музыкальной выразительности, их структур и др.

Для привития навыков самоанализа, самоконтроля, материалы (тестовые задания по разделам) предусматривают самопроверку. Студенты имеют возможность сравнить свой ответ правильным ответом. Такой прием способствует формированию мыслительной зоркости, развивает внимание, наблюдательность, мобилизует память, желание безошибочно выполнять задание. Итоговые тесты по окончании всего курса обучения даны без вариантов ответов и предполагают итоговую оценку преподавателя.

Цель практических заданий, приведенных в тетради, – научить понимать, анализировать музыкальные явления, грамотно применять полученные знания на уроках музыкальной литературы, специальности.

В приложении к Рабочей тетради даны наглядные материалы, которые включают в себя необходимые опорные понятия в виде таблиц и схем.

Основная задача Рабочей тетради – повысить эффективность и качество усвоения материала. Рабочая тетрадь по курсу «Теория музыки» может рассматриваться как особое дидактическое средство, обеспечивающее самостоятельную работу студентов, контроль и самоконтроль в процессе овладения учебным материалом. Использование Рабочей тетради в учебном процессе, как показала практика, приводит к экономии времени при объяснении нового материала, позволяет увеличить объем самостоятельной работы, способствует формированию творческого мышления, активизации процесса саморазвития и самообразования.

Литература

1. Руководство к практическому изучению курса теории музыки. Методическое пособие для преподавателей и учащихся музыкальных училищ, колледжей и институтов культуры./ Т.И. Ключкова, К.М. Спивак, Н.В. Жижинова. - Алматы: «Классик», 2005. – 112 с.

2. Способин И.В. Элементарная теория музыки./ И.В. Способин. – М.: 2006. – 208 с.

3. Хвостенко В. Задачи и упражнения по элементарной теории музыки./ В. Хвостенко. – М.: «Музыка», 2001. – 334с.

УЧИМСЯ ГОВОРИТЬ КОМПЛИМЕНТЫ

(РАЗВИТИЕ МИМИКИ И ПАНТОМИМИКИ)

(4 класс)

А.Е. Якушева,

заместитель директора

по УВР, тифлопедагог

КГУ «Средняя школа №44»

г. Петропавловска

Тема: «Учимся говорить комплименты» (урок для детей с нарушением зрения).

Цель: развитие мимики и пантомимики, эмоций; развития коммуникативных навыков.

Задачи:

Коррекционно-образовательные:

- научить детей сравнивать, делать обобщения, рассуждать, задавать вопросы;
- развивать выразительность речи с помощью мимических выражений.

Коррекционно-развивающие:

- научить определять особенности внешнего проявления эмоциональных состояний по мимике, пантомимике и принимать их в соответствии с настроением, характером героя;
- научить понимать и эмоционально выражать различные состояния с помощью интонации.

Коррекционно-воспитательные:

- продолжать учить управлять своими эмоциями;
- формировать навыки социально-адаптивного поведения.

Оборудование: увеличивающее устройство, портативное увеличивающее устройство, проекторная доска, тетради, ручки, отрывок басни И.А. Крылова «Кукушка и петух», карточки для конкурса «Умей похвалить и похвалить» с разными шрифтами; иллюстрации сказочных героев: Бабы-яги, Кощея Бессмертного, Сивки-Бурки, Емели, Золушки; героев из мультфильма «Маша и медведь»: Маша, Мишка, зайчик, хрюшка; мини-диалоги для разыгрывания сценок.

Пропедевтическая работа:

- сочинение и записывание комплимента одному из родных, друзей (на выбор);
- проговаривание скороговорок на развитие дикции.

Подготовительный этап

Педагог проверяет готовность кабинета к занятию (освещенность, проветривание); готовность учащихся (настроение, место посадки, наличие очков, чистота стекол, готовность оборудования).

Организационный момент

— Здравствуйте! Рада вас видеть! Сегодня у нас гости! Поздоровайтесь. Скажите, вам приятно слышать, когда вас за что-нибудь хвалят? Сегодня мы узнаем, что такое похвала, выполним интересные задания. Надо быть очень внимательными. Вы готовы?

Интонационный тренинг

Произнесите междометие «о» с разной интонацией: удивленно, радостно, испуганно. (Учащиеся выполняют задания)

Основная часть

- Подумайте и ответьте мне, что такое похвала?
- Это добрые, приветливые и обязательно правдивые слова. Кто повторит?
- А вы умеете их говорить и отвечать на них?
(Дети отвечают на вопросы, рассуждают, объясняют, выполняют задание. Педагог при необходимости помогает).
- Послушайте, как в басне И.А. Крылова «Кукушка и петух» герои хвалят друг друга.

Петух:

А ты, Кукушечка, мой свет,
Как тянешь плавно и протяжно:
Во всём лесу у нас такой певички нет!

Кукушка:

Спасибо, кум, зато, по совести моей, поёшь ты лучше райской птички...

- Как вы считаете, правдивы ли похвалы Петуха и Кукушки? Почему?
- Подчеркните слова, которые кажутся вам льстивыми, неправдивыми. Хорошо ли так хвалить?

Педагог раздает карточки, напечатанные разными шрифтами, индивидуально для каждого учащегося, в зависимости от зрительного диагноза)

- Прочитайте текст от имени Петуха и Кукушки.

(Дети читают, эмоционально выражают различные состояния с помощью интонации, называют эмоции).

Мимическая разминка

– Для того чтобы перейти к практической части нашего занятия, выполним упражнения на развитие выразительной мимики.

- Сморщить лоб, поднять брови (удивление). Расслабиться.
- Сохранить лоб гладким в течение одной минуты. Сдвинуть брови, нахмуриться (сержусь). Расслабиться.
- Полностью расслабить брови, закатить глаза (а мне все равно — равнодушие).
- Расширить глаза, рот открыть, руки сжать в кулаки. Все тело напряжено (страх, ужас). Расслабиться.
- Расслабить веки, лоб, щеки (лень, хочется подремать).
- Ноздри расширены, нос сморщен (брезгливость, вдыхаю неприятный запах). Расслабиться.
- Сжать губы, прищурить глаза (презрение). Расслабиться.
- Улыбнуться, подмигнуть (весело, вот я какой!). (Учащиеся выполняют)

– Молодцы! Все упражнения выполняли эмоционально. Мимика выразительная, движения бровей, губ соответствовали выполняемым упражнениям.

Конкурс «Умей хвалить и похвалить»

(развитие мимических, пантомимических навыков)

На столе, расположенном перед детьми, лежат карточки с комплиментами, иллюстрации сказочных персонажей.

- Представьте себе, что вы участвуете в Конкурсе «Умей хвалить и похвалить», который проводится в сказочной стране. Жюри состоит из сказочных героев: Кощея Бессмертного, Бабы-яги, Сивки-Бурки, Емели, Золушки (демонстрация иллюстраций).
- Определите, к какому члену жюри относятся комплименты. Помните, что жюри будет учитывать, правдив ли комплимент.
- А теперь прочтите выбранный вами комплимент, объясните свой выбор.
- Подумайте, как данную реплику можно обыграть, какие жесты, движения при этом использовать.
- За что хвалят каждого персонажа? Правдивы ли эти похвалы? (Ученики определяют комплименты, подбирают соответствующие иллюстрации, зачитывают комплимент, обыгрывают, объясняют свой выбор).

Осень в гости к нам пришла,
Что нам осень принесла?
Там, в лесочке, где гуляла,
Осень краски растеряла.
Чтобы лучше видеть краски природы, выполним зрительную гимнастику.

Зрительная гимнастика

- Моргать на каждый вдох и выдох (*моргание полезно при всех видах нарушения зрения*)
- Посмотреть вправо, затем влево, двигая каждый раз головой в том же направлении, что и глазами (*но ни в коем случае не наоборот*)
- Поднять взгляд к потолку, не поднимая головы и не двигая телом.
- «Письмо». Написать букву или слово с открытыми глазами.
- «Письмо носом». Написать или нарисовать что-нибудь в воздухе, используя нос, как длинную ручку. Глаза при этом закрыты.

– После того, как откроете глаза, зрение станет четче, снимется напряжение мышц в области глаз.

(Учащиеся под руководством педагога выполняют гимнастику).

Ребята посмотрите на доску, на которой расположены иллюстрации героев мультфильма «Маша и медведь».

- Вы, наверное, помните героев мультфильма «Маша и медведь»: Машу, Мишку, зайца, хрюшка?
- Кому из них вам легче сказать комплимент? Почему?
- Произнесите комплимент в адрес любого персонажа искренне, с восхищением. Что и как он может сказать тебе в ответ?

Подсказка (возможное начало):

Я хочу похвалить...

Я восторгаюсь...

Я восхищаюсь...

- Как вы думаете, кто из вас действительно хвалил, а кто льстил?
- Так чем же отличается похвала от лести?

Обобщаю ответы: похвала – правдивые слова, лесть – льстивые, угодливые. Льстивые слова говорят из какой-то выгоды, из корысти.

– Как вы понимаете пословицу «В очи льстив, а за очи лжив»? (Обсуждение) Запишите свой комплимент одному из родных, друзей, учителей (*напоминаю об осанке*). – Мы писали и наши глазки устали, им нужно отдохнуть

Физминутка

На носочки поднялись,
Ручки опустили,
А теперь присели
Коленки обхватили.
Снова встали - ноги вместе
И уже сидим на месте.

Закрепление

- О чем говорили на занятии?
- Что такое похвала? Что такое лесть? Приведите примеры похвалы, лести. (Ученики дают ответы, приводят примеры, делают выводы.)

Подведение итогов

Благодарю за работу на занятии, за умение работать в коллективе.

- Помните, очень важно, что лучше правдиво похвалить человека, чем льстить ему в угоду себе. Похвала поможет тебе сделать общение более УСПЕШНЫМ. Мне понравился наш урок и я хочу сделать каждому из вас правдивый комплимент и подарить частичку своего душевного тепла. (Учитель дарит красивые картинки каждому из учеников)

Приложение

Конкурс «Умей хвалить и похвалить»

- К какому члену жюри относятся комплименты? (Баба-яга, Кощей Бессмертный, Золушка, Емеля, Сивка-Бурка).

- Ты очень ловкая, быстрая и всегда всюду успеваешь.
- Наверное, ты всегда будешь счастлива, ведь ты такая добрая.
- Ты так долго живешь на свете, и ты, наверное, очень мудрый.
- Ты такой добрый, если бы ещё не так любил лежать на печи, то всех, наверное, сделал бы счастливыми.
- Как хорошо иметь такого друга, на тебя всегда можно положиться.

- Правдив ли комплимент? Объясни, почему ты так думаешь? Придумай свой комплимент.

Комплимент в приветствии

- Здравствуй, сынок!
- Здравствуй, мамочка! Рад тебя видеть! Какая ты у меня красивая!
- Спасибо. Мне приятно это слышать. Как дела?
- Всё в порядке.

Комплимент в благодарности

- Бабуля, спасибо за обед. Всё очень вкусно. Ты замечательно готовишь.
- Я рада это слышать. На здоровье!

Комплимент в просьбе

- Папа, ты так здорово в прошлый раз накачал камеру! Я целый месяц катался. Помогите мне сегодня...
- Хорошо. Сделаю.

ҚАЛЫПТАСҚАН МЕМЛЕКЕТТІҢ «БІРЕГЕЙ ҚҰЖАТЫ» ТУРАЛЫ TED TALK

Мемлекет Басшысының қазақ және орыс тілдерінде басылып, тарихи публицистика жанрында жазылған жаңа еңбегі елдің болашағы мен жаңа тарихи авторлық көзқарасты айқындайды.

Елбасы кітабының эпиграфинде «Бұл кітап менің ұлы қолдаушым, кемел келешегіне өзінің қазақстандық жолымен қарыштаған жасампаз халқыма арналады!» - деген болатын.

2018 ж. 23 ақпанында «Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалы «Солтүстік Қазақстан облысы бойынша ПҚ БАИ» Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың «ТӘУЕЛСІЗДІК ДӘУІРІ» кітабының талқылауы TED Talk форматында өтті.

Кітапты әдеттен тыс форматта талқылауға облыстың зиялы қауымы, жергілікті атқарушы органдардың басшылары, ғалымдар, қоғам қайраткерлері, білім беру ұйымдарының, шетелдік білім беру серіктестері, мемлекеттік ведомстволардың өкілдері, біліктілікті арттыру курстарының тыңдаушылары және БАҚ өкілдері шақырылды.

Қатысушыларға құттықтау сөзбен филиал директоры, педагогика ғылымдарының докторы, профессор А. Ж. Мурзалинова жүгінді. Өз сөзінде Алма Жакимовна Қазақстан Президенті үкімет және халық назарының алдына қойып отырған реформалар мен талаптардың мәнін ашты, білім беру жүйесінің бірінші, екінші, үшінші жаңғыруы аясында негізгі өзгерістерді атап өтті,

сондай-ақ, кітаптің бір түйінді идеясын: тәуелсіздік дәуірі бұл жасампаздық дәуірі деп атап өтті. Өйткені, білім әрқашан жасампаздық ашық, жасампаздықсыз ол мемлекеттің әлеуметтік-экономикалық басымдылығы, халықтың игілігі, адамның құндылығы болудан қалады.

Шара барысында спикерлер кітабы туралы өз пікірін білдіріп, оқудан алған әсерлерімен бөлісті. Филиал серіктестіктерінің пікірлері тыңдалды, оларға: Қорған қ. ГАОУ ДПО білім беруді дамыту және әлеуметтік технологиялар институтының ұйымдастыру-әдістемелік жұмыс бойынша проректоры А. В. Шатных, п. ф. к., доценті, Л.Гумилев атындағы ЕНУ кафедра меңгерушісі А. А. Башмаков және т. б.

Басылымның өзімен екі тілде ұйымдастырылған кітап көрмесінде танысуға мүмкіндік болды.

Іс-шараға қатысушылар мемлекет басшысының жаңа бастамалары мен барлық қазақстандықтардың алдына қойған міндеттерін қолдап, үлкен үміт білдірді.

*А.Тайланова,
«Өрлеу» БАҰО» АҚФ СҚО ПҚ БАИ»
қоғаммен байланыс және баспа қызметі бөлімінің жетекші маманы*

[BILIMLAND – КАЧЕСТВЕННО И ДОСТУПНО!](#)

В настоящее время применение ИКТ позволяет повышать эффективность обучения, и их разумное и грамотное использование экономит время и ресурсы. Семинар-тренинг по программе подготовки тренеров на тему: «Ресурсы BilimLand как современный инструмент по применению ИКТ в образовании», прошедший 12 марта в Северо-Казахстанском филиале «Өрлеу», предлагает хорошее решение поставленной задачи.

Тренер Горбунова Анастасия в рамках семинара–тренинга познакомила участников с платформой BilimLand и презентовала мультимедийные возможности данного портала, продемонстрировав огромное количество ресурсов по различным предметам и показав наличие виртуальных лабораторий, анимированные ролики и т.д.

Участники семинара отметили несколько преимуществ портала, такие как возможность получения качественного образования детьми с ограниченными возможностями и наличие дополнительных ресурсов iTest, iMektep.kz, Twig-Bilim.kz, Kitap.kz.

Платформа BilimLand – эффективный интернет-ресурс, который помогает учителю в организации учебного процесса, а ученику – в плане их самообразования как источник дополнительной информации.

По завершению семинара всем участникам были вручены сертификаты.

*Ибраева А., начальник отдела по связям
с общественностью и издательской деятельности филиала АО «НЦПК
«Өрлеу» «ИПК ПР по СКО»*

ПОЭТИЧЕСКИЙ МАРАФОН «МАҒЖАНДЫ ЖЫРЛАЙМЫН»

В ФАО «НЦПК «Өрлеу» «ИПК ПР по СКО» в рамках государственной программы «Рухани жаңғыру» и проекта «100 актуальных книг педагога» прошел поэтический марафон «Мағжанды жырлаймын», посвященный 125-летию М.Жумабаева.

Североказахстанцы особенно чтят память о знаменитом земляке, а также чувствуют причастность к богатому творческому наследию Мағжана, активно приобщаясь к чтению его прекрасных творений. Участникам поэтического марафона было предложено прочитать произведения поэтов нашей области, посвященные Мағжану Жумабаеву. Звучали стихи на казахском и русском языках таких поэтов, как Какимбек Салыков, Муталап Кангожин, Ербол Шаймерденов, Зейнолла Акимжанов, Александр Курленя и многих других.

Для слушателей поэтический марафон стал возможностью заявить о себе, показать свое мастерство и сценическую культуру. Предложенная форма не только разнообразила процесс обучения, но и способствовала формированию читательской компетентности как готовности использовать извлеченную информацию в собственном личном опыте.

Приятно было видеть, насколько творчество Мағжана актуально в среде педагогов, слушателей курсов повышения квалификации. Мы еще раз убедились в том, что такие мероприятия способны укреплять тесные связи библиотеки, читателей, возвышать духовные ценности и побуждать к чтению по-настоящему хорошей литературы.

НАУРЫЗ – ЖАҢАРУ МЕРЕКЕСІ

Солтүстік Қазақстан филиалында Наурыз көктем мерекесіне арналған «Наурыз - жаңару мерекесі» кітап көрмесі ұйымдастырылды.

Наурыз мейрамы – әлемдегі ең көне мерекелердің бірі және табиғаттың жаңаруы көктем мерекесі ретінде Орталық Азияның көптеген халықтары, ал кейбір деректерге қарағанда оны шығыс славяндары да бес мыңнан астам жыл бойы тойлап келеді.

Көктем мейрамы туралы тарихи мәліметтер антикалық және орта ғасырлық жазушылардың еңбектерінде кездеседі. Шығыс жыл санауы бойынша ирандықтардың жаңа жылымен (Навруз) сәйкес келеді. Қазақ, өзбек, ұйғыр халықтары «Наурыз» дәстүрін, оны өткізу ғұрыптарын ұрпақтан-ұрпаққа жеткізіп келген. Тәжіктер мұны «Гүлгардон», «Гүлнавруз», татарлар «Нардуған» деп атаса, ежелгі гректерде бұл мереке «Патрих» деген атпен мәлім. Мейрамның түп тамырын ежелгі пұтқа табынушылардан көруге болады. Мейрам нысаны табиғатқа, махаббат қағидаларына негізделген. Көнелігіне қарамастан, бұл мереке халық жадында қалды, қазірде жаңа рухани және этикалық мағынасы бар. Өткен заманда Наурыз күнін «Ұлыстың ұлы күні» деп атаған. Халықтың айтуынша: Наурыз мейрамын қалай керемет өткізсе, жыл бойы солай өтеді.

Наурызды тойлау – ежелгі мәдени салт-дәстүрімізді пайдалану мүмкіндігі ғана емес, дәстүрлі ән мен би, спорт ойындары мен айтыстар, тағамдар, сонымен қатар өзара құрмет негізінде халықтар арасындағы байланыстарды нығайтуға жәрдемдесуге, бейбітшілік, достық, ынтымақтастық және терең олардың жанкүйері. Ежелгі Наурыз мейрамы қазіргі өмірге үйлесімді түрде жетті, қоғамда достық пен келісімді нығайтуда маңызды рөл атқарады, «уақытты байланыстыратын», Қазақстанның тарихы мен бүгінін көрсететін дәстүрлі мейрам.

Кітап көрмесінде Иран, Орталық Азия мен кейбір Шығыс елдерінің ежелгі мерекесі. Наурыз мейрамының шығу тарихымен ерекшеліктері туралы материалдар ұсынылған.

*К.Аблина,
главный специалист отдела по связям
с общественностью и издательской деятельности
филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по СКО»*

ИТОГИ МЕЖДУНАРОДНОГО ДИСТАНЦИОННОГО КОНКУРСА «ВОСПИТАНИЕ С ИЗЮМИНКОЙ»: ПОИСК, ИДЕИ, ВОПЛОЩЕНИЕ»

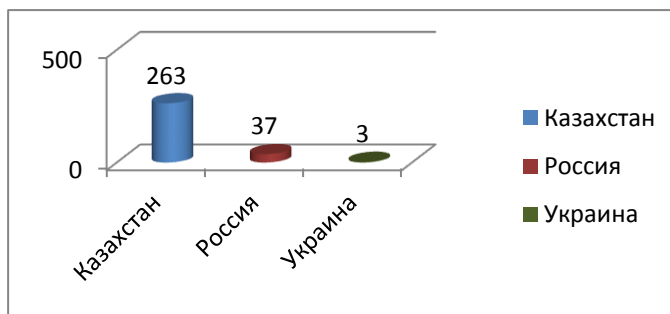

В филиале акционерного общества «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по СКО» подвели итоги Международного дистанционного конкурса «Воспитание с изюминкой»: поиск, идеи, воплощение», который проводился для всех специалистов дошкольных организаций и посвящен 70-летию института повышения квалификации педагогических работников СКО.

Данный конкурс проводится филиалом 5-ый год подряд и впервые приобрел статус международного. В состав жюри вошли признанные ученые и педагоги из России, Украины и Казахстана.

Международный дистанционный конкурс проводился по следующим направлениям:

- 1) «Система менеджмента в образовании» для директоров (заведующих), методистов дошкольных организаций образования;
- 2) «Инновационный калейдоскоп» для специалистов дошкольных организаций образования;
- 3) «Творческая волна» для музыкальных руководителей, хореографов;
- 4) «Коррекционная копилка» для психологов, логопедов, социальных педагогов, дефектологов;
- 5) «Педагог-инноватор» для воспитателей дошкольных организаций образования.

Рисунков 1. – География участников конкурса

В каждой из номинаций активные и творческие педагоги представили свой педагогический опыт и продемонстрировали результаты своего интеллектуального труда.

Всего на конкурс поступило 303 работы из разных регионов России, Украины и практически всех регионов Казахстана.

Таким образом, данный конкурс по охвату участников среди педагогов дошкольных организаций стал самым масштабным в истории Северо-Казахстанского филиала.

Поздравляем всех победителей Международного дистанционного конкурса «Воспитание с изюминкой»: поиск, идеи, воплощение» и благодарим за творческий поиск, высокое мастерство и опыт! Желаем творческого вдохновения и дальнейших побед!

Л. Альмагамбетова, зав. кафедрой,

Н. Козарезова, старший преподаватель кафедры «Дошкольное воспитание и начальное обучение» ФАО «НЦПК «Өрлеу» «ИПК ПР по СКО»

М.Қ. Арықов,
Қызылжар ауданының
Водопроводное негізгі мектебінің
директоры, тарих пәні мұғалімі

ТІЛІМ МЕНІҢ ТІРЕГІМ

Желкені желге толған кемедеймін,
Елімді ешбір елге теңемеймін.
Асылдар болғаны соң кең өрісі,
Ойымды өз тілімде шегелеймін.

Тілімді басқа тілге баламаймын,
Кейде мен шоқты басқан баладаймын.
Өз тілін білмей тұрған адамдарға,
Мүсіркеп, аяған боп қарамаймын.

Қазақша сөйлегенде болсаң үлгі,
Басқа ұлт біле жүрер біздің тілді.
Ұлтымды, асқақ елді сүйе тұғын,
Тәрбиелеп, өсірейік ұл мен қызды.

МЕН ҚАЗАҚПЫН

Тарихта аян сарапсыз,
Түркі-қазақ ұлдары.
Көк бөрінен тараппыз,
Қиын қыстау жылдары.

Ұлан байтақ далада,
Еркін өмір сүргенбіз.
Уақыт өтпей бола ма,
Бодан да болып жүргенбіз.

Көп халық қонды жеріме,
Қайсы бірі өтті төріме.
Басқаны сыйлап өтсең де,
Өз ұлтыңнан жеріме.

Елім көрді қиындық,
Бір тәңірге сиындық
Қазір болып Тәуелсіз
Егемен елге жиылдық

**ЖУРНАЛ БАСЫЛЫМЫНА ҚОЙЫЛАТЫН ТАЛАПТАР/
ТРЕБОВАНИЯ К ИЗДАНИЮ В ЖУРНАЛЕ**

Құрметті оқырман!

Редакция алқасы Сіздерден журналға материал ұсынуда келесі талаптарды ескеруді өтінеді:

- *міндетті түрде пікір жазушының қолы мен жұмыс атқаратын ұйымның мөрі басылған сыртқы пікірдің болуы;*
- *электронды нұсқасы (дискі түрінде);*
- *баспа түрі – 4-5 б.;*
- *пайдаланылған әдебиеттер тізімі;*
- *автордың фотосуреті;*
- *автор туралы қысқаша анықтама;*
- *байланыс телефоны*

Редакция алқасы талапқа сай арнайы номерлерді шығаруда білім беру ұйымдарының ұсыныстарын, олардың жұмыс жүйесін көпке жариялауда атаулы мерейтойлар, конференциялар және т.б. материалдарды қарастыруға дайын.

Уважаемые читатели!

Редколлегия просит Вас при подаче материала для публикации в журнале соблюдать следующие требования:

- обязательное наличие внешней рецензии, заверенной подписью рецензента и печатью организации, в которой работает рецензент;
- электронный вариант (только на диске);
- печатный вариант – 4-5 страниц;
- список использованной литературы;
- фото автора;
- короткая справка об авторе;
- контакты

Редакционный совет готов рассмотреть предложения от организаций образования по спецвыпускам номеров, освещающих систему работы, к юбилейным датам, конференциям и проч. в случае предоставления готовых материалов согласно требованиям.

При написании и оформлении статей для печати редакция журнала просит авторов придерживаться следующих правил:

1. В структуру статьи должны входить: заглавие статьи; ФИО автора/ов; занимаемая должность; название учреждения; город/район; текст статьи; список лит-ры, содержащий лишь цитируемые в тексте работы.

2. Заглавие статьи должно быть информативным, лаконичным.

3. Статья подписывается автором и предоставляется в редакцию журнала в бумажном и электронном виде (запись на диске).

4. Библиографические ссылки в тексте статьи следует давать в квадратных скобках в соответствии с нумерацией в списке литературы [1, с.15].

5. Объем статьи не должен превышать 4-5 страниц формата А 4. Шрифт 14 Times New Roman, интервал – 1,0. Поля: слева, справа, сверху, снизу – 2 см, включая таблицы, схемы, рисунки и список литературы. Нумерация страниц - последовательная, внизу - по центру, печать страниц - двусторонняя.

6. Все формулы должны набираться в «Редакторе формул» в текстовом редакторе Word.

7. Все графики и диаграммы и прочие выстраиваемые объекты должны быть снабжены числовыми данными, обеспечивающими при необходимости их достоверное воспроизведение, размер шрифта -12 пт.

8. Табличные сноски располагаются под таблицей, сноски (звездочки) в тексте ставятся в конце соответствующей страницы.

9. Список литературы оформляется в конце статьи в следующей последовательности: номер, автор (Ф.И.О.), название работы (статьи), название источника (сборника, журнала и т.п.), место издания (город и издательство), месяц или номер (журнала, газет), год издания и номера страниц.

10. Статья сопровождается краткими аннотациями (3-4 предложений), содержащими информацию о тематике и проблематике статьи, цели ее написания (если статья на русском языке, то аннотация на каз. и англ. языках).

11. Ответственность за содержание статьи несут авторы.

12. Все статьи утверждаются экспертным советом ИПК ПР. Редакционная коллегия оставляет за собой право публикации или отклонения статьи.

13. Материалы авторам не возвращаются. Статьи, оформленные с нарушением требований, к регистрации не принимаются.

15. Фото не помещать в текст (сохранять отдельно в формате JPG с нумерацией от №1, №2.). В тексте статьи указывать номер фото, выделяя жирным шрифтом. Обязательно приложить качественную фотографию автора (в электронном виде на диске).

16. В отдельном от статьи файле (**Заявка**) указываются сведения об авторе: ФИО, учёная степень, учёное звание, занимаемая должность, название учреждения, домашний адрес, контактные телефоны, e-mail.

17. Статья обязана сопровождаться Рецензией, с подписью автора и печатью учреждения, в которой работает рецензент (авторами рецензии могут быть, руководители МО, методисты, ППС института или вуза).

Редакционная коллегия имеет право вернуть на доработку автору материалы при невыполнении предъявляемых требований, наличии орфографических, грамматических и стилистических ошибок, отрицательной рецензии

Для заметок _____

